

**ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΣΩΜΑΤΙΚΗ – ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ
ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ : ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ.**

**ΜΕΤΕΧΟΥΣΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ
ΜΠΑΜΠΙΟΥ ΜΑΡΙΑ**

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
ΠΑΝΤΑΖΑΚΑ – ΣΤΡΑΤΙΚΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑ**

Πτυχιακή για τη λήψη του πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία
από το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών
Υγείας και Πρόνοιας του Τεχνολογικού Ιδρύματος (Τ. Ε. Ι.)
Πάτρας.

ΠΑΤΡΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2001

Η Επιτροπή για την έγκριση της πτυχιακής εργασίας :

1. Πανταζάκα – Στρατίκη Αθανασία
Κοινωνική Λειτουργός
Καθηγήτρια Εφαρμογών

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Πρώτα απ' όλα θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για τη στήριξη, την κατανόηση και την ενθάρρυνση, που μου προσέφερε καθ' όλη τη διάρκεια της ενασχόλησης μου με την παρούσα μελέτη.

Ευχαριστώ ιδιαίτερα τον αγαπημένο μου αδερφό, Χρήστο, ο οποίος με έμαθε να αγωνίζομαι στη ζωή, υπηρετώντας τα υπέρτατα ιδανικά και τις αξίες της.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους επαγγελματίες εργαζόμενους σε όλες τις υπηρεσίες για την προθυμία και θετική ανταπόκριση τους για τη διεξαγωγή των συνεντεύξεων και για την παροχή βιβλιογραφίας και λοιπών στοιχείων γύρω από το θέμα.

Τέλος, ευχαριστώ θερμά την καθηγήτρια μου, κ. Αθανασία Πανταζάκα, η οποία μου προσέφερε πολύτιμη βοήθεια και στήριξη, μέσω των παρεμβάσεων – κατευθύνσεων της για την ορθή συγγραφή της παρούσας πτυχιακής.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να αναλύσει το φαινόμενο της συζυγικής σωματικής και ψυχολογικής κακοποίησης του γυναικείου φύλου.

Σκοπός της μελέτης είναι να παρουσιάσει την έκταση και τη σοβαρότητα του εν λόγω προβλήματος, καθώς και να εξετάσει το βαθμό αποτελεσματικότητας των αρμοδίων φορέων στον ελλαδικό χώρο.

Αρχικά, επιχειρείται η προσπάθεια ανάλυσης όλων των συστατικών στοιχείων του προβλήματος, με βάση τα ερευνητικά αποτελέσματα της ελληνικής και διεθνούς βιβλιογραφίας. Στη συνέχεια, γίνεται μια διερευνητική – κριτική προσέγγιση των υπεύθυνων υπηρεσιών – φορέων για την αντιμετώπιση του προβλήματος.

Από τη σφαιρική μελέτη – ανάλυση του θέματος προκύπτει η πολυδιάστατη και ποικιλόμορφη φύση του, αναφορικά με τα αίτια, τις επιπτώσεις και τη σοβαρότητα της έκτασης του.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, προτείνεται η δημιουργία νέων εξειδικευμένων – αποκεντρωμένων υπηρεσιών και αναμόρφωση των υφιστάμενων ελληνικών υπηρεσιών, καθώς και εφαρμογή προληπτικών μέτρων, μέσω της ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	I
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	II
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ I</u>	
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	5
ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	8
ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ	10
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ II</u>	
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	13
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ III</u>	
A. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	14
B. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΚΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ – ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.	
1. ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ – ΚΛΙΜΑΚΩΣΗ.	16
2. ΚΥΚΛΟΣ ΒΙΑΣ : ΦΑΣΕΙΣ	19
Γ. ΑΛΛΑ ΕΙΔΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.	23
Δ. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ.	
1. ΥΓΙΗΣ – ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.	27
2. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ.	30
3. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΖΕΥΓΑΡΙΟΥ :	
3 ^α . ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.	34
3 ^β . ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΒΙΑΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ.	36
4. ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗΣ ΖΕΥΓΑΡΙΟΥ.	38
5. ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ.	42
Ε. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ.	
1. ΘΕΩΡΙΕΣ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.	44
2. ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ.	46
3. ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΤΗΤΗΣ ΑΔΥΝΑΜΙΑΣ.	47

ΣΤ. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.	
1. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΥΝΑΙΚΑ.	49
2. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΡΑΣΤΗ.	52
3. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ.	53
4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.	56
Ζ. ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.	
1. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΗΜΑΔΙΑ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ – ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ – ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.

Α. ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ	
1. ΣΤΙΓΜΗ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ.	59
2. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ.	61
Β. ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ.	
1. ΑΤΟΜΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ.	64
2. ΑΤΟΜΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΑ.	66
3. ΚΟΙΝΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ.	68
Γ. ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΚΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ – ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.	73
Δ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ.	
1. ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	75
2. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ.	77
Ε. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ.	
1. ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ.	79
2. ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ.	80
3. ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ.	81
ΣΤ. Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ.	
1. ΣΤΑΣΗ ΣΥΓΓΕΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.	83
2. ΣΤΑΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ.	85
3. ΜΥΘΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ.	87
4. ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.	91

Z. ΝΟΜΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΚΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ – ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ.	
1. ΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ.	93
2. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ.	95
H. ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.	97
1. ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ – ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ.	
1 ^α . ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Γ. Γ. Ι.)	98
1β. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΑΘΗΝΩΝ.	101
1γ. ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ SOS.	105
1δ. ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Κ.Ε.Θ.Ι.) – ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΑΤΡΑΣ.	107
1 ^ε . ΓΡΑΦΕΙΟ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ.	112
1στ. ΞΕΝΩΝΑΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.	116
1ζ. ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΔΡΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.	120
1 ^η . ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΟΜΑΔΑ ΑΥΤΟΑΜΥΝΑΣ.	123
1θ. ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΘΗΝΩΝ.	125
1ι. ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ.	127

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ.

A. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΚΡΙΤΙΚΗ ΔΟΜΩΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ.	129
--	-----

B. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

1. ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ.	132
2. ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΟΜΩΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ.	134

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	136
---------------------	-----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ :	139
----------------------	-----

A. ΠΛΑΝΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ.

B. ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ.

Γ. ΑΦΙΣΕΣ.

Δ. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ - ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πρόβλημα της συζυγικής κακοποίησης είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο, το οποίο έχει ριζώσει βαθιά σ' όλη την πορεία της ανθρώπινης ιστορίας. Δεν αποτελεί κάποιο "περιθωριακό" φαινόμενο, ούτε προνόμιο συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων. Αντίθετα, συναντάται σε κάθε ηλικιακή, κοινωνικο-οικονομική, φυλετική, θρησκευτική, μορφωτική ομάδα. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989 & Εθνική Έκθεση, 1999).

Παλαιότερα, η κακοποίηση των γυναικών μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον χαρακτηριζόταν ως "πρόβλημα ατομικής ψυχολογίας", αναφορικά με τη βίαιη συμπεριφορά του ανδρικού φύλου. Σήμερα, θεωρείται ότι πρόκειται για μια "σοβαρή κοινωνική διαταραχή", εφ' όσον οι νεότερες έρευνες έχουν καταδείξει την τεράστια έκταση του. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τους κοινωνιολόγους Straus, Steinmetz και Gelles στο 28% των οικογενειών εμφανίζονται περιστατικά βίας. (Walker, 1989, σελ. 65).

Το φαινόμενο της ανδρικής βιαιότητας είναι άμεσα συνδεδεμένο με τον φυλετικό διαχωρισμό. Από τα πρώτα χρόνια της κοινωνικοποίησης τους, άνδρες και γυναίκες εκπαιδεύονται στις προοπτικές του φυλετικού τους ρόλου. Η εκπαίδευση συνίσταται στην ανισότητα των σχέσεων ανάμεσα στα δύο φύλα, εφ' όσον οι άνδρες μαθαίνουν να είναι κυρίαρχοι και οι γυναίκες παθητικές και εξαρτώμενες από τον ανδρικό πληθυσμό.

Παράλληλα, επικρατεί αποδοχή της χρήσης σωματικής βίας ως μέσου πειθαρχίας. Γι' αυτό ο παραλληλισμός ανάμεσα στα παιδιά και τις κακοποιημένες γυναίκες δεν είναι τυχαίος και αβάσιμος. Τα παιδιά υφίστανται άσκηση βίας κατά τη διάρκεια της ανατροφής τους, με σκοπό την προσωπική διαπαιδαγώγηση και πειθαρχία. Στο όνομα της πειθαρχίας λοιπόν, οι γυναίκες υφίστανται βία, εφ' όσον αντιμετωπίζονται ως παιδιά, τα οποία χρειάζεται κάποιος να τα πειθαρχήσει. Με αυτό το σκεπτικό, η κακοποίηση των γυναικών γίνεται νόμιμη και αποδεκτή.

Συνοψίζοντας, πρόκειται για ένα ευρύ και περίπλοκο φαινόμενο, το οποίο αποτελεί σημαντικό κομμάτι της σύγχρονης πραγματικότητας. Αφορά ολόκληρη τη δομή της οικογένειας, εφ' όσον επιδρά καταλυτικά στην λειτουργικότητα όλων των μελών της, καθώς και στη διατήρηση της ακεραιότητας της. Επομένως, η συζυγική βία έχει τα δικά της ξεχωριστά δυναμικά χαρακτηριστικά, τα οποία πρέπει να κατανοηθούν προσεκτικά, πριν από οποιαδήποτε παρέμβαση. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Στη σημερινή εποχή, η συζυγική κακοποίηση των γυναικών θεωρείται μείζον κοινωνικό θέμα, εφ' όσον αποτελεί σοβαρή, σύνθετη και μακροχρόνια διαταραχή της οικογενειακής δομής. Σε διεθνές επίπεδο, η έκταση του φαινομένου έχει λάβει τεράστιες και ανησυχητικές διαστάσεις.

Πλήθος ερευνητικών μελετών σε διάφορες χώρες καταδεικνύουν την συχνότητα εμφάνισης της βίας στην οικογένεια, η οποία αποτελεί ανδρικό προνόμιο. Συγκεκριμένα, η σύγκριση των δύο φύλων αναφορικά με τη βία, έχει φανερώσει ότι δέκα φορές περισσότεροι άνδρες από ότι οι γυναίκες καταδικάζονται για βιαιότητες, που διαπράττουν σε προσωπικό επίπεδο. Ακόμη, δώδεκα φορές περισσότεροι άνδρες από ότι οι γυναίκες καταδικάζονται για πρόκληση εγκληματικών βλαβών. (Button, 1994).

Πιο αναλυτικά, αναφορικά με την κατάσταση, που επικρατεί στην Αμερική, τα νούμερα είναι εντυπωσιακά, αν αναλογιστεί κανείς ότι οι πραγματικοί αριθμοί παραμένουν σκοτεινοί. Υπολογίζεται λοιπόν, ότι η συζυγική κακοποίηση υπάρχει στο 19% των γάμων κάθε χρόνο. Το ποσοστό ανέρχεται στο 28% αν υπολογιστεί η συνολική διάρκεια των γάμων. (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Σύμφωνα με τον Straus (1977), κάθε χρόνο 1 στις 10 γυναίκες κακοποιείται, δηλ. 1.800.000 γυναίκες υφίστανται βία. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

Σύμφωνα με το F.B.I., στις Ηνωμένες Πολιτείες κάθε 30'' μια γυναίκα κακοποιείται. Οι γυναίκες, που βρίσκουν το θάνατο από επιθέσεις των συζύγων ή συντρόφων τους, αποτελούν το 1/3 έως το 1/2 όλων των αναφερόμενων ανθρωποκτονιών, που διαπράττονται στις Η.Π.Α. (ο.π.).

Η έρευνα του Levinger, που διεξήχθη μεταξύ 600 διαζευγμένων γυναικών στο Cleveland, έδειξε ότι στο 36,8% των περιπτώσεων υπήρχε σωματική κακοποίηση των γυναικών από τους πρώην συζύγους τους. (Walker, 1989).

Η έξαρση της κακοποίησης των γυναικών είναι έντονα αισθητή στην Αμερική, με επίκεντρο της Η.Π.Α. Ο J. Lang (1996), αναφέρει ότι κάθε οχτώ δευτερόλεπτα στις Η.Π.Α. κακοποιείται μια γυναίκα και κάθε έξι λεπτά βιάζεται κάποια άλλη. Οι αριθμοί αυτοί είναι αληθινά τρομακτικοί και χωρίς ωστόσο, να απεικονίζουν απόλυτα την φρικτή καθημερινή πραγματικότητα.

Η μελέτη της έκτασης του προβλήματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο φανερώνει την ύπαρξη μιας παρόμοιας κατάστασης.

Στην Αγγλία, η έρευνα της Marsden (1978), ανέδειξε ότι το 5% του

συνόλου των γάμων περιέχουν σοβαρή κακοποίηση των γυναικών. (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Στη Γλασκόβη και το Εδιμβούργο, η συζυγική κακοποίηση αποτελεί την δεύτερη πιο συχνή εκδήλωση βίας, η οποία ανέρχεται σε ποσοστό 24,14% έναντι 37,20, που είναι η βία μεταξύ άγνωστων ανδρών. (ο.π.).

Σύμφωνα με έρευνα του Συμβουλίου Hammersmith και Fulham Borough του Λονδίνου (1989) το 48% των γυναικών δέχθηκαν επίθεση ή απειλή από το σύζυγό τους, το 30% κακοποιήθηκε και το 13% απειλήθηκε με θάνατο. (Button, 1994).

Μελέτες, που έχουν γίνει και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες δείχνουν ότι το πρόβλημα της συζυγικής κακοποίησης είναι πολύ σοβαρό. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

Ειδικότερα, σύμφωνα με έρευνα που έγινε σε 200 γυναίκες στη Βιέννη της Αυστρίας, το 19% αντιμετώπισε βία στο σπίτι. Ακόμη, το 79% αυτών των γυναικών δήλωσε ότι γνώριζε συγκεκριμένες περιπτώσεις κακοποίησης γυναικών στο συγγενικό ή φιλικό περιβάλλον τους. (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Στη Γερμανία, σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία της αστυνομίας για το 1984, καταγγέλθηκαν 106.228 περιπτώσεις άσκησης ή απόπειρας βίας, εκ των οποίων το 99% των περιπτώσεων αφορούσε κακοποίηση γυναικών.

Στην Ελβετία, σύμφωνα με έρευνα που έγινε σε 145 γιατρούς στη Ζυρίχη, αποδείχθηκε ότι 7 γιατροί χειρίζονταν καθημερινώς περιπτώσεις κακοποίησης γυναικών, 58 χειρίζονταν τέτοιες περιπτώσεις μια φορά την εβδομάδα ή το μήνα και 78 γιατροί λίγο περισσότερο από μια φορά το χρόνο. (ο.π.).

Στη Δανία, σύμφωνα με την Christensen, υπολογίζεται ότι τα γυναικεία θύματα κακομεταχείρισης αγγίζουν τις 10.000.

Στη Φιλανδία, έρευνες διαπιστώνουν ότι ο αριθμός των κακοποιημένων γυναικών ανέρχεται στις 72.700 γυναίκες. (ο.π.)

Τέλος, στη Νορβηγία υπολογίζεται ότι 10.000 γυναίκες κάθε χρόνο καταφεύγουν στις υπηρεσίες υγείας, λόγω κακοποίησης, ενώ στη Σουηδία, κατά το 1985, καταγγέλθηκαν στην αστυνομία 11.610 περιπτώσεις βίας κατά των γυναικών. (ο.π.)

Σύμφωνα με τους Moscow Times, η Ρωσία κατέχει το παγκόσμιο ρεκόρ της βίας στο σπίτι. Συγκεκριμένα, κατά το 1993 δολοφονήθηκαν 14.000 Ρωσίδες από τους συζύγους τους, δηλ. το ½ του συνόλου των φόνων, που διεπράχθησαν εκείνη τη χρονιά. (Lang, 1996).

Στον Ελλαδικό χώρο, τα στοιχεία που πιστοποιούν την έκταση του φαινομένου είναι περιορισμένα. Δεν έχει διεξαχθεί κάποια συστηματική

έρευνα για καμία μορφή βίας κατά των γυναικών. Η έλλειψη και η ακαταλληλότητα των στοιχείων από φορείς, στους οποίους απευθύνονται οι κακοποιημένες γυναίκες, δημιουργούν σημαντικές δυσκολίες στην απεικόνιση της έκτασης και της σοβαρότητας του φαινομένου στην Ελλάδα. (Εθνική Έκθεση, 1999).

Όσο λίγα όμως, και αν είναι τα ερευνητικά δεδομένα, υπάρχει κοινή συμφωνία ότι η έκταση της γυναικείας κακοποίησης είναι πολύ μεγαλύτερη και οξύτερη από τα όποια υπάρχουντα στοιχεία.

Ενδεικτικά, μπορεί να αναφερθεί μια μελέτη, που έγινε στην περιοχή της Θεσσαλονίκης, όπου καταγγέλθηκαν 100 περιπτώσεις κακοποίησης συζύγων (γυναικών) σε περίοδο ενός χρόνου. (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989 και Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

Ο αριθμός αυτός είναι πολύ σοβαρός, αν αναλογιστεί κανείς τις δυσκολίες, που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες στην απόφαση τους, για αποκάλυψη και καταγγελία της κακοποίησης (παρουσιάζονται σε επόμενη ενότητα).

Επομένως, υπάρχουν πολλές ενδείξεις ότι το φαινόμενο της συζυγικής κακοποίησης εμφανίζεται στη χώρα μας, σε παρόμοια έκταση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, με συνέπεια να μπορούμε να συνάγουμε συμπεράσματα από τις μελέτες επιστημόνων από ξένες χώρες. (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η παρούσα μελέτη διαπραγματεύεται το πρόβλημα της συζυγικής σωματικής και ψυχολογικής κακοποίησης των γυναικών στον ελλαδικό χώρο, επιχειρώντας να:

A) καταγράψει κάθε τυχόν προσπάθεια διερεύνησης του προβλήματος, τονίζοντας τις πραγματικές διαστάσεις του.

B) αξιολογήσει τους υπάρχοντες τρόπους αντιμετώπισης του σε σχέση με την αποτελεσματικότητά τους και τη σοβαρότητα του προβλήματος.

Γ) εδραιώσει την πεποίθηση ότι αποτελεί ένα μείζον, σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα, το οποίο απαιτεί την ευαισθητοποίηση όλων.

Ειδικότεροι στόχοι της μελέτης είναι:

1) Να παρουσιάσει το μέγεθος της έκτασης και της σοβαρότητας του προβλήματος.

2) Να καταγράψει την πολυσύνθετη αιτιολογία, πρόληψη και θεραπεία τέτοιων καταστάσεων.

3) Να σκιαγραφήσει την προσωπικότητα της κακοποιημένης γυναίκας και του συζύγου-θύτη.

4) Να ερευνήσει τη δυναμική της σχέσης του ζευγαριού και τον τρόπο, που ο καθένας τους αντιμετωπίζει την κακοποίηση.

5) Να διερευνήσει τις βιοψυχοκοινωνικές επιπτώσεις της κακοποίησης στην κακοποιημένη γυναίκα.

6) Να αναδείξει τη δυσλειτουργική μορφή αυτού του οικογενειακού συστήματος στο οποίο εμπλέκονται οι σύζυγοι και τα παιδιά.

7) Να παρουσιάσει τις αντιλήψεις και τη συμπεριφορά του κοινωνικού συνόλου και των Μ.Μ.Ε. απέναντι στο πρόβλημα.

8) Να επισημάνει τα σημάδια, που φανερώνουν την ύπαρξη της κακοποίησης, επισείοντας την προσοχή των ειδικών σε τέτοια περιστατικά.

9) Να εξετάσει τους τρόπους παρέμβασης του Κοινωνικού λειτουργού, το ρόλο και τους χειρισμούς, που πρέπει ν' αναπτύξει στο στάδιο θεραπείας, αλλά και πρόληψης του φαινομένου.

10) Να διερευνήσει το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο αναφορικά με τη νομική προστασία του θύματος και τις έννομες συνέπειες για τον θύτη.

11) Να καταγράψει τις αρμόδιες υπηρεσίες-φορείς για την αντιμετώπιση της κακοποίησης γυναικών στην Ελλάδα, παρουσιάζοντας τα προγράμματα, που εφαρμόζονται από κάθε μια ξεχωριστά.

12) Να προβάλλει προτάσεις για την λήψη μέτρων και τη δημιουργία ενός κατάλληλου και άρτιου πλαισίου για την αποτελεσματική αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης γυναικών.

Σε γενικές γραμμές, η παρούσα μελέτη δεν υποστηρίζει ότι θα αποτελέσει φάρμακο για την εξάλειψη της συζυγικής κακοποίησης γυναικών. Η συγκεκριμένη προσπάθεια αποβλέπει στην ευαισθητοποίηση όλων, ειδικών και μη πάνω στο φαινόμενο.

ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

Το φαινόμενο της άσκησης ανδρικής βίας πάνω στον γυναικείο πληθυσμό εκδηλώνεται με μια ποικιλία μορφών από την αρχαιότητα έως σήμερα. Έχουν προταθεί πολλοί ορισμοί, όμως σ' αυτή τη μελέτη θα αναφερθούν οι πιο χαρακτηριστικοί, με ιδιαίτερη έμφαση σε ορισμούς για τη βία των γυναικών μέσα στην οικογένεια, εφ' όσον η παρούσα μελέτη διαπραγματεύεται αυτό το θέμα.

Σε γενικές γραμμές, σήμερα δεν υπάρχει γενική αποδοχή ενός ορισμού, που να υποδηλώνει με ακρίβεια την έννοια της βίας των γυναικών στην οικογένεια. (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Άλλωστε η ίδια η έννοια της βίας σχετίζεται άμεσα με άλλες έννοιες, όπως την έννοια του θυμού, με αποτέλεσμα να υπάρχουν δυσκολίες στη διάκριση τους. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα σ' αυτά τα δύο. Ειδικότερα, ο θυμός αποτελεί ένα συναίσθημα, σε αντίθεση με τη βία, η οποία αποτελεί μια πράξη, μια μορφή συμπεριφοράς, η οποία βεβαίως συχνά συνοδεύεται από ένα συναίσθημα θυμού.

Επίσης, η παθολογική φύση της άσκησης βίας έρχεται σε αντίθεση με την έκφραση θυμού. Ιδίως, σε περιπτώσεις αδικίας, βίας και πόνου, ο θυμός αποτελεί ένα υγιές συναίσθημα και έναν υγιή τρόπο αντίδρασης. Αντίθετα, όταν οι άνθρωποι δεν εκφράζουν το συναίσθημα θυμού, που νοιώθουν, είναι αναμενόμενη η εμφάνιση ψυχικής έντασης και κατάθλιψης στη συμπεριφορά τους. (Button, 1994).

Επομένως, είναι πολύ βασική η διάκριση ανάμεσα στον θυμό και τη βία, ώστε να γίνει περισσότερο κατανοητή η έννοια της. Στη συνέχεια, θα επιχειρηθεί η προσπάθεια ορισμού των πιο βασικών πτυχών και σημείων του φαινομένου.

Πιο ειδικά, σύμφωνα με τον Straus, η βία στα πλαίσια της οικογένειας περιλαμβάνει όλες εκείνες τις πράξεις, που καταλήγουν σε σωματικό τραυματισμό. Η βία διαχωρίζεται σε δύο κατηγορίες: την ελαφριά βία, που περιλαμβάνει σπρώξιμο, χαστούκισμα, πέταγμα αντικειμένων και τη σοβαρή βία, που συνίσταται σε πράξεις, όπως ξυλοκόπημα, επίθεση με φονικά όπλα κ.ά. (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Η Επιτροπή για Προβλήματα του Εγκλήματος του Συμβουλίου της Ευρώπης ορίζει ως φυσική βία "οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη που διαπράττεται στα πλαίσια της οικογένειας από ένα από τα μέλη της και που υπονομεύει τη ζωή, τη σωματική και ψυχολογική ακεραιότητα ή την ελευθερία άλλου μέλους της ίδιας οικογένειας ή που βλάπτει σοβαρά την ανάπτυξη της προσωπικότητας του". (ο.π. σελ. 162).

Ειδικότερα, σε επίπεδο συζυγικής σχέσης, η βία ορίζεται ως "μια ακραία μορφή εμφανίσεως σχέσεων ισχύος και ανισότητας", η οποία χαρακτηρίζεται ως ένα είδος απόκλισης. (Benard και Schlaffer, 1990, σελ. 59).

Αναφορικά με τον ορισμό της κακοποιημένης γυναίκας έχουν κατά καιρούς προταθεί οι εξής:

Η Marsden (1978) χαρακτηρίζει ως κακοποιημένη τη γυναίκα, που υφίσταται σοβαρή σωματική επίθεση από τον άντρα ή τον σύντροφο της για μεγάλο χρονικό διάστημα. (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Η Walker (1989) παραθέτει τον ακόλουθο ορισμό: "Κακοποιημένη είναι μια γυναίκα που έχει επανειλημμένα υποστεί οποιαδήποτε βίαιη σωματική ή ψυχολογική συμπεριφορά από έναν άνδρα με τον σκοπό να εξαναγκαστεί να κάνει κάτι, που αυτός θέλει, χωρίς να ενδιαφέρεται για τα δικαιώματά της". (σελ. 20).

Συνεχίζοντας η Walker υποστηρίζει ότι κάθε γυναίκα ενδέχεται να βρεθεί στην παραπάνω κατάσταση κάποια φορά. Όταν όμως, επαναληφθεί περισσότερες φορές, αυτή η κατάσταση, τότε χαρακτηρίζεται ως κακοποιημένη. (ο.π.).

Ο Straus επίσης, υποστηρίζει ότι η κακοποίηση της σύζυγου αφορά "μια κλίμακα πράξεων βίας, που περιλαμβάνει (1) το ριξίμο αντικειμένων ενάντια στη σύζυγο, (2) το σπρώξιμο, την απώθηση ή το άρπαγμα, (3) το χαστούκισμα, (4) το κλωτσοκόπημα, το δάγκωμα ή το γρονθοκόπημα, (5) το χτύπημα ή την προσπάθεια για χτύπημα με κάτι, (6) τον ξυλοδαρμό, (7) τον εκφοβισμό με μαχαίρι ή όπλο και (8) τη χρήση μαχαιριού ή όπλου". (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989, σελ. 162-163).

Η παράθεση των ορισμών δείχνει ότι οι περισσότεροι τονίζουν μόνο μια μορφή εκδήλωσης της συζυγικής βίας: τη σωματική. Οι περισσότεροι ερευνητές ορίζουν την κακοποίηση, αναφερόμενοι στη φυσική βία, η οποία επιφέρει σωματικές κακώσεις. Με τον τρόπο αυτό υποτιμάται η ψυχολογική βία, η οποία θεωρείται από τις ίδιες τις κακοποιημένες γυναίκες ως πιο οδυνηρή. (Walker, 1989).

Ο Μουζακίτης (Κοινωνική Εργασία, 1989) διακρίνει τρεις μορφές κακοποίησης:

Σωματική κακοποίηση: Ορίζεται ως η βίαιη συμπεριφορά του άνδρα πάνω στη γυναίκα, με αποτέλεσμα την παραβίαση της σωματικής ακεραιότητας της, η οποία εκδηλώνεται με τραυματισμούς μικρής ή μεγάλης έκτασης και που ενδέχεται να οδηγήσουν σε θάνατο.

Ψυχολογική κακοποίηση: Συνίσταται στην δημιουργία ενός περιβάλλοντος, όπου επικρατεί ανασφάλεια και απόρριψη της γυναίκας κατά την επικοινωνία με τον σύζυγο της, ο οποίος δεν αναγνωρίζει και δεν σέβεται

την προσωπικότητά της.

Σεξουαλική κακοποίηση: Με τον όρο αυτό εννοείται η βίαιη επιβολή σεξουαλικών πράξεων στη σύζυγο, παρά την αντίθετη θέλησή της και γενικότερα η άσκηση βίας στη σεξουαλική ζωή του ζευγαριού.

Αν και η παρούσα μελέτη εξετάζει εκτενέστερα το φαινόμενο της σωματικής-ψυχολογικής συζυγικής κακοποίησης των γυναικών, θεωρήθηκε σκόπιμο να γίνει αναφορά και στον ορισμό της σεξουαλικής κακοποίησης. Παράλληλα, στη συνέχεια θα δοθούν οι ορισμοί άλλων μορφών άσκησης ανδρικής βίας πάνω στο γυναικείο φύλο, -συγγενικοί με τη συζυγική βία- ώστε να δοθεί μια πληρέστερη εικόνα του κεφαλαίου "κακοποίηση". Άλλωστε ο παρανομαστής κάθε μορφής βιαιότητας είναι κοινός: επιζήμιες επιπτώσεις στην ψυχο-κοινωνική ανάπτυξη των γυναικών.

Βιασμός: Ορίζεται ως "εξαναγκασμός της γυναίκας σε εξώγαμη συνουσία ή σε επιχείρηση ασελγούς πράξης με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου". (Εθνική Έκθεση, 1999, σελ. 57).

Σεξουαλική παρενόχληση: Με τον όρο αυτό, εννοείται η εκδήλωση ανεπιθύμητης συμπεριφοράς σεξουαλικής φύσης ή άλλη συμπεριφορά, που βασίζεται στην παράμετρο φύλο, στο χώρο εργασίας, η οποία εκφράζεται με λόγια ή έργα και θίγει την αξιοπρέπεια και την προσωπικότητα των γυναικών. (Hirigoyen, 2000).

Ολοκληρώνοντας, ανεξάρτητα από τη σπουδαιότητα και τη βαρύτητα κάθε μορφής άσκησης βίας ξεχωριστά, στη συνέχεια της μελέτης θα επιχειρηθεί η προσπάθεια ανάλυσης και κατανόησης του φαινομένου της σωματικής-ψυχολογικής κακοποίησης των γυναικών μέσα στο γάμο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Π

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η παρούσα μελέτη είναι μια βιβλιογραφική εργασία. Οι πηγές, που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή της, αναφέρονται στο κομμάτι της βιβλιογραφίας.

Αναφορικά με την ενότητα, η οποία αναφέρεται στην καταγραφή-παρουσίαση των αρμοδίων υπηρεσιών για τη συζυγική κακοποίηση στον Ελλαδικό χώρο, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με τους εκπροσώπους αυτών των υπηρεσιών. Το περιεχόμενο των συνεντεύξεων βασίστηκε σε ορισμένους άξονες. (Παρατίθεται στο Παράρτημα Α). Οι συνεντεύξεις έλαβαν χώρα σε Αθήνα και Πάτρα.

Ειδικότερα, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με τους παρακάτω εκπροσώπους των υπηρεσιών:

- Γενική Γραμματεία Ισότητας
κ. Σαρρή (Νομικός)
- Συμβουλευτικό Κέντρο για τη Βία κατά των Γυναικών Αθηνών
κ. Κτόνα (Υπεύθυνη Κέντρου-Κοινωνική λειτουργός)
κ. Βέντη (Νομικός)
- Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας-Παράρτημα Πάτρας
κ. Μπιλιάνη (Κοινωνική λειτουργός-Σύμβουλος απασχόλησης)
- Γραφείο Ισότητας Δήμου Αθηναίων-Ξενώνας Κακοποιημένων Γυναικών
κ. Μπούρη (Κοινωνική λειτουργός)
- Δίκτυο για την Καταπολέμηση της Ανδρικής Βίας κατά των Γυναικών
κ. Γιακουμήδου (Νομικός)
- Γυναικεία Ομάδα Αυτοάμυνας
κ. Τσαρέα (Δασκάλα Πολεμικών Τεχνών)
- Ιατροδικαστική Υπηρεσία Αθηνών
κ. Νόνας (Προϊστάμενος-Ειδικός Ιατροδικαστής)
- Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας
κ. Λαμπρινοπούλου (Γενική Γραμματέας του Συνδέσμου)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Α. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Σ' όλη την πορεία και διαδρομή της ανθρωπότητας, το φαινόμενο της βαρβαρότητας, των εξευτελισμών και της υποτίμησης του γυναικείου φύλου αποτελεί ένα ανεξάντλητο θεματικό υλικό. Πρόκειται για ένα κοινωνικό φαινόμενο με πολύ βαθιές ιστορικές ρίζες, συνυφασμένες απόλυτα με την αυταρχική πλευρά του ανδρικού φύλου.

Σ' όλες τις χώρες υπάρχουν πολλές γραπτές μαρτυρίες για την κακοποίηση των γυναικών. Άνδρες από κάθε κοινωνική τάξη και οικονομική κατάσταση βιαιοπραγούν πάνω στον γυναικείο πληθυσμό. Ο φόβος για απώλεια της ανδρικής εξουσίας και η πλήρης εξάρτηση των γυναικών εξηγεί το φαινόμενο της ανδρικής βίας. (Δαράκη, 1995).

Κατά την περίοδο του Μεσαίωνα κυριαρχούσαν αντιλήψεις για την γυναίκα ως αντικείμενο, το οποίο έπρεπε να υπόκειται σε πράξεις βίας. Τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών καταπατούνταν, εφ' όσον αυτές τύχαιναν μεταχείρισης, χειρότερης από τον ζωικό πληθυσμό. Οι σχέσεις ανάμεσα στα δύο φύλα χαρακτηρίζονταν από την εξουσιαστική θέση του άνδρα και η κυριαρχία πάνω στη σύζυγο του ήταν εκδήλωση επιβολής, δύναμης και βίας. (ο.π. και Benard και Schlaffer, 1990).

Στην περίοδο της Αναγέννησης, επιχειρείται η θεωρητική ανάλυση του φαινομένου από τους ηθογράφους της εποχής. Κυριαρχούν διχασμένες απόψεις για τη νομιμότητα και αναγκαιότητα της βίαιης μεταχείρισης των γυναικών. Εν τούτοις, έντονη ήταν η επικράτηση νόμων, οι οποίοι επέτρεπαν "τις ελαφριές ξυλιές" στη σύζυγο. Η ενθάρρυνση της Εκκλησίας ήταν καταλυτική στην άντληση του ανδρικού δικαιώματος για άσκηση βίας. (Δαράκη, 1995).

Το δικαίωμα του συζύγου να χτυπάει τη γυναίκα του, ήταν αναγνωρισμένο από τη Θρησκεία και έγινε αποδεκτό από διάφορους πολιτισμούς. Ενδεικτική είναι η αναφορά αυτού του δικαιώματος στο Κοράνιο, όπου αναφέρεται: "Να απειλείται τις γυναίκες σας, αν υποψιάζεστε ανταρσία από μέρους τους. Να τις δείρτε και να τις αφήσετε μόνες τους στο κρεβάτι". (Benard και Schlaffer, 1990, σελ. 22).

Γενικά, το περιεχόμενο των εκκλησιαστικών κειμένων κατά τους παλαιούς χρόνους (15ο αιώνα) ήταν θετικό προς την άσκηση βίας πάνω στη γυναίκα. Η θρησκεία θεωρούσε το ξύλο ως αποτρεπτικό για την εκδήλωση άδικων πράξεων και η επίδραση του θα είχε ευεργετικά αποτελέσμα-

τα για τη σωτηρία της ψυχής των γυναικών.

Το γεγονός της αποδοχής της κακοποίησης των γυναικών βασιζόταν στην ίδια τη δομή και οργάνωση της οικογένειας και της κοινωνίας. Η εξελικτική πορεία των σχέσεων ανάμεσα στα δύο φύλα έχει δώσει διαφορετική όψη στη βία. Συγκεκριμένα, στα νεώτερα χρόνια οι γυναίκες υφίστανται την αυθαίρετη επιβολή ενός άνδρα, ανταλλάσσοντας την ελευθερία τους με την "ασφάλεια" του γάμου, προκειμένου να προστατευθούν από την βιαιοπραγία των πολλών (ο.π. και Walker, 1989).

Η αμφισβήτηση της οικογένειας, δηλ. ότι αυτή δεν προσφέρει μόνο προστασία, τρυφερότητα, αλλά συχνά αποτελεί μια βίαη κοινωνική ομάδα οδήγησε στην απόρριψη και μη αποδοχή παλαιότερων αντιλήψεων. Η πατριαρχική δομή της κοινωνίας άρχισε να κλυδωνίζεται και να επικρατεί η τάση για εκδημοκρατισμό των ανθρωπίνων σχέσεων.

Στη δεκαετία του '60 το νεολαϊστικό και γυναικείο κίνημα άσκησαν πίεση για την αποκάλυψη και αντιμετώπιση του προβλήματος. Το 1971 ιδρύθηκε το πρώτο καταφύγιο για κακοποιημένες γυναίκες στο Chiswick του Λονδίνου. Το 1975 άρχισαν να δημιουργούνται καταφύγια σε πόλεις της Αμερικής. Άρχισε λοιπόν, να καταδεικνύεται η έκταση του προβλήματος και να γίνονται τα πρώτα βήματα για την εξάλειψη του. (Τριανταφυλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Στον Ελλαδικό χώρο, το ζήτημα της κακοποίησης των γυναικών τέθηκε το 1978 από το γυναικείο κίνημα. Αρχικά, επίκεντρο του αυτόνομου γυναικείου κινήματος αποτέλεσε η σεξουαλική βία. Στη συνέχεια, επεκτάθηκε σε όλες τις μορφές βίας, που ασκούνται κατά του γυναικείου φύλου. (Εθνική Έκθεση, 1999).

Β. ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΚΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

1. ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ-ΚΛΙΜΑΚΩΣΗ

Μια σχέση κακοποίησης ξεκινά ήπια και δειλά, ώσπου στην πορεία κλιμακώνεται η βία. Όταν ένας άντρας χτυπήσει μια φορά τη γυναίκα του, κατόπιν είναι πιο εύκολο γι' αυτόν να το επαναλάβει. Αισθάνεται σαν να έχει καταρρεύσει ένα ταμπό, με συνέπεια να γίνεται όλο και πιο βίαιος και ελεγκτικός στη συμπεριφορά του. (Walker, 1989 και Χατζηφωτίου, Κοινωνική Εργασία, 1998).

Αναφορικά με τον καθορισμό έναρξης της βίας, φαίνεται ότι τα αποτελέσματα των ερευνητών συγκλίνουν. Η Walker (1989) αναφέρει ότι η κακοποίηση αρχίζει συνήθως μέσα στους έξι πρώτους μήνες του γάμου.

Σύμφωνα με τον Star και τους συνεργάτες του (1981), η κακοποίηση εμφανίζεται είτε λίγο μετά την γνωριμία των γυναικών με τους συντρόφους τους, είτε λίγους μήνες μετά το γάμο. (Σκόδρα, 1992 όπως αναφέρεται στο βιβλίο του I.N.Νέστορος).

Στα ίδια περίπου χρονικά πλαίσια κυμαίνεται η έναρξη της βίας, σύμφωνα με την Τριανταφυλλίδου (Κοινωνική Εργασία, 1986). Συγκεκριμένα, αναφέρει ότι τα περιστατικά κακοποίησης ξεκινούν αμέσως μετά το γάμο, ή κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης ή όταν υπάρχουν βρέφη στο σπίτι.

Η έναρξη της κακοποίησης συνεπάγεται αυτομάτως την σταδιακή κλιμάκωση της. Η σοβαρότητα και οι συνέπειες της εντείνονται με το πέρασμα του χρόνου και δεν σταματούν συνήθως, εάν δεν διακοπεί η σχέση. Η πραγματικότητα αποδεικνύει ότι κάτι τέτοιο δεν γίνεται συχνά και οι γυναίκες υφίστανται μακροχρόνια κακοποίηση. Ειδικότερα, οι γυναίκες, που καταφεύγουν στα καταφύγια έχουν υποστεί βία από δύο έως τριάντα χρόνια περίπου. (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Ο τρόπος εμφάνισης της σωματικής κακοποίησης παρουσιάζει κοινά σημεία με τον τρόπο εκδήλωσης της ψυχολογικής. Συγκεκριμένα, η έναρξη της γίνεται με ανώδυνο τρόπο και περιλαμβάνει έλλειψη σεβασμού, ένα ψέμα κ.ά. Αργότερα, γίνεται σταδιακή μετατροπή της ήπιας ψυχολογικής βίας σε πιο έντονες και σοβαρές εκδηλώσεις, όπως ταπεινώσεις, συνεχείς εξευτελισμούς. Η σχέση αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο ζευγάρι γίνεται επώδυνη για το θύμα, με τρομερές συνέπειες για την ψυχική υγεία

του. (Hirigoyen, 2000).

Όταν η βία κλιμακωθεί σε πολύ σημαντικό βαθμό, τότε η κακοποιημένη γυναίκα αρχίζει να συνειδητοποιεί ότι δεν έχει πλέον κανένα έλεγχο της κατάστασης. Σ' αυτό το χρονικό σημείο είναι πολύ πιθανόν μια γυναίκα να κάνει το "μεγάλο βήμα" και να ζητήσει βοήθεια. Σύμφωνα με έρευνα της Χατζηφωτίου (Κοινωνική Εργασία, 1998) οι γυναίκες του δείγματος της απευθύνθηκαν για βοήθεια, αφού είχαν υποστεί από ένα έως οκτώ χρόνια κακοποίησης στη σχέση τους.

Στις περισσότερες περιπτώσεις κακοποίησης γυναικών παρατηρείται το φαινόμενο της συνύπαρξης διαφόρων μορφών βίας. Σε έρευνα της Walker (1989) και η Χατζηφωτίου (1998) διαπίστωσαν ότι οι περιπτώσεις βίας δεν περιελάμβαναν μόνο άσκηση σωματικής βίας, αλλά και ψυχολογική-λεκτική βία.

Συχνά, ο άντρας που κακοποιεί τη σύζυγο του, ενδέχεται να εκδηλώνει βίαη συμπεριφορά και προς τα παιδιά του. "Σε έρευνα της WAFE σε 656 γυναίκες από 128 καταφύγια, το 1978 η αναλογία στις διάφορες μορφές βίας είναι η εξής:

φυσική βία κατά της γυναίκας	90%
φυσικά βία κατά των παιδιών	27%
πνευματική βία κατά της γυναίκας	68%
στέρωση χρημάτων	20%
βιασμός	41%

Το άθροισμα των ποσοστών υπερέρχει του 100%, γιατί πολλές γυναίκες δήλωσαν περισσότερες από μια μορφή βίας". (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986, σελ. 245).

Βέβαια, είναι πολύ δύσκολος ο διαχωρισμός ανάμεσα στις διάφορες μορφές κακοποίησης και ιδίως ανάμεσα στην σωματική και τη ψυχολογική βία, για τους εξής λόγους. Τα όρια μεταξύ των δύο μορφών δεν είναι σαφή και οι συνέπειες τους αμφίδρομες. Έτσι, η σωματική κακοποίηση επηρεάζει τη ψυχική κατάσταση της γυναίκας και η ψυχική την σωματική υγεία. (ο.π.).

Επιχειρώντας λοιπόν, μια σύγκριση ανάμεσα στις δύο αυτές μορφές κακοποίησης, καταλήγουμε στα παρακάτω. Κατ' αρχή η σωματική πιστοποιείται από εξωτερικά στοιχεία. Υπάρχουν δηλ. σημάδια κακοποίησης, ιατρικές εξετάσεις, δηλώσεις στο αστυνομικό τμήμα. Σε αντίθεση η ψυχολογική βία δεν αναγνωρίζεται εύκολα, εφ' όσον δεν υπάρχουν ορατά σημάδια. Επομένως, υπάρχουν δυσκολίες στην αναγνώριση και τεκμηρίωση της μη-σωματικής βίας, η οποία εκτιμάται από την υποκειμενική αίσθηση των γυναικών και από τη συχνότητα εμφάνισης της. (Walker, 1989 και Hirigoyen, 2000).

Αναμφισβήτητα, κάθε μορφή άσκησης βίας επιδρά αρνητικά στη γυναίκα, διαταράσσοντας τον ψυχισμό, την υγεία και γενικά τη ζωή της. Ωστόσο, οι γυναίκες που έχουν υποστεί κακοποίηση, θεωρούν ότι η ψυχολογική βία είναι η πιο ισχυρή. Υποστηρίζουν ότι είναι πιο εύκολο γι' αυτές να υποστούν και να αντέξουν τη σωματική κακοποίηση, παρά την υβριστική συμπεριφορά και τις ψυχολογικές ταπεινώσεις. Οι εμπειρίες των κακοποιημένων γυναικών λοιπόν, αναδεικνύουν την ψυχολογική βία ως την περισσότερο "καταναγκαστική τεχνική σε μια σχέση κακοποίησης". (Walker, 1989, σελ. 179).

2. ΚΥΚΛΟΣ ΒΙΑΣ: ΦΑΣΕΙΣ

Η κακοποίηση των γυναικών δεν εμφανίζεται σε συνεχή ή τυχαία χρονικά διαστήματα. Αποτελείται από έναν κύκλο συμβάντων, ο οποίος περιλαμβάνει "τρεις διακριτές φάσεις: τη φάση δημιουργίας της έντασης, την έκρηξη-το επεισόδιο κακοποίησης και τη φάση ηρεμίας ή περίοδο α-γάπης". (Walker, 1989, σελ. 77).

Οι φάσεις του κύκλου κακοποίησης ποικίλλουν σε ένταση και χρόνο, όχι μόνο ανάμεσα σε διαφορετικά ζευγάρια, αλλά και στο ίδιο ζευγάρι. Είναι δύσκολη η προσπάθεια χρονικής οριοθέτησης κάθε φάσης, εφ' όσον πολλοί παράγοντες επιδρούν στην πορεία ολοκλήρωσης κάθε κύκλου κακοποίησης.

Αναφορικά με την τρίτη περίοδο του κύκλου κακοποίησης, η Σκόδρα (1992) αναφέρει ότι η ερευνητική δουλειά έχει φανερώσει ότι η "καλή περίοδος" δεν διαρκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα. (Σκόδρα, 1992 όπως αναφέρεται στο βιβλίο του I.N.Νέστορος).

Είναι πολύ σημαντική η κατανόηση του κύκλου, ώστε να δούμε τη διαδικασία εκδήλωσης του φαινομένου της κακοποίησης. Κατ' αρχήν, η πρώτη φάση χαρακτηρίζεται από μικρής έντασης και σημασίας επεισόδια κακοποίησης. Η γυναίκα είναι σε θέση να ασκεί έλεγχο πάνω του, χρησιμοποιώντας ορισμένες τεχνικές. Γίνεται περιποιητική και υποχωρητική ή κρατάει αποστάσεις από τον άνδρα της. Αφήνει τον σύζυγο της να εκφράζει το θυμό του, ώστε να προληφθεί η κλιμάκωση του.

Στην προσπάθεια της να τον εμποδίσει για να μην την κακοποιήσει περισσότερο, ενεργοποιεί έναν από τους μηχανισμούς άμυνας του Εγώ της, την άρνηση. Είναι ένας τρόπος ψυχολογικής άμυνας, κατά τον οποίο αρνείται ότι έχει θυμώσει με την άδικη επίθεσή του. Έτσι, προσπαθεί να τον δικαιολογήσει, θεωρώντας τον εαυτό της ένοχο και υπεύθυνο γι' αυτή την κατάσταση. (Walker, 1989).

Συχνά, προκειμένου να δικαιολογήσει την ένταση του συζύγου της και να αρνηθεί τον θυμό της, θεωρεί ως υπεύθυνους εξωτερικούς παράγοντες, όπως προβλήματα στο χώρο εργασίας, χρήση αλκοόλ κ.ά. Έτσι, αισθάνεται ότι το μόνο, που μπορεί να κάνει για να βελτιώσει την κατάσταση είναι να την υπομείνει. Επιχειρεί ακόμη, να καλυτερέψει τη συμπεριφορά της απέναντί του, και συχνά απομακρύνει αγαπημένα της πρόσωπα για να ελαχιστοποιήσει την απότομη συμπεριφορά του. Η στάση της δεν επιφέρει καμία βελτίωση, παρά μόνο μια μικρή αναβολή της δεύτερης φάσης, που είναι η έντονη κακοποίηση.

Ο σύζυγος, μπροστά στην παθητική αποδοχή της βίαιης συμπεριφο-

ράς του από τη γυναίκα του, δεν κάνει καμιά προσπάθεια για να ελέγξει τον εαυτό του. Αισθάνεται έντονο φόβο ότι η στάση του ενδέχεται να διώξει τη γυναίκα του από το σπίτι, γεγονός που αυξάνει την καταπιεστική και δεσποτική συμπεριφορά του. Πίστεύει ότι αυξάνοντας τη βίαιη συμπεριφορά του θα την κρατήσει κοντά του, με συνέπεια να επικρατεί σταδιακή κλιμάκωση της απότομης συμπεριφοράς του. (ο.π.).

Στη φάση αυτή, αυξάνεται ο βαθμός δυσκολίας για έλεγχο της κατάστασης και από τις δυο πλευρές. Κυριαρχεί ο θυμός για μεγάλα χρονικά διαστήματα και τα μικρά επεισόδια βίας γίνονται όλο και συχνότερα. Η γυναίκα προσπαθεί ν' απομακρυνθεί από τον σύζυγό της για να αποφευχθεί η έκρηξη του, όμως αυτός βλέποντας την απομάκρυνση της, κινείται εναντίον της. Η ένταση μεταξύ τους γίνεται αφόρητη και επέρχεται η δεύτερη φάση του κύκλου.

Η φάση της έκρηξης χαρακτηρίζεται από σοβαρά επεισόδια κακοποίησης και από έλλειψη κάθε ελέγχου της κατάστασης. Κυριαρχεί "η ανεξέλεγκτη έκρηξη των εντάσεων, που έχουν δημιουργηθεί στην πρώτη φάση". Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της αποτελούν η αδυναμία για την πρόβλεψη της έκρηξης και το στοιχείο υπερβολής στη βίαιη συμπεριφορά του άνδρα. (ο.π. σελ. 81).

Σχεδόν πάντοτε, το πέραςμα από την πρώτη στη δεύτερη φάση οφείλεται στον άνδρα. Τυφλωμένος από θυμό, θεωρεί ότι "πρέπει να δώσει ένα μάθημα στη γυναίκα του". Συχνά, αποδίδει τη βίαιη συμπεριφορά του σε ασήμαντες ενοχλήσεις ή σε εξωτερικά γεγονότα. Εν τούτοις, σε ορισμένες περιπτώσεις η κακοποιημένη γυναίκα προκαλεί επεισόδιο της δεύτερης φάσης, επειδή δεν μπορεί να υπομείνει άλλο τον τρόπο και το άγχος, που προκαλεί η προσμονή για τον ερχομό της. (ο.π. σελ. 81).

Συγκεκριμένα, η αναμονή αυτής της φάσης προκαλεί πλήθος ψυχολογικών συμπτωμάτων στη γυναίκα. Ως ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν η αϋπνία, έλλειψη όρεξης ή αντίθετα, λαιμαργία, υπνηλία, αίσθηση κούρασης. Επίσης, συχνή είναι η εμφάνιση δερματικών συμπτωμάτων, πονοκεφάλων, υπέρτασης κ.ά.

Όταν τελικά επέλθει το επεισόδιο κακοποίησης, τότε η γυναίκα προσπαθεί να παραμείνει ήρεμη, έως ότου περάσει. Συνήθως δεν αντιστέκεται και δεν προσπαθεί να ξεφύγει απ' αυτή την κατάσταση, νοιώθοντας αδύναμη και παγιδευμένη. Εκδηλώνει αποστασιοποίηση από την επίθεση, εφ' όσον νοιώθει ότι είναι απλός θεατής της βίας. Η προσοχή της είναι απόλυτα συγκεντρωμένη στις κινήσεις του άνδρα και πάντοτε, συγκρατεί πλήθος λεπτομερειών της επίθεσης του. Η καθολική συγκέντρωση των γυναικών πάνω στη συμπεριφορά του άνδρα είναι χαρακτηριστικό της σωματικής, αλλά και της ψυχολογικής κακοποίησης.

Η δεύτερη φάση είναι η συντομότερη, συγκριτικά με τις υπόλοιπες και συνήθως διαρκεί από δύο έως είκοσι τέσσερις ώρες. Ο δράστης θεωρείται αποκλειστικά υπεύθυνος για την ολοκλήρωση της και το πέρασμα στην τρίτη φάση του κύκλου κακοποίησης. Οι λόγοι, που σταματά τη βία δεν είναι έκδηλοι. Υποστηρίζεται ότι προφανώς έχει εκτονωθεί συναισθηματικά ή έχει κουραστεί σωματικά.

Όταν τελειώσει η επίθεση, οι γυναίκες νοιώθουν μια συναισθηματική κατάρρευση, που διαρκεί για αρκετές ώρες. Επιλέγουν την απομόνωση, τουλάχιστον για τις πρώτες είκοσι τέσσερις ώρες, εφ' όσον αισθάνονται κατάθλιψη, ατονία, αδυναμία. Απευθύνονται για βοήθεια, μόνο αν έχουν σοβαρούς τραυματισμούς, οι οποίοι χρήζουν άμεσης ιατρικής βοήθειας.

Η μετάβαση προς την Τρίτη φάση είναι απόλυτα επιθυμητή και για τα δύο μέλη του ζευγαριού. Κατά τη διάρκεια της, επικρατεί μια ατμόσφαιρα "ασυνήθιστης" ηρεμίας. Χαρακτηρίζεται από την υπερβολική αγάπη, ευγένεια και μεταμέλεια του δράστη προς τη γυναίκα του. Η αρχική ένταση, η οποία εκτονώθηκε κατά την περίοδο της έκρηξης, τώρα έχει εξαφανιστεί.

Η συμπεριφορά του δράστη χαρακτηρίζεται από τρυφερότητα, προστασία, βοήθεια και γνήσιο ενδιαφέρον προς τη σύζυγο του. Επιζητεί την συγχώρεση και δίνει υποσχέσεις ότι η βίαιη συμπεριφορά του δεν θα επαναληφθεί. Πιστεύει αληθινά, ότι δεν θα ξαναχτυπήσει τη γυναίκα του και θα μπορεί να ελέγχει τον εαυτό του.

Οι λογικές διαβεβαιώσεις του, σε συνδυασμό με την τρυφερή και μεταμελημένη συμπεριφορά του επιφέρουν δραματικές αλλαγές στον ψυχισμό των γυναικών. Εξαιτίας των εμπειριών κακοποίησης και τρόμου της προηγούμενης φάσης είχαν αποφασίσει να προβούν σε αλλαγές στη ζωή τους. Η μεταμόρφωση των συζύγων τους όμως, στη φάση αυτή, είναι ένας σημαντικός λόγος, που δεν μένουν σταθερές στην παραπάνω απόφαση τους. (ο.π. και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Οι κακοποιημένες γυναίκες θέλουν να πιστεύουν ότι η συμπεριφορά, που εκδηλώνουν οι άνδρες τους κατά τη διάρκεια αυτής της φάσης, είναι αυτή που ανταποκρίνεται περισσότερο στον αληθινό εαυτό τους. Ανταλλάσσουν την σωματική και ψυχολογική τους υγεία με την προσωρινή ευτυχία και αγάπη, που αισθάνονται και γίνονται συνένοχες της κακοποίησης τους. Η σχέση εξάρτησης που έχει το ζευγάρι, εκδηλώνεται με μεγαλύτερη ένταση τώρα, επηρεάζοντας καθοριστικά τη ζωή και την πορεία της σχέσης τους.

Ολοκληρώνεται, λοιπόν η μετατροπή της κακοποιημένης γυναίκας σε θύμα, η οποία ανταμείβεται για την αποδοχή της βίαιης συμπεριφοράς

του άνδρα της με εκδηλώσεις αγάπης και τρυφερότητας. Η συμπεριφορά του δράστη ενισχύει τη διατήρηση της σχέσης. Στην προσπάθεια του επιστρατεύει άτομα του συγγενικού και φιλικού περιβάλλοντος τους για να επηρεάσουν τη σύζυγο του να παραμείνει κοντά του. Έτσι, αναπτύσσεται έντονη επιχειρηματολογία γύρω από τη διατήρηση της ψυχικής υγείας των παιδιών, τη διατήρηση του γάμου και την ανάγκη για βοήθεια του δράστη με συνέπεια οι γυναίκες να δυσκολεύονται ακόμα περισσότερο, ώστε να δώσουν τέλος σε ένα βίαιο γάμο. (Walker, 1989).

Ο καθορισμός της ακριβής χρονικής διάρκειας της τρίτης φάσης δεν είναι εύκολος. Σε γενικές γραμμές, θεωρείται ότι είναι μικρότερη από την πρώτη φάση και μεγαλύτερη από τη δεύτερη. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά των γυναικών ότι, πριν να το αντιληφθούν πλήρως, η ήρεμη συμπεριφορά έδινε τη θέση της στα μικρά επεισόδια κακοποίησης. Η δημιουργία έντασης γίνονταν αισθητή και ένας νέος κύκλος κακοποίησης άρχιζε.

Γ. ΑΛΛΑ ΕΙΔΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Στην υποενότητα αυτή, θα γίνει μια σύντομη αναφορά σε άλλα είδη κακοποίησης γυναικών και ειδικότερα στην σεξουαλική κακοποίηση μέσα στο γάμο, το βιασμό και τη σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας. Η αναφορά σε άλλα είδη βιαιοτήτων, που διαπράττονται πάνω στο γυναικείο φύλο, κρίνεται χρήσιμη για την καλύτερη κατανόηση του φαινομένου. Αναμφισβήτητα, υπάρχουν και πολλές άλλες μορφές, με τις οποίες ασκείται βία πάνω στις γυναίκες, ωστόσο θα περιοριστούμε στην παρουσίαση μόνο των παραπάνω μορφών, θεωρώντας τις ως αντιπροσωπευτικές των υπολοίπων.

Σε γενικές γραμμές, αναφορικά με τη σεξουαλική κακοποίηση συναντώνται διάφορες περιπτώσεις. Σύμφωνα με έρευνα της M. Leidig, ψυχολόγου του Πανεπιστημίου του Colorado, υπάρχουν οι ακόλουθες περιπτώσεις: "(1) αισχρά τηλεφωνήματα, (2) κρούσματα από ηδονοβλεψίες, (3) κρούσματα από επιδειξιμανείς, (4) σεξουαλικά πειράγματα στον δρόμο, (5) κρούσματα από εφασίες, (6) βιασμοί, (7) σεξουαλικές κακοποιήσεις μικρών κοριτσιών και (8) αποπλανήσεις και βιασμοί από πρόσωπα, που έχουν κοινωνικά επαγγέλματα (γιατροί, εκπαιδευτικοί, κοινωνικοί λειτουργοί κ.λ.π.)". (Walker, 1989, σελ. 127).

Οποιαδήποτε μορφή άσκησης σεξουαλικής βίας αποτελεί αποκλειστικά ανδρικό προνόμιο. Ειδικότερα, οι περιπτώσεις ανδρών, που φτάνουν κατηγορούμενοι στα δικαστήρια για βίαια σεξουαλικά αδικήματα, είναι εκατονταπλάσιες συγκριτικά με τις αντίστοιχες περιπτώσεις γυναικών. (Button, 1994).

Σε κάθε μορφή σεξουαλικής κακοποίησης απουσιάζει η συναίνεση των γυναικών για άσκηση βίας. Αναφορικά με τη συζυγική σεξουαλική βία, οι γυναίκες σχεδόν ποτέ έχουν δυνατότητα ελεύθερης επιλογής. Η κοινή συμφωνία του ζευγαριού για εισαγωγή βιαιοτήτων και πόνου στη σεξουαλική επαφή φαντάζει με ουτοπία. Είναι λοιπόν, σπάνιο φαινόμενο η εθελοντική και ελεύθερη επιλογή των γυναικών για βίαιες και ακραίες σεξουαλικές εμπειρίες.

Ωστόσο, ανεξάρτητα από την αντίθεση τους σε "κτηνωδίες" μέσα στις σεξουαλικές σχέσεις, φαίνεται πως με το πέρασμα του χρόνου επέρχεται και η κλιμάκωση τους. Οι τρυφερές σεξουαλικές σχέσεις αρχίζουν να υποχωρούν, δίνοντας τη θέση τους σε εκδηλώσεις συζυγικού βιασμού. Οι δράστες χρησιμοποιούν καταναγκαστικές τεχνικές, ώστε να υπάρχει σεξ, ικανοποιώντας τις δικές τους επιθυμίες και φαντασιώσεις, αδιαφορώντας για τα συναισθήματα και τα "θέλω" των γυναικών τους. (Walker, 1989).

Η αποδοχή της σεξουαλικής κακοποίησης στα πλαίσια του γάμου αποτελεί ένα δύσκολο και περίπλοκο ζήτημα. Η πολυπλοκότητα για την αναγνώριση του φαινομένου έγκειται στο γεγονός ότι η σύμβαση του γάμου εξασφαλίζει την εγγύηση για τη σεξουαλική διαθεσιμότητα των γυναικών-συζύγων. Όμως, επειδή προσκρούει στα δικαιώματα των γυναικών για προσωπική ελευθερία και διατήρηση της αξιοπρέπειας τους, πρέπει ν' αναγνωρισθεί και να αντιμετωπιστεί από τα νομοθετικά συστήματα όλων των χωρών. (ο.π.).

Αναφορικά με το φαινόμενο του βιασμού, στη σημερινή εποχή έχει λάβει μορφή επιδημίας, αντικατοπτρίζοντας μ' αυτό τον τρόπο, την επιδείνωση της κοινωνικο-οικονομικής θέσης των γυναικών. Σε παγκόσμιο επίπεδο, μία στις τρεις γυναίκες θα υποστεί σεξουαλική επίθεση σε κάποια χρονική στιγμή της ζωής της. (Ντέιβις, 1991).

Γυναίκες κάθε φυλετικής, ταξικής και ηλικιακής ομάδας ενδέχεται να αποτελέσουν θύματα βιασμού. Η μεγάλη μάζα των θυμάτων είναι κορίτσια ηλικίας από δεκαέξι έως δεκαοχτώ χρονών. Όμως, ο βιασμός λαμβάνει χώρα και σε μικρότερες ηλικίες και συγκεκριμένα ένα στα τέσσερα κορίτσια βιάζεται πριν φτάσει στην ηλικία των δεκαοχτώ χρονών.

Η στάση της κοινωνίας είναι ιδιαίτερα ανεκτική απέναντι σε περιπτώσεις βιασμού γυναικών. Οι άνδρες εκπαιδεύονται με τρόπο, ώστε να βλέπουν τη βία ως αποδεκτό στοιχείο των τρόπων, με τους οποίους συνδέονται με τις γυναίκες. Η κατάσταση αυτή συντηρεί το φόβο των γυναικών για απόπειρα βιασμού τους και θέτει τις προϋποθέσεις για τη συνέχεια εκδήλωσης σεξουαλικών επιθέσεων. (Button, 1994).

Ειδικότερα, το φαινόμενο συντηρείται από ένα πλέγμα προκαταλήψεων και μύθων. Ένας ανδρικός μύθος, ο οποίος δίνει διαστρεβλωμένη ερμηνεία αναφορικά με το βιασμό, είναι ότι οι άνδρες θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να κάνουν έρωτα με κάθε τρόπο. Έτσι, όταν αδυνατούν να βρουν γυναίκες με προθυμία και πρόθεση για σεξουαλική επαφή, τότε πρέπει να το επιτύχουν με βίαιες μεθόδους. Η συσχέτιση λοιπόν, ανάμεσα στο σεξ και τη βία είναι πολύ έντονη. (ο.π.).

Βέβαια, οι περισσότεροι διαδεδομένοι μύθοι γύρω από το βιασμό συνδέονται με το ίδιο το θύμα. Οι γυναίκες θεωρούνται ηθικά υπεύθυνες για το έγκλημα, που διαπράττεται σε βάρος τους, με βάση την πεποίθηση ότι δύνανται να έχουν τον έλεγχο του κορμιού τους κατά τη διάρκεια της σεξουαλικής πράξης. Παράλληλα, υποστηρίζεται ότι οι γυναίκες δεν προβάλλουν κανενός είδους αντίσταση, με αποτέλεσμα να προκαλούν και να συναινούν στο βιασμό τους. (Ντέιβις, 1991).

Αναφορικά με τη διαδικασία εκδήλωσης περιστατικών βιασμού, η πλειονότητα τους λαμβάνει χώρα σε οικείο περιβάλλον των θυμάτων και

σπάνια πρόκειται για αιφνίδια βίαιη επίθεση. Συγκεκριμένα, πάνω από το 50% του συνόλου των βιασμών, συμβαίνει είτε στο σπίτι του θύματος είτε του δράστη.

Επομένως, ο βιασμός είναι ένα είδος βίας, που ασκείται απ' τον ανδρικό πληθυσμό για την υποταγή των γυναικών. Σχετίζεται άμεσα με τις υπάρχουσες κοινωνικές δομές, οι οποίες οικοδομούν τη σεξουαλική καταπίεση, που βιώνουν καθημερινά οι γυναίκες. Επομένως, πρώτο βήμα για την εξάλειψη του αποτελεί η αναγνώριση των ανωτέρω περίπλοκων δομών της γυναικείας καταπίεσης. Η οριστική και ολοκληρωτική εξάλειψη της σεξουαλικής-σεξιστικής βίας θα εξαρτηθεί από την επιβολή μιας νέας και επαναστατικής τάξης πραγμάτων, όπου θα είναι ανύπαρκτη κάθε μορφής βίας ή καταπίεσης στις ανθρώπινες σχέσεις. (ο.π.).

Αναφορικά με το ζήτημα της σεξουαλικής παρενόχλησης γυναικών στο χώρο εργασίας, η έναρξη του τοποθετείται μόλις στις αρχές της δεκαετίας του 1970, όπου άρχισε να γίνεται μέρος της συνειδητής εμπειρίας των ανθρώπων. Αποτελεί ένα έντονο πρόβλημα διεθνώς, εφ' όσον οι έρευνες αποκαλύπτουν ότι το 70%-80% των εργαζομένων γυναικών στην Αμερική και το 50% στην Αγγλία υφίστανται σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας. (Button, 1994).

Στον ελλαδικό χώρο επικρατεί παρόμοια κατάσταση. Σύμφωνα με έρευνα, που διεξήχθη από τη γυναικεία οργάνωση, "Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας" (1992), βρέθηκε ότι το 60% των γυναικών του δείγματος έχει υποστεί σεξουαλική παρενόχληση. Επίσης, το 74,2% των ανδρών και το 79,1% των γυναικών ανέφεραν ότι γνωρίζουν συγκεκριμένες περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης στον εργασιακό χώρο. (Εθνική Έκθεση, 1999).

Σύμφωνα με την έρευνα, το σύνθημα προφίλ των θυμάτων περιλαμβάνει ευάλλα κοινωνικά και εργασιακά χαρακτηριστικά (νέες, χήρες-διαζευγμένες, χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, χαμηλής θέσης στην ιεραρχία).

Επίσης, η κατανομή των φύλων στο χώρο εργασίας επηρεάζει σημαντικά την συχνότητα εκδήλωσης του φαινομένου. Έτσι, παρατηρείται αύξηση του ποσοστού σεξουαλικής παρενόχλησης σε χώρους, όπου υπερτερεί αριθμητικά το ένα απ' τα δύο φύλα και κυρίως όπου υπερτερούν οι άνδρες. (ο.π.).

Στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι εργαζόμενες γυναίκες παρενοχλούνται σεξουαλικά από ιεραρχικά ανώτερους τους. Αντίθετα, τα ποσοστά παρενόχλησης πέφτουν στο μισό για περιπτώσεις που προκαλούνται από ισόβαθμους συναδέλφους των γυναικών, ενώ είναι πολύ μικρά από ιεραρχικά κατώτερους τους.

Η θέση των γυναικών στις περιπτώσεις σεξουαλικής παρενόχλησης είναι ιδιαίτερα δύσκολη. Αναμφισβήτητα η πιο ουσιαστική αντίδραση πρέπει να είναι η αντίκρουση τους. Στην πράξη όμως, η άρνηση συμμετοχής τους σε πράξεις σεξουαλικής συνδιαλλαγής με κάποιον ιεραρχικά ανώτερο τους, συνεπάγεται κυρώσεις στην επαγγελματική τους σταδιοδρομία. Συχνά, υφίστανται ψυχολογικό πόλεμο, αντίποινα και ενδέχεται να οδηγηθούν σε απόλυση. (ο.π. και Button, 1994).

Δ. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΑΙ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

1. ΥΓΙΗΣ-ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Στην υποενότητα αυτή, θα γίνει αναφορά στα γενικά χαρακτηριστικά της υγιούς οικογένειας, καθώς και στην σπουδαιότητα της για την ομαλή εξέλιξη των μελών της, ενώ στη συνέχεια θα γίνει αναφορά στο είδος της δυσλειτουργικής οικογένειας, ώστε να δοθεί η δυνατότητα στον αναγνώστη να συγκρίνει αυτά τα δύο, άκρως, αντίθετα σχήματα οικογενειακής δομής. Κατ' αρχήν, δημιουργία οικογένειας αποτελεί μια θεμελιακή αλλαγή στην πορεία της ζωής των δύο φύλων. Η συμβίωσή τους είναι μια αυστηρή δοκιμασία σε σχέση με την ικανότητα κατανόησης του ενός προς τον άλλο. Η ευτυχία στο γάμο δύο ανθρώπων απαιτεί μια πολύπλοκη διαδικασία και θα εξαρτηθεί κυρίως από την ωριμότητα του χαρακτήρα τους. (Ratner, 1970).

Μέσα στα πλαίσια του γάμου και της οικογένειας, το ζευγάρι επιζητεί να εξασφαλίσει ένα σύμπλεγμα αναγκών του. Ειδικότερα, η υγιής οικογένεια συνίσταται στην δυνατότητα ικανοποίησης βασικών αναγκών όπως, ασφάλεια (οικονομική και συναισθηματική), αλληλεγγύη, κατανόηση, παραδοχή, αγάπη, εμπιστοσύνη, ικανοποίηση αναγκών σεξουαλικής φύσεως, αναπαραγωγή. Τα μέλη του ζευγαριού, τα οποία αποφασίζουν να ενώσουν τη ζωή τους, έχουν προσδοκίες για τη δημιουργία μιας οικογένειας, η οποία θα τους εξασφαλίσει όλες τις ανωτέρω ανάγκες τους. (Benard και Schlaffer, 1990).

Επομένως, βασικό χαρακτηριστικό μιας υγιούς οικογένειας είναι η δυνατότητα εξασφάλισης των υλικών και συναισθηματικών αναγκών των μελών της. Επόμενο γνώρισμα της αποτελεί η αυθυπαρξία του ζευγαριού. Με τον όρο αυτό εννοείται η κοινή πορεία των δύο συζύγων, η οποία πρέπει να είναι ανεξάρτητη από τις επιρροές και τις παρεμβολές τρίτων προσώπων. (Χουρδάκη, 1992).

Επίσης, η καλή διαμόρφωση της σχέσης του ζευγαριού απαιτεί τη διατήρηση της προσωπικότητας των δύο συζύγων μέσα στο γάμο. Ο καθένας οφείλει να διατηρεί τα ξεχωριστά στοιχεία του χαρακτήρα του και να μην προσπαθεί να υποτάξει τον σύντροφο του, γιατί έτσι δημιουργείται ανισορροπία σχέσεων. Αντίθετα, η διασφάλιση της προσωπικότητας του καθενός από τους δύο συζύγους προάγει την προσωπική εξέλιξη τους, καθώς και την αρμονία στη σχέση τους.

Τέλος, ένα σημαντικότατο γνώρισμα του υγιούς ζευγαριού είναι η

δύναμη προσαρμογής σε μεταβαλλόμενες καταστάσεις. Οι δυσκολίες και τα εμπόδια της ζωής δεν πρέπει να αποτελούν "τροχοπέδη" στην πορεία της σχέσης, αλλά να αντιμετωπίζονται με ευελιξία και ωριμότητα προσαρμογής. Σύμφωνα με τον Andre Berge, "οι συζυγικές σχέσεις πρέπει να προσαρμόζονται αδιάκοπα σε νέες καταστάσεις και η πλαστικότητα αυτής της προσαρμογής αποτελεί το καλύτερο σημάδι της ζωντανίας του ζεύγους". (ο.π. σελ. 305-306).

Επομένως, η εξασφάλιση των παραπάνω χαρακτηριστικών διασφαλίζει την καλή εξέλιξη και πορεία της συζυγικής σχέσης. Σε πρακτικό επίπεδο, κάτι τέτοιο είναι αρκετά δύσκολο, εφ' όσον το οργανωτικό σχήμα του γάμου και ο ιδιωτικός χώρος της οικογένειας αποτελούν ένα πλαίσιο αλληλεπίδρασης και αλληλοσυγκρούσεως διαφορετικών δυνάμεων. Γι' αυτούς τους λόγους συχνά παρατηρούνται δυσκολίες στη συμβίωση των ζευγαριών, διατάραξη της οικογενειακής αρμονίας και ανάπτυξη δυσλειτουργικών σχέσεων στο ζευγάρι.

Σε αντίθεση λοιπόν, με την υγιή οικογένεια, η δυσλειτουργική όχι μόνο αδυνατεί να εξασφαλίσει την κάλυψη βασικών αναγκών στα μέλη της, αλλά επιφέρει σοβαρά επακόλουθα στην προσωπικότητα και τη ψυχοσύνθεσή τους. Η δυσλειτουργική οικογένεια διακρίνεται από την ύπαρξη ενός ή περισσότερων από τα ακόλουθα γνωρίσματα:

- Χειροδικία κατά της συζύγου ή/και των παιδιών.
- Ένταση και συνεχής εκνευρισμός.
- Σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών από τον γονέα.
- Ανταγωνισμός των συζύγων για απόκτηση κυριαρχίας και επιρροής πάνω στα παιδιά.
- Άρνηση επικοινωνίας ή κακή επικοινωνία μεταξύ των δύο συζύγων για χρονικά παρατεταμένες περιόδους.
- Κατάχρηση οινοπνευματωδών ποτών ή/και ναρκωτικών ουσιών από τον ένα ή και τους δύο γονείς.
- Εκδήλωση ψυχαναγκαστικής συμπεριφοράς (μανία τυχερών παιχνιδιών, φαγητού, εργασίας) και υπερβολικής αυστηρότητας σε ποικιλία θεμάτων (χρημάτων, προγραμματισμού, εργασίας) από τους γονείς. (Norwood, 1998).

Όλα τα παραπάνω αποτελούν ενδεικτικά σημεία δυσλειτουργικής οικογένειας, τα οποία ποικίλλουν σε συνδυασμό, μορφή και ένταση. Ενδέχεται να αφορούν τη συμπεριφορά και την προσωπικότητα του ενός συζύγου ή και των δύο. Αναμφίβολα, στη δεύτερη περίπτωση, οι συνέπειες της δυσλειτουργικής σχέσης είναι πιο έντονες και επιζήμιες.

Σε γενικές γραμμές, η ύπαρξη οποιασδήποτε μορφής δυσλειτουργικής οικογένειας θεωρείται καταστροφική για την πορεία της εξέλιξης ό-

λων των μελών, συζύγων και παιδιών. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον εμποδίζεται η στενότερη σχέση και επικοινωνία μεταξύ των μελών της οικογένειας. Η ζεστή ατμόσφαιρα, η αρμονία και η ειλικρινής επαφή απουσιάζουν από τη δυναμική των σχέσεων της οικογένειας. Αντίθετα, η κυριαρχία των παθολογικών καταστάσεων μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον τραυματίζει το ψυχισμό των μελών και λειτουργεί ανασταλτικά για την πνευματική και συναισθηματική εξέλιξή τους. Ειδικότερα για τα παιδιά οι συνέπειες είναι καταστροφικές, εφ' όσον η ανυπαρξία δομής, που χαρακτηρίζει αυτές τις οικογένειες, εμποδίζει την ανάπτυξη της ικανότητας τους για δημιουργία υγιών σχέσεων μελλοντικά, με συνέπεια να αναπαράγεται αυτό το πρότυπο οικογένειας. (ο.π.).

2. ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Το φαινόμενο της κακοποίησης γυναικών έχει μια μεγάλη διαδρομή στο χρόνο, εφ' όσον πηγάζει από τις εκάστοτε κοινωνικές δομές. Αποτελεί επέκταση της κυριαρχίας του ανδρικού πληθυσμού πάνω στο γυναικείο, με σκοπό την εξασφάλιση της υπάρχουσας κοινωνικής τάξης πραγμάτων. (Benard και Schlaffer, 1990 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Σύμφωνα με την Έκθεση της Ιταλίας προς το Συμβούλιο της Ευρώπης, ως αιτιολογικοί παράγοντες για την άσκηση οικογενειακής βίας, η οποία στρέφεται προς τα πιο αδύνατα μέλη (π.χ. παιδί, γυναίκα) "θεωρούνται:

- οι οικονομικές συνθήκες της οικογένειας
- ο ανταγωνισμός στον τόπο εργασίας
- το στρες από την εργασία
- η αποτυχία στην εργασία
- η απομόνωση της πυρηνικής οικογένειας και
- η ένταση της αστικής ζωής". (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989, σελ. 161).

Έχουν γίνει πολλές προσπάθειες ερμηνείας του φαινομένου και οι αιτίες έχουν ταξινομηθεί κυρίως σε δύο κατηγορίες: κοινωνικές-περιβαλλοντικές και ψυχολογικές-ιδιοσυγκρασιακές, οι οποίες βασίζονται στην προσωπικότητα και τα βιώματα των δραστών και των θυμάτων. Το βάρος λοιπόν, για την εκδήλωση του φαινομένου αποδίδεται σήμερα, σε ψυχοκοινωνικά αίτια και όχι σε εξατομικευμένα ψυχοπαθολογικά γνωρίσματα των δραστών (Walker, 1989 και Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Σε αντίθεση με τα παραπάνω αποδεκτά αίτια, ορισμένοι ανθρωπολόγοι, όπως ο K. Lorenz και ο R. Andrey, θεωρούν ότι η βίαιη συμπεριφορά είναι βιολογικά προκαθορισμένη. Στη σημερινή εποχή, η αντίληψη αυτή δεν είναι ευρέως αποδεκτή και αναγνωρισμένη, εφ' όσον αρνείται την ύπαρξη δημιουργικής νοημοσύνης και την ικανότητα επιλογής της ανθρωπίνης οντότητας. (Button, 1994).

Αναφορικά με τα κοινωνικά αίτια του προβλήματος, η Walker (1989) υποστηρίζει ότι ο τρόπος κοινωνικοποίησης των δύο φύλων παίζει καθοριστικό ρόλο. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες προετοιμάζονται από μικρή ηλικία να γίνουν υποτελείς των ανδρών, ενώ οι άνδρες ανατρέφονται με την τάση να επιβληθούν και να κυριαρχήσουν πάνω στις γυναίκες.

Στο επίπεδο του γάμου, η κακοποίηση των γυναικών αποτελεί την "ακραία" συνέπεια της θέσης τους μέσα στην πατριαρχική κοινωνία. Πρό-

κείται δηλ. για το αποτέλεσμα "της διαφορετικής σχέσης, που αναπτύσσουν με τη βία (ανδρισμός σημαίνει επίδειξη σωματικής δύναμης και επιβολής), των σχέσεων εξουσίας και ιδιοκτησίας, που ενέχονται στο γάμο, του καταμερισμού και άνισης αξιολόγησης των ρόλων του άνδρα στην παραγωγή και της γυναίκας στην αναπαραγωγή". (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986, σελ. 247).

Σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, οι διακρίσεις των δύο φύλων αποτελούν λοιπόν, ένα σημαντικό λόγο ανάπτυξης του φαινομένου. Αυτό συμβαίνει, επειδή οι διακρίσεις αυτές είναι πάντοτε σε βάρος των γυναικών και συντελούν στην χαμηλή αυτοεκτίμηση και αυτοπεποίθηση των γυναικών, συγκριτικά με τους άνδρες, με συνέπεια αυτές να εκδηλώνουν τάσεις εξάρτησης από τους συντρόφους τους.

Όσον αφορά τους ψυχολογικούς παράγοντες δημιουργίας του φαινομένου, αναφέρονται αυτοί που σχετίζονται με το δράστη. Κατ' αρχήν, οι περισσότεροι δράστες προέρχονται από βίαιες οικογένειες ή δέχτηκαν βία οι ίδιοι ως παιδιά. Οι εμπειρίες αυτές σημάδεψαν τη ψυχο-κοινωνική τους ανάπτυξη και έχουν επιπτώσεις στην προσαρμογή τους στη συζυγική ζωή. Στις διαπροσωπικές τους συναλλαγές είναι βίαιοι, ελεγκτικοί, λόγω του τραυματικού ιστορικού τους. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

Επίσης, χαρακτηριστικό της ανδρικής συμπεριφοράς είναι η έλλειψη ικανότητας για έκφραση συναισθημάτων και ιδίως του θυμού. Οι άνδρες δεν μπορούν να χειριστούν θετικά τη δυσφορία και τις δύσκολες καταστάσεις, με συνέπεια να εκδηλώνουν εκρηκτική συμπεριφορά. Η δυσκολία στην έκφραση συναισθημάτων τους οδηγεί στην υιοθέτηση βίαιης στάσης, η οποία αποτελεί άλλωστε και έναν κοινωνικά αποδεκτό τρόπο έκφρασης των συναισθημάτων τους. (ο.π. και Button, 1994).

Βέβαια, τα ψυχολογικά αίτια σχετίζονται και με τις γυναίκες, καθώς και με την έλλειψη ικανοποιητικών τρόπων αντιμετώπισης της βίας, από τις ίδιες. Αναφορικά με τα βιώματα των κακοποιημένων γυναικών, πλήθος ερευνών αποδεικνύουν ότι υπάρχει σχέση μεταξύ των παιδικών εμπειριών τους με τις εμπειρίες της ενήλικης ζωής. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες αυτές βίωσαν "μίζερη" παιδική ηλικία και βίαιες οικογενειακές καταστάσεις στην οικογένεια προέλευσης τους.

Τέλος, ένας άλλος αιτιολογικός παράγοντας, όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί η μειωμένη ενεργητική αντιμετώπιση βίαιων καταστάσεων και άλλων στρεσογόνων παραγόντων εκ μέρους των γυναικών. Ειδικότερα, οι γυναίκες είναι παθητικές, δεν αποζητούν επαγγελματική βοήθεια, ούτε στήριξη από το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον τους. Η στάση τους χαρακτηρίζεται από μοιρολατρία, ανοχή, με συνέπεια να υπάρχει μια ατέλειω-

τη εναλλαγή κύκλων κακοποίησης και αναποτελεσματικών τρόπων αντιμετώπισης τους. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

Επομένως, η αιτιολογία του φαινομένου της συζυγικής κακοποίησης είναι πολλαπλή και πολυδιάστατη. Υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία παραγόντων, οι οποίοι επιδρούν σε κάθε περίπτωση και ευθύνονται για την εκδήλωση βίαιης συμπεριφοράς μέσα στην οικογένεια. Είναι ανάγκη λοιπόν, να κατανοηθεί ότι δεν πρόκειται για μια υπόθεση ανάμεσα σε δύο ανθρώπους με διαφορετικούς χαρακτήρες, αλλά για ένα ευρύτερα κοινωνικοπολιτικό πρόβλημα, για το οποίο απαιτείται σφαιρική μελέτη και παρέμβαση. (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Ωστόσο, οι αιτιογόνοι παράγοντες, που παρουσιάστηκαν παραπάνω, δεν σηματοδοτούν και την εκδήλωση του φαινομένου της κακοποίησης. Για να τεθεί σε εφαρμογή ο μηχανισμός κακοποίησης, κάποιες φορές απαιτείται κάποιο εξωτερικό ερέθισμα, το οποίο δίνει το έναυσμα για την εκδήλωση βιαιοτήτων. Η παρουσία αυτών των εξωτερικών ερεθισμάτων αυξάνει τη δυσλειτουργία της οικογένειας, εφ' όσον οδηγεί στην εκρηκτική συμπεριφορά των δραστών. (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Ειδικότερα, ως εναυσματικοί παράγοντες για την εμφάνιση συζυγικής βίας μπορούν να θεωρηθούν διάφορα ασήμαντα γεγονότα, που σχετίζονται με παραλείψεις ή άλλα στοιχεία της συμπεριφοράς των γυναικών. Ενδεικτικά, μπορούν να αναφερθούν η καθυστέρηση προετοιμασίας του φαγητού ή η αποτυχία στην προετοιμασία του, η άρνηση σεξουαλικής επαφής, η ενασχόληση των γυναικών με τα μωρά τους κ.ά. (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Άλλος σημαντικότερος εξωτερικός παράγοντας θεωρείται το αλκοόλ. Η κατανάλωση οινοπνευματούχων ποτών συμβάλλει στη διατήρηση της οικογενειακής βίας, εφ' όσον διευκολύνει το δράστη στη βίαιη συμπεριφορά του, προστατεύοντας τον από την ανάληψη των ευθυνών του. (Δαράκη, 1995).

Για το Μουζακίτη (Κοινωνική Εργασία, 1989) εκτός από το αλκοόλ, στρεσογόνοι παράγοντες θεωρούνται η χρήση ναρκωτικών, οι ασθένειες, η λήψη αποφάσεων για θέματα της οικογένειας και των παιδιών.

Τέλος, αντικειμενικά δύσκολες συνθήκες ζωής, όπως η οικονομική ανέχεια και η ανεργία λειτουργούν βοηθητικά για την ανάπτυξη βίας. (ο.π. και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Σύμφωνα με τη Walker (1989), οι υποψίες των δραστών για απιστία των συζύγων τους αποτελούν την πιο συνηθισμένη αφορμή για την έναρξη ενός επεισοδίου κακοποίησης. Η σύναψη ενός εξωσυζυγικού δεσμού από τις κακοποιημένες γυναίκες όμως, δεν αποτελεί πραγματικό γεγονός, α-

πλώς επιτρέπει στους άνδρες να προστατεύονται από τις ενοχές για τις μετέπειτα βίαιες πράξεις τους.

Ολοκληρώνοντας, πρέπει να τονιστεί ότι τα ζευγάρια, στα οποία εκδηλώνεται βία, επικρατούν ορισμένα χρόνια προβλήματα. Σύμφωνα με την Pahl (1985) πρόκειται για τα εξής:

" - Κατάχρηση οινόπνεύματος	311%
- Προβλήματα προσωπικότητας του άνδρα	31%
- Ζήλεια	26%
- Διαφορετική αντίληψη περί ρόλων	24%
- Σεξουαλική ζωή	17%
- Χρήμα-διαχείριση	14%
- Επεισόδια την ώρα του γεύματος	10%"

(Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986, σελ. 247).

Συμπεραίνεται λοιπόν, ότι υπάρχει μια ποικιλία επιβαρυντικών παραγόντων-ερεθισμάτων, που συντελούν στην εμφάνιση του φαινομένου. Αυτοί οι παράγοντες σε συνδυασμό με τα πραγματικά αίτια του προβλήματος καθιστούν το φαινόμενο της συζυγικής κακοποίησης ένα πολύπλοκο και πολυσύνθετο ζήτημα.

3. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΖΕΥΓΑΡΙΟΥ

α. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Ο καθορισμός των δημογραφικών χαρακτηριστικών για τις κακοποιημένες γυναίκες αποτελεί μια δύσκολη διαδικασία. Κάτι τέτοιο συμβαίνει, επειδή οι γυναίκες αυτές συναντώνται σε όλες τις ομάδες κοινωνικοοικονομικών τάξεων, ηλικιών, φυλών, εθνοτήτων και θρησκείων. Πολλές γυναίκες βρίσκονται στη μεσαία ή ανώτερη τάξη, όμως σε όλες τις περιπτώσεις η οικονομική ισχύ των οικογενειών τους βρίσκεται στα χέρια των συζύγων τους. Συνήθως, εργάζονται και μάλιστα σε υψηλού επιπέδου εργασίες, κάνοντας καριέρα. Επομένως, το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών δεν έχει όρια ταξικά, κοινωνικά, πολιτισμικά, ιδεολογικά.

Αναφορικά με την προσωπικότητα των κακοποιημένων γυναικών, θεωρούνται αποδεκτά τα παρακάτω χαρακτηριστικά γνωρίσματα:

- Χαμηλή αυτοεκτίμηση.
- Πίστη στους μύθους για την κακοποίηση.
- Αντιμετώπιση του σπιτιού τους με τον παραδοσιακό τρόπο, επηρεαζόμενες από τα φυλετικά στερεότυπα και τις κοινωνικές αντιλήψεις για την ενότητα της οικογένειας.
- Ευθύνη για τη βιαιότητα των ανδρών.
- Αίσθηση ενοχής και ταυτόχρονη άρνηση του θυμού.
- Παθητική στάση προς το κοινωνικό περιβάλλον.
- Έντονες αντιδράσεις και εμφάνιση ψυχοσωματικών συμπτωμάτων.
- Χρήση του σεξ ως μέσο διατήρησης του γάμου.
- Πίστη στην αδυναμία τρίτων να τις παρέχουν αποτελεσματική βοήθεια. (Walker, 1989).

Η συμπεριφορά λοιπόν, των κακοποιημένων γυναικών βασίζεται πάνω στα ανωτέρω χαρακτηριστικά. Ειδικότερα, οι γυναίκες αυτές είναι πολύ αυστηροί κριτές του εαυτού τους. Αμφιβάλλουν για την επάρκεια τους, λόγω της χαμηλής αυτοεκτίμησης τους και υποτιμούν τις ικανότητές τους. Ανεξάρτητα από την επιτυχημένη τους παρουσία έξω από το σπίτι (επαγγελματικά, κοινωνικά), θεωρούν τον εαυτό τους αποτυχημένο, λόγω της έντασης, που επικρατεί στο χώρο της οικογένειάς τους. Άλλωστε, ο τελευταίος αποτελεί τη βάση της αυτοεκτίμησης τους.

Έχουν κοινωνικοποιηθεί με βάση τα φυλετικά στερεότυπα, με συνέπεια να δέχονται την αντίληψη ότι η θέση τους είναι μέσα στο σπίτι. Θεωρούν ότι ο σύζυγος τους αποτελεί την "κεφαλή της οικογένειας" και κάνουν οτιδήποτε για να αισθάνεται ο ίδιος πως είναι ο αρχηγός στο σπίτι. Επίσης, όταν εργάζονται, δίνουν στους άνδρες τους το δικαίωμα να αποφασίζουν εκείνοι για τη διαχείριση των χρημάτων τους και είναι πρόθυμες να διακόψουν την καριέρα τους, αν κάτι τέτοιο είναι επιθυμία του συντρόφου τους.

Το γεγονός της βίαιης συμπεριφοράς των συζύγων τους, προκαλεί ενοχή στις ίδιες, εφ' όσον επωμίζονται την ευθύνη για τη βιαιότητα τους. Θεωρούν ότι η δική τους συμπεριφορά προξενεί τη βία και επιχειρούν να την τροποποιήσουν. Η κατάσταση όμως δεν αλλάζει και οι ίδιες νοιώθουν περισσότερο αποτυχημένες και αδύναμες. Ακόμη, νοιώθουν έντονο θυμό προς τον σύζυγο τους, τον οποίο όμως δεν αφήνουν να εκδηλωθεί για να μην προκαλέσουν την περαιτέρω κακοποίησή τους. (ο.π.).

Στην συμπεριφορά τους διακρίνεται μια συνεχή προσπάθεια για τη δημιουργία κατάλληλου περιβάλλοντος, το οποίο θα ελαχιστοποιεί την εκρηκτική συμπεριφορά των ανδρών τους. Συγκεκριμένα, επιχειρούν να ελέγχουν τη συμπεριφορά των συγγενικών και φιλικών προσώπων τους ή να τους απομακρύνουν, ώστε να μην αυξάνουν τη βίαιη συμπεριφορά των συζύγων τους. Με αυτό τον τρόπο, οι κακοποιημένες γυναίκες απομονώνονται απ' το κοινωνικό τους περιβάλλον, το οποίο θεωρούν ότι όχι μόνο δεν μπορεί να τους προσφέρει καμία στήριξη, αλλά μπορεί να αυξήσει την ένταση στη συζυγική τους σχέση.

Χαρακτηριστικές είναι επίσης, οι έντονες αντιδράσεις των γυναικών, λόγω αυξημένου και παρατεταμένου στρες και άγχους. Ζώντας σε ένα βίαιο γάμο είναι αναμενόμενη η εμφάνιση καταθλιπτικών συμπτωμάτων. Αισθητή είναι η ύπαρξη κόπωσης, πονοκεφάλων, γενικής δυσφορίας, έλλειψης ενδιαφέροντος για τον εαυτό τους ή για δραστηριότητες κ.ά. Αποτέλεσμα λοιπόν, της διαταραγμένης προσωπικότητάς τους είναι η δυσκολία αντιμετώπισης των ευθυνών τους στο σπίτι ή στον εργασιακό χώρο. (Walker, 1989 και Σκόδρα, 1992 όπως αναφέρεται στο βιβλίο του Ι.Ν.Νέστορος).

Ένα τελευταίο γνώρισμα των κακοποιημένων γυναικών σχετίζεται με τα παιδικά χρόνια και τον τρόπο ανατροφής τους. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας, ο πατέρας τους ήταν ιδιαίτερα στοργικός μαζί τους και τις μεταχειρίζονταν ως "εύθραυστες κούκλες". Αυτού του είδους η αντιμετώπιση, σε συνδυασμό με τα κοινωνικά στερεότυπα για τα δύο φύλα, έχει διαμορφώσει την πεποίθηση στις κακοποιημένες γυναίκες ότι είναι ανίκανες να φροντίσουν τον εαυτό τους και θα πρέπει να εξαρτώνται από τους άνδρες. (Walker, 1989, σελ. 56-57).

β. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΒΙΑΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Οι άνδρες, που κακοποιούν τις γυναίκες τους αποτελούν μια ανάμεικτη ομάδα και δεν μπορούν να ταξινομηθούν σε δημογραφικές κατηγορίες. Οι βίαιοι άνδρες συναντώνται σε κάθε κοινωνικο-οικονομική τάξη και ηλικιακή, φυλετική, εθνική, πολιτισμική ομάδα. Αναφορικά, λοιπόν με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους, είναι δύσκολη έως αδύνατη η προσπάθεια κατηγοριοποίησής τους.

Αναφορικά με την προσωπικότητα, οι άνδρες έχουν τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Μικρή αυτοεκτίμηση.
- Πίστη στους μύθους για την κακοποίηση των γυναικών.
- Πίστη στα φυλετικά στερεότυπα αναφορικά με το ρόλο και την ισχύ τους στην οικογένεια.
- Άρνηση αποδοχής της ευθύνης για τη βίαιη συμπεριφορά τους και απόδοση κατηγοριών στους άλλους.
- Παθολογική ζήλια.
- Εμφάνιση διπλής προσωπικότητας.
- Έντονες αντιδράσεις άγχους και στρες, τις οποίες αντιμετωπίζουν με το αλκοόλ και την άσκηση βίας.
- Χρήση του σεξ ως μέσου για αύξηση του ανδρισμού τους. (Ενδέχεται να είναι δισεξουαλικοί).
- Πίστη ότι η στάση τους δεν επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις. (Walker, 1989).

Σε γενικές γραμμές λοιπόν, η συμπεριφορά των ανδρών, που κακοποιούν τις συζύγους τους, παρουσιάζει τα ανωτέρω χαρακτηριστικά. Επίσης, έχει παρατηρηθεί έντονα το στοιχείο της υπερβολής στη συμπεριφορά του δράστη. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια ενός σοβαρού επεισοδίου κακοποίησης, συνήθως οι άνδρες δεν σταματούν την επίθεσή τους, ακόμη και όταν η γυναίκα είναι άσχημα τραυματισμένη. Το ίδιο ισχύει κατά την περίοδο της μεταμέλειάς τους, όπου δείχνουν υπερβολικά μεγάλη τρυφερότητα και στοργή προς τις γυναίκες τους, προσφέροντας τους πολλά και πανάκριβα δώρα.

Ο δεσποτισμός κυριαρχεί στην συμπεριφορά τους. Ανακατεύονται σε όλες τις εκφάνσεις της ζωής των γυναικών, γιατί μόνο τότε αισθάνονται ασφάλεια. Μολονότι γίνονται ελεγκτικοί, εξακολουθούν να διακατέχονται από έντονα αισθήματα ζηλοτυπίας προς τις συζύγους τους. Υποψιάζονται τις σχέσεις, που αναπτύσσουν με φίλους, συναδέλφους και συχνά τις κατηγορούν για απιστία. (ο.π.).

Ένα πολύ κοινό σημείο στη ζωή των δραστών έγκειται στα βιώματα

της παιδικής τους ηλικίας. Συγκεκριμένα, προέρχονται συχνά από οικογένειες, στις οποίες έβλεπαν τον πατέρα τους να κακοποιεί τη μητέρα τους ή δέχτηκαν οι ίδιοι βία. Σ' όλες τις περιπτώσεις, αυτοί οι άνδρες ως παιδιά είχαν βιώσει συναισθηματική εγκατάλειψη. Οι επιδράσεις των παραπάνω βιωμάτων θεωρούνται καταλυτικές στη διαμόρφωση της προσωπικότητας τους, εφ' όσον έχει βρεθεί πως στους βίαιους άνδρες, είναι τρεις φορές περισσότεροι όσοι μεγάλωσαν μέσα σε βίαιο περιβάλλον από αυτούς, που μεγάλωσαν σε μη βίαιο. (ο.π. και Δαράκη, 1995 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Επίσης, συχνά αναφέρεται ένα είδος ασυνήθιστης σχέσης των δραστών με τις μητέρες τους. Η σχέση τους χαρακτηρίζεται από αμφιθυμία, εφ' όσον εναλλάσσεται η αγάπη με το μίσος, που νοιώθουν προς αυτές. Από την άλλη, οι μητέρες τους επιδεικνύουν καταναγκαστική συμπεριφορά και επιβάλλονται πάνω στη συμπεριφορά των δραστών. Πλήθος μαρτυριών από κακοποιημένες γυναίκες φανερώνουν πως η επίσκεψη της πεθεράς τους έδινε το έναυσμα για άσκηση βίας. (Walker, 1989).

Πολλοί υποστηρίζουν ότι οι δράστες έχουν παθολογική προσωπικότητα. Μολονότι αυτός ο ισχυρισμός είναι ασαφής και μη καθολικά αποδεκτός, υπάρχουν διαταραχές στην προσωπικότητα αυτών των ανδρών. Είναι μοναχικά άτομα, έχουν την τάση να εντυπωσιάζουν τους άλλους με τα επιτεύγματα τους και είναι υπερευαίσθητοι στην παραμικρή λεπτομέρεια των πράξεων των άλλων. Όταν αναπτύξουν βίαιη συμπεριφορά, αυτή η υπερευαίσθησία μπορεί να τους οδηγήσει σε δολοφονική ή αυτοκαταστροφική τάση. (ο.π. και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Υπάρχει μεγάλη συσχέτιση ανάμεσα στην κατάχρηση αλκοόλ και την άσκηση βίας. Ωστόσο το αλκοόλ δεν θεωρείται αιτιογόνος παράγοντας για τη βίαιη συμπεριφορά των δραστών. Λειτουργεί απλώς ως τρόπος αποφυγής της ευθύνης τους για τη βία ή ως διευκόλυνση στην υλοποίηση των επιθετικών ενεργειών τους.

Ένα τελευταίο χαρακτηριστικό σημείο στη συμπεριφορά των βίαιων ανδρών είναι ότι διατηρούν την κακή πλευρά του χαρακτήρα τους κρυφή. Κατορθώνουν να ξεγελούν τους άλλους, λαμβάνουν κοινωνική αποδοχή και αναγνώριση απ' το ευρύτερο περιβάλλον τους χωρίς να αφήσουν να φανεί η βιαιότητα τους μέσα στο σπίτι. (Higigoyen, 2000).

Σε γενικές γραμμές, οι δράστες παρουσιάζουν αρκετά κοινά σημεία με τις κακοποιημένες γυναίκες. Το γεγονός αυτό συνίσταται στο ότι αναπτύσσουν μια σχέση συναισθηματικής εξάρτησης του ενός απ' τον άλλο, στην οποία εναλλάσσεται η αγάπη με το μίσος. Έτσι, η ένταση κυριαρχεί στη σχέση τους, αλλά οι ίδιοι δύσκολα αποφασίζουν να τη διακόψουν. (Δαράκη, 1995).

4. ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΣΧΕΣΗΣ ΖΕΥΓΑΡΙΟΥ

Στις σχέσεις κακοποίησης, το μόνιμο ενδεχόμενο της βίας συμβάλλει στη διαμόρφωση πολύπλοκων σχέσεων ανάμεσα στα μέλη του ζευγαριού. Σε κάθε οικογένεια υπάρχει ένα ιδιαίτερο επίπεδο ανοχής της βίας, το οποίο διαφέρει από τη μια οικογένεια στην άλλη. Όταν τα επεισόδια κακοποίησης δεν ξεπερνούν το συγκεκριμένο επίπεδο, τότε δεν εκλαμβάνονται από τα μέλη της ως βίαια επεισόδια. (Walker, 1989).

Μέσα στη συζυγική σχέση, η κακοποίηση θεωρείται ως αποδεκτή συμπεριφορά, εφ' όσον ασκείται για λόγους πειθαρχίας. Οι δράστες και τα θύματα βλέπουν την άσκηση βίας ως μέσο ελέγχου και καταστολής ανεπιθύμητων συμπεριφορών, που ενδέχεται να αναπτυχθούν μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον. Πρόκειται λοιπόν, για ένα αποτελεσματικό μέσο, εφ' όσον η απειλή του μόνο οδηγεί στα επιθυμητά αποτελέσματα.

Με την πάροδο του χρόνου ωστόσο, η βία αυξάνει για να επιτευχθούν τα ίδια αποτελέσματα. Επικρατεί ένα κλίμα τρόμου, το οποίο συντηρείται από τη συνεχή παρουσία απειλής για περαιτέρω εκρηκτική συμπεριφορά των δραστών. Η συμπεριφορά των κακοποιημένων γυναικών διαμορφώνεται με βάση την πιθανότητα εκδήλωσης βίαιων καταστάσεων και όχι τόσο από τα ίδια επεισόδια κακοποίησης. Επομένως, οι αλλαγές στη συμπεριφορά τους και ο συνεχής έλεγχος στη ζωή τους επέρχεται μέσω της μόνιμης πιθανότητας για εμφάνιση βίας. (ο.π.).

Η εξελικτική πορεία των σχέσεων κακοποίησης είναι αναπόφευκτα κοινή σε κάθε περίπτωση. Οδηγούνται σε μια κατάσταση αποξένωσης, απογοήτευσης, ματαίωσης. Οι σχέσεις του ζευγαριού δηλητηριάζονται από τη συνεχή παρουσία της βίας και του φόβου. Η εναλλαγή εξουσίας και εξάρτησης ανάμεσα στα μέλη του ζευγαριού επιφέρει ισχυρούς κραδασμούς στα θεμέλια της οικογένειας. Γενικά, η αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο συζύγων νοσεί και η δυναμική της σχέσης τους επιδρά καταστροφικά στη ψυχική-συναισθηματική τους υγεία. (Benard και Schlaffer, 1990).

Αναφορικά με την κοινωνική ζωή των κακοποιημένων γυναικών, οι ευκαιρίες για ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων με το περιβάλλον τους είναι μηδαμινές. Οι δράστες περιορίζουν την ελευθερία εκλογής φίλων των γυναικών τους, φοβούμενοι ότι άτομα του φιλικού περιβάλλοντος των γυναικών, τις επηρεάζουν να φύγουν απ' το σπίτι. (Walker, 1989).

Παράλληλα, πολλές γυναίκες επιλέγουν το δρόμο της απομόνωσης, προκειμένου να αποφύγουν περαιτέρω επεισόδια κακοποίησης. Η διασφάλιση της πολυπόθητης οικογενειακής ηρεμίας γίνεται με κόστος την απώλεια αγαπημένων φιλικών προσώπων των γυναικών. Ωστόσο, αυτή η

προσπάθεια τους αποδεικνύεται αναποτελεσματική, εφ' όσον καθώς όλο και περισσότερο βρίσκονται μόνες με τους δράστες, η βία κλιμακώνεται.

Η τάση των γυναικών για απομόνωση λειτουργεί αντίστροφα για την ποιότητα της ψυχολογικής τους υγείας. Αναπτύσσεται η ολοκληρωτική αδυναμία τους, βιώνοντας συναισθήματα απόλυτης ψυχολογικής κατάπτωσης, η οποία ενδέχεται να τις οδηγήσει σε απόπειρα αυτοκτονίας. Άλλωστε, ακόμη και αν δεν επιλέξουν την παραπάνω διέξοδο, η παθητική στάση σε μια σχέση κακοποίησης είναι μια "μορφή αυτοκαταστροφής". (ο.π., σελ. 180).

Όπως συμβαίνει λοιπόν, στους περισσότερους τομείς των σχέσεων κακοποίησης, η λειτουργία της οικογένειας διαταράσσεται. Η κακοποίηση διευρύνεται και στα υπόλοιπα μέλη της οικογενειακής δομής. Συχνά λοιπόν, περιλαμβάνει τους γονείς και συγγενείς του ζευγαριού, καθώς και τα παιδιά.

Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, συνηθισμένο φαινόμενο αποτελεί η ύπαρξη απειλών για άσκηση βίας πάνω σε αγαπημένα πρόσωπα των γυναικών. Ειδικότερα, οι δράστες απειλούν ότι θα ασκήσουν βία πάνω στους γονείς, τα παιδιά, τους φίλους και συναδέλφους των γυναικών, με την αιτιολογία ότι τις υποστηρίζουν και τις βοηθούν να φύγουν απ' τη σχέση. Συνήθως, οι απειλές αυτές κατευθύνονται προς τα θηλυκά μέλη της οικογένειας των γυναικών, ενώ οι άντρες της οικογένειας τους αποτελούν δεύτεροι στόχοι των δραστών. (ο.π.).

Οι γυναίκες πιστεύουν ότι οι δράστες είναι ικανοί να στρέψουν τη βίαιη συμπεριφορά τους προς τα άτομα του οικογενειακού και φιλικού περιβάλλοντος τους. Το γεγονός αυτό δυσκολεύει την απόφασή τους ν' αποτανθούν σ' αυτούς για βοήθεια, φοβούμενες ότι αυτοί θα υποστούν πράξεις βίας. Πιστεύουν ότι δεν μπορούν να στηριχθούν σε δικά τους πρόσωπα για να προστατευθούν απ' τους δράστες. Επιλέγουν να συναντούν την οικογένεια τους χωρίς τους δράστες ή συχνά διακόπτουν τη σχέση τους με την οικογένεια τους, προκειμένου να διασφαλίσουν τη ζωή και την ακεραιότητα των μελών της. Η στάση τους αυτή αυξάνει την ήδη υπάρχουσα αίσθηση μοναξιάς και εγκατάλειψης, που νοιώθουν.

Παράλληλα, οι γυναίκες ενθαρρύνονται να παραμείνουν σε μια σχέση κακοποίησης συχνά, για οικονομικούς λόγους. Κυριευμένες απ' το φόβο ότι δεν θα μπορέσουν να επιβιώσουν μόνες τους, παγιδεύονται μέσα σε τέτοιες σχέσεις.

Ο τομέας των οικονομικών αποτελεί μια μορφή ελέγχου και αποστέρησης των γυναικών μέσα σε μια βίαιη σχέση. Δεν έχουν ευκαιρίες να πάρουν αποφάσεις και να διαχειριστούν χρήματα, αλλά εξαρτώνται εξ ολοκλήρου από τα έσοδα των ανδρών. Ακόμη και όταν εργάζονται, τα χρήμα-

τα τους ξοδεύονται για τις ανάγκες της οικογένειας, εφ' όσον οι δράστες αφήνουν ένα πολύ μικρό ποσό γι' αυτό το σκοπό. Αντίθετα, κρατούν ένα σταθερό και μεγάλο χρηματικό ποσό για τα προσωπικά τους έξοδα, αδιαφορώντας για τις ανάγκες του σπιτιού. (ο.π.).

Αυτή η αποστέρηση είναι πολύ οδυνηρή για τις γυναίκες, εφ' όσον αναγκάζονται να παρακαλούν τους συζύγους τους και να προσέχουν τις διαθέσεις τους, ώστε να βρουν την κατάλληλη στιγμή για να ζητήσουν χρήματα. Στη φάση αυτή συναντούν την κριτική των δραστών για κακή διαχείριση και αξιολόγηση των χρημάτων.

Ο καταναγκασμός στον τομέα των οικονομικών του ζευγαριού προξενεί φόβο στις γυναίκες ότι δεν θα μπορέσουν να καλύψουν τις στοιχειώδεις ανάγκες αυτών και των παιδιών τους. Ζουν υπό συνεχή πίεση και προσπάθεια για εξασφάλιση περισσότερων χρημάτων, απαραίτητων για τις ανάγκες της οικογένειας. Αυτή η κατάσταση αυξάνει την υπάρχουσα ένταση, που επικρατεί στο περιβάλλον του σπιτιού και κλιμακώνεται σε επεισόδια σωματικής κακοποίησης. (ο.π.).

Αναφορικά με τη σεξουαλική ζωή στις σχέσεις κακοποίησης, αρχικά το σεξ αποτελεί πηγή χαράς, ευχαρίστησης και αγάπης για τις κακοποιημένες γυναίκες, οι οποίες συνήθως δεν είχαν προηγούμενες εμπειρίες σεξουαλικής επαφής. Όμως, καθώς περνάει ο καιρός, η φύση των σεξουαλικών σχέσεων του ζευγαριού αλλάζει.

Το σεξ γίνεται πιο διεστραμμένο, καθώς αναπτύσσονται ασυνήθιστες πράξεις και ποικιλία ερεθισμάτων, ώστε να ικανοποιηθεί ο δράστης. Ειδικότερα, παρατηρείται συχνή χρήση ζώων, αντικειμένων, τρίτων προσώπων, στοματικού-πρωκτικού σεξ και περιέργων γενικά, στάσεων κατά τη σεξουαλική πράξη. (ο.π.).

Η κατάσταση, που επικρατεί στις σεξουαλικές σχέσεις του ζευγαριού, δεν είναι ευχάριστη για τη γυναίκα. Αδυνατεί να προβλέψει τις στιγμές, που το σεξ θα είναι ευχάριστο για την ίδια, λόγω της απρόβλεπτης συμπεριφοράς του δράστη. Ωστόσο, η τρυφερή συμπεριφορά του κατά τη φάση μεταμέλειας και αγάπης, ενισχύει τη διατήρηση των προσδοκιών της ότι την επόμενη φορά θα είναι καλύτερα.

Παράλληλα, η γυναίκα δεν έχει το δικαίωμα να εκφράσει τις προτιμήσεις και τις δυσαρέσκειες της αναφορικά με το σεξ. Η μοναδική ευχαρίστηση, που νοιώθει, είναι η προσπάθεια για ευχαρίστηση του άνδρα της. Επιχειρεί κάθε προσπάθεια και δέχεται κάθε πρόταση του, προκειμένου να κρατήσει τη βία κάτω από κάποιον έλεγχο. (ο.π.).

Αναφορικά με τη συμπεριφορά του δράστη στη σεξουαλική πράξη, υποστηρίζεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό τους παρουσιάζει δυσκολίες είτε στη στύση, είτε στην εκσπερμάτωση. Υπάρχει μια σχέση ανάμεσα στην

ανικανότητα τους και τη χρήση αλκοόλ, εφ' όσον αυτό μειώνει την ικανότητα τους για ενεργή σεξουαλική δραστηριότητα. Γενικά, περιγράφονται ως δισεξουαλικοί και κάποιοι ενδέχεται να αναπτύσσουν σεξουαλικές επαφές με άλλους άνδρες.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, διαπιστώνεται η διαταραγμένη σεξουαλική ζωή του ζευγαριού. Οι σεξουαλικές επαφές του είναι απογυμνωμένες από κάθε αισθησιασμό. Οι επανειλημμένες σκληρές βίαιες και οι ταπεινώσεις, που υφίστανται οι γυναίκες εξαλείφουν κάθε σεξουαλική ευαισθησία και ενδιαφέρον τους προς τους δράστες. Η σεξουαλική ζωή τους λοιπόν, είναι γεμάτη από μοναξιά και απομόνωση, όπως άλλωστε ολόκληρη η δομή της σχέσης τους. (ο.π. και Benard και Schlaffer, 1990).

5. ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Ο παράγοντας παιδί θεωρείται ότι επηρεάζει τη συχνότητα των επεισοδίων κακοποίησης. Ειδικότερα, η περίοδος της εγκυμοσύνης, η παρουσία παιδιών μικρής ηλικίας, καθώς και εφηβικής ηλικίας έχει παρατηρηθεί ότι οδηγεί σε αύξηση των κύκλων κακοποίησης. Κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης συνήθως, κυριαρχεί μια γρήγορη κλιμάκωση της σωματικής βίας πάνω στη γυναίκα. (Walker, 1989).

Στην περίοδο, όπου υπάρχουν βρέφη και μικρά παιδιά στο σπίτι, εκδηλώνεται νέα όξυνση των περιστατικών κακοποίησης. Στη φάση αυτή οι γυναίκες έχουν να καλύψουν τις αυξημένες ανάγκες των παιδιών τους, με συνέπεια να αφιερώνουν αρκετό απ' το χρόνο τους για τον ανωτέρω σκοπό. Θεωρούν ότι το γεγονός αυτό προκαλεί ζηλία στους άνδρες τους, με αποτέλεσμα να αναπτύσσουν βίαιη συμπεριφορά.

Η τρίτη περίοδος κλιμάκωσης της συζυγικής βίας είναι όταν τα παιδιά μπου στην εφηβεία. Στην περίοδο αυτή παρατηρούνται αλλαγές στη δυναμική των σχέσεων της οικογένειας. Οι έφηβοι δεν μπορούν να μείνουν θεατές στους καυγάδες των γονιών τους και σε αντίθεση με προηγούμενες ηλικίες, τώρα αναπτύσσουν πιο ενεργητικό ρόλο. Αναμενόμενη λοιπόν, είναι η επιλογή μιας τακτικής εκ μέρους των εφήβων, η οποία ενδέχεται να έχει δύο διαστάσεις: είτε υποστηρίζουν τη μητέρα τους και προσπαθούν να εμποδίσουν τον δράστη, είτε παίρνουν το μέρος του και αρχίζουν να κακομεταχειρίζονται και τα ίδια τη μητέρα τους.

Δεν είναι εύκολο να προσδιορίσει κανείς, γιατί οι έφηβοι εκδηλώνουν είτε τον ένα, είτε τον άλλο τρόπο αντίδρασης. Εν τούτοις, είναι απόλυτα παραδεκτό ότι η συναισθηματική τους κατάσταση χαρακτηρίζεται από έντονα και ανάμεικτα συναισθήματα. Νοιώθουν αμφιθυμία προς τη μητέρα τους, την οποία αγαπούν, αλλά και μισούν. Πιστεύουν ότι πρέπει να την προστατεύσουν, αλλά και αισθάνονται ότι της αξίζει η κακομεταχείριση. Έτσι, λοιπόν δημιουργείται ένα ιδιόμορφο και πολύπλοκο καθεστώς συναισθηματικών αντιδράσεων και σχέσεων μέσα στην οικογένεια, το οποίο ενισχύει την υπάρχουσα προβληματική. (ο.π.).

Ειδικότερα, μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον επικρατεί μια νοσηρή επικοινωνία και αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών. Οι γυναίκες συνήθως, δεν μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά τους, εφ' όσον αυτά εκτίθενται σε σκληρές βίας. Το περιβάλλον της οικογένειας εμποδίζει τις γυναίκες να αντεπεξέλθουν απόλυτα στο γονεϊκό τους ρόλο, εφ' όσον είναι απορροφημένες στην προσπάθεια τους για επαναφορά της διαταραγμένης οικογενειακής ισορροπίας. (Hirigoyen, 2000).

Ωστόσο, οι γυναίκες σπάνια κακομεταχειρίζονται τα παιδιά τους, σε αντίθεση με τους άνδρες. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το Εθνικό Κέντρο για την Κακοποίηση και Παραμέληση Παιδιών στην Ουάσιγκτον, στο 70% των οικογενειών, στις οποίες κακοποιούνται τα παιδιά και η γυναίκα, η κακοποίηση των παιδιών γίνεται μόνο από τον άνδρα. Διαπιστώνεται λοιπόν, ότι η συζυγική κακοποίηση διευρύνεται και σε σημαντικό ποσοστό περιλαμβάνει και τα παιδιά. (Walker, 1989).

Όταν η βία των ανδρών στραφεί προς τα παιδιά, συνήθως οι γυναίκες παίρνουν την απόφαση να φύγουν. Αντίθετα, όταν υφίστανται κακοποίηση μόνο αυτές, τότε παραμένουν μέσα στη βίαιη σχέση, θεωρώντας ότι ένας επερχόμενος χωρισμός θα είναι βλαβερός για τα παιδιά τους. (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Σε γενικές γραμμές, η συζυγική κακοποίηση εμποδίζει τις γυναίκες να δουν αντικειμενικά τις συνέπειες της πάνω στα παιδιά. Κύρια έννοια τους είναι η προσπάθεια ελέγχου της συμπεριφοράς τους, ώστε να παραμείνει ο δράστης ήρεμος. Όταν όμως αντιληφθούν ότι τα παιδιά τους υφίστανται βία ή υποφέρουν φανερά από τις συνέπειες της, τότε ζητούν να μάθουν πώς να προστατεύσουν τα παιδιά τους ή φεύγουν, μη έχοντας αναστολές ότι στερούν από τα παιδιά τους έναν ιδανικό πατέρα. (Benard και Schlaffer, 1990).

Ε. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

1. ΘΕΩΡΙΕΣ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία θεωριών, που αναφέρονται στην επιθετική συμπεριφορά. Ειδικότερα, αυτές ανέρχονται στις 36 θεωρίες, όμως μπορούν να καταταχθούν σε τρεις κατηγορίες. Πιο συγκεκριμένα:

- i) Αυτές που θεωρούν ότι η επιθετική συμπεριφορά είναι ορμή, δηλ. έμφυτη τάση του ανθρώπου.
- ii) Αυτές που την αποδίδουν ως αντίδραση στις συνθήκες του περιβάλλοντος.
- iii) Αυτές που τη θεωρούν ως αποτέλεσμα μάθησης, μέση μίμησης.

Η πρώτη κατηγορία θεωριών εκφράζει τη βιολογική και ψυχαναλυτική άποψη, κατά την οποία η επιθετικότητα θεωρείται ως κληρονομούμενη ορμή. Κατά τον Freud, ο άνθρωπος διακατέχεται από μια έμφυτη τάση προς "το κακό", την επιθετικότητα. Η τάση αυτή σχετίζεται με την "ορμή του θανάτου", η οποία είναι παράλληλη με την "ορμή για ζωή". Οι επιθετικές πράξεις λοιπόν, μπορούν να εξηγηθούν από τον ανταγωνισμό και την αλληλεπίδραση αυτών των δύο αντίθετων ορμών. (Παπαδόπουλος, 1992 όπως αναφέρεται στο βιβλίο του I.N.Νέστορος).

Στην παραπάνω κατηγορία ανήκει και η θεωρία για το επιθετικό ένστικτο, την οποία διατύπωσε ο K.Lorenz. Σύμφωνα μ' αυτήν, η επιθετικότητα εξασφαλίζει τη φυσική επιλογή, εφ' όσον επιβάλλεται ο ισχυρότερος. Η ενέργεια της επιθετικότητας χρειάζεται να διοχετευθεί προς ορισμένες πηγές, γι' αυτό επιβάλλεται η παρουσία ερεθισμάτων, που να προκαλούν επιθετικότητα. Σε περίπτωση ανυπαρξίας επιθετικών ενστίκτων, το άτομο στρέφει την ενέργεια της επιθετικότητας προς τον ίδιο του, τον εαυτό.

Η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει θεωρίες, οι οποίες βασίζονται στη σχέση αποστέρησης-επιθετικότητας. Η επιθετική συμπεριφορά θεωρείται ως συνέπεια της αποστέρησης και οι αποστερήσεις οδηγούν πάντα σε επιθετικότητα. Επειδή κάτι τέτοιο δεν ισχύει σε όλες τις περιπτώσεις (π.χ. μισθοφόροι στρατιώτες), κάποιοι οπαδοί της προσπάθησαν να κάνουν κάποιες συσχετίσεις και τροποποιήσεις.

Ο Denker συσχέτισε την επιθετική συμπεριφορά με το άγχος και την απαλλαγή από αυτό. Έτσι, διατύπωσε την υπόθεση ότι το άγχος αποτελεί το αρχικό επακόλουθο των αποστερήσεων και το άτομο για να το αντιμε-

τωπίσει, ή θα προβεί σε φυγή ή θα εκδηλώσει επιθετικότητα. Επίσης, άλλες θεωρίες αυτής της κατηγορίας θεωρούν την επιθετικότητα ως το αποτέλεσμα ανεκπλήρωτων και ανικανοποίητων πρωταρχικών ορμών. (ο.π.).

Η τελευταία κατηγορία θεωριών, που εξηγούν την επιθετική συμπεριφορά, στηρίζεται πάνω στη ψυχολογία της μάθησης. Αναφορικά με τη σχέση της κλασικής σύνδεσης ως διαδικασίας μάθησης με την επιθετικότητα μαθαίνουμε να συνδέουμε συναισθηματικές αντιδράσεις με ουδέτερα ερεθίσματα. Όταν συνδεθεί ένα πρόσωπο ή μια κατάσταση με ένα αρνητικό συναίσθημα, τότε έχουμε ως αποτέλεσμα τη μάθηση της φυγής. Μπορεί όμως το άτομο να εκδηλώσει επιθετική συμπεριφορά, αν έχει δυνατότητες να διορθώσει την κατάσταση.

Κατά την συντελεστική μάθηση, δίνεται ιδιαίτερη σημασία στη δημιουργία δυναμικών επιθετικότητας. Η επιθετική συμπεριφορά, ανάλογα με την ενίσχυση του περιβάλλοντος, αποτελεί μέρος της γενικότερης συμπεριφοράς του ανθρώπου. Η μάθηση μέσω παραδείγματος, καθώς και η "ευσυνειδήτη" μάθηση παίζουν σημαντικό ρόλο στην εκμάθηση μη αποδεκτών τρόπων συμπεριφοράς.

Τέλος, η σημασία της μάθησης με μίμηση (πρότυπο) αναδείχθηκε αρχικά από τον Bandura. Σύμφωνα μ' αυτόν, το βίωμα της επιθετικής συμπεριφοράς, που αμείβεται, λειτουργεί ενισχυτικά για την εκδήλωση τέτοιου είδους συμπεριφορών. "Τα επιθετικά μοντέλα παρέχουν επιθετικά πρότυπα συμπεριφοράς με τις ανάλογες νοητικές συνδέσεις προσδοκιών για επιτυχία". Παράλληλα, αποτελούν έντονη και δυνατή παρόρμηση για άμεση βία. (ο.π. σελ. 32).

2. ΘΕΩΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΒΙΑ

Υπάρχουν μεγάλες δυσκολίες για τη διατύπωση θεωρητικών προτύπων, τα οποία θα μελετούν τη βία γενικά στην οικογένεια. Κάτι τέτοιο συμβαίνει για διάφορους λόγους. Κατ' αρχήν, οι πιο πολλές έρευνες επικεντρώνονται μόνο σε μια πτυχή της βίας μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον -κακοποίηση παιδιού, κακοποίηση συζύγου κ.ά.- Αντίθετα, μόνο η μειονότητα των ερευνών τοποθετούν το πρόβλημα σε επίπεδο ανάλυσης της οικογένειας. Οι ελάχιστες προσπάθειες, που καταβλήθηκαν για την ανάπτυξη ενός γενικού προτύπου για τη βία στην οικογένεια, αδυνατούν να δώσουν επαρκείς ερμηνείες για το φαινόμενο. (Τζιόγκουρος, Εκλογή, 1989).

Εν τούτοις, οι Gelles και Straus, βασισμένοι στις υπάρχουσες θεωρίες, κατέληξαν σε τρεις ερμηνείες για τη βία μέσα στην οικογένεια. Η πρώτη ερμηνεία είναι πολιτισμική, σύμφωνα με την οποία η βία συμπεριφορά παρατηρείται περισσότερο στα χαμηλότερα κοινωνικοοικονομικά στρώματα, επειδή έχουν μάθει ν' αντιδρούν μ' αυτό τον τρόπο στις πιέσεις, που προκαλεί η προσπάθεια για επιβίωση. Επόμενη είναι η θεωρία του στρες, κατά την οποία το άτομο πιέζεται από έντονο άγχος και χρησιμοποιεί τη βία ως μέσο αντίδρασης. Η τρίτη ερμηνεία είναι η θεωρία της μάθησης, η οποία είναι μεγάλης σημασίας για τις σχέσεις γονιών και παιδιών, καθώς και για τις εμπειρίες της πρώιμης ηλικίας, του ανθρώπου. Οι εμπειρίες αυτές θα κρίνουν σε μεγάλο βαθμό τη διαμόρφωση της προσωπικότητας κάθε ανθρώπου και θα καθορίσουν τις μετέπειτα σχέσεις του. Για παράδειγμα, τα παιδιά που κακοποιούνται ή απορρίπτονται απ' τους γονείς τους, ενδέχεται να εξελιχθούν σε άτομα, που θα ασκούν βία (ο.π.).

Ολοκληρώνοντας την ανάπτυξη των θεωριών για την ανδρική βία στην οικογένεια, παραθέτουμε την θεωρία, που ανέπτυξε η φεμινιστική πλευρά. Σύμφωνα μ' αυτήν, η βία ενάντια στις γυναίκες οφείλεται στη γενικότερη καταπίεση και εκμετάλλευση του γυναικείου φύλου μέσα στο χώρο της κοινωνίας. Το καθεστώς της πατριαρχικής δομής της οικογένειας και της κοινωνίας δομεί και αναπτύσσει την ανδρική δύναμη και υπεροχή, καλλιεργώντας το έδαφος για άσκηση ανδρικής βιαιότητας. (Χατζηφατίου, Κοινωνική εργασία, 1998).

3. ΨΥΧΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΚΤΗΤΗΣ ΑΔΥΝΑΜΙΑΣ

Το αίσθημα της αδυναμίας θεωρείται ότι αποτελεί ένα από τα αίτια εμφάνισης και διατήρησης της βίαιης συμπεριφοράς. Αναμφίβολα, πολλοί άνθρωποι αισθάνονται αδύναμοι να ελέγξουν τη ζωή τους, στην περίπτωση όμως των γυναικών είναι πολύ πιο αναμενόμενο. Κάτι τέτοιο συμβαίνει, επειδή βασίζεται στα αρνητικά αποτελέσματα των φυλετικών στερεότυπων. Στην πατριαρχική μας κοινωνία, ο γάμος προσφέρει άνιση δύναμη στο ζευγάρι. Οι γυναίκες, έχοντας εκπαιδευτεί να είναι υποδεέστερες, αρχίζουν το γάμο τους με ένα ψυχολογικό μειονέκτημα.

Σε γενικές γραμμές, κάθε οργανισμός αν βιώνει καταστάσεις, τις οποίες αδυνατεί να ελέγξει, τότε μειώνονται τα κίνητρα του για να αντιδράσει σε ανάλογες καταστάσεις. Ακόμη και αν στην πορεία είναι σε θέση να ασκεί έλεγχο πάνω στις καταστάσεις, που του παρουσιάζονται, εντούτοις είναι δύσκολο να πιστέψει ότι οι αντιδράσεις του είναι αποτελεσματικές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη διαταραχή της ψυχικής υγείας του ατόμου, η οποία επιφέρει παθητική συμπεριφορά και ονομάζεται επίκτητη αδυναμία. (Walker, 1989).

Η θεωρία της επίκτητης αδυναμίας συνίσταται στα εξής βασικά συστατικά: πληροφορίες γύρω από αυτό, που θα συμβεί, νοητική αναπαράσταση αυτού, που θα συμβεί (προσδοκία, αντίληψη) και στάση απέναντι σε όσα συμβαίνουν. Κατά τη θεωρία, το βασικότερο στοιχείο αποτελεί η νοητική αναπαράσταση, όπου συμβαίνει η λανθασμένη προσδοκία ότι το άτομο δεν έχει τον έλεγχο "των μεταβλητών της αντίδρασης και των αποτελεσμάτων". Ανεξάρτητα λοιπόν, από την αντικειμενική φύση της ικανότητας του ανθρώπου για έλεγχο της ζωής του, το σύνολο των προσδοκιών του καθορίζει τη συνολική στάση του. (ο.π. σελ. 69).

Από τη στιγμή που ένα άτομο πιστέψει ότι δεν μπορεί να ελέγξει ό,τι του συμβαίνει, αυτομάτως δεν κάνει ενέργειες για να το επηρεάσει. Η παραπάνω έννοια είναι πολύ βασική για τις κακοποιημένες γυναίκες και μας βοηθάει να καταλάβουμε, γιατί δεν απελευθερώνονται από μια σχέση κακοποίησης.

Η συμπεριφορά των γυναικών, που ζουν σε ένα βίαιο γάμο, καθορίζεται από τη δική τους εσφαλμένη αντίληψη για το τι μπορούν να κάνουν και όχι από τις πραγματικές τους δυνατότητες. Η αντίληψη και η πεποίθησή τους ότι είναι αδύναμες γίνεται πραγματικότητα και μετατρέπονται σε παθητικές και ανεκτικές ως προς τη βία.

Η αδυναμία αυτή, επίσης στέκεται εμπόδιο στο να δουν οι γυναίκες τις δυνατότητες επιλογών τους. Μειώνεται ο αριθμός των διαφορετικών αντιδράσεων, από τις οποίες μπορούν να κάνουν επιλογή και πιστεύουν ότι δεν έχουν επιρροή πάνω στην επιτυχία των γεγονότων, που αφορούν τη ζωή τους. Έτσι, οι γυναίκες αυτές μαθαίνουν να δέχονται την κακοποίηση ως ένα τρόπο ζωής. (ο.π.).

Οι επαναλαμβανόμενες κακοποιήσεις μειώνουν τη διάθεση των γυναικών για αντίδραση. Γίνονται παθητικές και αδυνατούν να αντιληφθούν ότι μπορούν να ασκήσουν επιρροή στις καταστάσεις, που καθημερινά βιώνουν. Η γενίκευση της αδυναμίας καθιστά τις γυναίκες ανίκανες να σκεφτούν εναλλακτικές λύσεις και να πάρουν πρωτοβουλίες για την άρση της βίας. Η πίστη ότι οποιαδήποτε ενέργεια τους δεν θα φέρει κανένα αποτέλεσμα επηρεάζει την συναισθηματική τους κατάσταση. Γίνονται αβέβαιες προς τα συναισθήματα τους και εκδηλώνουν τάση για άγχος και κατάθλιψη.

Συνοψίζοντας, η επίκτητη αδυναμία αποτελεί μια ψυχολογική διαδικασία, κατά την οποία η κακοποιημένη γυναίκα σταδιακά μετατρέπεται σε θύμα. Η διαταραγμένη νοητική και συναισθηματική της κατάσταση την οδηγεί "στο σημείο της ψυχολογικής παράλυσης". Αποτέλεσμα της όλης κατάστασης είναι η μετατροπή των γυναικών σε παθητικά και υπάκουα όντα. Η ψυχική τους κατάσταση λοιπόν, συντηρεί και παρατείνει τις σχέσεις κακοποίησης. (ο.π. σελ. 66).

ΣΤ. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

1. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΑ

Η κακοποίηση έχει δραματικές συνέπειες στη σωματική, ψυχο-κοινωνική και συναισθηματική ζωή των γυναικών. Οι σωματικές κακώσεις και οι τραυματισμοί αποτελούν ορατές και αντιληπτές επιπτώσεις, όμως υπάρχουν και επιπτώσεις, που εμφανίζονται μετά από ορισμένα χρόνια και αφορούν τη διατάραξη της προσωπικότητας και συνολικής ψυχικής κατάστασης των γυναικών.

Αναλυτικότερα, οι κακοποιημένες γυναίκες εμφανίζουν έντονα στοιχεία διαταραχών της προσωπικότητας τους. Χαρακτηρίζονται από μειωμένη αυτοεκτίμηση και αυτοπεποίθηση, αίσθημα μοναξιάς και εγκατάλειψης, υπέρμετρη εξάρτηση, φοβία. (Benard και Schlaffer, 1990).

Σύμφωνα με τη Hirigoyen (2000) οι γυναίκες αυτές αναπτύσσουν τις ακόλουθες αντιδράσεις, ως αποτέλεσμα της μακροχρόνιας κακοποίησης, που υφίστανται:

- Παραίτηση
- Σύγχυση
- Αμφιβολία
- Εκδήλωση άγχους
- Εκδήλωση φόβου
- Τάσεις απομόνωσης
- Συγκινησιακό σοκ
- Απορύθμιση
- Πλήρης υποταγή ή αγώνας για διαφυγή

Η συμπεριφορά των κακοποιημένων γυναικών χαρακτηρίζεται από μια γενικευμένη αίσθηση αδυναμίας. Οι μακροχρόνιες κακοποιήσεις, συνήθως, μετατρέπουν τις γυναίκες αυτές σε θύματα, εφ' όσον εξαφανίζουν κάθε πρόθεση και διάθεση τους για αντίδραση. Απόρροια της ανεκτικής στάσης τους προς τη βία είναι να υποφέρουν από έντονα συναισθηματικά προβλήματα. (Walker, 1989).

Ειδικότερα, η συναισθηματική τους κατάσταση χαρακτηρίζεται από αμφιθυμία, αντιφατικές καταστάσεις, ένταση και σύγχυση. Επικρατεί στο ψυχισμό τους μια έντονη εναλλαγή αντιφατικών συναισθημάτων, όπως αγάπη και μίσος, θυμός και παθητικότητα, κατάθλιψη και ανησυχία, τάσεις φυγής και διάθεση παραμονής, αίσθηση ασφάλειας και πανικού κ.ά. Η έντονη αμφιθυμία, που χαρακτηρίζει τη συναισθηματική κατάσταση τους,

τις καθιστά αβέβαιες και μπερδεμένες να εκφράσουν και να αναγνωρίσουν τα αληθινά αισθήματά τους.

Η συχνότητα των επεισοδίων κακοποίησης, σύμφωνα με την Τριανταφυλλίδου (Κοινωνική Εργασία, 1986) προκαλεί στις κακοποιημένες γυναίκες κυρίως τα παρακάτω συναισθήματα:

- **Φόβος:** Αισθάνονται διαρκώς φόβο, μη ξέροντας πότε θα επακολουθήσει ένα νέο επεισόδιο έκρηξης των δραστών. Οι απειλές των συζύγων τους για αύξηση των βιαιοτήτων τους εντείνει το συναίσθημα του φόβου για την υγεία και τη ζωή τους. Παράλληλα, έχουν έντονο φόβο μήπως οι δράστες στρέψουν τη βία και προς τα παιδιά.

- **Ανασφάλεια:** Το βίαιο περιβάλλον, μέσα στο οποίο ζουν, δεν εξασφαλίζει στις ίδιες και στα παιδιά τους ηρεμία, ασφάλεια, προστασία. Έτσι, ατενίζουν το μέλλον με ανησυχία και ανασφάλεια τόσο στη σκέψη της φυγής όσο και της παραμονής.

- **Ενοχή:** Επιρρίπτουν την ευθύνη για τη βίαιη συμπεριφορά των συζύγων τους στον εαυτό τους και διαρκώς προσπαθούν να βελτιώσουν τη προσωπική τους στάση. Ωστόσο, νοιώθουν αποτυχημένες στο ρόλο τους ως σύζυγοι και μητέρες, γεγονός που τους δημιουργεί αισθήματα ενοχής.

- **Ντροπή:** Θεωρούν ότι αυτές οι καταστάσεις δεν συμβαίνουν σε άλλους, παρά μόνο σ' αυτές. Το γεγονός αυτό συντελεί στην υποτίμηση της εικόνας, που έχουν για τον εαυτό τους, με συνέπεια την κοινωνική απομόνωση τους.

- **Θυμός-Μίσος:** Συχνά κυριεύονται από αισθήματα θυμού και μίσους προς τους δράστες, τα οποία όμως εναλλάσσονται από απόπειρες δικαιολόγησης της βίαιης συμπεριφοράς τους.

Η ένταση της συναισθηματικής κατάστασης τους επιδρά αρνητικά στην σωματική και ψυχική τους υγεία. Συγκεκριμένα, συχνά εμφανίζουν συμπτώματα μελαγχολίας, αϋπνία, κάποτε επιθετική συμπεριφορά προς τα παιδιά, συγκινησιακά ξεσπάσματα κ.ά. Η υγεία τους καταπονείται με τον καιρό και η αυτοεκτίμηση τους μειώνεται. (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Σε γενικές γραμμές, η κακοποίηση επιφέρει τεράστια αλλοίωση στο ψυχισμό των γυναικών. Οι κακοποιημένες γυναίκες, λόγω των ανεπτυγμένων ψυχικών διαταραχών, που εμφανίζουν ως αποτέλεσμα της βίας, ενδέχεται να χαρακτηριστούν ψυχικά άρρωστες. Επίσης, προσπαθώντας να ξεφύγουν από μια βίαιη σχέση ενδέχεται να οδηγηθούν σε απόπειρες αυτοκτονίας. (Benard και Schlaffer, 1990 και Hirigoyen, 2000).

Ακόμη, οι κακοποιημένες γυναίκες δεν αντιλαμβάνονται τις τεράστιες επιπτώσεις της βίας, η οποία μπορεί να τους κοστίσει την ίδια τους τη ζωή. Υπάρχουν πολλές πιθανότητες να δολοφονηθούν από τους δρά-

στες, εφ' όσον αυτοί χρησιμοποιούν διάφορα φονικά όπλα, κατά τη διάρκεια των επεισοδίων κακοποίησης. Ωστόσο, οι γυναίκες παραμένουν σ' αυτές τις σχέσεις, ανεξάρτητα με τη σοβαρότητα της βίας και του θανάτου.

Συμπεραίνεται λοιπόν, ότι οι επιπτώσεις του φαινομένου στην σωματική και ψυχική υγεία της γυναίκας-θύματος είναι ιδιαίτερος σοβαρές. Η διαδικασία της κακοποίησης επηρεάζει δυσμενώς το βαθμό λειτουργικότητας της στο περιβάλλον, τραυματίζει τη ψυχή της και αλλοιώνει την ποιότητα της ζωής και των σχέσεων της. Για να καταστεί λοιπόν, λειτουργική έχει ανάγκη άμεσης και άρτιας θεραπευτικής παρέμβασης και βοήθειας.

2. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΡΑΣΤΗ

Το φαινόμενο της κακοποίησης γυναικών δεν επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις μόνο στις γυναίκες-θύματα, αλλά και στους άνδρες-θύτες. Οι επιπτώσεις, που αφορούν τους δράστες διακρίνονται σε έννομες -οι οποίες καταγράφονται στην ενότητα, που αφορά τη νομική κάλυψη του προβλήματος- και ψυχολογικές, οι οποίες παρουσιάζονται στην παρούσα ενότητα.

Ειδικότερα, η προσωπικότητα των βίαιων ανδρών χαρακτηρίζεται από έντονο αίσθημα μοναξιάς και απόγνωσης. Η συναισθηματική τους ζωή είναι διαταραγμένη, λόγω της άσχημης επικοινωνίας, που αναπτύσσουν με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειάς τους. Συχνά, χρησιμοποιούν τις γυναίκες τους για να διατηρήσουν σε ελεγχόμενα επίπεδα την κακή συναισθηματική τους κατάσταση. Παράλληλα, βιώνουν την κοινωνική αποξένωση, που συνεπάγεται το βίαιο περιβάλλον του σπιτιού. (Walker, 1989).

Εμφανίζουν έντονα σημάδια υπερεξάρτησης από τις συζύγους τους, με συνέπεια όταν αυτές αποφασίσουν να διακόψουν τη σχέση, επηρεάζεται δυσμενώς η ζωή τους. Αναφορικά με την πνευματική τους υγεία, οι έρευνες έχουν δείξει ότι αυτή χειροτερεύει σε περίπτωση διακοπής του γάμου. Επίσης, σύμφωνα με έρευνα της Walker (1989), το 10% των δραστών οδηγήθηκε στην αυτοκτονία, μετά από την εγκατάλειψη τους απ' τις συζύγους τους.

Κατά τη διάρκεια των επεισοδίων κακοποίησης επίσης, ενδέχεται να απειληθεί η ζωή των δραστών. Πολλές γυναίκες, χάνοντας τον έλεγχο του θυμού τους και μη μπορώντας να συνεχίσουν να ανέχονται περαιτέρω κακοποίηση, ενδέχεται να εκδηλώσουν επιθετική συμπεριφορά. Στην προσπάθειά τους για άμυνα, είναι πιθανόν να προκαλέσουν τον τραυματισμό ή τον θάνατο των δραστών. Άλλωστε, κατά τη φάση της έκρηξης των δραστών, χρησιμοποιούνται εκ μέρους τους φονικά όπλα, τα οποία μπορεί να χρησιμοποιηθούν από τις γυναίκες εναντίον των δραστών. Ο θάνατος του δράστη είναι δυνατόν να επέλθει είτε λόγω της προσπάθειας άμυνας των θυμάτων, είτε λόγω αντεκδίκησης τους. (ο.π.).

Συνοψίζοντας, η κακοποίηση των γυναικών δεν ζημιώνει μόνο τις ίδιες, αλλά και τους φορείς της. Βέβαια, οι επιπτώσεις του φαινομένου στους άνδρες είναι μακροπρόθεσμες ή πιο κρυφές, συγκριτικά με τις επιπτώσεις, που αφορούν τα θύματα. Εν τούτοις, είναι γεγονός, ότι όσο προχωράει και κλιμακώνεται η βία, αυξάνονται οι πιθανότητες και τα ποσοστά φόνων, τα οποία αφορούν και τον ίδιο ακόμη, το βίαιο ανδρικό πληθυσμό.

3. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Είναι καθολικά αποδεκτό ότι τα παιδιά χρειάζονται την ανταπόκριση των γονιών τους στις συναισθηματικές ανάγκες τους. Συγκεκριμένα, έχουν ανάγκη για στοργή, συνεχή αγάπη, αποδοχή, ώστε να αναγνωρίζεται η αξία και η ταυτότητα τους. Απαραίτητες προϋποθέσεις για την κάλυψη των ανωτέρω αναγκών τους αποτελούν η ηθική καθοδήγηση, το αίσθημα αποδοχής και ασφάλειας, οι έπαινοι για τα επιτεύγματα τους, τα πρότυπα συμπεριφοράς των γονέων. Όταν οι γονείς δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες των παιδιών και δεν πληρούνται αυτές οι προϋποθέσεις, τα παιδιά αναπτύσσουν νευρωτικές αντιδράσεις, καταβάλλονται από ένα αίσθημα ανησυχίας, το οποίο επηρεάζει δυσμενώς την πνευματική και ψυχο-κοινωνική τους ανάπτυξη. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

Σε αντίθεση με τα παραπάνω, όταν τα παιδιά μεγαλώνουν μέσα σε μια σχέση κακοποίησης, βιώνουν "την πιο ύπουλη μορφή παιδικής κακομεταχείρισης". Βλέποντας τον πατέρα τους να κακοποιεί τη μητέρα τους αποκτούν ψυχολογικά τραύματα. Η σιωπή τους προκαλεί αίσθημα συνενοχής στα ίδια, εφ' όσον συμβιβάζονται και γίνονται ένα με το περιβάλλον τους. Επίσης, μαθαίνουν να λένε ψέματα, προκειμένου να αποφύγουν περισσότερες επιθέσεις και γενικά συμπεριφέρονται με τρόπο, που φανερώνει άρνηση του προβλήματος. (Walker, 1989, σελ. 164).

Μολονότι, εκδηλώνουν τάση υποταγής μέσα στο βίαιο περιβάλλον του σπιτιού, συνήθως έξω από το σπίτι (π.χ. σχολείο) είναι ατίθασα και επιθετικά προς τους συνομηλίκους τους. Εμφανίζουν ακόμη, μαθησιακά προβλήματα, εφ' όσον δεν μπορούν να αφοσιωθούν στα σχολικά μαθήματα, λόγω του κλίματος τρόμου, που επικρατεί στο σπίτι. Συχνά, θεωρούν τον εαυτό τους υπεύθυνο για τη βία μεταξύ των γονιών τους, γεγονός που τους γεμίζει με αισθήματα ενοχής και μειώνει την υπάρχουσα χαμηλή αυτοεκτίμηση τους. (ο.π. και Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

Συχνά, εκδηλώνουν πλήθος συναισθηματικών διαταραχών στη συμπεριφορά τους. Χαρακτηριστικές εκδηλώσεις των παιδιών αποτελούν η διαρκή ανησυχία, η απόσπαση προσοχής και συγκέντρωσης, η τρομαγμένη όψη, η αϋπνία, ο τραυλισμός, τα συγκινησιακά ξεσπάσματα κ.ά. Η συμπεριφορά τους δεν ευνοεί την ανάπτυξη των διαπροσωπικών τους σχέσεων και τη σχολική τους επίδοση. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989 και Benard και Schlaffer, 1990).

Μεγαλώνοντας μέσα σε σύγχυση, είναι αναμενόμενο ότι αυτά τα παιδιά αδυνατούν να διαμορφώσουν έναν υγιή τρόπο σκέψης. Αντίθετα, μαθαίνουν να ζουν με το φόβο σαν να είναι κάτι συνηθισμένο και φυσιο-

λογικό, σαν να είναι ένας σωστός τρόπος ζωής. Η έννοια της αγάπης συνδέεται στο μυαλό τους με την άσκηση βίας, με συνέπεια να σχηματίζουν την πεποίθηση ότι αν αγαπάς κάποιον, αυτός θα σε πληγώσει. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

Όταν λοιπόν, οι σχέσεις των γονέων είναι διαταραγμένες, τότε προδιαθέτουν τα παιδιά τους για συνέχιση μη-υγιών συμπεριφορών στη συζυγική τους σχέση. Η άσχημη οικογενειακή ατμόσφαιρα και τα αρνητικά βιώματα των παιδιών δυσκολεύουν την προσαρμογή τους στο γάμο, με αποτέλεσμα να διαιωνίζεται η ασυνεννοησία και η ένταση μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον από γενιά σε γενιά. (Χουρδάκη, 1992).

Κάτι τέτοιο συμβαίνει, επειδή τα παιδιά διδάσκονται ορισμένα πιστεύω σχετικά με τη βία. Ο Peter Jaffe και οι συνεργάτες του (1986) σε έρευνες, που έχουν κάνει πάνω στο ζήτημα, υπογραμμίζουν τα εξής σημεία:

- 1) Ότι η βία είναι ένας αποδεκτός τρόπος επίλυσης διαφορών.
- 2) Ότι η βία είναι απαραίτητη μέσα στις οικογενειακές συναλλαγές.
- 3) Ότι εάν η βία γνωστοποιηθεί σε άλλους, θα υπάρξουν λίγες, αν όχι καθόλου συνέπειες.
- 4) Ότι η διάκριση μεταξύ των φύλων, όπως ορίζεται από τη μη ίση δύναμη στη λήψη αποφάσεων και από τους ρόλους μέσα στην οικογένεια, πρέπει να ενθαρρύνεται.
- 5) Ότι η βία είναι ο σωστός τρόπος χειρισμού του στρες και των πιέσεων και
- 6) Ότι τα θύματα της βίας πρέπει να υφίστανται τη βία και να εξετάζουν το βαθμό ευθύνης τους για αυτή". (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989, σελ. 223).

Ζώντας λοιπόν, τα παιδιά μέσα σε σχέσεις κακοποίησης μαθαίνουν να αποδέχονται τη βία ως υγιή τρόπο εξομάλυνσης και διατήρησης της συζυγικής σχέσης.

Τα αγόρια σχηματίζουν την πεποίθηση ότι είναι αναφαίρετο δικαίωμα τους να τιμωρούν τις συζύγους τους, όταν κρίνουν ότι είναι αναγκαίο. Εξάλλου μαθαίνουν ότι είναι αρμοδιότητα τους ο καθορισμός επιβολής εξουσίας στο οικογενειακό περιβάλλον, με συνέπεια να μην επιτρέπουν την επέμβαση κανενός στον τρόπο, με τον οποίο διοικούν το σπίτι τους. (Walker, 1989).

Τα κορίτσια θεωρούν ότι ο γάμος και η δημιουργία οικογένειας είναι απόλυτα συνδεδεμένα με το αίσθημα της υλικής και κοινωνικής ασφάλειας, το οποίο μπορεί να τους εξασφαλίσει μόνο ο άνδρας. Μέσα σε μια σχέση βίας, πιστεύουν ότι δεν έχουν άλλη επιλογή από το να είναι θύματα. Η σημασία της υπομονής λαμβάνει διαστάσεις "ανοχής βιαιοτήτων", ε-

φ' όσον η βίαιη συμπεριφορά των ανδρών σημαίνει ενίσχυση της ύπαρξης τους. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι να μην αμφισβητούν το δικαίωμα των ανδρών για άσκηση βίας εις βάρος τους. (ο.π. και Benard και Schlaffer, 1990).

Η έκθεση σε σκηνές βίας των παιδιών δεν επηρεάζει αρνητικά μόνο τη διαμόρφωση των αντιλήψεων τους, αλλά και την συμπεριφορά τους. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια της εφηβείας τους, προκειμένου ν' αντιμετωπίσουν τα αναπτυξιακά προβλήματα αυτής της περιόδου, αποζητούν την κατανόηση και την στήριξη των γονιών τους. Όμως, το περιβάλλον βίας και σύγχυσης, μέσα στο οποίο ζουν, δεν τους εξασφαλίζει αυτή τη δυνατότητα, με συνέπεια να επιχειρούν να ξεφύγουν απ' αυτό.

Χαρακτηριστικές διεξοδοί των παιδιών, που προέρχονται από βίαιες οικογένειες αποτελούν οι πρώιμοι γάμοι και εγκυμοσύνες, χρήση αλκοόλ και ναρκωτικών, διάπραξη αντικοινωνικών ενεργειών. Η σχέση τους με τους γονείς και ιδίως με τις μητέρες τους χαρακτηρίζεται από βίαιη συμπεριφορά, λόγω της παραμονής της σε ένα βίαιο γάμο. Επίσης, τα παιδιά αυτά επαναλαμβάνουν τον κύκλο βίας στις σχέσεις τους ως σύζυγοι και γονείς. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

Συνοψίζοντας, η συζυγική βία δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία ενός ατέρμονα κύκλου κακοποίησης, που συνεχίζεται από τη μια γενιά στην άλλη. Τα παιδιά, που μεγαλώνουν μέσα στο καταστροφικό κλίμα της βίας, εμφανίζουν στην πορεία της ζωής τους μειωμένη ικανότητα για διαμόρφωση υγιών και ειλικρινών διαπροσωπικών σχέσεων. Αναπαράγουν κεκτημένες συμπεριφορές και το ίδιο, νοσηρό σκηνικό της οικογενειακής βίας επαναλαμβάνεται. (ο.π. και Norwood, 1998 και Hirigoyen, 2000).

4. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Η ύπαρξη σχέσεων κακοποίησης στην οικογένεια αναστέλλει και καταργεί την πραγμάτωση του σκοπού σύστασης της. Η υπάρχουσα βία εμποδίζει την υγιή λειτουργία της οικογενειακής ζωής, με συνέπεια τα μέλη να αισθάνονται αποξένωση, σύγχυση αναφορικά με τα όρια και τις αξίες της οικογένειας, μοναξιά. Συγκεκριμένα, πολλές κακοποιημένες γυναίκες υποστηρίζουν πως αισθάνονταν μεγαλύτερη μοναξιά μέσα σε μια σχέση κακοποίησης, παρά όταν έμεναν μόνες. (Walker, 1989).

Τα μέλη, που αποτελούν μια βίαιη οικογένεια, δένονται από την ανάγκη να κρατηθεί μυστικό το πρόβλημα. Έτσι, αναπτύσσεται ένα κλίμα συννενοχής, το οποίο είναι ιδιαίτερα νοσηρό και ψυχοφθόρο για όλα τα άτομα του οικογενειακού περιβάλλοντος. Παράλληλα, η απειλή της αποκάλυψης του προβλήματος συνεπάγεται την κοινωνική απομόνωση της οικογένειας από τον περιβάλλοντα χώρο της. (ο.π. και Hirigoyen, 2000).

Συνοψίζοντας, η οικογένεια, που χαρακτηρίζεται από επεισόδια κακοποίησης, αποτελεί ένα είδος δυσλειτουργικής οικογένειας. Μέσα σ' αυτήν επικρατεί η αποξένωση, ο αγώνας για επιβολή και κυριαρχία. Η αγαπημένη και γαλήνια συμβίωση αποτελεί ουτοπία, εφ' όσον η ύπαρξη της κακοποίησης διαστρέφει τον υγιή τρόπο οικογενειακής συνύπαρξης. Επομένως, μέσα στις σχέσεις κακοποίησης, όπως άλλωστε και σε κάθε σχέση υποταγής, δεν υπάρχει κανείς κερδισμένος, όλοι είναι ηττημένοι. Στο συγκεκριμένο είδος σχέσης βάλλεται ακόμη και ο ίδιος ο θεσμός της πρωταρχικής κοινωνικής ομάδας, η οικογένεια. (Ratner, 1970).

Z. ΔΙΑΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

1. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΣΗΜΑΔΙΑ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η σωματική κακοποίηση κυμαίνεται από πολύ μικρή έως πολύ μεγάλη, ανάλογα με τα αποτελέσματα, που επιφέρει στην υγεία των γυναικών. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει εξής ενέργειες: ένα χαστούκι, μια ελαφριά γροθιά, τράβηγμα των μαλλιών κ.ά. Η συχνότητα εκδήλωσης τέτοιων συμπεριφορών θα καθορίσει αν μια γυναίκα θεωρείται κακοποιημένη. (Walker, 1989).

Χαρακτηριστικές ενέργειες μεγαλύτερων κακοποιήσεων είναι: χαστούκια και γροθιές σε πρόσωπο, κεφάλι και σε όλο το σώμα, φράξιμο της αναπνοής, σπρώξιμο και πέταγμα μέσα στο δωμάτιο, πάνω σε σκάλα ή σε αντικείμενα, στραμπούληγμα ή σπάσιμο χεριών, καψίματα, βίαιες σεξουαλικές επιθέσεις, μαχαιρώματα και ακρωτηριασμοί, τραύματα από πυροβόλα όπλα κ.ά. Ως πιο συνηθισμένα σημάδια σωματικής βίας θεωρούνται τα χτυπήματα στο πρόσωπο, το κεφάλι, την πλάτη και τα πλευρά της γυναίκας. (ο.π. και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Κατά την περίοδο της εγκυμοσύνης, οι περισσότεροι τραυματισμοί, που υφίστανται οι γυναίκες, έχουν σεξουαλική βάση. Συνηθισμένες μορφές τραυματισμών αναφέρονται το κόψιμο της ρώγας από το στήθος, ο τραυματισμός του κόλπου της γυναίκας, το χτύπημα της φουσκωμένης κοιλιάς κ.ά. Αναμφίβολα, σε πολλές περιπτώσεις οι βίαιες αυτές ενέργειες ευθύνονται για τη γέννηση παραμορφωμένων παιδιών.

Επιχειρώντας μια κατηγοριοποίηση των σωματικών τραυμάτων, που φέρουν οι κακοποιημένες γυναίκες, καταλήγουμε στα εξής: Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τραύματα με σοβαρή αιμορραγία. Αφορούν πληγές, οι οποίες συνήθως, χρειάζονται ιατρική φροντίδα για να αποκατασταθούν. Τα τραύματα, που προκαλούν εσωτερική αιμορραγία αποτελούν τη δεύτερη κατηγορία. Συνήθη τραύματα αναφέρονται σε ζωτικά όργανα του οργανισμού, όπως σε σπλήνα, νεφρά και πνεύμονες. Επόμενη κατηγορία αφορά τα οστά και περιλαμβάνει σπασμένα χέρια και πόδια, σπόνδυλους, κρανίο και λεκάνη κ.ά. Τα καψίματα αποτελούν μια ξεχωριστή κατηγορία τραυμάτων. Προέρχονται από μια ποικιλία πηγών, όπως τσιγάρα, καυτές συσκευές, υγρά και οξέα. (Walker, 1989).

Τέλος, υπάρχει ένα άλλο είδος σωματικών κακοποιήσεων, το οποίο

εμφανίζεται με λιγότερο ορατά σημάδια. Αφορά ψυχοσωματικές αρρώστιες και θεωρείται ως "εσωτερική μορφή σωματικής κακοποίησης". Συγκεκριμένα, οι γυναίκες παρουσιάζουν πονοκεφάλους, υπέρταση, αναπνευστικά προβλήματα, στομαχόπονους κ.ά. Οι παραπάνω διαταραχές οφείλονται στο στρες και το άγχος, που αισθάνονται μέσα σ' ένα βίαιο γάμο. Τα ορατά και μη ορατά σημάδια της κακοποίησης αποτελούν ένα μικρό δείγμα της άσχημης ψυχοσωματικής κατάστασης των κακοποιημένων γυναικών.

Ειδικότερα, αναφορικά με τη ψυχολογική κακοποίηση δεν υπάρχουν ευδιάκριτα χαρακτηριστικά παραβίασης της ακεραιότητας των γυναικών. Η ψυχολογική βία αφορά εκδηλώσεις ανάπτυξης αρνητικών συμπεριφορών προς το ψυχισμό και την προσωπικότητα των γυναικών. Ως τέτοιες αναφέρονται η στέρηση ή επιβολή τροφής, ύπνου, στέρηση χρημάτων, απαγόρευση επαφών με φιλικό ή συγγενικό περιβάλλον και εξόδου από το σπίτι κ.ά. (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Η Higigoyen (2000), αναφερόμενη στις τεχνικές της διαστροφικής βίας (όπως την χαρακτηρίζει), δείχνει ότι τα άτομα δύσκολα αντιλαμβάνονται την κακομεταχείριση, που υφίστανται. Χαρακτηριστικές εκδηλώσεις τέτοιας μορφής βίας αποτελούν "τα υπονοούμενα, οι πικρόχολοι υπαινιγμοί, τα ψέματα, οι ταπεινώσεις". (σελ. 12).

Σε γενικές γραμμές, κατά τη διάρκεια περιπτώσεων ψυχολογικής κακοποίησης, κυριαρχεί ο βίαιος προφορικός λόγος και η προσβλητική-υποτιμητική στάση του άνδρα προς τη σύζυγο του. Μολονότι η ψυχολογική βία δεν χαρακτηρίζεται από πράξεις χειροδικίας, σχεδόν πάντοτε υπάρχουν εκφοβισμοί για ξυλοδαρμό.

Ο άνδρας εκδηλώνει μια αδιάφορη στάση προς την συναισθηματική κατάσταση της γυναίκας, εφ' όσον στη συμπεριφορά του επικρατούν ο εξευτελισμός και η ταπείνωση του θύματος. Αμφισβητεί την αξία του θύματος σε όλους τους ρόλους της, ως συζύγου, μητέρας, νοικοκυράς, αποδίδοντας της άκομπους και χυδαίους χαρακτηρισμούς. Επίσης, παραβιάζει τον προσωπικό της χώρο, καθορίζοντας τα άτομα με τα οποία θα συναναστρέφεται ή απομονώνοντας την από εργασία, συγγενείς και φίλους. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

Συνοψίζοντας, όλα τα παραπάνω αποτελούν αντιπροσωπευτικά δείγματα άσκησης σωματικής και ψυχολογικής κακοποίησης. Οι συνέπειες τέτοιων καταστάσεων είναι καταστροφικές για τη γυναίκα. Εκδηλώνει "νευρικές κρίσεις, ψυχολογικά προβλήματα, κατάθλιψη, παθητικότητα" και όχι σπάνια οδηγείται στην αυτοκτονία. (ο.π. σελ. 222).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV: ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

A. ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

1. ΣΤΙΓΜΗ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗΣ

Με το πέρασμα του χρόνου, οι γυναίκες διαπιστώνουν ότι η ελπίδα τους για βελτίωση της κατάστασης αποτελεί ουτοπία. Αντίθετα, η κακοποίηση συνεχίζεται με μεγαλύτερη ένταση και συχνότητα, γεγονός που καταβάλλει την υπομονετική τους διάθεση. Τα όρια τους εξαντλούνται και διαπιστώνουν τον κίνδυνο, στον οποίο εκτίθενται οι ίδιες, καθώς και τα παιδιά τους, με αποτέλεσμα να προβαίνουν στη δύσκολη απόφαση να μιλήσουν για το χρόνο πρόβλημα τους. (Χατζηφωτίου, Κοινωνική Εργασία, 1998).

Σύμφωνα με τη Walker (1989), οι γυναίκες συνήθως απευθύνονται για βοήθεια μετά το τέλος της δεύτερης φάσης του κύκλου κακοποίησης. Στο σημείο αυτό βλέπουν και συνειδητοποιούν τα αποτελέσματα της βιαιότητας των ανδρών τους, τον κίνδυνο για την ακεραιότητα και τη ζωή τους. Σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις, η ανάληψη δράσης επέρχεται εφ' όσον οι γυναίκες έχουν βιώσει αρκετούς κύκλους κακοποίησης, περνώντας απ' όλες τις φάσεις, με συνέπεια να έχουν κουραστεί σωματικά και εξαντληθεί ψυχικά. Η συσσωρευμένη πίεση από τη χρόνια κακοποίηση σε συνάρτηση με τη νέα έκρηξη του δράστη συντελεί στην απόφαση τους για άρση της βίας.

Αποφασίζουν λοιπόν, να στραφούν προς κάποια βοήθεια και υποστήριξη από πρόσωπα του φιλικού τους περιβάλλοντος ή σε κάποιο ειδικό φορέα. Σύμφωνα με έρευνα της Χατζηφωτίου (1998), οι κακοποιημένες γυναίκες σπάνια απευθύνονται για βοήθεια προς τους γονείς τους, αλλά προς άλλες γυναίκες φίλες τους, αδελφές, κουμπάρες, οι οποίες φαίνεται ότι κατέχουν σημαντική θέση στη ζωή τους.

Από τη στιγμή, που οι γυναίκες αποφασίσουν να προβούν σε δράση, περνούν από τα εξής στάδια:

α) Φιλική συζήτηση: Σ' αυτό το στάδιο εξωτερικεύουν τις εμπειρίες τους σε κάποιο άτομο του φιλικού ή συγγενικού τους περιβάλλοντος (π.χ. φί-

λες, αδελφές), αποζητώντας απλώς συναισθηματική υποστήριξη και κατανόηση.

β) Συνειδητή αναζήτηση βοήθειας: Στη φάση αυτή οι γυναίκες ζητούν πιο συγκεκριμένη και αποτελεσματική στήριξη, όπως νομική ενημερότητα, παροχή στέγης, ενημερώνοντας συγχρόνως τους γονείς τους, η στάση των οποίων χαρακτηρίζεται αρνητική και ανεπαρκής.

γ) Επανεκτίμηση του εαυτού: Τώρα συνειδητοποιούν απόλυτα ότι δεν αξίζουν την κακομεταχείριση και αισθάνονται δυνατές να διεκδικήσουν και να παλέψουν για μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Στη φάση αυτή, η στάση των γονιών τους και ιδίως της μητέρας είναι πιο θετική, γεγονός που βοηθάει αυτές τις γυναίκες να αντιμετωπίσουν την κοινωνική αποδοκιμασία. (Χατζηφωτίου, Κοινωνική Εργασία, 1998).

2. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ

Οι κακοποιημένες γυναίκες υπομένουν χρόνια κακοποίησης, παραμένοντας στη σιωπή τους, προκειμένου να μην αντιμετωπίσουν τις αρνητικές συνέπειες και τις δυσκολίες, που συνεπάγεται το γεγονός της αποκάλυψης του προβλήματος. Η συζυγική κακοποίηση θεωρείται οικογενειακό μυστικό, με αποτέλεσμα η γνωστοποίηση της να αποτελεί προδοσία του απόρρητου της οικογένειας. Παράλληλα, οι γυναίκες αντιμετωπίζονται κοινωνικά ως αποτυχημένες στους βασικούς τους ρόλους, βιώνοντας μ' αυτό τον τρόπο προσωπική ταπείνωση και εξευτελισμό. (Χατζηφωτίου, Κοινωνική Εργασία, 1998).

Ο τρόπος κοινωνικοποίησης των γυναικών απ' τη μικρή τους ηλικία, παίζει καθοριστικό ρόλο στην στάση τους προς την κακοποίηση. Ο γάμος και η δημιουργία οικογένειας κατέχει κεντρική σημασία στη ζωή τους, την οποία προσπαθούν να διαφυλάξουν με κάθε κόστος. Ο κοινωνικός εξαναγκασμός για επίτευξη της συζυγικής ευτυχίας εμποδίζει τις γυναίκες να λειτουργήσουν σύμφωνα με τα προσωπικά τους αισθήματα αλλά με βάση τις απαιτήσεις του συνόλου. (ο.π. και Benard και Schlaffer, 1990).

Ειδικότερα, η ταυτότητα των γυναικών καθορίζεται σε σημαντικό βαθμό σύμφωνα με την οικογενειακή-συζυγική τους σχέση. Το σχέδιο της ζωής τους δε θα ρυθμιστεί σύμφωνα με τις προσωπικές τους ανάγκες και προσδοκίες, αλλά με την προσαρμογή τους μελλοντικά στο σύζυγο τους. Με τον τρόπο αυτό, φαίνεται ότι η διαπαιδαγώγηση των γυναικών δρα περιοριστικά στην ικανότητα ανάπτυξης τους. Ο κύκλος δράσης τους πρέπει να αποτελεί η οικογένεια, ο γάμος, η γέννηση και ανατροφή των παιδιών. Επομένως, μια ενδεχόμενη αποτυχία στους ανωτέρω τομείς σημαίνει αμφισβήτηση της ύπαρξης και της ταυτότητας των γυναικών. (Benard και Schlaffer, 1990).

Στις σχέσεις τους, οι γυναίκες έχουν την τάση να αποδέχονται τους ανδρικούς κανόνες. Ο άνδρας αποτελεί το μεσολαβητή για την κοινωνική και δημόσια εμφάνιση τους, με συνέπεια το τέλος της να επέρχεται με τη διάλυση της σχέσης. Η ταύτιση των γυναικών με τον άνδρα τους, την καριέρα και τον κύκλο γνωριμιών του λειτουργεί ανασταλτικά στην απόφασή τους για άρση της βίας.

Ακόμη, η δυναμική της σχέσης ανάμεσα στην κακοποιημένη γυναίκα-θύμα με το θύτη της εμποδίζει τη διακοπή της βίας. Συγκεκριμένα, υπάρχει έντονη υπερεξάρτηση του ενός απ' τον άλλο, που τους δένουν σε μια σχέση με πολύ ισχυρούς δεσμούς, τους οποίους δύσκολα μπορούν να σπάσουν. Οι γυναίκες νοιώθουν έντονο φόβο για την ενδεχόμενη απώ-

λεια του άνδρα και φόβο για τη μοναξιά. Έτσι, παραμένουν σε μια σχέση κακοποίησης, συχνά μέχρι τα γεράματα, για να έχουν συντροφιά στα τελευταία χρόνια της ζωής τους. (Walker, 1989).

Οι γυναίκες, οι οποίες είναι ανεκτικές προς την άσκηση βίας από τους συζύγους τους, συνήθως προέρχονται από παραδοσιακές πατριαρχικές οικογένειες. Έχουν μεγαλώσει μέσα σε ένα καταπιεστικό περιβάλλον, όπου ο πατέρας τους ασκούσε βία προς όλα τα μέλη της οικογένειας, με σκοπό την επιβολή της πατριικής-συζυγικής αυθεντίας. Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες, η μητέρα ήταν παθητική, δεχόμενη αδιαμαρτύρητα τις βίαιες καταστάσεις, με το σκεπτικό της διατήρησης της οικογένειας. Η συμπεριφορά της εσωτερικεύεται από τις κόρες της, οι οποίες στη νέα τους οικογένεια ακολουθούν "τα βήματα της". (Παπαδοπούλου, 1981).

Επίσης, για να μπορέσει κανείς να κατανοήσει για ποιο λόγο οι γυναίκες υφίστανται την κακοποίηση παθητικά, είναι αναγκαία η αναφορά στην αντιμετώπιση τους την χρονική στιγμή, κατά την οποία αποφασίσουν να αναλάβουν δράση. Ειδικότερα, εκείνη τη στιγμή συναντούν την καχυποψία και την προκατάληψη. Υφίστανται μια επώδυνη διαδικασία και εξέταση, προκειμένου να αποδείξουν ότι δε φέρουν την ευθύνη για την κατάσταση. Κατηγορούνται με τη μορφή της συνυπευθυνότητας, της πρόκλησης και της συνεργασίας, χωρίς να δίνεται η ανάλογη σημασία στα συναισθήματα και τα βιώματα τους. (Bernard και Schlaffer, 1990 και Walker, 1989).

Η κατάσταση αυτή ενισχύει τη λαθεμένη αντίληψη των κακοποιημένων γυναικών ότι φέρουν ευθύνη για τη βίαιη συμπεριφορά των ανδρών τους, καταργώντας κάθε ίχνος αντίστασης τους. Συνήθως, επιχειρούν να βελτιώσουν τη δική τους συμπεριφορά, προσαρμόζοντας τη στάση και τη ζωή τους στις απαιτήσεις και τις επιθυμίες των δραστών. Παράλληλα, παραμένουν σε μια σχέση χρόνιας κακοποίησης, θεωρώντας ότι η διάλυση της οικογένειας θα είναι επιζήμια για τα παιδιά τους. Κάνουν λοιπόν, υπομονή για αυτά με την ελπίδα ότι η κατάσταση θα διορθωθεί. (Χατζηφωτίου, Κοινωνική Εργασία, 1998).

Εκτός από τους ψυχοκοινωνικούς παράγοντες, οι οικονομικοί λόγοι δυσκολεύουν τις γυναίκες να σταματήσουν τη βία. Επί χρόνια και δεκαετίες οι γυναίκες, στις περισσότερες περιπτώσεις, είχαν υλική εξάρτηση απ' τους άνδρες τους, είτε εργάζονταν, είτε όχι. Είχαν μάθει λοιπόν, να έχουν την υποστήριξη των ανδρών τους, η απουσία της οποίας δημιουργούσε προβληματισμό στις γυναίκες για τη δυνατότητα επιβίωσης τους. (Bernard και Schlaffer, 1990).

Τέλος, οι γυναίκες αυτές έχουν άγνοια ως προς τα τυπικά δικαιώματά τους και ως προς τον τρόπο διεκδίκησης τους. Το υποστηρικτικό περι-

βάλλον τους είναι ανεπαρκές, με συνέπεια να αισθάνονται μόνες και αβοήθητες. Σε περίπτωση, που αποφασίσουν ν' απελευθερωθούν δεν έχουν εναλλακτικές δυνατότητες, εφ' όσον δεν υπάρχουν σημαντικές και εξειδικευμένες υπηρεσίες, στις οποίες μπορούν ν' αποτανθούν. Ακόμη, όταν απευθύνονται στις υπάρχουσες υπηρεσίες, όπως αστυνομία, νοσοκομεία, κοινωνικές υπηρεσίες, δεν τους προσφέρεται αποτελεσματική βοήθεια και προστασία (ο.π. και Walker, 1989).

Συνοψίζοντας, πλήθος παραμέτρων και συνθηκών εμποδίζουν τις γυναίκες να δώσουν τέλος σε μια σχέση κακοποίησης. Αυτοί οι παράγοντες σχετίζονται με τη δομή -τις αντιλήψεις της κοινωνίας, τα βιώματα- τη ψυχολογία των ίδιων, των κακοποιημένων γυναικών, τη δυναμική της σχέσης τους με το δράστη, την οικονομική διάσταση του προβλήματος, την ποσότητα και ποιότητα των δομών αντιμετώπισης του. Η αρνητική επιρροή των ανωτέρω παραγόντων, ατομικά και συλλογικά, αυξάνει την υπάρχουσα προβληματική, καθιστώντας τις κακοποιημένες γυναίκες δέσμιες της κακοποίησης.

B. ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

1. ΑΤΟΜΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Μετά από ένα σοβαρό επεισόδιο κακοποίησης, οι γυναίκες έχουν έντονη ανάγκη για θεραπευτική παρέμβαση. Στη φάση αυτή ενδιαφέρονται να καταλάβουν πως έχασαν τον έλεγχο της κατάστασης και προκλήθηκε η έκρηξη του δράστη. Ο θεραπευτής μπορεί να διδάξει τον τρόπο αποφυγής μελλοντικών κρίσεων, προσφέροντας λύσεις στα προβλήματα, που οδήγησαν στο παρόν επεισόδιο. Η παρέμβαση αυτή είναι μικρής διάρκειας και αποτελεί την αρχή της θεραπευτικής διαδικασίας. (Walker, 1989).

Αρχικά, η θεραπεία εστιάζεται στο να αντιληφθεί η γυναίκα ότι είναι κακοποιημένη. Η εμπειρία δείχνει ότι η άρνηση αυτού του χαρακτηρισμού είναι ένας συνηθισμένος μηχανισμός άμυνας των κακοποιημένων γυναικών, ο οποίος αναστέλλει την τάση της να προχωρήσει σε οποιαδήποτε ενέργεια. Χρήσιμη είναι η περιγραφή των λεπτομερειών της κακοποίησης από τη γυναίκα, ώστε να αντιληφθεί την κατάσταση της.

Παράλληλα, οι γυναίκες χρειάζονται χρόνο για να εμπιστευτούν το θεραπευτή και να μιλήσουν για την κακοποίηση τους. Όταν όμως αρχίσουν να μιλούν πρέπει να έχουν την άνεση να ολοκληρώσουν και να βγάλουν όλα, όσα επί μεγάλο χρονικό διάστημα τις βασανίζουν. Βέβαια, οι αμφιταλαντεύσεις τους είναι πολλές και ποικίλες, με συνέπεια να χρειάζονται πολύ χρόνο για να προβούν σε θετικές αλλαγές.

Η διεργασία της θεραπείας περιλαμβάνει έκφραση των συναισθημάτων των γυναικών, ώστε να αποδεχτούν τον πόνο τους, ως κομμάτι του εαυτού τους, το οποίο και πρέπει να αντιμετωπίσουν. Με τον τρόπο αυτό, θα σταματήσουν να κρύβονται απ' τον ίδιο τους τον εαυτό, να μεμψιμοιρούν και θα επιχειρήσουν να διαμορφώσουν με πιο υγιή τρόπο τη ζωή τους. (Hirigoyen, 2000).

Σταδιακά λοιπόν, οι γυναίκες εκπαιδεύονται ν' ανακτήσουν την αυτονομία και την επιρροή των συνθηκών της ζωής τους. Η θεραπευτική διαδικασία συνεπάγεται την αναδόμηση της προσωπικότητάς τους, σε συνάρτηση με τη σχέση, που αναπτύσσουν με το σύστημα, μέσα στο οποίο ζουν. Επιχειρούν μια προσπάθεια ανοικοδόμησης της ζωής τους, νοιώθοντας περισσότερη δύναμη για να διαμορφώσουν το μέλλον τους.

Η προσπάθεια απελευθέρωσης τους είναι δύσκολη, εφ' όσον θεω-

ρούν ότι η συμπεριφορά του δράστη οφείλεται στη δική τους προκλητική συμπεριφορά. Έτσι, ζητούν να μάθουν τεχνικές για να αντιμετωπίζουν τις βιαιότητες των συζύγων τους, οι οποίες είναι αναποτελεσματικές. Χρειάζεται λοιπόν, χρόνος για να συνειδητοποιήσουν ότι δε φέρουν αυτές την ευθύνη για τη συμπεριφορά του δράστη.

Ακόμη, οι κακοποιημένες γυναίκες, που απευθύνονται για θεραπεία, συχνά βρίσκονται σε μεγάλο προσωπικό κίνδυνο. Δεν έχουν ενημερώσει τους δράστες και συναντώνται κρυφά με το θεραπευτή, φοβούμενες νέο επεισόδιο βίας. Μάλιστα, κάποιες φορές δίνουν στο θεραπευτή ψεύτικα στοιχεία. (Walker, 1989).

Σε γενικές γραμμές, η ατομική θεραπεία των γυναικών αποβλέπει στην ενδυνάμωση τους. Η διαδικασία αυτή ξεκινά από την εξέταση της αυτό-εκτίμησης και αυτοπεποίθησης των γυναικών με προσανατολισμό την αύξηση τους. Σταδιακά οι γυναίκες συνειδητοποιούν ότι μπορούν να χειρίζονται δύσκολες καταστάσεις με επιτυχία, με τις δικές τους δυνάμεις και όχι με τις δυνάμεις των άλλων.

Επόμενα βήματα στη θεραπευτική διαδικασία αποτελούν η προσπάθεια παρατήρησης των συναισθημάτων των γυναικών και η καταπολέμηση των συμπτωμάτων κατάθλιψης, που βιώνουν. Ακολουθεί η προετοιμασία για αντιμετώπιση της "ταλάντευσης", που ενδέχεται να παρουσιάσουν, εάν δεν έχουν άμεσα επιτυχίες από τις προσπάθειες τους σε προηγούμενα βήματα. Τέλος, δίνεται έμφαση στην θεραπευτική συμμαχία, η οποία προβάλλεται ως ένα παράδειγμα σχέσης "ισοτιμίας και κατάλληλης και παραγωγικής συνεργασίας", με συνέπεια οι γυναίκες να κατανοούν ότι δεν αντιμετωπίζονται ως αντικείμενα βίας, αλλά ως αυτόνομα, δυναμικά και άξια άτομα. (Σκόδρα, 1992 όπως αναφέρεται στο βιβλίο του I.N.Νέστορος, σελ. 171).

Ολοκληρώνοντας, η ατομική θεραπεία των κακοποιημένων γυναικών είναι μακροχρόνια και δύσκολη διαδικασία με πλήθος διεργασιών. Κύριο μέλημα της είναι η άρση της βίας με μακροπρόθεσμο στόχο την απόκτηση της εσωτερικής ανεξαρτησίας των γυναικών. Με τον τρόπο αυτό, οι γυναίκες θα επιλέγουν πότε θα εκδηλώσουν συμπεριφορά εξάρτησης σε κάποιο άτομο για να καλύψουν μέρος των αναγκών τους. Στις σχέσεις τους με τους άλλους θα παίρνουν, αλλά και θα δίνουν δύναμη-ανεξαρτησία. (Walker, 1989).

2. ΑΤΟΜΙΚΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΑ

Κατά την τρίτη φάση του κύκλου κακοποίησης, δηλ. στην περίοδο της μεταμέλειας και της αγάπης, οι βίαιοι άνδρες ενδέχεται να έχουν κάποια συνάντηση με έναν ειδικό, για χάρη των γυναικών τους. Ωστόσο, σε γενικές γραμμές είναι αρνητικοί να κάνουν ψυχοθεραπεία, παρά μόνο, κατά τη στιγμή, που συμβεί ένα βίαιο επεισόδιο κακοποίησης και έχουν μεσολαβήσει αρκετοί κύκλοι βίας. (Walker, 1989).

Ένα νέο επεισόδιο κακοποίησης έχει έντονη επίδραση πάνω τους στο να πειστούν ότι χρειάζονται θεραπευτική παρέμβαση. Στο σημείο αυτό, έχουν ενδιαφέρον για να μάθουν πως έχασαν τον έλεγχο των πράξεων τους και τον τρόπο να βελτιώσουν τη συμπεριφορά τους. Αρχικά λοιπόν, ο ειδικός προσπαθεί να τους εκπαιδεύσει στον τρόπο αποφυγής περαιτέρω βιαιοτήτων, με ταυτόχρονη επεξεργασία των παραγόντων, που ευνόησαν την εκδήλωση της τωρινής κρίσης.

Κατά τις θεραπευτικές συνεντεύξεις, οι δράστες δυσκολεύονται να μιλήσουν για το επεισόδιο κακοποίησης. Αδυνατούν να περιγράψουν τις ακριβείς λεπτομέρειες ενός καυγά, υποστηρίζοντας ότι δεν μπορούν να θυμηθούν ακριβώς τι συνέβη. Χρειάζονται λοιπόν, αρκετές επαφές μέχρι ν' αποφασίσουν να μιλήσουν με τη θέληση τους για την πραγματική διάσταση των γεγονότων.

Όταν αρχίσουν να μιλούν, επικεντρώνονται στις λεπτομέρειες, που τους έκαναν να χάσουν τον έλεγχο των πράξεων τους. Επιχειρούν να δικαιολογήσουν τη συμπεριφορά τους, υποστηρίζοντας ότι οι γυναίκες άξιζαν μια τέτοιου είδους μεταχείριση. Ενώ φοβούνται τον ίδιο τους το θυμό, τον οποίο αδυνατούν να έχουν υπό έλεγχο, δεν είναι σε θέση να αναφέρουν τις πράξεις των γυναικών πριν από τα επεισόδια. Υποστηρίζουν μόνο ότι ο ρόλος τους έγκειται στο να δώσουν στις γυναίκες τους ένα μάθημα. (ο.π.).

Η θεραπευτική προσέγγιση εστιάζεται λοιπόν, στην τροποποίηση των αντιλήψεων, συναισθημάτων και συμπεριφορών του δράστη. Τονίζονται οι τρομερές συνέπειες της βιαιότητας του πάνω στη γυναίκα, στην οικογένεια, οι οποίες εν τέλει επιδρούν αρνητικά και στον ίδιο. Ταυτόχρονα, ο δράστης εκπαιδεύεται πάνω στον τρόπο ελέγχου του θυμού του, με σκοπό την αποφυγή μελλοντικής εκδήλωσης επεισοδίων κακοποίησης.

Συνοψίζοντας, η θεραπεία μπορεί να βοηθήσει τους δράστες να επιδείξουν συναισθηματικές και συμπεριφοριακές αλλαγές. Ωστόσο, σε ελληνικό επίπεδο, δεν υπάρχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες για τη θεραπευτική αντιμετώπιση των βίαιων ανδρών. Απαιτούνται λοιπόν, βελτιώσεις

και καινοτομίες στις υπάρχουσες δομές αντιμετώπισης του προβλήματος.

Εξάλλου, χρειάζεται να κατακτηθεί περισσότερη γνώση στον τομέα της θεραπευτικής αντιμετώπισης των βίαιων ανδρών, εφ' όσον τα υπάρχοντα επιστημονικά βήματα προς αυτή την κατεύθυνση κρίνονται αναποτελεσματικά. Έτσι, η Walker (1989) υποστηρίζει ότι "έχουμε αρχίσει να μαθαίνουμε πώς να προσφέρουμε ψυχοθεραπεία στις κακοποιημένες γυναίκες, αλλά δεν ξέρουμε πώς να θεραπεύσουμε τους δράστες". (σελ. 206).

3. ΚΟΙΝΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ

Πρόκειται για ένα είδος θεραπείας, το οποίο απευθύνεται σε ζευγάρια, που επιθυμούν να εξαλείψουν την κακοποίηση. Βασίζεται πάνω στο μοντέλο της επίκτητης επιθετικότητας στις σχέσεις του ζευγαριού. Επιχειρεί να βοηθήσει το ζευγάρι στην αλλαγή των επιθετικών μεθόδων επικοινωνίας και τη δημιουργία ρεαλιστικών απαιτήσεων στη συμπεριφορά κάθε μέλους. Σε γενικές γραμμές, η από κοινού θεραπεία αποτελεί μια εναλλακτική λύση στον χωρισμό για ζευγάρια, που θέλουν να εξετάσουν τις σχέσεις χωρίς κακοποίηση και να προσπαθήσουν να τις κάνουν πράξη. (Taylor, Εκλογή, 1986).

Ειδικότερα, σύμφωνα μ' αυτό το θεραπευτικό μοντέλο υποστηρίζεται η πεποίθηση ότι η ωμή έκφραση αρνητικών συναισθημάτων (θυμός, ματαιώση) αποτελεί τη βάση συχνά για ανάπτυξη μελλοντικής βίαιης συμπεριφοράς μέσα στη συζυγική σχέση. Δίνεται ακόμη, ιδιαίτερη προσοχή στην ικανότητα μάθησης των μελών του ζευγαριού, όπου η συνεχή χρήση μέσων κακοποίησης και πίεσης από τον σύζυγο ενθαρρύνει την ανάπτυξη συμπεριφοράς θύματος στη γυναίκα. Με βάση τις παραπάνω πεποιθήσεις, το σχέδιο κοινής θεραπείας του ζευγαριού επιχειρεί "την αντικατάσταση της βίαιης εκδήλωσης θυμού με τη μορφή αυτοεπιβεβαίωσης και επίλυσης προβλημάτων". (ο.π., σελ. 13).

Το μοντέλο της συζυγικής θεραπευτικής βασίζεται πάνω σε πέντε κύριες αρχές. Πιο αναλυτικά:

α) Η έκφραση βίαιου θυμού δεν αποτελεί προσωπικό ή ηθικό ελάττωμα του δράστη, αλλά ένα είδος επίκτητης συμπεριφοράς. Η παραδοχή αυτής της αντίληψης από το δράστη αποτελεί το πρώτο βήμα για την ανάληψη της ευθύνης του για τις εκδηλώσεις θυμού. Στη θεραπευτική διαδικασία λοιπόν, επισημαίνονται οι πηγές θυμού στα πρώτα χρόνια της ζωής του δράστη και κατόπιν στις μετέπειτα σχέσεις του ζευγαριού. Εφ' όσον η κακοποίηση είναι κεκτημένη, μπορεί σταδιακά ν' αντικατασταθεί από επικοινωνιατικότερες εκφράσεις θυμού.

β) Υπεύθυνος για την έναρξη μιας σχέσης κακοποίησης είναι ο δράστης, όμως στην πορεία η σχέση αυτή εξελίσσεται σ' ένα σύστημα κακοποίησης. Ο σύζυγος, που ασκεί βία μαθαίνει περαιτέρω τρόπους και ρόλους βίαιης συμπεριφοράς, ενώ η σύζυγος σταδιακά μαθαίνει το ρόλο του θύματος στη σχέση. Η ανάληψη των παραπάνω ρόλων από τα μέλη της συζυγικής σχέσης συντηρεί τη βία και επιφέρει την εκδήλωση αμοιβαίων συναισθημάτων πόνου και δυσαρέσκειας στα μέλη. Υπό αυτές τις συνθήκες είναι πολύ δύσκολο να επιζήσει η σχέση του ζευγαριού.

γ) Το στρες και η υπερένταση εντείνουν την βίαιη έκφραση θυμού από τον δράστη. Επιχειρείται η προσπάθεια αποτελεσματικού ελέγχου του θυμού, μέσω της ευαισθητοποίησης του δράστη στον τομέα της έντασης και των τεχνικών ελέγχου, που χρησιμοποιεί. Μέσα απ' αυτή την διαδικασία ο θύτης και γενικότερα το ζευγάρι παρατηρούν και προσπαθούν να τροποποιήσουν τις αλυσιδωτές αντιδράσεις της συμπεριφοράς τους, διδασκόμενοι συγκεκριμένες θετικές αντιδράσεις μέσα στη συζυγική σχέση, αλλά και στον ίδιο τους τον εαυτό. (ο.π.).

δ) Η βίαιη συμπεριφορά είναι απόλυτα δεμένη με συναισθήματα χαμηλής αυτό-εκτίμησης και ανικανότητας. Συχνά, θύτης και θύμα έχουν ιστορικό μειωμένης αυτό-εκτίμησης, η οποία προδιαθέτει την εκδήλωση διαταραχών θυμού. Η κακοποίηση εξωτερικεύει όλα τα αρνητικά συναισθήματα του ζευγαριού, δημιουργώντας ένα περιβάλλον αρνητικής και καταθλιπτικής συμπεριφοράς στη σχέση τους. Μέσα λοιπόν, από την κακοποίηση επιχειρείται η εξομάλυνση των προσωπικών συναισθημάτων ανικανότητας κάθε μέλους, η εφαρμογή της όποιας όμως, αυξάνει την υπάρχουσα αίσθηση ανικανότητας. Επομένως, είναι απαραίτητη η προαγωγή της αύξησης κατανόησης των δυναμικών της κακοποίησης, από το ζευγάρι, με την εφαρμογή μεθόδων προσωπικής και κοινής αλλαγής.

ε) Οι ανεπαρκείς λύσεις προβλημάτων ευθύνονται για τη δημιουργία, συντήρηση και αύξηση της κακοποίησης. Η βίαιη συμπεριφορά επιφέρει αρνητισμό στη σχέση, συναισθήματα θλίψης, ανικανότητας και ματαίωσης στα μέλη του ζευγαριού, λόγω της αναποτελεσματικής επίλυσης των συγκρούσεων. Επομένως, επιβάλλεται η εκμάθηση και η υιοθέτηση θετικών και υγιών τρόπων διευθέτησης των προβλημάτων, που ανακύπτουν από την καθημερινή τριβή και συμβίωση. (ο.π.).

Πιο αναλυτικά, η θεραπευτική διαδικασία περιλαμβάνει τα παρακάτω στάδια:

1ο στάδιο: Εδώ κρίνεται αναγκαίος ο καθορισμός κανόνων συμπεριφοράς του ζευγαριού μέσα και έξω από τις συναντήσεις, ο οποίος θεμελιώνεται γραπτά και προφορικά. Με μεγάλη σαφήνεια καθορίζεται ήδη από την πρώτη συνάντηση η απαγόρευση περαιτέρω κακοποιήσεων. Σε περίπτωση νέων επεισοδίων βίας, οι επιπτώσεις πρέπει να είναι άμεσες και σαφείς, όπως λήξη κοινής θεραπείας, αναφορά κρούσματος στο δικαστικό επιμελητή για λήψη μέτρων. Με τη χρήση του καθορισμού ορίων στη θεραπευτική σχέση, ο θεραπευτής ξεκινά την πορεία θετικής αλλαγής της συμπεριφοράς του ζευγαριού.

2ο στάδιο: Σ' αυτό το στάδιο πρέπει να γίνουν βήματα προς την κατάκτηση αυτογνωσίας του ζευγαριού στον τομέα της έντασης και του θυμού. Ειδικότερα, ο δράστης οφείλει ν' αρχίσει να συνειδητοποιεί την προσωπική

του ευθύνη για τον τρόπο εκδήλωσης βίαιων συμπεριφορών, να κατανοήσει τη σχέση ανάμεσα στην ένταση και τα περιστατικά θυμού, να βελτιώσει τον τρόπο έκφρασης του θυμού του και να αντιληφθεί την ένταση και το θυμό ως σημεία κινδύνου. Η διαδικασία αυτή κατέχει πρωταρχική θέση κατά τις τρεις πρώτες συναντήσεις, αλλά πρέπει να χρησιμοποιηθεί ξανά στην πορεία της θεραπείας. (ο.π.).

3ο στάδιο: Αντικείμενο του σταδίου αποτελεί η ανάπτυξη ενός συστήματος θετικής ανατροφοδότησης σε σχέση με την κακοποίηση. Το ζευγάρι λοιπόν, βοηθιέται να χρησιμοποιήσει επικοινωνιακούς τρόπους επικοινωνίας και όχι την καταστροφική κριτική, που εντείνει σχέσεις σύγκρουσης. Λαμβάνει γραπτές οδηγίες αναφορικά με τον τρόπο χειρισμού κριτικής, παραπόνων και ματαιώσεων, που προκύπτουν από την αλληλεπίδραση του ζευγαριού. Η θετική ανατροφοδότηση περιλαμβάνει υιοθέτηση νέων τρόπων θετικής επικοινωνίας, οι οποίες ενισχύονται από συνεντεύξεις εκδραμάτισης και ανταλλαγής ρόλων (role-playing).

4ο στάδιο: Η αρνητική αλληλεπίδραση μεταξύ των συζύγων πρέπει να αντιμετωπισθεί κατά τις πρώτες πέντε συνεντεύξεις, ώστε να γίνει εφικτή η επικοινωνία και η επίλυση προβλημάτων. Ειδικότερα, γίνεται χρήση μηχανισμών για αναγνώριση των σημείων έκρηξης, που οδηγούν στην κακοποίηση. Ο θεραπευτής ζητά από το ζευγάρι να καταγράψει τα σημεία, που τους προκαλούν εκνευρισμό, τα οποία συζητιούνται σε κοινές συνεντεύξεις. Παράλληλα, η αγνόηση των ανωτέρω σημείων αντιμετωπίζεται με αμοιβαία αναγνώριση και με ασκήσεις ανταλλαγής ρόλων. Τέλος, δίνεται γραπτό υλικό, το οποίο καλύπτει αυτούς τους τρόπους συμπεριφοράς, καθώς και τήρηση ενός εβδομαδιαίου ημερολογίου "επικοινωνίας σχέσεων". (ο.π. σελ. 18).

5ο στάδιο: Επίκεντρο αυτού του σταδίου αποτελεί η δημιουργία θετικού ελέγχου και ελεύθερης έκφρασης στην επικοινωνία του ζευγαριού. Η δύναμη και η ανάγκη άσκησης ελέγχου στη σχέση διοχετεύονται σε θετικές συμπεριφορές, μέσα από την συνειδητοποίηση των πιθανοτήτων κέρδους, που παρέχουν αυτές οι συμπεριφορές. Η σύγκριση λοιπόν, ανάμεσα σ' αυτά τα οφέλη με τις βλαβερές συνέπειες αντίθετων συμπεριφορών βοηθά το ζευγάρι ν' αναπτύξει στρατηγικές ελέγχου των ενεργειών του.

6ο στάδιο: Οι σύζυγοι και ιδίως ο δράστης εκπαιδεύεται στον τρόπο διακοπής και αλλαγής κατεύθυνσης του θυμού του. Οι παρεμβάσεις στον κύκλο του θυμού περιλαμβάνουν:

α) Χωροχρονική απόσταση: Αυτή εκφράζεται με τη φυσική παύση, την τακτοποίηση προβλήματος συζήτησης και την ανάπαυλα συναισθηματικής αλληλεπίδρασης.

β) Σύστημα αυτό-αναγνώρισης και αυτό-παρακολούθησης: Ενδυνάμωση

της αναγνώρισης ανάπτυξης του θυμού, δημιουργία ενός μηχανισμού ελέγχου για προληπτική και θεραπευτική αποπίεση των καταστάσεων έντασης.

γ) Αποτελεσματική αντιμετώπιση εμποδίων για ομαλή σχέση: χρήση στρατηγικών αποδοχής, επανάληψης και επιβεβαίωσης συμπεριφορών, με έκφραση συναισθημάτων και αναγνώριση της σημασίας της υγιούς επικοινωνίας. (ο.π.).

7ο στάδιο: Σ' αυτό το στάδιο, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην εκμάθηση αποτελεσματικών τεχνικών για την επίλυση του προβλήματος. Η απόκτηση υψηλής ικανότητας και αποτελεσματικών δεξιοτήτων για επίλυση προβλημάτων έγκειται στο εξής σχέδιο:

α) Προετοιμασία ζευγαριού με αναγνώριση του προβλήματος, χρήση θετικού αυτό-διαλόγου για διατήρηση ηρεμίας και προσπάθεια ανεύρεσης εναλλακτικών λύσεων.

β) Ρεαλιστική αντιμετώπιση του προβλήματος, συνέχεια διατήρησης ελέγχου-ηρεμίας και προσανατολισμού του ζευγαριού για επίτευξη επίλυσης.

γ) Αντιμετώπιση πιέσεων, έλεγχος των σωματικών εντάσεων, ηρεμία και αν απαιτείται, παραμερισμός του προβλήματος.

δ) Αυτοέλεγχος, ανάλυση και αναγνώριση των σημείων συμφωνίας και κοινών αποφάσεων, χρήση μόνο θετικής κριτικής για αναγνωρισμένες λανθασμένες ενέργειες.

Το σχέδιο επίλυσης προβλημάτων διδάσκει στα μέλη του ζευγαριού την άμεση έκθεση και τον επιμερισμό του προβλήματος, καθώς και την ανάπτυξη συμβιβαστικών λύσεων.

8ο στάδιο: Η θεραπεία ολοκληρώνεται με κατεύθυνση την ανάπτυξη και συντήρηση υψηλής ποιότητας στη ζωή του ζευγαριού. Η στρατηγική αλλαγής, που ακολουθείται, συνίσταται στην ανάλυση των αξιών, πεποιθήσεων, στερεότυπων αναφορικά με τη σχέση και με τις προσδοκίες, που τρέφει ο καθένας για το ρόλο του άλλου. Παράλληλα, βοηθούνται στον έλεγχο της ζήλιας, με την αντιμετώπιση της ανασφάλειας, που βρίσκεται κάτω από τα περισσότερα εικονικά θέματα ζήλιας. Η συμπεριφορά τους τροποποιείται και η μείωση της ακαμψίας δημιουργεί μια θετική ατμόσφαιρα αποδοχής και αμοιβαίας υποστήριξης, μείωση του ελέγχου και της υποχωρητικότητας και εν τέλει θετική τοποθέτηση του ζευγαριού απέναντι στους στόχους ζωής. (ο.π.).

Συνοψίζοντας, η κοινή θεραπεία αποτελεί μια μέθοδο για την αντιμετώπιση της συζυγικής κακοποίησης. Ειδικότερα, ενδείκνυται σε περιπτώσεις ελαφριάς και μέτριας κακοποίησης. Με τη δομημένη και έγκαιρη θεραπευτική παρέμβαση, που επιχειρεί, μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό και αποτελεσματικό εργαλείο στα χέρια των ειδικών για τη θερα-

πευτική των συζύγων, μέσα σε μια σχέση κακοποίησης.

Ωστόσο, υπάρχουν προβλήματα και δυσκολίες, που δυσχεραίνουν την εφαρμογή της εν λόγω θεραπείας. Πρόκειται για μια μακροχρόνια και επίπονη διαδικασία, η οποία δεν έχει άμεσα και ορατά αποτελέσματα, με συνέπεια τα μέλη του ζευγαριού να κουράζονται και να αποθαρρύνονται.

Άλλοτε, ο θεραπευτής μπορεί να πάρει το μέρος της κακοποιημένης γυναίκας, λόγω της ανικανότητας και του ιστορικού κακομεταχείρισης της. Γενικά, οι προκαταλήψεις και τα ταμπού, ενδέχεται να καταλάβουν τους ειδικούς, με συνέπεια να εμποδιστεί η σωστή θεραπευτική προσέγγιση του ζευγαριού. (ο.π.).

Η εφαρμογή αυτής της θεραπευτικής προσέγγισης στον ελλαδικό χώρο είναι ανύπαρκτη. Το προσωπικό των αρμόδιων υπηρεσιών παρεμβαίνει μονοδιάστατα στο πρόβλημα της κακοποίησης των γυναικών. Έτσι, ο δράστης δεν εμπλέκεται στη θεραπευτική διαδικασία, παρά μόνο η γυναίκα-θύμα.

Γ. ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΚΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ-ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Προκειμένου να καταστεί η πρόληψη ουσιώδης και αποτελεσματική, απαιτείται μια πολυεπίπεδη και συστηματική προσέγγιση του φαινομένου. Ειδικότερα, η προληπτική παρέμβαση διακρίνεται σε τρεις φάσεις, οι οποίες είναι αλληλένδετες. Εκείνο που τις συνδέει είναι η αλληλουχία των επιδιωκόμενων κάθε φορά στόχων. (Walker, 1989).

Έτσι, η πρόληψη διαχωρίζεται σε:

- 1) Πρωτοβάθμια πρόληψη-1η φάση διεργασίας.
- 2) Δευτεροβάθμια παρέμβαση-2η φάση διεργασίας
- 3) Τριτοβάθμια παρέμβαση-3η φάση διεργασίας.

Κατά την 1η φάση, τα μέτρα που λαμβάνονται, σχετίζονται άμεσα με την καταπολέμηση των αιτιολογικών παραγόντων του φαινομένου. Απαιτείται μια σειρά ενεργειών, με σκοπό την αλλαγή των στάσεων και των αξιών του κοινωνικού συνόλου. Ειδικότερα:

- Μείωση του στερεότυπου διαχωρισμού των δύο φύλων: Τα τηλεοπτικά προγράμματα, οι διαφημίσεις, τα βιβλία θα πρέπει ν' αντανακλούν την ισότητα των δύο φύλων.

- Μείωση της βίας στην κοινωνία: Οι βίαιες σκηνές σε τηλεοπτικά προγράμματα και κινηματογραφικές ταινίες πρέπει να μειωθούν, καθώς η συνεχή προβολή τους επιφέρουν τον εθισμό του κοινωνικού συνόλου στη βία.

- Αλλαγή του τρόπου ανατροφής των παιδιών: Χρειάζεται να μειωθεί η σκληρότητα στην πειθάρχηση τους, χρησιμοποιώντας θετικά κίνητρα και όχι σωματικές τιμωρίες.

- Κατανόηση της διαδικασίας μετατροπής της κακοποιημένης γυναίκας σε θύμα: Πληροφόρηση του κοινού αναφορικά με την κυκλική θεωρία της κακοποίησης και τις διάφορες μορφές άσκησης βίας. Επίσης, παροχή ίσων ευκαιριών στα δύο φύλα, με σκοπό την μείωση της επίκτητης αδυναμίας, που εκδηλώνουν συχνά οι γυναίκες.

Η πρωτογενής πρόληψη πρέπει να περιλαμβάνει και όλους όσους εργάζονται σε κοινωνικές υπηρεσίες και ενδεχομένως εμπλακούν σε περιπτώσεις κακοποίησης γυναικών. Απαιτείται λοιπόν, η ειδική εκπαίδευση τους πάνω στο συνολικό πρόβλημα και στις αποτελεσματικές τεχνικές αντιμετώπισης των κακοποιημένων γυναικών και των οικογενειών τους. (ο.π.).

Η δεύτερη φάση διεργασίας περιλαμβάνει την έγκαιρη ανίχνευση και παρέμβαση σε γυναίκες, που υφίστανται βία. Βασικός στόχος των πα-

ρεμβάσεων είναι η συνειδητοποίηση της κατάστασης, στην οποία βρίσκεται η κακοποιημένη γυναίκα.

Σ' αυτό το επίπεδο, ενδείκνυται παρεμβάσεις όπως, παροχή πληροφοριών, επισκέψεις στο σπίτι, νομικές συμβουλές, οικονομική ενίσχυση. Ωστόσο, πριν γίνει οποιαδήποτε παρέμβαση, απαιτείται η συνεργασία με την κακοποιημένη γυναίκα, ώστε να καθορίσει η ίδια το είδος της βοήθειας, που χρειάζεται.

Η δευτεροβάθμια παρέμβαση θεωρείται ότι είναι επιτυχημένη ανάλογα με το πόσο γρήγορα συνειδητοποιήσει η γυναίκα ότι υφίσταται κακοποίηση. (ο.π.).

Τέλος, η τριτοβάθμια παρέμβαση στοχεύει στην αποφυγή περαιτέρω κακοποίησης και τη διαμόρφωση ενός υγιούς πλάνου ζωής. Στη φάση αυτή τα απαιτούμενα μέσα σχετίζονται άμεσα με τη θεραπευτική παρέμβαση κάθε περιστατικού. Απαιτείται λοιπόν, άμεση νοσηλεία, απομάκρυνση από την οικογενειακή εστία και παραμονή σε καταφύγια, μακροχρόνια ψυχοθεραπεία, κοινωνική υποστήριξη.

Σ' αυτό το επίπεδο λοιπόν, η κακοποιημένη γυναίκα χρειάζεται ένα κατάλληλο υποστηρικτικό περιβάλλον έως ότου καταφέρει να πάρει αποφάσεις για τη ζωή της.

Βέβαια, υπάρχουν αρκετές γυναίκες, για τις οποίες αρκεί η δευτεροβάθμια παρέμβαση, έτσι ώστε να μην χρειάζεται να περάσουν από την τρίτη φάση για να ξαναφτιάξουν τη ζωή τους. (ο.π.).

Συνοψίζοντας, η αναλυτική αναφορά του προληπτικού αυτού προγράμματος καταδεικνύει την καθυστέρηση της χώρας μας στην εκπόνηση και διενέργεια τέτοιων οργανωμένων σχεδίων δράσης. Δυσκολίες, που πηγάζουν από τη μειωμένη έλλειψη χρηματοδότησης, την έλλειψη σχεδιασμού, οργάνωσης και συντονισμού των φορέων κοινωνικής πολιτικής, δυσχεραίνουν την εφαρμογή του εν λόγω προγράμματος.

Ωστόσο, η σημασία της πρόληψης είναι τεράστια, καθώς είναι πιο εύκολο και ανώδυνο να προλαμβάνεται ένα κοινωνικό πρόβλημα, παρά να επιχειρείται προσπάθεια θεραπείας των ποικίλων επιπτώσεων του. Εξάλλου, τα οικονομικά οφέλη της Πολιτείας είναι μεγαλύτερα, αν επενδύσει στην πρόληψη του φαινομένου, από ότι στη θεραπεία του. Όλα τα παραπάνω, σε συνδυασμό με την τεράστια έκταση και σοβαρότητα του προβλήματος επιβάλλουν την άμεση και προσεκτική λήψη προληπτικών μέτρων στην Ελλάδα.

Δ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

1. ΤΡΟΠΟΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Αναφορικά με την ελληνική πραγματικότητα, οι κοινωνικοί λειτουργοί, κατά κύριο λόγο, αναλαμβάνουν το μεγαλύτερο κομμάτι δουλειάς για την αντιμετώπιση περιστατικών συζυγικής κακοποίησης. Είναι συνήθως, οι πρώτοι ειδικοί, που έρχονται σε επαφή με τις κακοποιημένες γυναίκες, αναλαμβάνοντας έτσι καθοριστικό ρόλο στην πορεία κάθε περιστατικού. (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Ειδικότερα, οι κοινωνικοί λειτουργοί κινούνται σε ένα πλαίσιο μη αυταρχικής θεραπευτικής σχέσης. Από την πλευρά τους, η παρέμβαση στην κρίση στηρίζεται στη συνεχή υποστήριξη, την καταπολέμηση της απομόνωσης των γυναικών και της μυστικοπάθειας γύρω από το πρόβλημα.

Κεντρικό σημείο στη θεραπευτική παρέμβαση κατέχει η καταπολέμηση της αίσθησης αβοήθητου, που αναπτύσσουν οι κακοποιημένες γυναίκες. Σταδιακά, οι γυναίκες εκπαιδεύονται να αλλάξουν τη στάση της αναμενόμενης αποτυχίας, δοκιμάζοντας νέες και πιο αποτελεσματικές αντιδράσεις για έλεγχο της ζωής τους. Δοκιμάζονται σε νέες εμπειρίες για αύξηση των κινήτρων και των φιλοδοξιών τους, βιώνοντας την επιτυχία και αποβάλλοντας τη στάση του θύματος. (ο.π. και Walker, 1989).

Κατά τη διαδικασία της παρέμβασης, οι κοινωνικοί λειτουργοί οφείλουν να είναι έτοιμοι να χειριστούν τυχόν παλινδρομήσεις στη συμπεριφορά των γυναικών. Για το λόγο αυτό, πρέπει ν' αντιμετωπίζουν τις γυναίκες με κατανόηση, εμπιστοσύνη, ειλικρίνεια και κυρίως, με αποδοχή των αμφιθυμικών συναισθημάτων τους. Η στάση τους λοιπόν, πρέπει να χαρακτηρίζεται από ευελιξία, καθώς η χαμηλή αυτοεκτίμηση και το αίσθημα της ανασφάλειας επηρεάζουν δυσμενώς την πορεία για την ενδυνάμωση των κακοποιημένων γυναικών. Αντίθετα, όταν τις βοηθήσουν ν' αυξήσουν την αυτοεκτίμηση και την αίσθηση ασφάλειας, θα είναι σε θέση να ξεπεράσουν τα υπάρχοντα αισθήματα της αδυναμίας και της κατάθλιψης, που τις διακατέχουν. (ο.π.).

Πέρα από τη ψυχολογική ενδυνάμωση των γυναικών, μέριμνα των κοινωνικών λειτουργών πρέπει να είναι και η παροχή βοήθειας σε πρακτικά θέματα της καθημερινής ζωής των γυναικών και των παιδιών τους. Επιβάλλεται η συνεργασία τους με συναδέλφους από άλλες κοινωνικές υπηρεσίες για διευθέτηση κοινωνικοπρονοιακών θεμάτων, οικονομικής στήριξης και επαγγελματικής αποκατάστασης. Η παρουσίαση εναλλακτι-

κών λύσεων είναι πολύ σημαντική για το ξεκίνημα της νέας ζωής αυτών των γυναικών. (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Σε γενικές γραμμές, η στάση των κοινωνικών λειτουργών είναι πολύ βοηθητική προς τις κακοποιημένες γυναίκες. Ωστόσο, κάποιες φορές υποτιμούν τις συνέπειες της κακοποίησης πάνω στη γυναίκα και επικεντρώνονται στο καλό των παιδιών, με αποτέλεσμα να υποστηρίζουν ότι η διατήρηση του γάμου θα διασφαλίσει την υγιή ανάπτυξή τους. Για την αποφυγή αυτών των αρνητικών περιπτώσεων ενδείκνυται η συνεργασία των κακοποιημένων γυναικών με γυναίκες-κοινωνικούς λειτουργούς, οι οποίες θα δείξουν περισσότερη κατανόηση στα βιώματα των πρώτων, εφ' όσον είναι πιο ευαισθητοποιημένες σε θέματα άνισης μεταχείρισης των δύο φύλων, από τα πρώτα χρόνια της κοινωνικοποίησης τους.

Παράλληλα, η αποτελεσματική παρεμβατική στάση του κοινωνικού λειτουργού, μπορεί να διασφαλιστεί, όταν πληρούνται οι εξής προϋποθέσεις:

- Καλή γνώση των θεωριών γύρω από τη δυναμική των σχέσεων στην οικογένεια, την αλληλεπίδραση των μελών, τη λειτουργία της οικογένειας ως ένα κοινωνικό οργανισμό.
- Σωστή και προσεκτική χρήση της συνέντευξης με κάθε γυναίκα-πελάτη, εφ' όσον η συνέντευξη αποτελεί ίσως το πιο βασικό και σημαντικό εργαλείο στη δουλειά του.
- Γνώση και κατάλληλη χρήση θεραπευτικών τεχνικών (π.χ. ενίσχυση, συναισθηματική ελάφρυνση), οι οποίες θα χρησιμοποιούνται ανάλογα με τις κάθε φορά τρέχουσες ανάγκες κάθε γυναίκας. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1993).

Τα παραπάνω θα αποτελέσουν σημαντικά και πολύτιμα εργαλεία-εφόδια για τον κοινωνικό λειτουργό στην εργασία του με τις κακοποιημένες γυναίκες. Βέβαια, οι αντικειμενικές δυσκολίες, που συναντά είναι πολλές και συχνά ανυπέρβλητες, γι' αυτό και παρατίθενται στη συνέχεια.

2. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Σε πολλές περιπτώσεις, ο κοινωνικός λειτουργός αδυνατεί να παρέμβει αποτελεσματικά σε περιστατικά συζυγικής κακοποίησης γυναικών. Αυτό συμβαίνει για λόγους, που πηγάζουν είτε από τον ίδιο, είτε από παράγοντες ανεξάρτητους απ' αυτόν.

Ειδικότερα, το έργο του παρεμποδίζεται λόγω ανάληψης αυξημένου αριθμού περιπτώσεων και υπερβολικού φόρτου εργασίας. Τα περιστατικά συζυγικής κακοποίησης αποτελούν φαινόμενα με περίπλοκες ψυχοκοινωνικές διαστάσεις, τα οποία χρειάζονται χρόνο και απόλυτη προσοχή από τον κοινωνικό λειτουργό για την αποτελεσματική αποπεράτωση τους. Ο δυσανάλογος λοιπόν, αριθμός των περιστατικών από έναν κοινωνικό λειτουργό, μειώνει το βαθμό επιτυχίας στην εξέλιξη τους. (Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1993).

Κάποτε, η σοβαρότητα της κατάστασης των γυναικών επιφέρει έντονα αρνητικά συναισθήματα για τους συζύγους-δράστες και ταύτιση του κοινωνικού λειτουργού με τις κακοποιημένες γυναίκες. Αυτή η κατάσταση λειτουργεί ανασταλτικά για την πλήρη και αντικειμενική παρέμβαση του σε τέτοιες περιπτώσεις.

Επίσης, χρειάζεται συμπαράσταση και στήριξη, η οποία είναι συχνά ανύπαρκτη. Ο θεσμός της εποπτείας αποτελεί ουτοπία για τις περισσότερες κοινωνικές υπηρεσίες, με συνέπεια ο κοινωνικός λειτουργός να μένει αβοήθητος στην επίλυση τέτοιων περιπτώσεων. (ο.π.).

Συχνά, η διεπιστημονική συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού με άλλους ειδικούς ατονεί. Το γεγονός αυτό δυσκολεύει την αντικειμενική εκτίμηση-διάγνωση κάθε περιστατικού και συντελεί στην κακή έκβαση του.

Η σφαιρική αντιμετώπιση αυτών των περιπτώσεων παρεμποδίζεται από την έλλειψη βοηθητικών υπηρεσιών. Ο κοινωνικός λειτουργός χρειάζεται να έχει στη διάθεση του ένα πλέγμα υπηρεσιών για την κάλυψη όλων των τομέων της ζωής των κακοποιημένων γυναικών. Η πραγματικότητα φανερώνει ότι οι δυσκολίες είναι τεράστιες λόγω του μειωμένου αριθμού εξειδικευμένων υπηρεσιών, όπου είναι εφικτή η κάλυψη των ποικίλων αναγκών των γυναικών για στέγαση, ψυχο-οικονομικο-κοινωνική στήριξη. (ο.π.).

Ωστόσο, οι ανωτέρω δυσκολίες οφείλουν να αντιμετωπιστούν άμεσα, αν θέλουμε να μιλάμε για ολοκληρωμένη και συστηματική αντιμετώ-

πιση του προβλήματος.

Εκτός από τους κοινωνικούς λειτουργούς, η φύση του προβλήματος απαιτεί την εμπλοκή και άλλων ειδικών, η αποτελεσματική συμβολή των οποίων κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική για την εξέλιξη τέτοιων προβληματικών καταστάσεων.

Στη συνέχεια, θα αναφερθεί με συντομία η στάση και η συμβολή τους σε ζητήματα κακοποίησης γυναικών.

Η αναλυτική περιγραφή στο ρόλο του κοινωνικού λειτουργού, σε αντίθεση με την περιληπτική αναφορά στο ρόλο των άλλων ειδικών απορρέει από το άμεσο ενδιαφέρον μας ως κοινωνικοί λειτουργοί για τον τρόπο παρέμβασης σε περιστατικά συζυγικής κακοποίησης γυναικών από έναν κοινωνικό λειτουργό.

Η συνοπτική αναφορά λοιπόν, του ρόλου των άλλων ειδικών σε καμιά περίπτωση, δεν συνεπάγεται τον υποβιβασμό τους. Αντίθετα, η συμβολή τους στην αντιμετώπιση του προβλήματος θεωρείται ισότιμη και ισάξια. Εξάλλου η διεπιστημονική συνεργασία και παρέμβαση όλων των ειδικών αποτελεί τη δικλείδα ασφαλείας για το σωστό και αποτελεσματικό χειρισμό αυτού του πολυσύνθετου κοινωνικού προβλήματος.

Ε. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ

1. ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ

Έπειτα από ένα σοβαρό επεισόδιο κακοποίησης κατά τη διάρκεια της δεύτερης φάσης του κύκλου, η κακοποιημένη γυναίκα έρχεται σε επαφή με το νοσηλευτικό προσωπικό των εξωτερικών ιατρείων των νοσοκομείων. Στους χώρους αυτούς, συνήθως συναντά μια αδιάφορη αντιμετώπιση, η οποία δεν τη βοηθάει για να εκφράσει την αληθινή όψη της κατάστασης της.

Οι περισσότεροι γιατροί δεν αφιερώνουν χρόνο για να διερευνήσουν τις αιτίες των τραυμάτων της. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ρωτούν με δυσπιστία τη γυναίκα για τους λόγους, που την οδήγησαν στο νοσοκομείο, με συνέπεια αυτή να γίνεται αρνητική απέναντί τους. Παράλληλα το νοσηλευτικό προσωπικό δεν διαθέτει την κατάλληλη κατάρτιση, ώστε να είναι σε θέση να αναγνωρίσει τις περιπτώσεις κακοποίησης και να τις παραπέμψει στις υπάρχουσες, εξειδικευμένες υπηρεσίες. (Walker, 1989).

Σε γενικές γραμμές, η στάση του ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού προς τις κακοποιημένες γυναίκες λειτουργεί ανασταλτικά στην απόφασή τους για διακοπή της βίαιης σχέσης τους. Υποτιμάται ο κίνδυνος για τη ζωή και την υγεία των γυναικών και δίνονται συμβουλές στις γυναίκες να επιστρέψουν σπίτι, με πρόσχημα την καλή κατάσταση των παιδιών. Έτσι, το προσωπικό των νοσοκομείων εθελουφλεί, κλείνοντας τα μάτια μπροστά σε περιπτώσεις εμφανούς κακοποίησης. (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Αποτέλεσμα της παραπάνω στάσης του προσωπικού των υπηρεσιών υγείας, σε συνάρτηση με την επίδραση, που ασκεί πάνω στην κακοποιημένη γυναίκα η έναρξη της τρίτης φάσης του κύκλου κακοποίησης, είναι η επιστροφή στο σπίτι. Καθ' όλη τη διάρκεια της ανάρρωσής της, το νοσοκομείο αποτέλεσε γι' αυτήν έναν προστατευμένο χώρο, ένα προσωρινό καταφύγιο. Επίσης, η παραμονή της σ' αυτό το χώρο θεωρείται καταλυτική για την πορεία της σχέσης της. Υπό άλλες συνθήκες, στη φάση αυτή η γυναίκα θα μπορούσε να συνειδητοποιήσει καλύτερα τις συνέπειες της βίαιης συμπεριφοράς του συζύγου της. Αν συναντούσε την ανάλογη στήριξη και κατανόηση, δεν θα μπορούσε ν' αρνηθεί την πραγματικότητα. Αντίθετα, η νοσηλεία θ' αποτελούσε γι' αυτήν "το πρώτο βήμα για την κατάκτηση της ανεξαρτησίας της". (Walker, 1989, σελ. 202).

2. ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ

Οι επαγγελματίες ψυχολόγοι, ψυχοθεραπευτές έρχονται σε στενή επαφή με τις κακοποιημένες γυναίκες, όταν οι τελευταίες αποφασίσουν ένα νέο ξεκίνημα στη ζωή τους. Συχνά όμως, αποδεικνύονται ανεπαρκείς για να βοηθήσουν αυτές τις γυναίκες. Η προβλεπόμενη σύνδεση εκ μέρους τους, ανάμεσα στα συμπτώματα, που παρουσιάζουν οι κακοποιημένες γυναίκες και στις συνθήκες ζωής τους δεν γίνεται. Υποτιμούνται τα επεισόδια άσκησης βίας και δίνεται έμφαση στα αποτελέσματα τέτοιων επεισοδίων στο ψυχισμό της γυναίκας. Έτσι, οι γυναίκες αυτές αντιμετωπίζονται ως άρρωστες και τους παρέχονται μεγάλες ποσότητες ηρεμιστικών, εξαιτίας των συναισθηματικών διαταραχών, που παρουσιάζουν. (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986 και Walker, 1989).

Αναμφισβήτητα, οι κακοποιημένες γυναίκες παρουσιάζουν πλήθος ψυχολογικών συμπτωμάτων, λόγω των επανειλημμένων επεισοδίων κακοποίησης. Υποφέρουν από συναισθηματικά προβλήματα, νοιώθουν καχυποψία προς τους άλλους, άγχος, θυμό, τα οποία όμως εξηγούνται από τις συνθήκες διαβίωσης τους. Το επίκεντρο των επαγγελματιών ψυχικής υγείας λοιπόν, δεν αποτελεί -όπως θα έπρεπε- το περιβάλλον, μέσα στο οποίο ζουν, αλλά οι αντιδράσεις των γυναικών στις συνθήκες του περιβάλλοντος τους.

Σε πολλές περιπτώσεις, οι εκπρόσωποι της επιστήμης της ψυχολογίας του ανθρώπου εκφράζουν την πίστη ότι τα θύματα προκαλούν την άσκηση βίας. Συγκεντρώνοντας την προσοχή τους στην συμπεριφορά της γυναίκας αναφορικά με την εμφάνιση επεισοδίων κακοποίησης, επιδεινώνουν την υπάρχουσα χαμηλή αυτοεκτίμηση των γυναικών. Η προσπάθεια τους για να διερευνήσουν τις πράξεις των γυναικών, που μπορούν να θεωρηθούν ότι επέφεραν την άσχημη μεταχείριση τους εκ μέρους των συζύγων τους, σίγουρα λειτουργεί ανασταλτικά για την παροχή βοήθειας προς τις κακοποιημένες γυναίκες.

Συνοψίζοντας, οι ειδικοί οφείλουν να εστιάζουν την προσοχή τους στην τρέχουσα συμπεριφορά των ανδρών, που ασκούν βία και όχι στις συνέπειες της πάνω στις γυναίκες. Η εργασία με τις κακοποιημένες γυναίκες πρέπει να περιλαμβάνει την εφαρμογή τεχνικών ενίσχυσης και ενθάρρυνσης, ώστε να "σπάσουν τα δεσμά της οικογένειας". Μέσω της επαγγελματικής σχέσης και με αργό, αλλά σταθερό τρόπο θα επέλθει η υπέρβαση της αίσθησης αδυναμίας, που έχουν και θα γίνουν ικανές να οριοθετήσουν τον τρόπο ζωής τους. Υπό αυτές τις συνθήκες, η ψυχοθεραπευτική παρέμβαση θα αποδειχθεί πολύ χρήσιμη γι' αυτές. (Walker, 1989, σελ. 207).

3. ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

Η δουλειά των αστυνομικών βασίζεται πάνω στη διάκριση της βίας σε ατομική (μέσα στην οικογένεια) και δημόσια. Σε περιπτώσεις παράνομης ενέργειας και επιθετικής συμπεριφοράς, που συμβαίνουν από έναν άγνωστο, έξω από το χώρο του σπιτιού, η αστυνομία επεμβαίνει. Όταν, όμως εντοπιστεί περιστατικό συζυγικής βίας, θεωρείται οικογενειακή υπόθεση και δεν υπάρχει επέμβαση της άμεσης δράσης. Η τάση για ιδιωτικοποίηση της ανδρικής βίας μέσα στο σπίτι εκθέτει τις γυναίκες σε υψηλό κίνδυνο για τη ζωή και την ακεραιότητά τους. (Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

Σε γενικές γραμμές, η αστυνομία ακολουθεί κατασταλτική τακτική σε περιπτώσεις κακοποίησης γυναικών. Αναπτύσσει δράση μόνο όταν η γυναίκα-θύμα προβεί σε σχετική καταγγελία. Με τον τρόπο αυτό, το θύμα καθορίζει τελικά τις υποθέσεις, με τις οποίες θα ασχοληθεί το ποινικό σύστημα. (Τσιγκρής, 1996 και Εθνική Έκθεση, 1999).

Οι κακοποιημένες γυναίκες θεωρούν ότι η αστυνομία αδυνατεί να τους προσφέρει αποτελεσματική προστασία. Αποτέλεσμα αυτής της πεποίθησης είναι να μην καλούν την αστυνομία κατά τη διάρκεια περιστατικών κακοποίησης. Συγκεκριμένα, μόνο το 10% των γυναικών του δείγματος από έρευνα της Walker είχε κάποια φορά απευθυνθεί στην Αστυνομία. (Walker, 1989).

Στον Ελλαδικό χώρο, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, για τα έτη 1989 και 1990, ένας πολύ μικρός αριθμός γυναικών-θυμάτων βίας απευθύνθηκε στις αστυνομικές αρχές. Ειδικότερα, μόνο το 0,06% υπέβαλε μήνυση, που κατέληξε τελικά στα Δικαστήρια. Αναμφισβήτητα, είναι μεγαλύτερος ο αριθμός των κακοποιημένων γυναικών, που καταγγέλλουν την κακοποίηση τους στα αστυνομικά τμήματα, όμως επειδή δεν καταθέτουν μήνυση, αυτές δεν καταγράφονται. (Εθνική Έκθεση, 1999).

Η συνήθη στάση της αστυνομίας αποθαρρύνει τις γυναίκες να καταγγείλουν τα επεισόδια βίας. Θεωρούν ότι δεν είναι δική τους δουλειά η ενασχόληση με τέτοια περιστατικά, ωστόσο σπάνια παραπέμπουν σε εξειδικευμένες υπηρεσίες. Η συμπεριφορά τους χαρακτηρίζεται από αδιάφορη έως αρνητική. Στην ιδανικότερη περίπτωση, κάνουν συστάσεις στον σύζυγο και συμβουλεύουν τη γυναίκα να κάνει υπομονή. Στην προσπάθεια τους να συμφιλιώσουν το ζευγάρι, επισείουν κυρίως τους κινδύνους για τα παιδιά, σε περίπτωση χωρισμού. (ο.π. και Walker, 1989).

Παράλληλα, όταν οι γυναίκες καλούν την αστυνομία, επακολουθεί

συνήθως άλλο ένα επεισόδιο βίας με την αποχώρησή τους. Αυτό το γεγονός εμποδίζει τις γυναίκες ν' απευθύνουν έκκληση προς τις αστυνομικές αρχές. Σε περίπτωση, που κληθούν από τους γείτονες, η γυναίκα συνηθίζει να παίρνει το μέρος του συζύγου της, προκειμένου να ελαχιστοποιήσει το θυμό του και να μην υποστεί περαιτέρω βία.

Η στάση της αστυνομίας κρίνεται αναποτελεσματική για διάφορους λόγους. Κατ' αρχήν θεωρεί ότι η βία στο ζευγάρι αποτελεί οικογενειακή υπόθεση. Επομένως, δεν την αφορούν αυτά, που γίνονται πίσω από τις κλειστές πόρτες των σπιτιών. Ακόμη, η αδυναμία τους να προστατεύσουν αποτελεσματικά τις γυναίκες έγκειται στο γεγονός ότι οι αστυνομικοί (στην πλειοψηφία τους άνδρες) έχουν κοινωνικοποιηθεί, πιστεύοντας ότι οι άνδρες έχουν το δικαίωμα να χτυπούν τις γυναίκες τους. (Walker, 19-89).

Συνοψίζοντας, χρειάζεται να γίνουν κάποια βήματα για την αύξηση της αποτελεσματικότητας της αστυνομίας. Η σύλληψη του δράστη κρίνεται αναγκαία, ώστε η οικογενειακή βία να αντιμετωπίζεται με τον ίδιο τρόπο, όπως συμβαίνει γενικά με τη βία. Οι ίδιοι οι αστυνομικοί να υπογράφουν τη μήνυση και στην πορεία η πολιτεία θ' αποφασίσει για την αυτεπάγγελτη δίωξη του δράστη, όπως γίνεται σε όλες τις άλλες περιπτώσεις. Απαιτούνται λοιπόν, αλλαγές προς την ανωτέρω κατεύθυνση, εφ' όσον οι γυναίκες αδυνατούν να υπογράψουν μήνυση προς τον σύζυγο τους, όταν δεν τους προσφέρете καμία προστασία από παραπέρα επιθέσεις.

ΣΤ. Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

1. ΣΤΑΣΗ ΣΥΓΓΕΝΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η κακοποιημένη γυναίκα τείνει να διατηρεί την κακοποίηση της κρυφή, ακόμη και στα μέλη της πατρικής της οικογένειας. Όταν όμως, αυτά βρίσκονται σε κοντινές αποστάσεις και οι γυναίκες υφίστανται ορατή βία (σωματική), τότε η κακοποίηση δεν μπορεί να κρατηθεί πάντα μυστική. Ο πόνος τους μοιράζεται με το συγγενικό τους περιβάλλον, με το οποίο αρχίζει ν' αναπτύσσεται μια "συνωμοσία σιωπής".

Συχνά, οι οικογένειες των κακοποιημένων γυναικών είναι πολύ διστακτικές για τη διακοπή του βίαιου γάμου της κόρης τους. Θεωρούν ότι αυτή δεν είναι η καλύτερη δυνατότητα για τη ζωή τους, εφ' όσον οι κοινωνικές αντιλήψεις δεν είναι ευνοϊκές για ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Η συνήθη στάση τους λοιπόν, χαρακτηρίζεται από ενθάρρυνση προς την κακοποιημένη γυναίκα για να υπομείνει τη βία, ώστε να μη διαλύσει την οικογένεια της.

Αξιοσημείωτος είναι ο ρόλος της μητέρας του συζύγου στο γεγονός της βίας μέσα στην οικογένεια, καθώς και η σχέση, που αναπτύσσει με την κακοποιημένη γυναίκα. Ειδικότερα, ο ρόλος της χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα βοηθητικός, εφ' όσον συχνά αποτελεί το πρόσωπο, στο οποίο καταφεύγει η γυναίκα που δέχεται βία, για αναζήτηση παρηγοριάς και βοήθειας. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, η κακοποιημένη γυναίκα τη θεωρεί υπαίτια για τη βίαιη συμπεριφορά του άνδρα της, αποδίδοντας της, ευθύνες για τον τρόπο ανατροφής του γιου της. (Walker, 1989).

Η προσπάθεια του συγγενικού περιβάλλοντος για τη διατήρηση ενός βίαιου γάμου δεν είναι τυχαία. Αντίθετα, η συμφιλωτική στάση, που αναπτύσσουν στους διαξιφισμούς του ζευγαριού, βασίζεται στους παρακάτω λόγους. Κατ' αρχήν, αναγκάζονται να εκδηλώνουν τέτοιου είδους συμπεριφορά εξαιτίας ηθικών δεσμεύσεων, επειδή δεν θέλουν να αντιταχθούν στις επιταγές του κοινωνικού συνόλου. Παράλληλα, οι οικονομικοί λόγοι καθορίζουν σε ένα σημαντικό βαθμό τον τρόπο αντίδρασης τους, επειδή συνήθως οι σύζυγοι αρνούνται να πληρώσουν διατροφή για τα παιδιά τους, σε περίπτωση διαζυγίου με συνέπεια η πατρική οικογένεια της κοπέλας να επωμίζεται αυξημένα οικονομικά βάρη. (Παπαδοπούλου, 1981).

Συνοψίζοντας, η πολυπλοκότητα του προβλήματος, καθώς και οι αυξημένες επιπτώσεις, που επιφέρει, καθιστούν προβληματική τη στάση του

συγγενικού περιβάλλοντος. Οι ανωτέρω συνθήκες οδηγούν τους συγγενείς να υποθάλπουν τις βίαιες καταστάσεις, που λαμβάνουν χώρα μεταξύ των συζύγων. Η αρνητική παρέμβαση τους δίνει αναστολή στη λύση του γάμου, με συνέπεια η κακοποιημένη γυναίκα να εξακολουθεί να υφίσταται βία.

2. ΣΤΑΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ

Οι κοινωνικές αντιλήψεις παλαιότερων, αλλά και νεότερων χρόνων προάγουν και διακονίζουν την άσκηση βίας εις βάρος των γυναικών. Παλαιότερα ο άντρας είχε το δικαίωμα να χτυπά τη σύζυγό του, εφ' όσον αυτή θεωρούνταν κτήμα του. Αυτό το πανάρχαιο δικαίωμα του ήταν νομικά κατοχυρωμένο, ως μέσο σωφρονισμού της συζύγου του. Στις αρχές του δέκατου ένατου αιώνα, τα δικαστήρια σε Αγγλία και Αμερική παραχωρούσαν το δικαίωμα στο ανδρικό φύλο να ασκεί σωματική βία πάνω στις συζύγους τους και επέτρεπαν την παρέμβαση τρίτων, μόνο εάν η βία ήταν υπερβολική. (Παπαδοπούλου, 1981 και Walker, 1989).

Στη σύγχρονη εποχή, μολονότι δεν υπάρχει νομική επικύρωση της βίαιης μεταχείρισης των γυναικών από το σύζυγο τους, δεν έχει εξαλειφθεί εντελώς από την ανθρώπινη συνείδηση αυτό το άγραφο πλέον δικαίωμα. Ειδικότερα, το κοινωνικό σύνολο δεν δίνει ιδιαίτερη σημασία σε περιπτώσεις ελαφριάς κακοποίησης, οι οποίες περνούν απαρατήρητες. Όταν πρόκειται για περιστατικά έντονης-βαριάς κακοποίησης, τότε θεωρείται ότι ο δράστης έκανε κατάχρηση της εξουσίας του. Σε όλες λοιπόν τις περιπτώσεις, η βιαιότητα του άνδρα δεν θεωρείται ως μη αποδεκτή και κατακριτέα πράξη. (Παπαδοπούλου, 1981).

Επικρατεί η τάση να αποδίδεται η ευθύνη για περιστατικά βίας στο γυναικείο φύλο. Η συμπεριφορά, η εμφάνιση των γυναικών γενικά, χαρακτηρίζεται ως προκλητική και ενοχοποιείται για τα εγκλήματα βίας. Όταν πρόκειται για βία μέσα στο γάμο, τότε η κοινή γνώμη δεν ενδιαφέρεται, θεωρώντας το γεγονός ως ιδιωτική υπόθεση, η οποία πρέπει να λυθεί από το ίδιο το ζευγάρι. Με άλλα λόγια, η συμπεριφορά του ζευγαριού διέπεται από συγκεκριμένους κανονισμούς και υπόκειται στην επίβλεψη του ανώτερου μέλους αυτής της ομάδας. (Benard και Schlaffer, 1990).

Ο σύγχρονος πολιτισμός ευνοεί τους ισχυρούς, οι οποίοι είναι σε θέση να ξεπερνούν τις δυσκολίες και τα προβλήματα της ζωής. Έτσι, οι κακοποιημένες γυναίκες αντιμετωπίζονται με επικριτικό τρόπο και κατηγορούνται, εξαιτίας της αδυναμίας και της ανεπάρκειας τους. Η παθητική στάση τους ως προς την κακοποίηση κατακρίνεται, με το σκεπτικό ότι δεν αγωνίζονται να ξεπεράσουν την άσχημη και μειονεκτική θέση, στην οποία βρίσκονται. (Walker, 1989).

Η κοινωνία λοιπόν, είναι ανεκτική ως προς το φαινόμενο της συζυγικής κακοποίησης, εφ' όσον θεωρεί ότι ο άνδρας είναι κυρίαρχος και υπεύθυνος για τη ζωή της οικογένειας. Μέσα σ' αυτό το ρόλο, η βία συμπεριφορά του θεωρείται ως ένα μικρό παράπτωμα, για το οποίο δεν α-

ντιμετωπίζει την κατακραυγή της κοινής γνώμης. Η νομιμοποίηση της συζυγικής βίας τείνει να γίνει μέρος της πραγματικότητας των σύγχρονων κοινωνιών. (Button, 1994).

Ακόμη, συγκριτικά με άλλες μορφές βίας, η κοινωνία είναι πιο ανεκτική μπροστά σε σκληρές συζυγικής βίας. Οι ψυχολόγοι Darryl και Sandra Bem διενήργησαν ένα κοινωνιο-ψυχολογικό πείραμα, που αποδεικνύει κάτι τέτοιο. Το πείραμα έγινε σε τρία στάδια: το πρώτο αφορούσε καυγά μεταξύ δύο ανδρών, το δεύτερο καυγά μεταξύ δύο γυναικών και το επόμενο καυγά ανάμεσα σε έναν άνδρα και μια γυναίκα. Στις δύο πρώτες περιπτώσεις, οι αντιδράσεις των περαστικών ήταν κοινές, σε αντίθεση με την τρίτη. Συγκεκριμένα, οι περαστικοί επενέβαιναν πιο εύκολα στον καυγά των δύο αντρών και των δύο γυναικών, απ' ό,τι στον καυγά του άνδρα και της γυναίκας. Όταν ρωτήθηκαν γι' αυτή τη συμπεριφορά τους, απάντησαν ότι ένιωθαν πως δεν είχαν το δικαίωμα ν' ανακατευθούν σ' ένα συζυγικό καυγά. (Walker, 1989).

Απ' όλα τα παραπάνω, διαπιστώνεται ότι η ιδιωτικοποίηση του θέματος εμποδίζει γείτονες και άτομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος του ζευγαριού να παρέμβουν σε σκληρές συζυγικής βίας. Με το πρόσχημα του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής κάθε ανθρώπου, αποκλείονται οι γυναίκες από τα δίκαια αιτήματα τους και από προστατευτικούς κοινωνικούς θεσμούς. Επομένως, αν και το πρόβλημα αποτελεί ιδιωτική υπόθεση, "η απόκλιση των γυναικών από ισχύοντες κανονισμούς είναι υπόθεση δημόσια". (Benard και Schlaffer, 1990, σελ. 28).

3. ΜΥΘΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Η άσκηση οποιασδήποτε μορφής βίας εις βάρος των γυναικών πάντοτε συνδέεται με ένα πλέγμα προκαταλήψεων-μύθων. Σύμφωνα με έρευνα, που διεξήχθη σε Πανεπιστήμιο του Colorado από τη Margie Leidy, τέτοιοι μύθοι εμφανίζονται σε επτά τομείς, όπου εξασκείται βία πάνω στο γυναικείο φύλο. Πρόκειται για: "1) κακοποίηση γυναικών, 2) βιασμός, 3) αιμομιξία πατέρα-κόρης, 4) πορνογραφία, 5) πορνεία, 6) σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο της εργασίας και 7) σεξουαλική παρενόχληση ανάμεσα σε πελάτισσα και επαγγελματία (γιατροί, δικηγόροι κ.ά.)". (Walker, 1989, σελ. 38).

Οι μύθοι, που σχετίζονται με την συζυγική κακοποίηση, διαιωνίζουν τη λαθεμένη άποψη ότι το θύμα ευθύνεται για την κακοποίηση του. Οι ρίζες τους βρίσκονται σε πολιτισμικούς-κοινωνικούς παράγοντες και προκαταλήψεις, καθώς και στην έλλειψη σωστής και αντικειμενικής πληροφόρησης του κοινωνικού συνόλου πάνω σ' αυτό το ευαίσθητο και σοβαρό κοινωνικό πρόβλημα. (ο.π. και Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

Οι συνθήκες αυτές λοιπόν, καλλιεργούν το έδαφος για την ανάπτυξη μύθων, οι οποίοι όμως αναιρούνται από τις επιστημονικές έρευνες και τις προσωπικές μαρτυρίες των κακοποιημένων γυναικών. Συγκεκριμένα, οι μύθοι είναι οι ακόλουθοι:

1^ο) Το φαινόμενο της κακοποίησης των γυναικών εμφανίζεται μόνο σε ένα μικρό ποσοστό του πληθυσμού.

Αναμφισβήτητα πρόκειται για ένα έγκλημα, το οποίο δύσκολα γνωστοποιείται. Εν τούτοις παλαιά και νέα στατιστικά στοιχεία πιστοποιούν την τεράστια έκταση του. (Walker, 1989 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986 και Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

2^ο) Οι κακοποιημένες γυναίκες είναι μαζοχίστριες.

Πρόκειται για μια προσπάθεια ενοχοποίησης των γυναικών, αποδίδοντας την κακοποίηση σε στοιχεία της προσωπικότητάς τους. Στην πραγματικότητα, οι γυναίκες υπομένουν τη βία, λόγω της έλλειψης εναλλακτικών λύσεων και υποστηρικτικού περιβάλλοντος και όχι επειδή αποζητούν και αρέσκονται σε καταστάσεις βίαιης συμπεριφοράς.

3^ο) Οι κακοποιημένες γυναίκες είναι τρελές.

Αντίθετα, η πνευματική υγεία των γυναικών διατηρείται σε πολύ καλά επίπεδα, παρ' όλα τα συνεχή επεισόδια κακοποίησης. Ο μύθος αυτός στηρίζεται στα επιφανειακά συμπτώματα, που παρουσιάζουν οι γυναίκες, χωρίς να δίνεται η ανάλογη σημασία στις συνθήκες της οικογενειακής τους ζωής, η οποία ευθύνεται γι' αυτά. (Walker, 1989 και Τριανταφυλλί-

δου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

4^ο) Οι κακοποιημένες γυναίκες είναι χαμηλού κοινωνικοοικονομικού και μορφωτικού επιπέδου.

Όμως, γυναίκες από όλες τις βαθμίδες της κοινωνικής διαστρωμάτωσης κακοποιούνται, απλώς οι γυναίκες από τις κατώτερες τάξεις καταφεύγουν στις κοινωνικές υπηρεσίες, όπου και καταγράφονται τα περιστατικά. Οι γυναίκες από ανώτερα στρώματα, με επιτυχημένη επαγγελματική καριέρα, φοβούμενες την κοινωνική απομόνωση, επιλέγουν να μην κοινοποιήσουν την κακοποίηση τους.

5^ο) Οι δράστες είναι βίαιοι σε όλους τους τομείς της ζωής τους.

Αναμφισβήτητα, υπάρχει ένα σημαντικό ποσοστό περιπτώσεων, όπου οι άνδρες είναι βίαιοι μέσα και έξω από το σπίτι. Εν τούτοις, στις περισσότερες περιπτώσεις δεν εκδηλώνουν βίαιη συμπεριφορά στους υπόλοιπους τομείς της ζωής τους (επαγγελματικό, κοινωνικό) και χαρακτηρίζονται ως ήρεμοι και συνεργατικοί με τα άτομα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος τους.

6^ο) Οι άνδρες, που κακοποιούν τις γυναίκες τους, δέρνουν επίσης, και τα παιδιά τους.

Αυτός ο μύθος έχει κάποια αληθινή βάση, εφ' όσον έχει βρεθεί σε ένα τρίτο των περιπτώσεων να υπάρχει ταυτόχρονη βία γυναικών και παιδιών. Ακόμη οι άνδρες θεωρούνται συχνά ύποπτοι για την σεξουαλική αποπλάνηση των κοριτσιών τους. (Walker, 1989).

7^ο) Οι άντρες είναι ψυχοπαθολογικά όντα.

Οι δράστες εμφανίζουν διάφορα είδη προσωπικών διαταραχών, οι οποίες όμως δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως ψυχοπαθολογικές. Αυτό συμβαίνει, επειδή νοιώθουν ντροπή και ενοχές για την ανεξέλεγκτη συμπεριφορά τους, την οποία, αν μπορούσαν, θα άλλαζαν.

8^ο) Οι δράστες είναι αποτυχημένοι στην επαγγελματική-κοινωνική ζωή τους.

Ο μύθος αυτός στηρίζεται στην πίστη ότι οι άνδρες, που καταφεύγουν στη βία είναι αποτυχημένοι και λιγότεροι ικανοί από τις γυναίκες τους. Οι έρευνες όμως, φανερώνουν ότι άνδρες με πετυχημένη επαγγελματική σταδιοδρομία και κοινωνική αναγνώριση (γιατροί, δικηγόροι, επιστήμονες) είναι βίαιοι προς τις συζύγους τους.

9^ο) Οι δράστες παραμένουν βίαιοι και οι γυναίκες εξακολουθούν να υφίστανται κακοποίηση στις νέες σχέσεις τους.

Οι βίαιοι άνδρες, πράγματι, εξακολουθούν να ασκούν βία, όταν δημιουργήσουν νέα σχέση, αντίθετα οι κακοποιημένες γυναίκες δεν έχουν ξανά παρόμοιες εμπειρίες. Ειδικότερα, αν οι γυναίκες δεχτούν ευεργετικές παρεμβάσεις από ειδικούς, είναι σχεδόν βέβαιο ότι στη συνέχεια της

ζωής τους θα έχουν υγιείς σχέσεις. (Walker, 1989 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

10^ο) Η βιαιότητα των ανδρών εμφανίζεται μετά το γάμο.

Η βία συμπεριφορά των ανδρών εκδηλώνεται ήδη από την έναρξη της σχέσης, όμως σταδιακά κλιμακώνεται. Μάλιστα έχει παρατηρηθεί ότι η νομιμοποίηση του δεσμού τους συνεπάγεται την αύξηση της βιαιότητας τους, επειδή θεωρούν ότι πλέον έχουν εξασφαλίσει την αποκλειστική αγάπη των συζύγων τους.

11^ο) Η χρήση αλκοόλ προκαλεί την κακοποίηση.

Υπάρχει μια στενή σχέση ανάμεσα στο αλκοόλ και την κακοποίηση, όμως δεν ευθύνεται αυτό για την βία συμπεριφορά των ανδρών. Οι άνδρες ασκούν βία είτε πίνουν, είτε όχι, απλώς το αλκοόλ λειτουργεί ως παράγοντας ενίσχυσης των βίαιων σχέσεων. Παράλληλα, το αλκοόλ χρησιμοποιείται συχνά απ' τους δράστες για να μην έρθουν αντιμέτωποι με την προσωπική τους ευθύνη αναφορικά με τη βία συμπεριφορά τους. (Walker, 1989 και Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

12^ο) Οι θρησκευτικές πεποιθήσεις εμποδίζουν την κακοποίηση.

Στην πραγματικότητα όμως, η θρησκευτική πίστη δεν προστατεύει τις γυναίκες από τη βία. Οι δράστες εξακολουθούν να πιστεύουν ότι έχουν δικαίωμα να χτυπούν τις συζύγους τους, ανεξάρτητα από τα θρησκευτικά τους πιστεύω.

13^ο) Η αστυνομία μπορεί να προστατεύσει τις κακοποιημένες γυναίκες.

Η αντίληψη αυτή δεν ευσταθεί, εφ' όσον έχει αποδειχθεί ότι η επέμβαση της αστυνομίας συνοδεύεται από μεγαλύτερα επεισόδια κακοποίησης. Σύμφωνα με τον M.Straus, το 15%-67% όλων των ανθρωποκτονιών διαπράττονται μέσα στην οικογένεια σε όλες τις κοινωνίες, χωρίς επομένως να έχουν δράσει αποτελεσματικά οι αστυνομικές αρχές. (Walker, 1989).

14^ο) Οι κακοποιημένες γυναίκες μπορούν εύκολα να διακόψουν μια σχέση κακοποίησης.

Με το μύθο αυτό υποτιμούνται οι αντικειμενικές δυσκολίες, που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες εάν αποφασίσουν να χωρίσουν. Συγκεκριμένα οι κοινωνικές αντιλήψεις, η ψυχολογική τους αδυναμία, καθώς και η έλλειψη υποστηρικτικού-βοηθητικού περιβάλλοντος εμποδίζει τις γυναίκες να φύγουν απ' το σπίτι, αν και το επιθυμούν. (ο.π. και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986 και Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989).

15^ο) Οι γυναίκες οφείλουν να μείνουν σε μια σχέση κακοποίησης για το καλό των παιδιών.

Ο μύθος αυτός καταρρίπτεται εύκολα, εάν παρατηρήσει κανείς τα έντονα συναισθηματικά προβλήματα, που παρουσιάζουν τα παιδιά, που

ζουν μέσα σε ένα βίαιο γάμο. Αντίθετα, όταν απομακρυνθούν από τις σκληρές κακοποίησης, φαίνεται ότι ηρεμούν και κοινωνικοποιούνται με υγιέστερο τρόπο.

Συνοψίζοντας, η ενδεικτική αναφορά των παραπάνω μύθων, σε συνδυασμό με την έλλειψη καθολικής καταγραφής του φαινομένου, επιφέρουν την απομόνωση του θέματος από το κοινωνικό του πλαίσιο. Παράλληλα η προσπάθεια ενοχοποίησης των θυμάτων, δικαιολογεί τη βίαιη συμπεριφορά των ανδρών, με αποτέλεσμα τη νομιμοποίηση της βίας ως αποδεκτής συμπεριφοράς. Η απόδοση της ευθύνης στα στοιχεία της προσωπικότητας τους λειτουργεί ανασταλτικά στην απόφαση για άρση της βίας και ενθαρρύνει την παράταση τέτοιων παθολογικών καταστάσεων. (Walker, 1989 και Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986).

4. ΣΤΑΣΗ ΤΩΝ Μ.Μ.Ε.

Στην πλειοψηφία τους, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης εξακολουθούν να προβάλλουν την κατεστημένη εικόνα της παραδοσιακής γυναίκας. Με τη στάση τους ευνοούν την εκμετάλλευση του γυναικείου φύλου, εφ' όσον η γυναίκα προβάλλεται ως αντικείμενο στα χέρια του άνδρα. Ειδικότερα, για θέματα βίας και πορνογραφίας, η συμβολή των Μ.Μ.Ε. επιδρά καταλυτικά στην εκδήλωση και καλλιέργεια τους. (Εθνική Έκθεση, 1999).

Τα μέσα υποστηρίζουν ότι η βία παίρνει διαστάσεις ενός νέου είδους επιδημίας, το οποίο διαρκώς φτάνει σε υψηλότερα επίπεδα. Η έμφαση, που δίνεται στη βία των μαζών μειώνει το ρόλο και τη σημασία, που δίνουν σε μεμονωμένα γεγονότα κακοποίησης μέσα σε ένα μικρό χωριό ή πόλη, μέσα στο περιβάλλον ενός σπιτιού. Ενδεικτικά, μπορούν ν' αναφερθούν τα περιστατικά συζυγικής κακοποίησης, τα οποία δεν φτάνουν στις εθνικές εφημερίδες και την τηλεόραση, επειδή δεν θεωρούνται αρκετά βίαια. Αντίθετα, επιλέγονται θέματα, τα οποία θα αποτελέσουν ειδήσεις με μεγάλη ακροαματικότητα. (Button, 1994).

Είναι εμφανές λοιπόν, ότι ενώ οι ακραίες επιθέσεις και βιαιότητες παρουσιάζονται σε μεγάλη έκταση στην κοινή γνώμη, η πλειονότητα των περιπτώσεων κακοποίησης γυναικών θεωρούνται πολύ κοινότυπες για να τύχουν προσοχής. Όταν πάλι, προβάλλονται, αντιμετωπίζονται με διάθεση ανοχής και αποδοχής των περιστατικών ως φυσιολογικών καταστάσεων και όχι με διαδικασία προβληματισμού γύρω από τις διαστάσεις και την έκταση του προβλήματος.

Ακόμη, τα Μ.Μ.Ε. αντιμετωπίζουν τα περιστατικά κακοποίησης γυναικών με υποκριτικό τρόπο. Επικρατεί η γενικότερη άρνηση ότι η βία δεν λαμβάνει χώρα σε καλές και ευτυχισμένες οικογένειες. Αυτή η προσπάθεια αποπροσανατολισμού της κοινής γνώμης δημιουργεί το αίσθημα ότι αυτά τα περιστατικά σημειώνονται πολύ μακριά και έξω από μας και ότι τα θύματα φέρουν μεγάλο μέρος της ευθύνης. (ο.π.).

Με αφορμή τη σημερινή στάση των Μ.Μ.Ε. αναφορικά με τον τρόπο, που προβάλλουν τα θέματα-προβλήματα του γυναικείου φύλου και ιδίως θέματα βίας και πορνογραφίας, πολλές γυναικείες οργανώσεις και η Γενική Γραμματεία Ισότητας έχουν αναπτύξει δραστηριότητες διαμαρτυρίας. Ειδικότερα, για την βελτίωση του τρόπου αντιμετώπισης των ανωτέρω φαινομένων έχουν προτείνει τη σύσταση ενός άτυπου Κώδικα Δεοντολογίας, στον οποίο θα αυτοδεσμευτούν οι ιδιοκτήτες των Μ.Μ.Ε. και οι δημοσιογράφοι, (Εθνική Έκθεση, 1999).

Ολοκληρώνοντας, ζητήματα που αφορούν την ανεπάρκεια των ελληνικών υπηρεσιών, την αναγκαιότητα διορθωτικών αλλαγών σε εκπαιδευτικό-νομικό-κοινωνικό επίπεδο, την εφαρμογή εξειδικευμένων και ολοκληρωμένων προγραμμάτων για την αντιμετώπιση της γυναικείας κακοποίησης αποσιωπούνται από τα Μ.Μ.Ε. Κάτω από αυτές τις συνθήκες χρειάζεται να γίνουν σημαντικά βήματα, για την τροποποίηση των Μ.Μ.Ε. τα οποία σχετίζονται άμεσα με την εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης πάνω σ' αυτό το φαινόμενο.

Z. ΝΟΜΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΚΗΣ ΣΩΜΑΤΙΚΗΣ- ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

1. ΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

Η βία κατά των γυναικών αποτελεί αντικείμενο ρύθμισης των κανόνων του Δικαίου της Ελληνικής Νομοθεσίας. Ωστόσο, το φαινόμενο της συζυγικής σωματικής και ψυχολογικής κακοποίησης γυναικών ρυθμίζεται από τις γενικές διατάξεις του Ποινικού και Αστικού Δικαίου. (Εθνική Έκθεση, 1999 και Εθνική Έκθεση, 1995).

Ειδικότερα, οι περιπτώσεις άσκησης σωματικής και ψυχολογικής βίας πάνω στις γυναίκες, στα πλαίσια του γάμου, ρυθμίζονται από διατάξεις, που αναφέρονται γενικά στα εγκλήματα κατά της ζωής και της ακεραιότητας του ατόμου, στα εγκλήματα κατά της προσωπικής ελευθερίας, της τιμής και της προσωπικότητας του.

Οι σωματικές κακώσεις και η προσβολή της προσωπικότητας, που βιώνουν οι γυναίκες, μέσα στη συζυγική σχέση, ρυθμίζονται από τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα. Στις περιπτώσεις ψυχολογικής βίας, όπου δεν συνίσταται "ιδιαίτερο" αδίκημα, αλλά κάθε σχετική μορφή βίας αποτελεί προσβολή της προσωπικότητας των γυναικών, ρυθμίζεται από τις διατάξεις του Ποινικού και Αστικού Κώδικα. (ο.π.).

Πιο αναλυτικά, στις περιπτώσεις, όπου καταγγέλλεται σωματική-ψυχολογική κακοποίηση και απαιτείται νομική παρέμβαση, αυτή εμπεριέχει δύο μορφές:

- Την ποινική δίωξη του δράστη-συζύγου.
- Την έκδοση περιοριστικών δικαστικών εντολών.

Αναφορικά με τις σωματικές βλάβες, οι δράστες τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης έως 3 ετών, όταν επιφέρουν βλάβη στην υγεία των θυμάτων. Όταν η βλάβη είναι ελαφριά, οι δράστες τιμωρούνται με φυλάκιση το πολύ 6 μηνών ή με χρηματική ποινή. Αν είναι ασήμαντη, τότε τιμωρούνται με κράτηση ή πρόστιμο. (Ποινικός Κώδικας, κεφ. 16ο, αρ. 308).

Στις περιπτώσεις, όπου η σωματική βία προκαλέσει κίνδυνο της ζωής, βαριά και μακροχρόνια αρρώστια ή επιφέρει το θάνατο του θύματος, οι δράστες τιμωρούνται με κάθειρξη μέχρι 10 ετών. (Ποινικός Κώδικας, κεφ. 16ο, αρ. 310, 111).

Όταν υπάρχει άσκηση ψυχολογικής βίας και συγκεκριμένα το θύμα

αισθανθεί τρόμο ή ανησυχία και απειληθεί με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη, τότε επιβάλλεται στο δράστη ποινή φυλάκισης μέχρι 1 έτους ή χρηματική ποινή. (Ποινικός Κώδικας, κεφ. 17ο, αρ. 333).

Επίσης, σύμφωνα με τον Αστικό Κώδικα (αρ. 932), η προσβολή της τιμής ή η στέρηση της ελευθερίας του ατόμου κρίνεται ως ηθική βλάβη και επιβάλλεται στο δράστη η παροχή χρηματικής ικανοποίησης του παθόντα.

Ωστόσο, η πραγματικότητα δείχνει ότι οι ποινές, που επιβάλλονται συνήθως, από τα Δικαστήρια είναι πολύ κατώτερες από αυτές, που προβλέπει ο Νόμος. Σε ελάχιστες περιπτώσεις επιβάλλεται στο δράστη η ποινή της καθειρέξεως. (Εθνική Έκθεση, 1999).

Αναφορικά με τις περιοριστικές δικαστικές εντολές, οι δράστες υποχρεούνται να σταματήσουν τις επιθέσεις και να μείνουν μακριά από τη κακοποιημένη γυναίκα και το σπίτι της. Η μη υπακοή τους σ' αυτή την εντολή επιφέρει την άμεση σύλληψη και προσαγωγή τους στο δικαστήριο.

Μολονότι, η προβλεπόμενη ποινή σ' αυτή την περίπτωση είναι μικρή, η αποτελεσματικότητα των περιοριστικών δικαστικών εντολών είναι πολύ μεγάλη, επειδή συνήθως οι δράστες φοβούνται να έρθουν αντιμέτωποι με την ποινική δικαιοσύνη. Υποστηρίζεται λοιπόν, πως πάνω από το 80% των βίαιων ανδρών υπακούει σ' αυτές τις εντολές. (Walker, 1989).

Συνοψίζοντας, σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό καθεστώς της χώρας μας, οι δράστες-σύζυγοι υφίστανται κυρώσεις και οι πράξεις τους χαρακτηρίζονται ως άνομες, καθώς προσβάλλουν το συμφέρον και τα δικαιώματα των συζύγων τους.

2. ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ

Στον Ποινικό κυρίως, και στον Αστικό Κώδικα υπάρχουν πολλές διάσπαρτες διατάξεις, σε διάφορα κεφάλαια, που τυποποιούν εγκληματικές πράξεις σε βάρος των γυναικών, οι οποίες υφίστανται διαφόρων μορφών βία. Ωστόσο, λείπει ένα ενιαίο κεφάλαιο, στο οποίο να συγκεντρώνονται αυτές οι διατάξεις. Χρειάζεται λοιπόν, ειδική και εξειδικευμένη νομοθετική κάλυψη του πολυσύνθετου φαινομένου της συζυγικής βίας.

Ειδικότερα, κατά την αντιμετώπιση ενός περιστατικού συζυγικής σωματικής-ψυχολογικής κακοποίησης αναδύονται πλήθος δυσκολιών. Αναφορικά με την ποινική δίωξη του δράστη-συζύγου, η μεγαλύτερη πρακτική δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι είναι υποχρεωτική η διαδικασία της έγκλησης. Οι δράστες δηλ. διώκονται για τα παραπάνω αδικήματα, μόνο εάν προηγηθεί μήνυση από τη σύζυγο-θύμα. (Εθνική Έκθεση, 1999 και Walker, 1989).

Η κατάσταση αυτή συντελεί στην συντήρηση βίαιων καταστάσεων, καθώς οι κακοποιημένες γυναίκες, μη έχοντας υποστηρικτικό περιβάλλον και καμία δυνατότητα ασφάλειας, δεν προβαίνουν σε πράξη μήνυσης, φοβούμενες περαιτέρω κακοποίηση. Ο φόβος λοιπόν, για αντίποινα από το δράστη, λειτουργεί ανασταλτικά για την ενεργοποίηση του μηχανισμού της νομικής διευθέτησης του θέματος. (ο.π.).

Η ανωτέρω δυσκολία έχει αρθεί μόνο για την περίπτωση του βιασμού, όπου η δίωξη του δράστη τίθεται σε λειτουργία, μόλις η Εισαγγελική Αρχή λάβει γνώση της τέλεσης του αδικήματος, από οποιονδήποτε. Για τους λόγους, που διατυπώθηκαν παραπάνω, κρίνεται επιτακτική η άρση της έγκλησης και για περιπτώσεις σωματικής-ψυχολογικής κακοποίησης γυναικών.

Σ' ότι αφορά την καταγγελία του περιστατικού, οι γυναίκες συναντούν δυσκολίες, οι οποίες τις αποτρέπουν να προβούν σ' αυτή τη διαδικασία. Ειδικότερα, οι γυναίκες αποφεύγουν να προσφύγουν στα δικαστήρια, λόγω της καχυποψίας, με την οποία αντιμετωπίζονται, της διάψευσης των ισχυρισμών, οι οποίοι βαρύνουν τις ίδιες, της δυσκολίας ανεύρεσης μαρτύρων, εφ' όσον συνήθως αυτές αποτελούν τους μοναδικούς μάρτυρες. Οι παραπάνω παράγοντες, σε συνδυασμό με την χρονοβόρα ποινική διαδικασία, λειτουργούν ανασταλτικά στην απόφαση των γυναικών για την ποινική δίωξη του δράστη. (Εθνική Έκθεση, 1999).

Η αποτελεσματική εφαρμογή των νόμων, αναφορικά με το ζήτημα, δυσχεραίνει για λόγους, που σχετίζονται με τους δικαστικούς λειτουργούς. Η νοοτροπία και η στάση τους διαμορφώνεται με γνώμονα τις επι-

κρατούσες αντιλήψεις, ήθη της κοινωνίας, με συνέπεια να είναι ιδιαίτερα επιφυλακτικοί προς τις κακοποιημένες γυναίκες. (ο.π.).

Μάλιστα, η Walker (1989) υποστηρίζει ότι οι περιπτώσεις συζυγικής κακοποίησης, που φτάνουν στο ακροατήριο είναι σπάνιες. Σύμφωνα με την έρευνα της, ενώ το 90% των γυναικών, που κάλεσαν την αστυνομία, έκανε καταγγελία, μόνο το 1% των περιπτώσεων έφτασε στο δικαστήριο. Είναι λοιπόν, στην αρμοδιότητα του κάθε Εισαγγελέα να αποφασίσει αν θα ασκήσει δίωξη, με συνέπεια τις περισσότερες φορές οι δράστες να μένουν ατιμώρητοι.

Σε γενικές γραμμές, για να αναγνωρίσει το δικαστήριο την κακοποίηση, που υφίσταται μια γυναίκα μέσα στο γάμο, και να δεχτεί αίτημα της για μετοίκηση από τη συζυγική εστία, απαιτείται να κινδυνεύει η σωματική της ακεραιότητα. Όταν υπάρχει βία, μικρότερης έντασης και έκτασης, η γυναίκα αν αποχωρήσει από το σπίτι της χωρίς τη συγκατάθεση του εισαγγελέα, ενδέχεται να βρεθεί κατηγορούμενη για εγκατάλειψη συζυγικής εστίας. (Παπαδοπούλου, 1981).

Η κατάσταση είναι εξίσου περίπλοκη, όταν υφίσταται περιστατικό ψυχολογικής κακοποίησης. Σ' αυτή την περίπτωση, υπάρχουν αντικειμενικές δυσκολίες για την απόδειξη της βίας, καθώς μια γυναίκα που υφίσταται ταπεινώσεις και προσβολές, δεν έχει αποδείξεις, με συνέπεια να αδυνατεί να πείσει τους εκπροσώπους της δικαιοσύνης. (Hirigoyen, 2000).

Μια τελευταία, αλλά σημαντική δυσκολία, που σχετίζεται με τη νομική αντιμετώπιση της συζυγικής κακοποίησης, έγκειται στην εφαρμογή των περιοριστικών δικαστικών εντολών. Όπως τονίστηκε (στην προηγούμενη ενότητα), πρόκειται για ένα μέτρο προστασίας των κακοποιημένων γυναικών, αλλά οι πρακτικές δυσκολίες στην εφαρμογή τους μειώνουν το βαθμό αποτελεσματικότητας τους. (Walker, 1989).

Πιο συγκεκριμένα, η διαδικασία έκδοσης τους απαιτεί πολύ χρόνο, γεγονός που εκθέτει τις γυναίκες αυτές σε άμεσο και σοβαρό κίνδυνο. Επίσης, όταν το ζευγάρι έχει ενωμένη ιδιοκτησία, είναι πολύ δύσκολο ν' απαγορευτεί στον άνδρα η χρήση της ιδιόκτητης κατοικίας του. Οι ανωτέρω δυσκολίες καθιστούν τις περιοριστικές δικαστικές εντολές ένα αμφιλεγόμενο μέσο προστασίας των κακοποιημένων γυναικών. (ο.π.).

Διαπιστώνεται λοιπόν, ότι το Ελληνικό Δίκαιο δεν παρέχει απόλυτη προστασία στις κακοποιημένες γυναίκες, εφ' όσον δεν κατοχυρώνει απόλυτα τα ανθρωπίνια δικαιώματά τους. Κρίνεται αναγκαία η βελτίωση της σχετικής νομοθεσίας, επειδή το νομικό πλαίσιο απεικονίζει το βαθμό ωρίμανσης και ανάπτυξης μιας κοινωνίας. Αναμφισβήτητα, η ελληνική κοινωνία έχει να διανύσει αρκετό δρόμο για να φτάσει σε ένα ικανοποιητικό και αξιοπρεπές επίπεδο.

Η. ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Ελλάδα δεν έχει μακρόχρονη παράδοση και εμπειρία στον τομέα της θεραπευτικής αντιμετώπισης των κακοποιημένων γυναικών.

Τα υπάρχοντα προγράμματα προστασίας κακοποιημένων γυναικών ξεκίνησαν μόλις στα τέλη της δεκαετίας του '80 και εντάθηκαν στη δεκαετία του '90. Η σημερινή προστασία, που καλείται να καλύψει τις πολύπλοκες ανάγκες των κακοποιημένων γυναικών, προέρχεται από:

- α) Το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.
- β) Το Υπουργείο Δικαιοσύνης.
- γ) Άλλα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, π.χ. Δήμο Αθηναίων.
- δ) Κοινωνικές υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, όπως Νοσοκομεία, Κέντρα Ψυχικής Υγείας κ.ά.
- ε) Γυναικείες οργανώσεις.

Στη συνέχεια, θα γίνει αναλυτική και κριτική παρουσίαση-προσέγγιση των φορέων, που ασχολούνται με το φαινόμενο της κακοποίησης γυναικών, καθώς και των προγραμμάτων, που διεξάγονται υπό την αιγίδα κάθε φορέα ξεχωριστά, όπως καταγράφηκαν από τις συνεντεύξεις με τους ειδικούς των υπηρεσιών.

1. ΑΡΜΟΔΙΟΙ ΦΟΡΕΙΣ-ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

α. ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Γ.Γ.Ι.)

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ: Με το Ν. 1288/82 ιδρύθηκε το Συμβούλιο Ισότητας των Δύο Φύλων ως γνωμοδοτικό όργανο, το οποίο υπάγονταν απευθείας στον Πρωθυπουργό και λειτουργούσε ως αυτοτελής υπηρεσιακή μονάδα του πρώην Υπ. Προεδρίας της Κυβέρνησης. Με το Νόμο 1558/85 το Συμβούλιο Ισότητας των Δύο Φύλων αναβαθμίστηκε σε Γενική Γραμματεία Ισότητας των Φύλων και αποτελεί σήμερα τον αρμόδιο Κυβερνητικό Φορέα για θέματα Ισότητας.

ΣΚΟΠΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Είναι αρμόδια για την προώθηση και πραγματοποίηση της νομικής και ουσιαστικής ισότητας των δύο φύλων σε όλους τους τομείς. (πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό, πολιτιστικό).

ΤΥΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ: Πρόκειται για Δημόσια Υπηρεσία, η οποία ανήκει στο Υπ. Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ: Η Γενική Γραμματέας προίσταται της υπηρεσίας, η οποία είναι πολιτικό πρόσωπο και διορίζεται από την Κυβέρνηση. Επίσης, η Γ.Γ.Ι. έχει το δικό της οικονομικό προϋπολογισμό.

ΕΡΓΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Στη Γ.Γ.Ι. λειτουργούν τα εξής τμήματα:

α) Γραφείο Πληροφόρησης Κοινού: Ενημερώνει το κοινό για θέματα, που έχουν σχέση με την ισότητα των δύο φύλων και για τις δραστηριότητες της υπηρεσίας.

β) Νομικό Τμήμα: Παρέχει νομική συμβουλευτική για θέματα ισότητας και εισηγείται προτάσεις για την προώθηση νομοθετικών μέτρων, τα οποία θα εξασφαλίσουν την πραγματοποίηση της ισότητας.

γ) Το Τμήμα Κοινοτικών Προγραμμάτων: Επεξεργάζεται και υλοποιεί προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και επιμόρφωσης ανέργων γυναικών, με στόχο την επανένταξη τους στην αγορά εργασίας.

δ) Το Τμήμα Εκδόσεων και Εκδηλώσεων: Εκδίδει και διαθέτει στο κοινό έντυπο υλικό σχετικά με τις δράσεις για την ισότητα.

ε) Το Τμήμα Διεθνών Σχέσεων: Συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς,

όπως τον Ο.Η.Ε. το Συμβούλιο της Ευρώπης και κυρίως με την Ευρωπαϊκή Ένωση, συμμετέχοντας στις αρμόδιες Επιτροπές τους, με στόχο την εναρμόνιση της ελληνικής πολιτικής για την ισότητα με τη διεθνή πολιτική.

Ακόμη, η Γ.Γ.Ι. είναι αρμόδια για τη λειτουργία των εξής υπηρεσιών:

α) Βιβλιοθήκη της Γ.Γ.Ι.: Παρέχει τη δυνατότητα μελέτης υλικού για θέματα ισότητας σε κάθε ενδιαφερόμενο.

β) Κέντρο Ερευνών για θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.): Διεξάγει έρευνες και μελέτες για την ισότητα των δύο φύλων και προωθεί την επαγγελματική και κοινωνική ένταξη των γυναικών.

γ) Συμβουλευτικά κέντρα για τη βία κατά των Γυναικών: Παρέχουν ψυχοκοινωνική στήριξη, νομική βοήθεια και συμβουλευτική σε γυναίκες, που υφίστανται βία.

Τέλος, με πρωτοβουλία της Γ.Γ.Ι. αποφασίσθηκε η δημιουργία:

α) Τηλεφωνικής γραμμής SOS, με στόχο την παροχή ψυχολογικής και νομικής υποστήριξης σε θύματα βίας.

β) Διύπουργικής ομάδας εργασίας (Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης), με σκοπό το συντονισμό και την άμεση υλοποίηση δράσεων για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.

γ) Νομικής επιτροπής για την επεξεργασία του νομικού πλαισίου για όλες τις μορφές βίας, ώστε να καλυφθούν τα νομοθετικά κενά αναφορικά με την ενδοοικογενειακή βία και τη σεξουαλική παρενόχληση.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ: Το προσωπικό αποτελείται από 25-30 άτομα, διαφόρων ειδικοτήτων, όπως διοικητικοί, οικονομολόγοι, νομικοί, κοινωνιολόγοι, κ.ά.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥΣ: Στη Γ.Γ.Ι. μπορεί ν' απευθυνθεί οποιαδήποτε γυναίκα, ημεδαπή ή αλλοδαπή, η οποία επιθυμεί πληροφόρηση για θέματα ισότητας των δύο φύλων ή υφίσταται κάποια διάκριση, ανεξάρτητα από την ηλικία, την κοινωνική ή οικονομική της κατάσταση.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ: Η Γ.Γ.Ι. συνεργάζεται με διεθνείς οργανισμούς, με εθνικούς κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς. Πιο αναλυτικά, σε διεθνή επίπεδο συνεργάζεται κυρίως με την Ευρωπαϊκή Ένωση, με στόχο την εφαρμογή ενιαίας πολιτικής ισότητας. Σε εθνικό επίπεδο, συνεργάζεται με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, με γυναικείες οργανώσεις και με τις Περιφερειακές Επιτροπές Ισότητας, ώστε να επιτευχθεί η προώθηση και η κατοχύρωση της ισότητας των δύο φύλων στην Περιφέρεια.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Η Γενική Γραμματεία Ισότητας έχει αναπτύξει πλούσια δράση για την επίτευξη της ισότητας των δύο φύλων. Με ποικίλες δραστηριότητες, όπως έρευνα, μελέτη, ενημέρωση, άσκηση πίεσης προωθεί την νομική και ουσιαστική ισότητα. Κρίνεται αναγκαία η ύπαρξη της, εφ' όσον υφίστανται τα στερεότυπα, τα οποία καλλιεργούν την άνιση θέση των δύο φύλων στην ελληνική κοινωνία. Αξιολογή επίσης, είναι η προσπάθεια αποκέντρωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών της, μέσω των συνεργασιών, που έχει αναπτύξει, με φορείς, οι οποίοι δρουν σε περιφερειακό επίπεδο. Ειδικότερα, αναφορικά με το φαινόμενο της βίας κατά των γυναικών, αποτελεί μια από τις προτεραιότητες της και διαρκώς εμπλουτίζει τα προγράμματα της σχετικά με την πρόληψη και την καταπολέμηση του φαινομένου. Συνοψίζοντας, η έως τώρα δράση της είναι πολύπλευρη και ουσιαστική στην πορεία για την εφαρμογή πολιτικών για την ισότητα σε όλους τους τομείς ζωής των δύο φύλων.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Δραγατσανίου 8, πλ. Κλαυθμώνος.

ΤΗΛΕΦΩΝΑ: (01) 3315291-5, 3315345-6.

Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

β. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

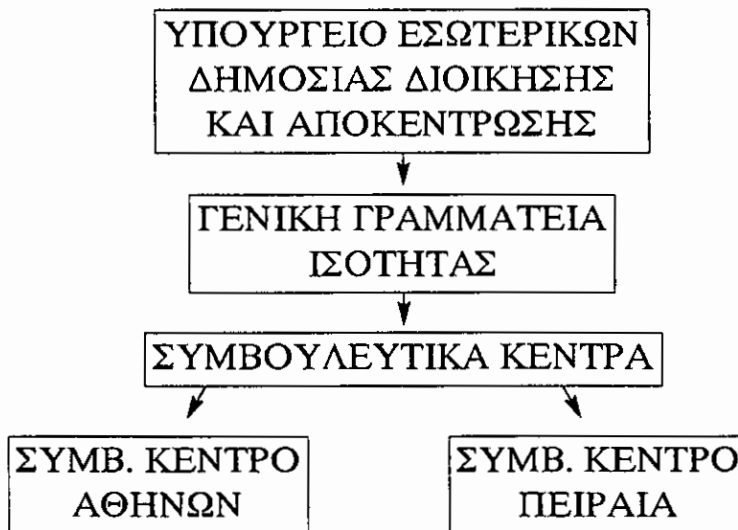
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ: Το Συμβουλευτικό Κέντρο ιδρύθηκε το 1988, με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, στην Αθήνα. Το 1999 ιδρύθηκε το δεύτερο, στον Πειραιά, το οποίο ανήκει και αυτό στη Γ.Γ.Ι.

ΣΚΟΠΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Η ενημέρωση και η υποστήριξη σε κακοποιημένες γυναίκες, ώστε να βρουν τις καλύτερες δυνατές λύσεις για τη ζωή τους.

ΤΥΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ: Πρόκειται για Δημόσια Υπηρεσία, η οποία ανήκει στο Υπ. Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ: Το Συμβουλευτικό Κέντρο υπάγεται απευθείας στη Γενική Γραμματεία Ισότητας και οι οικονομικοί του πόροι προέρχονται από τον κρατικό προϋπολογισμό του Υπ. Ε.Σ.Δ.Δ.Α.

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ:

ΕΡΓΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ:

- Ψυχοκοινωνική υποστήριξη σε γυναίκες, που υφίστανται βία.
- Νομική συμβουλευτική: Ενημέρωση για τα δικαιώματά τους και τη διαδικασία διεκδίκησής τους.
- Συνεργασία και παρέμβαση σε φορείς, που εμπλέκονται σε περιπτώσεις κακοποίησης γυναικών.
- Πληροφόρηση για τη λειτουργία άλλων κοινωνικών υπηρεσιών, οι οποί-

ες παρέχουν υποστήριξη.

- Παραπομπή γυναικών στον Ξενώνα για προσωρινή φιλοξενία.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: Κατ' αρχήν, προηγείται τηλεφωνική επικοινωνία για καθορισμό συνάντησης με κάθε γυναίκα. Έπειτα, η κοινωνική λειτουργός "βλέπει" το περιστατικό, σε μια σειρά συνευθέσεων, στις οποίες επιχειρείται η διερεύνηση των προβλημάτων, που αντιμετωπίζει κάθε γυναίκα. Η συγκεκριμένη διαδικασία περιλαμβάνει την αναφορά του ιστορικού της βίας, τη συνειδητοποίηση του προβλήματος και την επεξεργασία του, με στόχο την ενδυνάμωση. Αν χρειάζεται, περαιτέρω βοήθεια για ψυχολογική στήριξη, ακολουθεί η συνεργασία της γυναίκας με τη ψυχολόγο. Επίσης, στενή είναι η συνεργασία των γυναικών με τη νομικό για πάσης φύσεως νομικά ζητήματα. Η συνεργασία του επιστημονικού προσωπικού της υπηρεσίας με την κάθε γυναίκα ολοκληρώνεται, όταν επέλθει η μεγαλύτερη δυνατή αποκατάσταση της ζωής της.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ: Η υπηρεσία στελεχώνεται με δύο κοινωνικούς λειτουργούς, μια ψυχολόγο, μια νομικό και μια γραμματέα.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥΣ: Η υπηρεσία καλύπτει περιστατικά ενδοοικογενειακής κακοποίησης γυναικών, καθώς και περιστατικά βιασμού ή βίας από ερωτικό σύντροφο. Υπάρχει ανοιχτό όριο στην ηλικία, την εθνικότητα, την κοινωνική θέση και την οικονομική κατάσταση των γυναικών, ώστε να εξυπηρετείται όλος ανεξαιρέτως ο γυναικείος πληθυσμός, που υφίσταται κάθε μορφής κακοποίηση.

ΡΟΛΟΣ-ΕΡΓΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ: Στην υπηρεσία, ο κοινωνικός λειτουργός έχει κεντρικότατο ρόλο και επιτελεί πολύπλευρο έργο. Ειδικότερα, αναλαμβάνει το ρόλο του υποστηρικτή, του συμβούλου, του θεραπευτή. Αναπτύσσει μια ζεστή επαγγελματική σχέση, και προχωρεί μαζί με κάθε γυναίκα στην ανάλυση-επεξεργασία των προσωπικών της βιωμάτων, αναφορικά με τη βία ώστε να επέλθει η συνειδητοποίηση εκ μέρους της των προβλημάτων, που αντιμετωπίζει. Παράλληλα, συνεργάζεται με πλήθος κοινωνικών οργανώσεων, ώστε να είναι εφικτή η πολύπλευρη στήριξη σε κάθε γυναίκα. Αξιόλογη, τέλος, είναι η συνεργασία του με το άμεσο περιβάλλον των γυναικών, με σκοπό τη δημιουργία και ανάπτυξη ενός κατάλληλου υποστηρικτικού περιβάλλοντος.

ΜΕΘΟΔΟΙ-ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Ο κοινωνικός λειτουργός της υπηρεσίας χρησιμοποιεί πλήθος μεθόδων και τεχνικών. Κεντρική θέση στη

δουλειά του κατέχει η μέθοδος της Κοινωνικής Εργασίας με Άτομο (Κ.Ε.Α.). Κάθε γυναίκα αντιμετωπίζεται με σεβασμό και κατανόηση, κτίζεται μια σχέση εμπιστοσύνης, κατά την οποία παρέχεται συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική στήριξη. Η πολύπλευρη αντιμετώπιση των προβλημάτων της επιβάλλει την εφαρμογή της μεθόδου της Κοινωνικής Εργασίας με Κοινότητα, η οποία συνίσταται σε αξιοποίηση των υφιστάμενων κοινωνικών φορέων, καθώς και στη δημιουργία καναλιών επικοινωνίας με το άμεσο περιβάλλον κάθε γυναίκας. Ο κοινωνικός λειτουργός στην εργασία του με τους υποστηρικτικούς θεσμούς χρησιμοποιεί τεχνικές ενεργοποίησης, διασύνδεσης και συνεργατικότητας.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ: Απώτερος στόχος του κοινωνικού λειτουργού στην υπηρεσία αποτελεί η ενδυνάμωση των γυναικών. Για να επιτευχθεί το παραπάνω αποτέλεσμα, απαιτείται η εξωτερίκευση του προβλήματος, η συνειδητοποίηση της δυσλειτουργικής κατάστασης, στην οποία βρίσκονται οι γυναίκες και τέλος, η απόπειρα διεκδίκησης των δικαιωμάτων τους. Εφ' όσον ολοκληρωθεί η ανωτέρω διαδικασία, οι γυναίκες θα είναι σε θέση να οριοθετήσουν και να πάρουν τη ζωή τους στα χέρια τους, με αποτέλεσμα να φτάσουν στο επίπεδο να ρυθμίζουν οι ίδιες τον τρόπο ζωής, που επιθυμούν να ακολουθήσουν για να αρχίσουν να λειτουργούν ομαλά.

ΡΟΛΟΣ-ΕΡΓΟ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ: i) Ο ψυχολόγος συνεργάζεται στενά με τις γυναίκες, ώστε να τις βοηθήσει να φτάσουν στο σημείο να παίρνουν αποφάσεις και να κάνουν επιλογές για τη ζωή τους. Παρέχει ψυχολογική υποστήριξη στις ίδιες, αλλά και στα παιδιά τους, ώστε να μειωθούν οι αρνητικές συνέπειες της κακοποίησης. Παράλληλα, όταν διαγνωσθεί έντονο ψυχιατρικό περιστατικό, συνεργάζεται με ψυχιατρικές δομές για την παραπομπή του. Γενικά, καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας του αναπτύσσει διεπιστημονική συνεργασία με το υπόλοιπο προσωπικό της υπηρεσίας, καθώς και με άλλες εξειδικευμένες υπηρεσίες ψυχικής υγείας.

ii) Ο νομικός της υπηρεσίας παρέχει συμβουλευτική πάνω σε νομικά θέματα και εκπαιδεύει τις γυναίκες στον τρόπο, με τον οποίο θα χειριστούν την κατάσταση, που προκύπτει από την κρίση του γάμου. Δίνει πληροφόρηση για τα δικαιώματα τους και συνεργάζεται με το δικηγόρο, που θ' αναλάβει την υπόθεσή τους. Τέλος, συνεργάζεται με τους ειδικούς της υπηρεσίας, καθώς και με άλλες υπηρεσίες, που εμπλέκονται στο νομικό κομμάτι του φαινομένου, όπως εισαγγελίες, ασφαλιστικοί φορείς, αστυνομικά τμήματα.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ: Το Κέντρο συνεργάζεται στενά με άλλους φορείς και υπηρεσίες, που παρεμβαίνουν στην καταπολέμηση του φαινομένου, όπως Γραφείο Ισότητας Δήμου Αθηναίων για παραπομπή στον Ξενώνα, Κέντρα Ψυχικής Υγιεινής για παραπομπή των ψυχιατρικών περιστατικών. Επίσης, δέχεται περιστατικά από Νοσοκομεία, Δήμους, Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας, Αστυνομικά Τμήματα, Εισαγγελίες και πλήθος άλλων υπηρεσιών.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Το Συμβουλευτικό Κέντρο για τη βία κατά των Γυναικών αποτελεί μια από τις ελάχιστες εξειδικευμένες υπηρεσίες κακοποίησης στον ελλαδικό χώρο. Αναμφισβήτητα, η ύπαρξη του είναι αναγκαία και η προσφορά του πολύτιμη, εφ' όσον η βία είναι υπαρκτή και επίκτητη. Έτσι, αν δεν αντιμετωπιστεί, θα αυξάνει και θα διαιωνίζεται, εφ' όσον τα παιδιά αναπαράγουν τα αρνητικά πρότυπα. Για τους παραπάνω λόγους, θεωρείται καθοριστική η συμβολή της υπηρεσίας στη θεραπεία του φαινομένου, μολονότι αντιμετωπίζει ελλείψεις σε εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό. Παράλληλα, κρίνεται επιβεβλημένη η διαδικασία αποκέντρωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών και προγραμμάτων της, ώστε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Συνοψίζοντας, Συμβουλευτικά Κέντρα πρέπει να συσταθούν σε κάθε πόλη της Ελλάδας και το συγκεκριμένο κέντρο να στελεχωθεί με το κατάλληλο εξειδικευμένο προσωπικό, ώστε να επιτευχθεί η ουσιαστική, σφαιρική και πολύπλευρη αντιμετώπιση του φαινομένου της βίας στην οικογένεια.

ΑΘΗΝΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Μάρνη 32
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (01) 5235250, 5235318

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Αλκιβιάδου 76.
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (01) 4112091, 4129101

γ. ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ SOS

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ: Η Γραμμή SOS άρχισε να λειτουργεί από 1/6/-2000, με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας.

ΣΚΟΠΟΣ: Βασικός σκοπός της δημιουργίας της αποτελεί η στήριξη και η συμβουλευτική των γυναικών κατά τη διάρκεια της κρίσης.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ: Η Γραμμή SOS ανήκει στην Γενική Γραμματεία Ισότητας, η οποία έχει την ευθύνη για τη λειτουργία και τη χρηματοδότηση της.

ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ: Η Γραμμή SOS λειτουργεί καθημερινά από τις 6:00 μ.μ.-10 μ.μ., καθώς και το Σάββατο, τις πρωινές ώρες.

ΕΡΓΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ: Μέσω της Γραμμής SOS παρέχονται οι εξής υπηρεσίες:

- Ψυχολογική στήριξη σε γυναίκες, που βρίσκονται σε ώρα κρίσης.
- Ενημέρωση για τις ενέργειες, που πρέπει να κάνει τις πρώτες ώρες της κρίσης.
- Πληροφόρηση για τις υπηρεσίες, στις οποίες μπορεί ν' απευθυνθεί για την "απόδειξη" του περιστατικού βίας.
- Στήριξη και βοήθεια σε περιπτώσεις μακροχρόνιας κακοποίησης.
- Παραπομπή στο Συμβουλευτικό Κέντρο για τη βία κατά των Γυναικών ή σε άλλες υπηρεσίες κακοποίησης.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ: Το προσωπικό, που εργάζεται στην τηλεφωνική γραμμή SOS είναι κοινό με το προσωπικό του Συμβουλευτικού Κέντρου για τη βία κατά των Γυναικών. Πρόκειται δηλ. για τους δύο κοινωνικούς λειτουργούς, τη ψυχολόγο και τη νομικό του Κέντρου.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥΣ: Η γραμμή είναι ανοιχτή προς κάθε γυναίκα, που δέχεται βία. Δεν τίθεται διάκριση για οποιαδήποτε μορφή βίας, ούτε και για τη φάση της κακοποίησης. Έτσι, ενώ σκοπός της είναι η στήριξη γυναικών κατά τη φάση της κρίσης, εντούτοις καλύπτονται και περιπτώσεις, όπου βρίσκονται σε φάση ηρεμίας και η κακοποίηση είναι μακροχρόνια.

ΡΟΛΟΣ-ΕΡΓΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ: Γενικά, οι διαφορετικές ειδικότητες ε-

πιστημόνων, που απασχολούνται στη Γραμμή SOS, λειτουργούν συμπληρωματικά και εναλλάσσονται ανάλογα με το χρόνο και την ποσότητα δουλειάς τους. Ειδικότερα, όλο το προσωπικό ακολουθεί μια γενική γραμμή η οποία συνίσταται στην προσπάθεια καθησυχασμού και απόκτησης ηρεμίας των γυναικών κατά την ώρα της κρίσης. Κατά το στάδιο αυτό δίδεται ιδιαίτερη μέριμνα και φροντίδα, εφ' όσον θεωρείται ιδιαίτερα κρίσιμο για την υγεία και την ίδια τη ζωή των γυναικών. Ακόμη ο ρόλος του προσωπικού είναι ιδιαίτερα ενημερωτικός, συμβουλευτικός, εφ' όσον παρέχονται βασικές και χρήσιμες οδηγίες για τον τρόπο δράσης των γυναικών και για τις υπηρεσίες, στις οποίες μπορούν να απευθυνθούν. Τέλος, βασικό έργο των ειδικών μέσω της Γραμμής αποτελεί η επίτευξη παραπομπής των θυμάτων σε εξειδικευμένες υπηρεσίες για τη βία των γυναικών, ώστε συνειδητά και δυναμικά να επιχειρήσουν μια προσπάθεια για την άρση της βίας.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ: Πρόκειται για ένα είδος υποστήριξης-καθοδήγησης, που έλειπε από τα ελληνικά δεδομένα αναφορικά με την κακοποίηση γυναικών. Η ύπαρξη της τηλεφωνικής Γραμμής είναι ιδιαίτερα χρήσιμη, εφ' όσον μέσω αυτής ενθαρρύνονται οι γυναίκες "να σπάσουν τη σιωπή" τους, να αναζητήσουν βοήθεια και να προχωρήσουν στην καταγγελία του προβλήματος. Βέβαια, ο μη επαρκής αριθμός των ειδικών, η διαρκής μετακίνηση τους σε άλλη υπηρεσία, ο περιορισμένος επαγγελματικός χρόνος, δυσανάλογος με τον αριθμό των περιπτώσεων καθιστούν όχι και τόσο ουσιαστική την αντιμετώπιση των περιστατικών. Εν τούτοις, η υποστηρικτική και ενθαρρυντική στάση των ειδικών μειώνει τα εμπόδια στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών, που προκύπτουν από τις ανωτέρω ελλείψεις. Γενικά, η Γραμμή SOS αποτελεί το πρώτο βήμα, ώστε να μπορέσει μια γυναίκα να καταφύγει στις αρμόδιες υπηρεσίες και να ζητήσει βοήθεια. Κατέχει λοιπόν, κεντρική σημασία στη διαδικασία για την άρση της βίας και στην επανάκτηση λειτουργικότητας εκ μέρους των γυναικών, γι' αυτό και επιβάλλεται η επαρκής ποσοτική και ποιοτική τροποποίηση και εξέλιξη της.

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (01) 3220900.

δ. ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Κ.Ε.Θ.Ι.)-ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

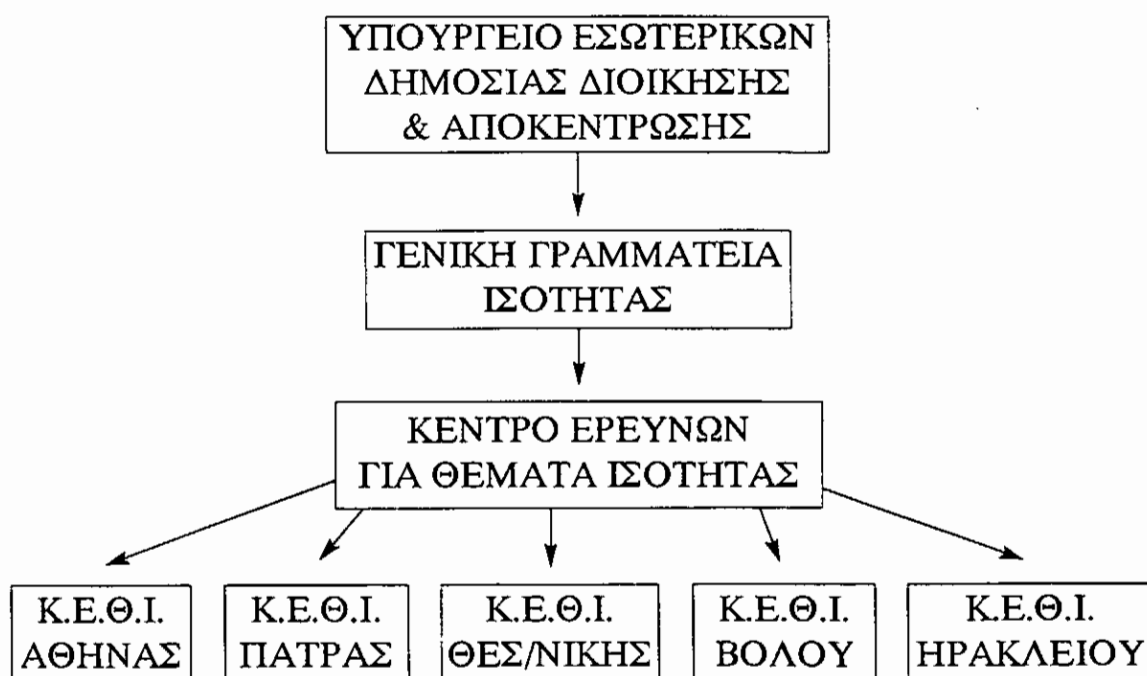
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ: Με το Ν. 1835/89 και στη συνέχεια με το Ν. 22-66/94 ιδρύθηκε το Κ.Ε.Θ.Ι. και λειτουργεί με έδρα την Αθήνα και με παραρτήματα στη Θεσσαλονίκη, την Πάτρα, το Βόλο και το Ηράκλειο. Συγκεκριμένα, το παράρτημα της Πάτρας ιδρύθηκε το 1998 και λειτουργήσει αρχικά με δύο στελέχη (κοινωνικούς λειτουργούς), οι οποίοι προέρχονταν από την Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων.

ΣΚΟΠΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Η υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων και μελετών για θέματα ισότητας των δύο φύλων και η προώθηση των γυναικών σε όλους τους τομείς της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

ΤΥΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ: Πρόκειται για Ν.Π.Ι.Δ. και λειτουργεί υπό την εποπτεία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ: Διοικείται από 10μελές διοικητικό συμβούλιο και χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, καθώς και από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την υλοποίηση συγκεκριμένων προγραμμάτων.

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ:

ΕΡΓΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: - Τομέας πληροφόρησης-τεκμηρίωσης για εργασιακά και εκπαιδευτικά ζητήματα.

- Συμβουλευτική διαδικασία για την απασχόληση, η οποία περιλαμβάνει επαγγελματικό προσανατολισμό, τεχνικές ευρέσεως εργασίας, παροχή δικτύωσης με την αγορά εργασίας, δυνατότητες αυτοαπασχόλησης και επιχειρηματικής δράσης των γυναικών.

- Ψυχοκοινωνική στήριξη για την αντιμετώπιση προσωπικών δυσκολιών, ενδοοικογενειακών προβλημάτων, συνθηκών βίας στο σπίτι.

- Νομική συμβουλευτικής: Πληροφόρηση για τα δικαιώματά τους και εκμάθηση τρόπων για τη διεκδίκηση τους.

- Πραγματοποίηση ερευνών και μελετών για θέματα ισότητας.

- Διασύνδεση με κρατικά και ευρωπαϊκά δίκτυα, γυναικείες οργανώσεις.

- Δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων των μελετών και των ερευνών μέσω ενημερώσεων και εκδηλώσεων.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: Η πρώτη επαφή με το Κ.Ε.Θ.Ι. συνήθως είναι τηλεφωνική, κατά την οποία γίνεται καθορισμός συνάντησης με την κάθε ενδιαφερόμενη γυναίκα. Ακολουθεί η συνάντησή της με το προσωπικό, όπου ενημερώνεται για τις δραστηριότητες του Κέντρου και ανάλογα με τις ανάγκες και τα ζητήματα, που την απασχολούν, γίνεται και ο διαχωρισμός δουλειάς από τη διεπιστημονική ομάδα του Κέντρου. Βασικό στάδιο αποτελεί η συνειδητοποίηση των αναγκών κάθε γυναίκας, με την παράλληλη εφαρμογή της συμβουλευτικής διαδικασίας. Αφού ολοκληρωθεί η παραπάνω διεργασία, ακολουθεί η διερεύνηση του υποστηρικτικού προσωπικού δικτύου της, με απώτερο σκοπό την ομαλή προσωπική και κοινωνική λειτουργικότητά της.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ: Η υπηρεσία στελεχώνεται από τρεις κοινωνικούς λειτουργούς, εκ των οποίων οι δύο έχουν εξειδικευτεί σε συμβούλους απασχόλησης, μία ψυχολόγο και έναν δικηγόρο.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥΣ: Το Κέντρο απευθύνεται σε κάθε γυναίκα, ανεξάρτητα από την ηλικία, την εθνικότητα, την κοινωνικο-οικονομική της κατάσταση. Μέσω του Κ.Ε.Θ.Ι. εξυπηρετούνται κοινωνικά αποκλεισμένες γυναίκες και γενικότερα κάθε γυναίκα, που επιθυμεί πληροφόρηση και στήριξη σε όλους τους τομείς της ζωής της.

ΡΟΛΟΣ-ΕΡΓΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ: Ο κοινωνικός λειτουργός αναπτύσσει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων και ρόλων. Ο ρόλος του χαρακτηρίζεται από ευελιξία και διαδοχικές εναλλαγές. Ειδικότερα, υιοθετεί υπο-

στηρικτικό ρόλο, συμβουλευτικό, κατευθυντικό, διαμεσολαβητικό και θεραπευτικό, με την ευρεία έννοια, ρόλο. Απόρροια της ποικιλίας του ρόλου του είναι το πολύμορφο έργο του στην υπηρεσία. Αναλαμβάνει σφαιρική δουλειά, η οποία κυμαίνεται από διοικητική εργασία, διεξαγωγή μελετών και ερευνών, διεπιστημονική συνεργασία και κυρίως ψυχοκοινωνική στήριξη. Δουλεύει με το άτομο-πελάτη, με το περιβάλλον του και με τις δομές, που το διευκολύνουν ν' αναπτυχθεί στο υπάρχον κοινωνικό σύστημα.

ΜΕΘΟΔΟΙ-ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Ο κοινωνικός λειτουργός χρησιμοποιεί όλες τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας (Κ.Ε.Α., Κ.Ε.Ο., Κ.Ε.Κ., Κ.Ε. με Οικογένεια), τη διεξαγωγή ερευνών και μελετών, tests, δεξιότητες, ερωτηματολόγια και πλήθος άλλων προσωπικών εργαλείων. Ειδικότερα, αναφορικά με περιστατικά κακοποίησης, επιχειρείται η αναδρομή της ζωής κάθε γυναίκας, η απομόνωση κομματιών της ζωής της, η επεξεργασία των συναισθημάτων, καθώς και η αξιοποίηση του υποστηρικτικού συστήματος, που διαθέτει.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ: Γενικά, η εργασία του στοχεύει στη βελτίωση της κατάστασης κάθε γυναίκας σε όλους τους τομείς της ζωής της. Αναφορικά, με τις περιπτώσεις κακοποίησης γυναικών, ο κοινωνικός λειτουργός αποβλέπει στους εξής στόχους: α) Ενδυνάμωση-εμπύχωση της γυναίκας, ώστε να αυξήσει τη χαμηλή αυτοεκτίμηση της και να επανακτήσει τον έλεγχο στη ζωή της.

β) Συνειδητοποίηση της προσωπικής της κατάστασης, ώστε να δει το πρόβλημα και τις αιτίες, που το δημιουργούν.

γ) Αναδρομή των παλαιότερων ενεργειών της για την αντιμετώπιση του, ώστε να καταστεί ικανή για την αξιολόγηση τους.

δ) Γνώση των δικαιωμάτων της και ανίχνευση των επιθυμιών της, ώστε να διαπιστώσει το μέγεθος της αξίας της ως άτομο και τον τρόπο, που θέλει να ζήσει.

ε) Παροχή εναλλακτικών λύσεων για το τι μπορεί να κάνει για να βελτιώσει την ποιότητα ζωής της.

στ) Τελικός στόχος είναι η άρση της βίας, είτε με την εξομάλυνση των οικογενειακών σχέσεων, είτε με την απομάκρυνση της από την οικογενειακή εστία, με παράλληλη διερεύνηση των υφιστάμενων υποστηρικτικών θεσμών.

ΡΟΛΟΣ-ΕΡΓΟ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ: i) Οι σύμβουλοι απασχόλησης έχουν ενημερωτικό και συμβουλευτικό ρόλο σχετικά με την απασχόληση. Ειδικότερα, το έργο τους συνίσταται:

α) στην ανίχνευση των αναγκών της τοπικής αγοράς.

- β) την παρακολούθηση των τάσεων σχετικά με τα νέα επαγγέλματα.
 - γ) την εκμάθηση προσωπικών δεξιοτήτων και τεχνικών για την εύρεση εργασίας.
 - δ) τη βελτίωση των επαγγελματικών γνώσεων και του επαγγελματικού προφίλ των γυναικών.
 - ε) τη δημιουργία επαγγελματικών, επιχειρησιακών και συνεταιριστικών σχεδίων.
 - στ) την επίλυση εργασιακών προβλημάτων και
 - ζ) γενικά, την εφαρμογή αναπτυξιακών προγραμμάτων στην περιοχή.
- ii) Ο ψυχολόγος αναπτύσσει υποστηρικτικό και θεραπευτικό ρόλο. Παρέχει ψυχολογική υποστήριξη σε γυναίκες, που βρίσκονται σε κρίση και αντιμετωπίζουν ενδοοικογενειακά, εργασιακά και προβλήματα στο κοινωνικό τους περιβάλλον. Μέρος του έργου του αποτελεί και η επεξεργασία των προσωπικών στοιχείων κάθε γυναίκας σε σχέση με τον εαυτό της και το περιβάλλον της. Ακόμη, συχνά αναπτύσσει εκπαιδευτικό ρόλο, ώστε να καταστήσει ικανές τις γυναίκες να χειρίζονται τα πάσης φύσεως προβλήματα, που βιώνουν, με συνέπεια να μην αποδιοργανώνεται η ζωή τους.
- iii) Ο δικηγόρος της υπηρεσίας έχει συμβουλευτικό, διευκολυντικό και καθοδηγητικό ρόλο πάνω σε νομικά θέματα. Συγκεκριμένα, παρέχει νομική πληροφόρηση, ενημέρωση για τα δικαιώματα των γυναικών και τη διαδικασία, που πρέπει ν' ακολουθούν κάθε φορά, ώστε να διεκδικούν τα δίκαια αιτήματά τους. Επίσης, ο ρόλος του είναι ενθαρρυντικός, ώστε να κινητοποιεί τις γυναίκες να προχωρήσουν σε δικαστικούς αγώνες για να προασπίσουν και να διαφυλάξουν τα δικαιώματά τους.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ: Το παράρτημα του Κ.Ε.Θ.Ι. της Πάτρας συνεργάζεται με πλήθος κρατικών και ιδιωτικών φορέων της Πάτρας, που έχουν ως αντικείμενο τους εργασιακά και κοινωνικά ζητήματα. Ειδικότερα, υπάρχει συνεργασία με σχολεία, Πανεπιστήμιο, Τ.Ε.Ι., σχολές ΟΑΕΔ, ιδιωτικές σχολές, επιχειρήσεις με σκοπό την επιμόρφωση και απασχόληση των γυναικών. Επίσης, συνεργάζεται με τη Διεύθυνση Κοινωνικής Πρόνοιας, αστυνομικά τμήματα, φορείς του Δήμου, νοσηλευτικά ιδρύματα και γενικά με όλους τους φορείς, που εμπλέκονται σε περιπτώσεις κακοποίησης. Τέλος, όταν εντοπίζονται ψυχωσικά περιστατικά, παραπέμπονται στις αντίστοιχες ψυχιατρικές δομές.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Γενικά, το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.) είναι μια από τις ελάχιστες υπηρεσίες, ίσως η μοναδική, που εφαρμόζει προγράμματα, τα οποία καλύπτουν όλους τους τομείς της ζωής του γυναικείου πληθυσμού. Συγκεκριμένα, παρέχεται πολύπλευ-

ρο έργο, αναφορικά με την επιμόρφωση-κατάρτιση, απασχόληση και ψυχοκοινωνική-οικογενειακή στήριξη των γυναικών. Μέσω των προγραμμάτων, που εφαρμόζει, ασκεί προληπτικό και θεραπευτικό ρόλο. Ειδικότερα, το παράρτημα της Πάτρας αποτελεί μια αξιόλογη προσπάθεια αποκέντρωσης των υπηρεσιών και των προγραμμάτων για την αντιμετώπιση της κακοποίησης των γυναικών, η οποία όμως δεν είναι η πλέον αποτελεσματική, εφ' όσον λείπουν οι αρμόδιες δομές για τη φιλοξενία των κακοποιημένων γυναικών. Εν τούτοις, με τον τρόπο δουλειάς του, την ευελιξία και τη δικτύωση, που το χαρακτηρίζουν, επιχειρείται η υπέρβαση των υφιστάμενων αντικειμενικών δυσκολιών. Ακόμη, η ομαδική αξιολόγηση της δουλειάς όλων των παραρτημάτων διασφαλίζει την υψηλή ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Συνοψίζοντας, το Κ.Ε.Θ.Ι. μπορεί να δράσει συμπληρωματικά σε οποιονδήποτε άλλο φορέα, που ασχολείται με τη βελτίωση των συνθηκών ζωής του γυναικείου φύλου.

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Κ.Ε.Θ.Ι.)

ΑΘΗΝΑ

α) ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Μουσαίου 2, 105 55, Πλάκα
ΤΗΛΕΦΩΝΑ: (01) 3311685-7

ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

β) ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Καπνικαρέας 19Α, 105 56, Αθήνα
ΤΗΛΕΦΩΝΑ: (01) 3212690, 3218044

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ Κ.Ε.Θ.Ι.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Συγγρού 30, 54630, Θεσσαλονίκη
ΤΗΛΕΦΩΝΑ: (031) 517959, 523511

ΠΑΤΡΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Ζαίμη 69Α, 26224, Πάτρα
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (061) 620059

ΒΟΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Αναλήψεως 170, 38221, Βόλος
ΤΗΛΕΦΩΝΑ: (0421) 78218-9

ΗΡΑΚΛΕΙΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: 1866 αρ. 105, Ηράκλειο
ΤΗΛΕΦΩΝΑ: (081) 341387, 343778

ε. ΓΡΑΦΕΙΟ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

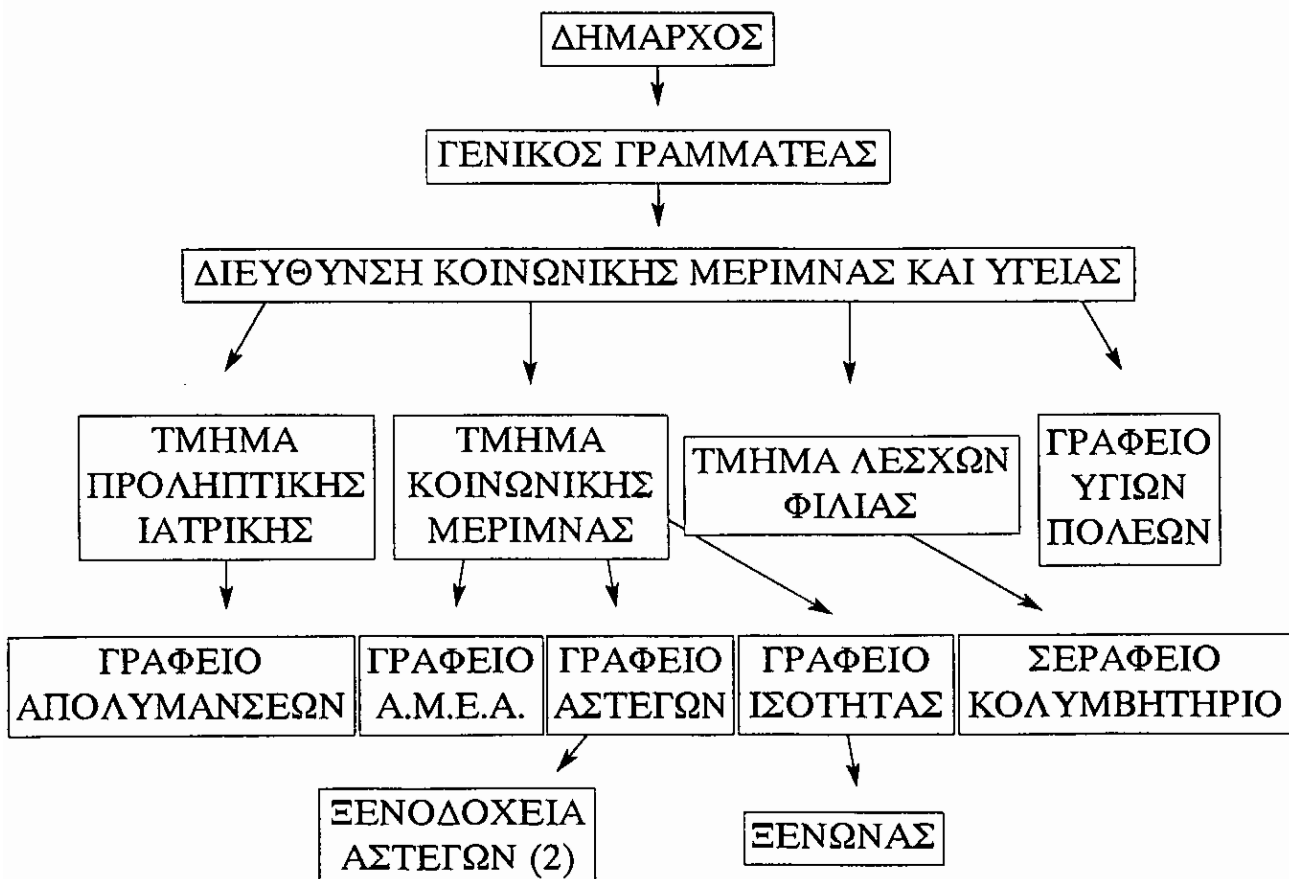
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ: Το Γραφείο Ισότητας ιδρύθηκε το 1991 εξαιτίας των πολλών περιστατικών κακοποίησης γυναικών, που παρουσιάζονταν και τα οποία δεν μπορούσαν ν' αντιμετωπιστούν από τις ήδη υπάρχουσες υπηρεσίες.

ΣΚΟΠΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Η συστηματική μελέτη και έρευνα των προβλημάτων των γυναικών του Δήμου και η προαγωγή της ισότητας των δύο φύλων.

ΤΥΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ: Το Γραφείο Ισότητας είναι Ν.Π.Δ.Δ., εφ' όσον ανήκει στον Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.).

ΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ: Διοικείται από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Αθηναίων και οι οικονομικοί πόροι του προέρχονται από το Δήμο.

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ:

ΕΡΓΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Κοινωνική και ψυχολογική στήριξη σε γυναίκες, που αντιμετωπίζουν διάφορα οικογενειακά προβλήματα.

- Η λειτουργία του Ξενώνα Κακοποιημένων Γυναικών.
- Εφαρμογή προγραμμάτων από την Ε.Ε. για την επαγγελματική κατάρτιση και επανένταξη στην αγορά εργασίας για ομάδες γυναικών, που είναι κοινωνικά αποκλεισμένες.
- Διοργάνωση σεμιναρίων, ημερίδων και συνεδρίων για θέματα, που προάγουν την ισότητα των δύο φύλων.
- Συνεργασίες με διάφορους φορείς και γυναικείες οργανώσεις για την ανάπτυξη και συμμετοχή των γυναικών σε όλους τους τομείς της ζωής του Δήμου.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: Αρχικά, προηγείται ο καθορισμός της συνάντησης της ενδιαφερόμενης γυναίκας με την κοινωνική λειτουργό, είτε τηλεφωνικώς, είτε πηγαίνοντας στο Γραφείο. Ακολουθεί μια σειρά συνεντεύξεων, όπου γνωστοποιείται το πρόβλημα και αν χρειάζεται ψυχολογική παρακολούθηση, συνεργάζεται με τους ψυχολόγους του Γραφείου. Υπάρχει κοινή πορεία στην ανάληψη του περιστατικού ανάμεσα στις παραπάνω ειδικότητες, εφ' όσον είναι έντονη η διεπιστημονική συνεργασία. Από την συνεργασία αυτή, σε συνάρτηση με τις απαιτήσεις του πελάτη, θα εξαρτηθεί αν θα παραπεμφθεί για φιλοξενία στον Ξενώνα.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ: Το προσωπικό του Γραφείου αποτελούν ένας διοικητικός, μία κοινωνική λειτουργός και δύο ψυχολόγοι. Το επιστημονικό προσωπικό είναι κοινό και για τον Ξενώνα Κακοποιημένων Γυναικών.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥΣ: Απευθύνεται σε κάθε ενήλικη γυναίκα, που δέχεται βία, ημεδαπή ή αλλοδαπή. Τα περιστατικά, που φτάνουν στο Γραφείο, αφορούν είτε απλή ενημέρωση για οποιοδήποτε θέμα, που τους απασχολεί, είτε προσπάθεια για την άρση σοβαρών ψυχοπαθολογικών καταστάσεων και εξαρτήσεων.

ΡΟΛΟΣ-ΕΡΓΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ: Ο κοινωνικός λειτουργός τους Γραφείου Ισότητας είναι υπεύθυνος για το σχεδιασμό των προγραμμάτων, που εφαρμόζονται. Στα πλαίσια του υποστηρικτικού του ρόλου, συνεργάζεται με τους συγγενείς των γυναικών, που δέχονται βία, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα υποστηρικτικό περιβάλλον για τις γυ-

ναίκες αυτές. Όσον αφορά το βοηθητικό-συμβουλευτικό του ρόλο, αναπτύσσει μια "ζεστή" επαγγελματική σχέση μαζί τους, ώστε να συνειδητοποιήσουν τα προβλήματα τους και να ενεργοποιηθούν για να τα επιλύσουν. Τέλος, το έργο του περιλαμβάνει επαφές-συνεργασίες με άλλους φορείς και κοινωνικές υπηρεσίες, ώστε να επιτύχει την σφαιρική και αποτελεσματική αντιμετώπιση των προβλημάτων.

ΜΕΘΟΔΟΙ-ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Ο κοινωνικός λειτουργός της υπηρεσίας χρησιμοποιεί ένα ευρύ φάσμα μεθόδων και τεχνικών. Συγκεκριμένα, έντονη είναι η χρησιμοποίηση της Κοινωνικής Εργασίας με Άτομα (Κ.Ε.Α.) και της Κοινωνικής Εργασίας με Κοινότητα (Κ.Ε.Κ.) και της Κοινωνικής Εργασίας με Οικογένεια. Παλιότερα είχε δημιουργηθεί μια ομάδα κακοποιημένων γυναικών (εφαρμογή της Κ.Ε.Ο.) όμως δε λειτούργησε, εξαιτίας του ανομοιογενούς υλικού της ομάδας και της διαφορετικής, φάσης, στην οποία βρίσκονταν κάθε μέλος. Αναφορικά με τις τεχνικές, που χρησιμοποιεί ο επαγγελματίας, πρόκειται για γρήγορες και επαναλαμβανόμενες τεχνικές. Σταδιακά γίνεται χρήση όλων των τεχνικών της Κ.Ε.Α., με έμφαση στην τόνωση των δυνάμεων του ατόμου. Κεντρική θέση κατέχουν οι υποστηρικτικές τεχνικές, καθώς και οι τεχνικές ενεργοποίησης του πελάτη.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ: Απώτερος στόχος του κοινωνικού λειτουργού στη "δουλειά" του με κάθε γυναίκα, που είναι θύμα κακοποίησης, είναι να την καταστήσει ικανή να σταθεί στα πόδια της, με συνέπεια να φτάσει σε σημείο κινητοποίησης. Η αποκατάσταση κάθε περιστατικού ολοκληρώνεται με την επανένταξη κάθε γυναίκας στο ήδη υπάρχον, αλλά τροποποιημένο κοινωνικό της περιβάλλον ή σε ένα νέο, διαφορετικό κοινωνικό περιβάλλον.

ΡΟΛΟΣ-ΕΡΓΟ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ: Οι ψυχολόγοι του Γραφείου Ισότητας έχουν στενή συνεργασία (διεπιστημονική συνεργασία) με τον κοινωνικό λειτουργό στην εξέλιξη του κάθε περιστατικού. Ο ρόλος τους είναι κυρίως συμβουλευτικός, εφ' όσον παρέχουν ψυχολογική υποστήριξη και συμβουλευτική βοήθεια. Το έργο τους είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε περιπτώσεις ψυχοπαθολογικών καταστάσεων, στην αντιμετώπιση των οποίων, αναπτύσσουν θεραπευτικό ρόλο.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ: Το Γραφείο συνεργάζεται με πλήθος οργανώσεων, που εμπλέκονται σε περιπτώσεις κακοποίησης των γυναικών, όπως τα Συμβουλευτικά Κέντρα της Γενικής Γραμματείας Ισό-

τητας, Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας, Αστυνομικά Τμήματα, Εισαγγελίες, Κέντρα Ψυχικής Υγιεινής, Νοσοκομεία κ.ά. Επίσης, συνεργάζεται με Ο.Α.Ε.Δ., παιδικούς σταθμούς, Κ.Ε.Θ.Ι. ώστε να βοηθήσει τις γυναίκες στην επαγγελματική αποκατάσταση τους.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Το Γραφείο Ισότητας του Δήμου Αθηναίων είναι από τα σημαντικότερα κοινωνικά προγράμματα του Δήμου. Είναι η μοναδική υπηρεσία, η οποία έχει ως αρμοδιότητα της, τη λειτουργία Ξενώνα για Κακοποιημένες Γυναίκες. Αν αναλογιστεί κανείς, τις ελλείψεις σε επιστημονικό προσωπικό και τους ελάχιστους υποστηρικτικούς φορείς για την επαγγελματική αποκατάσταση των γυναικών, η προσφορά του είναι πολύ σημαντική μέσα σ' αυτές τις συνθήκες. Προσφέρει συμβουλευτικές υπηρεσίες, δυνατότητες για διαβίωση σ' ένα ασφαλές μέρος (Ξενώνα), βοήθεια για επαγγελματική αποκατάσταση, μέσω της συνεργασίας του με υπηρεσίες απασχόλησης. Γενικά, η όλη δράση του αποσκοπεί στην σφαιρική αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης γυναικών, αλλά και στην πρόληψη του φαινομένου, μέσω της επιμορφωτικής δραστηριότητας, που αναπτύσσει για την προαγωγή των δύο φύλων.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Σοφοκλέους 70 και Πειραιώς
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (01) 5244657

στ. ΞΕΝΩΝΑΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ: Η λειτουργία του Ξενώνα άρχισε το 1993. Είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας του Γραφείου Ισότητας με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας, η οποία παραχώρησε το κτίριο στο Δήμο Αθηναίων.

ΣΚΟΠΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Η λειτουργία του Ξενώνα αποσκοπεί στην παροχή άμεσης βοήθειας στις κακοποιημένες γυναίκες και στην αποτροπή χειρότερων καταστάσεων με σοβαρότατες συνέπειες για τις ίδιες τις γυναίκες και τα παιδιά τους.

ΤΥΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ: Ανήκει στον Οργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) και είναι Ν.Π.Δ.Δ. Ειδικότερα, ο Ξενώνας υπάγεται στο Γραφείο Ισότητας του Δήμου Αθηναίων.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ: Εποπτεύεται από τη Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας και Υγείας και οι οικονομικοί πόροι του προέρχονται από το Δήμο Αθηναίων.

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ:

ΚΤΙΡΙΑΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ: Πρόκειται για ένα κοινόβιο, το οποίο αποτελείται από δύο υπνοδωμάτια με κουκέτες, γραφείο, κουζίνα, τραπεζαρία, καθιστικό, τουαλέτες, αποθήκη και αυλή.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΞΕΝΩΝΑ: Έχει τη δυνατότητα φιλοξενίας 10 γυναικών μαζί με τα παιδιά τους. Σύμφωνα με τον κανονισμό λειτουργίας του, κάθε γυναίκα μπορεί να παραμείνει έως 1 μήνα στον Ξενώνα. Στην πράξη όμως, το όριο παραμονής μπορεί να παραταθεί έως και 6 μήνες. Γενικά, υπάρχει ελαστικότητα αναφορικά με το χρόνο παραμονής των γυναικών και η επιστημονική ομάδα αποφασίζει γι' αυτό το θέμα.

Όσον αφορά το ημερήσιο πρόγραμμα, έχει ως εξής:

- 8.30 π.μ.: Πρωινό.
- Ατομική καθαριότητα.
- Συνεργασία των γυναικών με το επιστημονικό προσωπικό, με τους δικηγόρους τους ή με άλλες κοινωνικές υπηρεσίες.
- Μεσημεριανό φαγητό.
- Έως 5.30 μ.μ.: Ώρα κοινής ησυχίας.
- Ελεύθερο Πρόγραμμα.
- 11.00 μ.μ.: Ύπνος

(Γενικά, το πρόγραμμα είναι ελαστικό και διαμορφώνεται με βάση τις ανάγκες κάθε γυναίκας και των παιδιών της).

ΕΡΓΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Ο Ξενώνας παρέχει στις γυναίκες που φιλοξενεί και στα παιδιά τους:

- Στέγη, προστασία, ασφάλεια.
- Ψυχολογική και κοινωνική στήριξη.
- Νομικές συμβουλές.
- Πληροφορίες για τη λειτουργία άλλων Κοινωνικών Υπηρεσιών και φορέων, που μπορούν ν' αποτανθούν, ανάλογα με τα προβλήματα, που αντιμετωπίζουν.
- Συνεργασίες με Λύκεια, Γυμνάσια, παιδικούς σταθμούς της περιοχής, όπου μπορούν να πηγαίνουν τα παιδιά.
- Πρόγραμμα δημιουργικής απασχόλησης των παιδιών: Συνεργασία με Πολιτιστικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων, που βρίσκεται στην περιοχή.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: Αρχικά, οι γυναίκες πρέπει ν' αποτανθούν στο Γραφείο Ισότητας, όπου θα μιλήσουν για το πρόβλημα τους και κατόπιν θα αποφασίσουν αν θέλουν να φιλοξενηθούν στον Ξενώνα. Η ίδια τακτική ακολουθείται και για όσα περιστατικά παρακολουθούνται από τα Συμβουλευτικά Κέντρα της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, εφ' όσον παραπομπές στον Ξενώνα γίνονται μόνο μέσω της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Γραφείου Ισότητας. Επίσης, οι γυναίκες πρέπει ν' αποκομίσουν τα εξής δικαιολογητικά:

- Ψυχιατρική βεβαίωση, ότι δεν πάσχουν από κάποια ψυχιατρική νόσο.

- Ιατρική βεβαίωση, ότι δεν έχουν μεταδιδόμενο νόσημα.

Κατά τη διάρκεια της παραμονής τους, συνεργάζονται με το επιστημονικό προσωπικό, έχουν τη δυνατότητα να πάρουν αποφάσεις για τη ζωή τους, ώστε ή θα επιστρέψουν σπίτι τους ή θα αποφασίσουν να ζήσουν χωρίς τον άνδρα, που τις κακοποιεί.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ: Το επιστημονικό προσωπικό του Ξενώνα είναι δύο ψυχολόγοι και μία κοινωνική λειτουργός από το Γραφείο Ισότητας, όπου απασχολούνται και στις δύο υπηρεσίες σε διαφορετικές ημέρες και ώρες. Επίσης, υπάρχουν 8 υπεύθυνες βάρδιες, τις οποίες αποτελούν διοικητικοί υπάλληλοι, οι οποίοι έχουν επιμορφωθεί κατάλληλα για την υποδοχή και ενημέρωση των γυναικών και είναι υπεύθυνοι γενικών καθηκόντων. Τέλος, εργάζονται στον Ξενώνα δύο φύλακες και μία καθαρίστρια.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥΣ: Στον Ξενώνα μπορούν να φιλοξενηθούν ενήλικες γυναίκες, οι οποίες κακοποιούνται είτε από συγγενικό τους πρόσωπο, είτε από τον εραστή τους. Μοναδικό κριτήριο για την είσοδο και παραμονή στον Ξενώνα αποτελούν οι βεβαιώσεις για την σωματική και ψυχική υγεία των γυναικών.

ΡΟΛΟΣ-ΕΡΓΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ: Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι κύρια υποστηρικτικός και ενισχυτικός. Επιχειρεί μαζί με κάθε γυναίκα να ανατρέξουν από κοινού στα γεγονότα, που προκάλεσαν την κακοποίηση, προσφέροντας της τον κατάλληλο χώρο και χρόνο, ψυχολογική και κοινωνική στήριξη, ώστε να σταθεροποιηθεί και να επανακτήσει την αυτοεκτίμηση της. Παράλληλα, προσπαθεί να φροντίσει για την καλύτερη διαμονή των παιδιών, παρέχοντας τους εποικοδομητικές διεξόδους, μέσω συνεργασιών με άλλους φορείς.

ΜΕΘΟΔΟΙ-ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Ο κοινωνικός λειτουργός χρησιμοποιεί τις βασικές μεθόδους κοινωνικής εργασίας, και κυρίως τη μέθοδο της Κ.Ε.Α. και Κ.Ε.Κ. Συνεργάζεται στενά με τις γυναίκες του Ξενώνα, χρησιμοποιώντας ενισχυτικές τεχνικές, τεχνικές ενδυνάμωσης, τόνωσης των εσωτερικών τους δυνάμεων. Παράλληλα συνεργάζεται με πλήθος οργανώσεων και υπηρεσιών, χρησιμοποιώντας διπλωματία, υπευθυνότητα, επαγγελματισμό, ώστε να δώσει λύσεις στα πολλαπλά προβλήματα, που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες, συνήθως σε πολλούς τομείς της ζωής τους.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ: Με την εργασία του, ο κοινω-

νικός λειτουργός αποσκοπεί στην πλήρη αποκατάσταση της ζωής κάθε γυναίκας. Ειδικότερα, επιδιώκει να επιτύχει την επαγγελματική, οικονομική αποκατάσταση τους, καθώς και την κοινωνική ένταξη τους, μέσω κοινωνικών επαφών και δημιουργίας ενός υποστηρικτικού και υγιούς κοινωνικού περιγύρου.

ΡΟΛΟΣ-ΕΡΓΟ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ: Οι ψυχολόγοι παρέχουν ψυχολογική υποστήριξη στις γυναίκες και επιδιώκουν την ενδυνάμωση της προσωπικότητάς τους, ώστε να καθορίσουν τη ζωή τους, παίρνοντας αποφάσεις για το μέλλον τους και των παιδιών τους. Επίσης, προσπαθούν να βοηθήσουν τα παιδιά καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής τους στον Ξενώνα και να χειριστούν τις τυχόν δυσκολίες προσαρμογής, που βιώνουν.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ: Το επιστημονικό προσωπικό του Ξενώνα συνεργάζεται με άλλες κοινωνικές υπηρεσίες (Συμβουλευτικά Κέντρα, Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας), με Αστυνομικά Τμήματα, με Νοσοκομεία, απ' όπου παραπέμπονται περιστατικά. Επίσης, συνεργάζεται με το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.) για προγράμματα κοινωνικής και επαγγελματικής επανένταξης, με Ο.Α.Ε.Δ. και άλλες υπηρεσίες για την πλήρη αποκατάσταση των γυναικών.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Αναμφισβήτητα, ο Ξενώνας Κακοποιημένων Γυναικών είναι το μοναδικό πλαίσιο για προσωρινή απομάκρυνση των γυναικών από ένα κλίμα βίας και φόβου. Παρέχει τη δυνατότητα στις γυναίκες ν' ανακαλύψουν ότι υπάρχουν εναλλακτικές δυνατότητες ζωής και εμπειρίας, να δυναμώσουν και αξιοποιώντας το χώρο και το χρόνο, που τους προσφέρεται να ρυθμίσουν τη ζωή τους. Βέβαια, η δυνατότητα φιλοξενίας του είναι πολύ μικρή, αναλογικά με ένα τέτοιο τεράστιο σε έκταση πρόβλημα. Ακόμη, οι γυναίκες, που υφίστανται βία στην επαρχία, στερούνται αυτής της δυνατότητας, εφ' όσον δεν υπάρχουν αντίστοιχες δομές. Ο συγκεκριμένος Ξενώνας αποτελεί το μόνο φωτεινό παράδειγμα στη χώρα μας και επιτελεί σημαντικό έργο, δεδομένης της μη σταθερότητας και της μετακίνησης του επιστημονικού προσωπικού του. Είναι αναγκαία λοιπόν, εκτός από τη στελέχωση του συγκεκριμένου, με σταθερό και μόνιμο εξειδικευμένο προσωπικό και η δημιουργία νέων ξενώνων σε άλλους Δήμους επαρχιακών πόλεων.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:

ΤΗΛΕΦΩΝΑ: ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΡΡΗΤΑ

Ξ. ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΔΡΙΚΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ: Το Δίκτυο αποτελεί μετεξέλιξη της Επιτροπής για την καταπολέμηση της Ανδρικής βίας κατά των Γυναικών, που συστήθηκε το 1996, με πρωτοβουλία των μελών της Γραμματείας Γυναικών της ΓΣΕΕ. Σήμερα συμμετέχουν στο Δίκτυο περί τις 50 γυναικείες οργανώσεις και ομάδες, πολλά γυναικεία τμήματα συνδικαλιστικών φορέων και μεμονωμένες γυναίκες, που διαθέτουν γνώση και εμπειρία στα θέματα της βίας κατά των γυναικών.

ΣΚΟΠΟΣ ΔΙΚΤΥΟΥ: Η άσκηση πίεσης στους κρατικούς φορείς για τη δημιουργία της αναγκαίας υποδομής για πρόληψη του φαινομένου, για στήριξη των γυναικών, που έχουν υποστεί βία, για δημοσιοποίηση και αναγνώριση του προβλήματος και καθιέρωση της επιμόρφωσης στα θέματα της ισότητας σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

ΤΥΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ: Πρόκειται για ένα συλλογικό όργανο, που προήλθε από την συνένωση πολλών οργανώσεων. Δεν είναι ένας τύπος νέας οργάνωσης, αλλά ένας τρόπος συνεργασίας ανάμεσα σε διάφορες οργανώσεις.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ: Δεν υπάρχει διοικητικό συμβούλιο, ούτε προεδρείο, εφ' όσον δεν πρόκειται για μια νέα οργάνωση, αλλά για ένα τρόπο συλλογικής δράσης μεμονωμένων οργανώσεων. Υπάρχει μόνο μια Γραμματεία, η οποία συντονίζει, συγκεντρώνει πληροφορίες και τις διοχετεύει προς όλα τα μέλη του. Το Δίκτυο δεν έχει μόνιμους οικονομικούς πόρους, παρά μόνο την εθελοντική εργασία των μελών του. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση χρηματοδότησε ένα πρόγραμμα, που εφήρμοσαν για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών.

ΕΡΓΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΙΚΤΥΟΥ: - Γραμμή καταγγελιών: τηλεφωνική γραμμή, όπου καταγγέλλονται περιστατικά και παρέχεται ψυχολογική στήριξη, καθώς και νομικές συμβουλές.

- Άσκηση πίεσης με σκοπό την κάλυψη των νομοθετικών κενών σχετικά με τα θέματα της βίας κατά των γυναικών, τη δημιουργία υποδομής σε κέντρα και ξενώνες για κακοποιημένες γυναίκες.

- Διοργάνωση σεμιναρίων σε ειδικούς, που εμπλέκονται στην αντιμετώπι-

ση ή την πρόληψη του προβλήματος (αστυνομικοί, δικαστές, γιατροί, ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, εκπαιδευτικοί).

- Μαθήματα αυτοάμυνας σε Αθήνα και επαρχία, καθώς και σε καταφύγια γυναικών, μετά από συνεννόηση με τη Γ.Γ.Ι.

- Ενέργειες για τη δημοσιοποίηση του προβλήματος, με συνέδρια, άρθρα στον Τύπο, εκπομπές στα Μ.Μ.Ε., εκδηλώσεις.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: Κατ' αρχήν, υπάρχει τηλεφωνική επικοινωνία, όπου αναφέρεται το περιστατικό της κακοποίησης και καταγράφεται, ώστε να γίνει μια στατιστική μελέτη. Στη συνέχεια, συνήθως δίνονται νομικές συμβουλές προς τις γυναίκες, που κακοποιούνται, καθώς και υποστηρίζονται ψυχολογικά. Ενδέχεται να γίνει παραπομπή κάποιου περιστατικού, αν είναι πολύ σοβαρό, προς πιο εξειδικευμένες υπηρεσίες.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ: Το προσωπικό αποτελείται από εθελοντές εκπαιδευτικούς, νομικούς, κοινωνιολόγους, γιατρούς κ.ά., οι οποίοι έχουν γνώση και πείρα πάνω στο αντικείμενο της βίας.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥΣ: Το Δίκτυο είναι ανοιχτό προς όλες τις γυναίκες, που υφίστανται οποιαδήποτε μορφή βίας, όπως καταναγκαστική πορνεία, βιασμό, ενδοοικογενειακή κακοποίηση, σεξουαλική παρενόχληση και δεν τίθεται κανένας περιορισμός σχετικά με τα προσωπικά στοιχεία των γυναικών (ηλικία, εθνικότητα κ.ά.).

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ: Το Δίκτυο συνεργάζεται με άλλες υπηρεσίες, που ασχολούνται με την κακοποίηση των γυναικών, δηλαδή Συμβουλευτικά Κέντρα, το Γραφείο Ισότητας κ.ά. Επίσης, όταν κάποιο περιστατικό χρήζει ψυχιατρικής παρακολούθησης, παραπέμπεται σε Κέντρα Ψυχικής Υγιεινής ή σε άλλες ψυχιατρικές δομές. Αξιόλογη βέβαια, είναι η συνεργασία του με οργανώσεις της Ευρώπης, που εργάζονται για την εξάλειψη του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ: Η δράση του αποτελεί μια φιλόδοξη και αξιόλογη προσπάθεια, προκειμένου να γίνει ορατό το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών, καθώς και οι ανάλογες ενέργειες για την πρόληψη και εξάλειψη του. Εν τούτοις, το Δίκτυο αντιμετωπίζει πρόβλημα ύπαρξης, εφ' όσον υπάρχουν οικονομικές δυσκολίες, οι οποίες εμποδίζουν την σύνδεση του με το Internet. Μέσα από αυτό το ηλεκτρονικό σύστημα θα είναι σε θέση να διοχετεύει πληροφορίες για υπηρεσίες και φορείς, που

προσφέρουν βοήθεια σε γυναίκες-θύματα βίας, καθώς και τους βασικούς τρόπους λειτουργίας τους. Οι δυσκολίες αυτές όμως, δεν αναιρούν το γεγονός ότι είναι αναγκαία η ύπαρξη του, επειδή η συνένωση των πολλών οργανώσεων, που το αποτελούν, επιτρέπει συλλογικότητα δράσης, σφαιρική αντιμετώπιση και άσκηση μεγαλύτερης πίεσης προς τις κρατικές αρχές.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Νικηταρά 8-10.

ΤΗΛΕΦΩΝΟ: (01) 3828126 (Δευτέρα-Παρασκευή, 4.00μ.μ.-8.00 μ.μ.).

η. ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΟΜΑΔΑ ΑΥΤΟΑΜΥΝΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ: Ξεκίνησε τη λειτουργία της το 1988 με πρωτοβουλία του "Βιβλιοπωλείου των Γυναικών" και ολοκλήρωσε τη δράση της το 1994. Το 1995 ξεκίνησε η δεύτερη ομάδα αυτοάμυνας, η οποία αποτελεί κομμάτι του Δικτύου για την Καταπολέμηση της Ανδρικής Βίας κατά των Γυναικών και συνεχίζει μέχρι σήμερα τη δράση της.

ΣΚΟΠΟΣ ΟΜΑΔΑΣ: Η γνωριμία με το σώμα και τις δυνατότητες του, ώστε γυμνάζοντας το και μαθαίνοντας τρόπους άμυνας να είναι σε θέση κάθε γυναίκα να αντιμετωπίζει κάθε κίνδυνο και άσκηση βίας.

ΤΥΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ: Πρόκειται για μια αυτόνομη ομάδα, η οποία λειτουργεί με βάση την εθελοντική εργασία της υπεύθυνης δασκάλας της ομάδας.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ: Εφ' όσον δεν υφίσταται κάποια συγκεκριμένη οργάνωση, δεν υπάρχει διοικητικός φορέας. Οι οικονομικοί πόροι της ομάδας προέρχονται εξ' ολοκλήρου από την μηνιαία συνδρομή των μελών της.

ΕΡΓΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΜΑΔΑΣ: Η εκμάθηση πολεμικών τεχνών και τρόπων άμυνας σε κάθε μορφή άσκησης βίας.

- Η λεκτική αυτοάμυνα: Με την κίνηση του σώματος, το λόγο και το βλέμμα να διεκδικεί κάθε γυναίκα τα δικαιώματά της στις διαπροσωπικές σχέσεις, στον εργασιακό χώρο και στον κοινωνικό της χώρο.
- Ανοιχτά σεμινάρια αυτοάμυνας σε Αθήνα και επαρχία.
- Δημοσιοποίηση και προβολή του έργου της, μέσα από τα Μ.Μ.Ε. και περιοδικά.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: Κατ' αρχήν, προηγείται τηλεφωνική επικοινωνία από κάθε ενδιαφερόμενη γυναίκα με τη δασκάλα της ομάδας. Στη συνέχεια, παρακολουθεί μαθήματα μια φορά δοκιμαστικά και αν την ικανοποιεί η όλη διαδικασία, κατόπιν γίνεται μέλος της. Έπειτα, παρακολουθεί μαθήματα αυτοάμυνας 2 φορές την εβδομάδα σε γυμναστήριο και μαθήματα λεκτικής αυτοάμυνας 1 φορά το μήνα.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ: Υπεύθυνη για τη λειτουργία της συγκεκριμένης ομάδας είναι μια δασκάλα πολεμικών τεχνών.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥΣ: Μέλος της ομάδας μπορεί να γίνει κάθε γυναίκα, ανεξαρτήτου ηλικίας, κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, εθνικότητας. Ο μόνος ανασταλτικός παράγοντας είναι η ύπαρξη σοβαρού ιατρικού προβλήματος, προκειμένου να μην τίθεται σε κίνδυνο η ζωή κάποιου μέλους.

ΡΟΛΟΣ-ΕΡΓΟ ΔΑΣΚΑΛΑΣ: Η υπεύθυνη δασκάλα της ομάδας έχει εκπαιδευτικό ρόλο και το έργο της συνίσταται στην εκμάθηση τεχνικών αυτοάμυνας. Η εκπαίδευση της βασίζεται στο τρίπτυχο: εντοπισμός στόχου, ακρίβεια κίνησης και κατάλληλο χτύπημα. Παράλληλα, αναπτύσσει τη συνειδητοποίηση και ενεργοποίηση της ικανότητας των γυναικών να απαιτούν στη λεκτική βία, εύστοχα και καίρια.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ: Η ομάδα συνεργάζεται μέσω του Δικτύου για την Καταπολέμηση της Ανδρικής Βίας κατά των Γυναικών με άλλες υπηρεσίες για τις κακοποιημένες γυναίκες, ώστε να εκπαιδεύουν οι γυναίκες αυτές σε βασικές τεχνικές άμυνας.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΟΜΑΔΑΣ: Αναμφίβολα, η Γυναικεία Ομάδα Αυτοάμυνας αποτελεί μια πρωτοποριακή προσπάθεια και μια καινοτομία για τα ελληνικά δεδομένα. Μολονότι υπάρχουν δυσκολίες σε οικονομικούς πόρους και σε κτιριακή υποδομή, η Ομάδα έχει επιδείξει αξιόλογο έργο. Δρα προληπτικά αλλά και κατασταλτικά σε ένα τόσο πολύπλοκο φαινόμενο. Για όλους αυτούς τους λόγους, κρίνεται αναγκαία η ύπαρξη της, σε καιρούς που έχει αυξηθεί η βία στο δρόμο, αλλά κυρίως έχει λάβει τεράστια έκταση μέσα στο σπίτι. Οι νέες αυτές συνθήκες επιβάλλουν την ύπαρξη πολλών ομάδων αυτοάμυνας σε επαρχιακές πόλεις, εφ' όσον οι γυναίκες πρέπει ν' αμυνθούν και να διεκδικούν τα δικαιώματά τους στο οικογενειακό περιβάλλον, στον εργασιακό χώρο και γενικότερα στην κοινωνία.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: -----

ΤΗΛΕΦΩΝΑ: (01) 5316467, 5237121.

Θ. ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ: Ιδρύθηκε το 1910 και η έδρα της βρίσκονταν στην Εισαγγελία Αθηνών. Οι πρώτοι ιατροδικαστές ήταν γιατροί με την ειδικότητα, αρχικά του χειρουργού και του παθολόγου-ανατόμου. Από το 1990 όμως, οι ιατροδικαστές είναι υποχρεωμένοι να είναι ειδικοί ιατροδικαστές.

ΣΚΟΠΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Να αποτελεί τον σύμβουλο της τακτικής δικαιοσύνης σε θέματα, που χρειάζεται να λάβει απαντήσεις και τα οποία άπτονται της ιατρικής επιστήμης.

ΤΥΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ: Είναι Δημόσια Υπηρεσία, εξαρτώμενη απευθείας από το Υπουργείο Δικαιοσύνης.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ: Διοικείται από την ίδια προϊστάμενη αρχή, δηλ. το Υπουργείο Δικαιοσύνης και οι οικονομικοί πόροι προέρχονται από τον προϋπολογισμό του.

ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ:

ΕΡΓΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Ασχολείται με περιπτώσεις αφνίδων και βίαιων θανάτων, εγκλημάτων, αυτοκτονιών, κακοποιήσεων

πάσης φύσεως, δηλητηριάσεων, ομαδικών ατυχημάτων (αεροπορικών ή ναυαγίων), καθορισμού ταυτότητας ζώντων και νεκρών, προβλημάτων πατρότητας κ.ά. Γενικά, ασχολείται με ό,τι αφορά την ανθρώπινη ζωή και δραστηριότητα από την ενδομήτρια ζωή μέχρι το θάνατο, αλλά και πέρα απ' αυτόν (εκταφή πτωμάτων για τη διενέργεια πάσης φύσεως εξετάσεων). Στην υπηρεσία υπάρχει ένα συγκροτημένο τοξικολογικό εργαστήριο, στο οποίο πραγματοποιούνται εργαστηριακές εξετάσεις για την έρευνα του DNA, αίματος, ούρων, τοξικών-ναρκωτικών ουσιών, αλκοόλ.

Ειδικότερα, όσον αφορά περιπτώσεις κακοποίησης γυναικών, η υπηρεσία ασχολείται με την εξέταση των θυμάτων και την περιγραφή των ευρημάτων της κακοποίησης, όπως ξυλοδαρμοί, πλήξεις με αντικείμενα, χρησιμοποίηση καυστικών υλικών και φωτιάς κ.ά.

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ: Κατ' αρχήν πρέπει να γίνει υποβολή μήνυσης στην Εισαγγελία για κάποια αξιόποινη πράξη ή να δοθεί παραγγελία από τις ανακριτικές και αστυνομικές αρχές της χώρας. Κατόπιν αναλαμβάνει την υπόθεση κάποιος ιατροδικαστής απ' την υπηρεσία και ασχολείται με τη διερεύνηση της.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ: Το προσωπικό της υπηρεσίας αποτελείται από 7 ιατροδικαστές, έναν προϊστάμενο προσωπικού, 4 γραφείς-δακτυλογράφους και 3 κλητήρες.

ΡΟΛΟΣ-ΕΡΓΟ ΙΑΤΡΟΔΙΚΑΣΤΩΝ: Εφ' όσον χρεωθούν κάποια υπόθεση, προχωρούν στη λήψη του περιστατικού. Έργο τους είναι η συγγραφή της ιατροδικαστικής έκθεσης και η αποστολή της προς την παραγγέλουσα αρχή. Ακόμη, οι ιατροδικαστές κλητεύονται στο δικαστήριο για να καταθέσουν και να δώσουν διευκρινίσεις για τα πορίσματα των εκθέσεων τους.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ: Πρόκειται για μια οργανωμένη υπηρεσία, η οποία καλύπτει ένα ευρύ φάσμα εκδηλώσεων της ανθρώπινης ζωής και δραστηριότητας. Προσφέρει αξιόλογο έργο και δίνει απαντήσεις σε πολλαπλά, σύνθετα και δυσεπίλυτα προβλήματα, τα οποία απασχολούν τη δικαιοσύνη και απαιτούν για τη λύση τους ιατρικές γνώσεις. Επομένως, η ύπαρξη της κρίνεται αναγκαία, εφ' όσον βοηθάει τις δικαστικές αρχές να απονέμουν δικαιοσύνη, όσο το δυνατόν ασφαλέστερα, με αντικειμενικό και ηθικό τρόπο.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Αναπαύσεως 10.

ΤΗΛΕΦΩΝΑ: (01) 9244900, 9219100.

ι) ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ: Ιδρύθηκε το 1920 με πρωτοβουλία της κ. Αύρας Θεοδωροπούλου. Έχει συνεχή λειτουργία από τότε έως και σήμερα, με μικρή διακοπή της δραστηριότητας του κατά τη μεταξική δικτατορία και κατά τη δικτατορία των συνταγματαρχών. Από το 1923 είναι μέλος της Διεθνούς Ένωσης Γυναικών, η οποία είναι συμβουλευτική οργάνωση του ΟΗΕ.

ΣΚΟΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ: Η κατάκτηση από τις γυναίκες ίσων αστικών, πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων με τους άνδρες στο νόμο και στην πράξη, καθώς και η προώθηση της γενικής, επαγγελματικής και κοινωνικής μόρφωσης των γυναικών.

ΤΥΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ: Πρόκειται για μια φεμινιστική, μη κομματική οργάνωση, συνδεδεμένη με το Τμήμα Πληροφόρησης του ΟΗΕ. Εδρεύει στην Αθήνα και έχει Τμήματα με διάφορες πόλεις της Ελλάδας.

ΔΙΟΙΚΗΣΗ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ: Διοικείται από 15μελές διοικητικό συμβούλιο και η θητεία κάθε μέλους είναι 3ετής. Ειδικότερα υπάρχει η πρόεδρος, δύο αντιπρόεδροι, η Γενική Γραμματέας, η Ειδική Γραμματέας, ο Ταμίας και 9 μέλη. Οι οικονομικοί πόροι της οργάνωσης προέρχονται από την ετήσια συνδρομή των μελών και από δωρεές.

ΕΡΓΟ-ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ: Στην οργάνωση λειτουργεί:

- Κέντρο Τεκμηρίωσης και Μελετών Γυναικείων Προβλημάτων (ΚΕ.ΤΕ.-ΜΕ), το οποίο επεξεργάζεται και ταξινομεί ένα πλήρες αρχείο τύπου για θέματα-προβλήματα που αφορούν το γυναικείο πληθυσμό. Ακόμη, διεξάγει έρευνες για φεμινιστικά θέματα.
- Από το 1975 ο Σύνδεσμος οργανώνει συστηματικά κάθε χρόνο σεμινάρια πάνω σε ποικίλα θέματα, που αφορούν τη θέση της γυναίκας και την ισότητα των δύο φύλων.
- Από το 1923 εκδίδει το περιοδικό "Ο Αγώνας της Γυναίκας", στο οποίο προβάλλει τις πρωτοποριακές θέσεις και διεκδικήσεις του σχετικά με το γυναικείο φύλο.
- Κάθε χρόνο απονέμει το βραβείο "Παύλος Παλαιολόγος" στον δημοσιογράφο, που κατά την προηγούμενη χρονιά πρόβαλε κατά το συστηματικότερο και επιτυχέστερο τρόπο την ισότητα των δύο φύλων.

- Τέλος, στον Σύνδεσμο λειτουργούν δύο Συμβουλευτικά Τμήματα:

α) Παροχή νομικών συμβουλών από δικηγόρους, μέλη του, κάθε Τετάρτη 6.30 μ.μ.-8.00 μ.μ.

β) Βοήθεια και συμπαράσταση σε γυναίκες, που αντιμετωπίζουν προβλήματα σωματικής και ψυχικής βίας στο οικογενειακό τους περιβάλλον, κάθε Πέμπτη 4.00 μ.μ.-5.00 μ.μ.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ: Αποτελείται από μέλη του Συνδέσμου, τα οποία είναι εθελοντές επιστήμονες, όπως νομικοί, καθηγήτριες Πανεπιστημίου, Κοινωνιολόγοι, Ψυχολόγοι, Εκπαιδευτικοί, αλλά και απλοί ευαίσθητοποιημένοι πολίτες.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥΣ: Στην οργάνωση μπορούν να απευθυνθούν όλες οι γυναίκες, που χρειάζονται οποιαδήποτε νομική ή συμβουλευτική βοήθεια, ανεξαρτήτου ηλικίας, εθνικότητας, κοινωνικοοικονομικής κατάστασης.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ: Η οργάνωση συνεργάζεται με άλλες υπηρεσίες, που ασχολούνται με την κακοποίηση Γυναικών, με τη Γενική Γραμματεία Ισότητας, καθώς και με άλλες φεμινιστικές οργανώσεις σε όλη την Ελλάδα.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ: Ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας προσφέρει σημαντικό έργο προς την κατεύθυνση της επίτευξης της ισότητας των δύο φύλων σε επίπεδο νοοτροπίας και σε κοινωνικό επίπεδο. Με τους ελάχιστους οικονομικούς πόρους, που διαθέτει, έχει αναπτύξει πλήθος προγραμμάτων, τα οποία θα ήταν πιο αποτελεσματικά, αν υπήρχε η ανάλογη κρατική οικονομική στήριξη. Οι δυσκολίες αυτές όμως, δεν μειώνουν τη διάθεση, το μεράκι και την προσφορά των μελών του, τα οποία εργάζονται αποφασιστικά για την επίτευξη της ουσιαστικής και αληθινής ισότητας.

[**ΣΗΜΕΙΩΣΗ:** Στην Ελλάδα υπολογίζεται ότι έχουν αναπτύξει δράση περί τις 50 εθελοντικές γυναικείες οργανώσεις, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των δύο φύλων. Λόγω του περιορισμού της παρούσας μελέτης και αποφυγής περαιτέρω εξειδικεύσεων, έγινε η παρουσίαση μόνο της συγκεκριμένης οργάνωσης, θεωρώντας την ως αντιπροσωπευτική όλων των υπολοίπων.]

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: Σόλωνος 41.

ΤΗΛΕΦΩΝΑ: (01) 3626460, 3616236.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

A. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΚΡΙΤΙΚΗ ΔΟΜΩΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Στο σημείο αυτό και με βάση την αναλυτική μελέτη του φαινομένου της συζυγικής σωματικής-ψυχολογικής κακοποίησης, που προηγήθηκε, μπορούμε να καταλήξουμε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

- Πρόκειται για ένα πανάρχαιο φαινόμενο, το οποίο είναι βαθιά ριζωμένο στην ιστορία της ανθρωπότητας. Πηγάζει και συντηρείται από τις κοινωνικοοικονομικές δομές της κοινωνίας και αποτελεί την ακραία εκδήλωση ανισότητας ανάμεσα στα δύο φύλα.
- Στη σύγχρονη εποχή, έχει λάβει διαστάσεις επιδημίας, με αποτέλεσμα να έχει αναχθεί σε μείζον κοινωνικό πρόβλημα, το οποίο συναντάται σε κάθε φυλετική, κοινωνικοοικονομική, ηλικιακή, μορφωτική και θρησκευτική ομάδα.
- Αποτελεί μιά σύνθετη και μακροχρόνια διαταραχή της οικογενειακής δομής, η οποία εμφανίζεται με κυκλική μορφή, με εναλλαγές φάσεων βιαιότητας και ηρεμίας, καθώς και με συνύπαρξη διαφόρων μορφών βίας.
- Η συζυγική σχέση χαρακτηρίζεται ως συμβιωτική σχέση, καθώς αναπτύσσονται τάσεις εξάρτησης τους ενός συντρόφου από τον άλλον και εμφανίζονται παθολογικές καταστάσεις σε όλους τους τομείς ζωής του ζευγαριού.
- Η συζυγική κακοποίηση εμπεριέχει πολλαπλή και πολυδιάστατη αιτιολογία, καθώς πλήθος κοινωνικών, οικονομικών, ψυχολογικών παραγόντων ευθύνονται και επιδρούν στην εκδήλωση της.
- Επιφέρει καταστρεπτικές συνέπειες πάνω στις κακοποιημένες γυναίκες, οι οποίες μετατρέπονται σε θύματα, στα παιδιά, στους ίδιους τους δράστες και τελικά στη λειτουργία της οικογένειας.
- Δημιουργείται ένας ατέρμονας κύκλος βίας, ο οποίος αναπαράγεται από γενιά σε γενιά, καθώς η βία είναι επίκτητη και τα παιδιά, που προέρχονται από βίαιες οικογένειες, διαγωνίζονται από το δυσλειτουργικό είδος οικογενειακής ζωής.
- Η αποκάλυψη και η θεραπευτική αντιμετώπιση του προβλήματος απαιτούν μια επώδυνη και μακροχρόνια διαδικασία, η επίτευξη των οποίων προσκρούει πάνω σε πληθώρα δυσκολιών.

- Η στάση των ειδικών, του άμεσου και έμμεσου κοινωνικού περιβάλλοντος των κακοποιημένων γυναικών, των Μ.Μ.Ε. αυξάνει την υπάρχουσα προβληματική, μέσα από την άτυπη αποδοχή της συζυγικής βίας και την καλλιέργεια μύθων γύρω απ' αυτήν.
- Η νομική αντιμετώπιση του φαινομένου δεν κατοχυρώνει σε ικανοποιητικό βαθμό τα δίκαια αιτήματα των κακοποιημένων γυναικών, εφ' όσον επικρατούν σημαντικά κωλύματα στην εφαρμογή των νομικών διατάξεων.
- Η αποτελεσματική προληπτική και θεραπευτική αντιμετώπιση του φαινομένου επιβάλλει σφαιρική μελέτη, έρευνα και κατανόηση της δυναμικής της κακοποίησης. Παράλληλα, κοινωνικοί λειτουργοί και άλλοι ειδικοί μπορούν να αναδείξουν σημαντικό ρόλο προς την παραπάνω κατεύθυνση, υπερβαίνοντας ωστόσο σημαντικές και αντικειμενικές δυσκολίες.
- Τέλος, η υπάρχουσα κατάσταση σχετικά με τους αρμόδιους φορείς-υπηρεσίες για την αντιμετώπιση του φαινομένου στον Ελλαδικό χώρο, ανέδειξε τη χαμηλή στάθμη της κοινωνικής πολιτικής της χώρας μας σ' αυτό τον τομέα.

Πιο αναλυτικά, η παρουσίαση των δομών αντιμετώπισης του προβλήματος μας καθιστά ικανούς να προβούμε σε συγκεκριμένες διαπιστώσεις.

Κατ' αρχήν, το ζήτημα της βίας κατά των γυναικών βρίσκεται, στην Ελλάδα, στο στάδιο αναγνώρισης της έκτασης, της σοβαρότητας και των συνεπειών της, καθώς και της ανάγκης για αντιμετώπιση. Ωστόσο, η κρατική παρέμβαση στο πρόβλημα είναι υποτυπώδης και βασίζεται κυρίως στη δράση της Γενικής Γραμματείας Ισότητας. Άλλωστε γι' αυτό το λόγο, πλήθος γυναικείων οργανώσεων προβαίνουν σε μεθόδους άσκησης πίεσης προς τις κρατικές δομές.

Ειδικότερα, σε κρατικό επίπεδο, μέσω της Γενικής Γραμματείας Ισότητας λειτουργούν δύο Συμβουλευτικά Κέντρα για τις κακοποιημένες γυναίκες, σε Αθήνα και Πειραιά. Επίσης, σε συνεργασία με το Δήμο Αθηναίων λειτουργεί ένας Ξενώνας -ο μοναδικός- για τη φιλοξενία αυτών των γυναικών στην Αθήνα.

Διαπιστώνεται λοιπόν, ότι στην Ελλάδα υπάρχει ουσιαστική έλλειψη εξειδικευμένων υπηρεσιών, στις οποίες μπορούν ν' απευθυνθούν γυναίκες-θύματα βίας. Ωστόσο, υπάρχουν κάποιες άλλες υπηρεσίες, που έχουν διευρύνει τα προγράμματα τους, περιλαμβάνοντας προγράμματα αντιμετώπισης της γυναικείας κακοποίησης.

Αποτέλεσμα της υπάρχουσας κατάστασης είναι οι κακοποιημένες γυναίκες ν' απευθύνονται σε υπηρεσίες, με ευρύτερα αντικείμενα, όπως, Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας, Κέντρα Ψυχικής Υγείας και σε άλλες κοινωνικές υπηρεσίες. Εδώ όμως δεν γίνεται ουσιαστική παρέμβαση, λόγω

της έλλειψης γνώσης και ευαισθητοποίησης του προσωπικού πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα.

Ο μικρός λοιπόν, αριθμός των εξειδικευμένων για το πρόβλημα υπηρεσιών καλύπτει μόνο ένα μικρό ποσοστό του πληθυσμού των κακοποιημένων γυναικών στην περιοχή της πρωτεύουσας. Οι υπόλοιπες πόλεις της Ελλάδας εμφανίζουν παντελή έλλειψη ειδικών δομών για την αντιμετώπιση του προβλήματος, καθώς απουσιάζει κάθε προσπάθεια για αποκέντρωση των παρεχόμενων προγραμμάτων.

Ακόμη, η συνεργασία και ο συντονισμός ανάμεσα στους υπάρχοντες φορείς-υπηρεσίες (εξειδικευμένους και μη) χαρακτηρίζεται από έλλειψη οργάνωσης. Έτσι, παρατηρούνται φαινόμενα επικάλυψης υπηρεσιών ή κενών στην παροχή υπηρεσιών. Η αποσπασματική δράση των περισσότερων φορέων, σε συνδυασμό με την έλλειψη επαρκούς και ειδικευμένου προσωπικού, οδηγεί στη χαμηλή ποσοτική και ποιοτική παροχή υπηρεσιών προς τις κακοποιημένες γυναίκες.

Τέλος, τα υπάρχοντα προγράμματα αναφορικά με την αντιμετώπιση της κακοποίησης των γυναικών χαρακτηρίζονται από ελλιπή διεύρυνση του περιεχομένου τους σε όλους τους τομείς της ζωής των γυναικών. Υπάρχουν σημαντικές δυσκολίες για αποτελεσματική στήριξη των θυμάτων βίας, καθώς τα περισσότερα προγράμματα, που εφαρμόζονται, δεν επιλύουν τα προβλήματα στέγης, εργασίας, ασφάλειας των ίδιων και των παιδιών τους.

Επομένως, η κοινωνική πολιτική του Ελληνικού Κράτους χαρακτηρίζεται από απρογραμμάτιστη και αναποτελεσματική παρέμβαση. Για το λόγο αυτό, θ' ακολουθήσουν συγκεκριμένες προτάσεις, που σκοπό έχουν τη συστηματική προληπτική και θεραπευτική αντιμετώπιση των περιπτώσεων συζυγικής βίας.

B. ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

1. ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

Η βία κατά των γυναικών αντικατοπτρίζει την σχέση εξουσίας ανάμεσα στα δύο φύλα, την ανισοτιμία της γυναίκας ως προς το ρόλο, τις ευθύνες και τα δικαιώματα της. Επομένως, δεν πρόκειται για ένα ατομικό ή οικογενειακό ζήτημα, αλλά για κοινωνικό ζήτημα, καθώς αποτελεί την ακραία έκφραση της φυλετικής διάκρισης (σεξισμού).

Πλήθος παραγόντων αναπαράγουν και διαιωνίζουν το φαινόμενο της συζυγικής κακοποίησης γυναικών. Η αδιαφορία και η απραξία της Ελληνικής Πολιτείας, η στάση των αρμοδίων οργάνων του Κράτους, το νομικό καθεστώς, οι κοινωνικές αντιλήψεις συντηρούν το βίαιο καθεστώς, μέσα στο οποίο ζουν οι γυναίκες.

Η εξάλειψη λοιπόν, του φαινομένου θα επέλθει εφ' όσον γίνουν σημαντικά βήματα και ριζικές αλλαγές στις κοινωνικοοικονομικές δομές της χώρας. Για τον σκοπό αυτό, δίνεται έμφαση στον σχεδιασμό προληπτικών προγραμμάτων, τα οποία πρέπει να συμβάλλουν στην αλλαγή στάσεων και συνειδήσεων.

Πλήθος μελετητών (Walker, 1989, Μουζακίτης, Κοινωνική Εργασία, 1989, Τριανταφυλλίδου, Κοινωνική Εργασία, 1986 κ.ά.) καθώς και οι Εθνικές Εκθέσεις της Ελλάδας (1999 και 1995) προβαίνουν σε εισηγητικές προτάσεις, τις οποίες υιοθετούμε και παρουσιάζουμε.

Συγκεκριμένα, πρέπει να δοθεί έμφαση στον τρόπο κοινωνικοποίησης των νέων ατόμων. Η επιλογή μιας νέας ισότιμης και μη σεξιστικής διαπαιδαγώγησης αποτελεί αναγκαιότητα. Όλοι οι φορείς κοινωνικοποίησης, όπως η οικογένεια, το σχολείο, τα Μ.Μ.Ε. πρέπει ν' αναλάβουν δράση προς την παραπάνω κατεύθυνση.

Η οικογένεια και το σχολείο οφείλουν να εφαρμόσουν υγιείς τρόπους διαπαιδαγώγησης και πειθαρχίας των παιδιών. Έτσι, πρέπει να δίνονται θετικά κίνητρα στα παιδιά για την επανάληψη της σωστής συμπεριφοράς, χωρίς να γίνεται άσκηση κάθε μορφής βίας. Επίσης, επιβάλλεται ο περιορισμός των στερεότυπων ρόλων των δύο φύλων. Η ανατροφή και η εκπαίδευση των παιδιών λοιπόν, πρέπει να απομακρυνθεί από τις παραδοσιακές αντιλήψεις για τα δύο φύλα.

Σε ευρύτερα κοινωνικό επίπεδο, τα Μ.Μ.Ε. οφείλουν ν' αλλάξουν την στάση τους ως προς τη βία, περιορίζοντας την και τονίζοντας την αρνητική διάσταση της. Είναι γεγονός ότι η ποσότητα βίας γύρω μας, καθι-

στά την κοινή γνώμη ανεκτική προς βίαιες συμπεριφορές, δημιουργώντας την πεποίθηση ότι αυτές αποτελούν φυσιολογικές συμπεριφορές. Προκειμένου λοιπόν, να σπάσει ο γενεαλογικός κύκλος της βίας, απαιτείται έλεγχος και περιορισμός της προβολής της βίας στην καθημερινή ζωή.

Παράλληλα, απαιτείται αναδιάρθρωση όλων των κρατικών ή μη φορέων, που εμπλέκονται στην προσπάθεια άρσης της βίας. Εκπαιδευτικά σεμινάρια και ειδική διαπαιδαγώγηση αστυνομικών, δικαστικών λειτουργών, δημοσιογράφων, καθώς και νοσηλευτικού προσωπικού, κοινωνικών λειτουργών κ.ά. κρίνονται ιδιαίτερα χρήσιμα για την κατάρτιση και ευαισθητοποίηση των παραπάνω ατόμων, που ενδέχεται ν' ασχοληθούν με το θέμα.

Ακόμη, απαιτείται η συστηματική ενημέρωση της κοινής γνώμης, μέσω των Μ.Μ.Ε., φυλλαδίων, ομιλιών γύρω από τις αληθινές συνέπειες του φαινομένου. Επιβάλλεται λοιπόν, η ανάληψη οργανωμένης εκστρατείας-καμπάνιας, με σκοπό την κοινωνική ενημέρωση και ευαισθητοποίηση πάνω στην ισότητα των δύο φύλων και την αποκήρυξη κάθε μορφής άσκησης βίας.

Αναμφισβήτητα, η υλοποίηση των παραπάνω προτάσεων, οι οποίες έχουν προταθεί από αρκετούς μελετητές του φαινομένου θα δράσει καταλυτικά στην προσπάθεια εξάλειψης της συζυγικής κακοποίησης.

Ολοκληρώνοντας, οφείλουμε να παρουσιάσουμε και κάποιες άλλες παρεμβάσεις, που θα έχουν ως στόχο τις ίδιες τις γυναίκες και τις οποίες θεωρούμε εξίσου σημαντικές με όλα τα παραπάνω.

Συγκεκριμένα, επιβάλλεται η προσπάθεια αναβάθμισης της κοινωνικής θέσης των γυναικών, μέσω της εφαρμογής προγραμμάτων επιμόρφωσης, οικονομικής αυτάρκειας και ουσιαστικής χειραφέτησης τους.

Τα παραπάνω προγράμματα θα συμβάλλουν στην διαμόρφωση της ισότιμης προσωπικότητας των γυναικών, ως πολίτες ενός κράτους, εκπαιδεύοντας τις να διεκδικούν και να απαιτούν τα δίκαια αιτήματά τους.

Πιστεύουμε ότι η αλλαγή των δομών κάθε κοινωνίας μπορεί να επέλθει, μέσω της επαναστατικής δράσης του γυναικείου φύλου. Οποιαδήποτε ενέργεια προς την παραπάνω κατεύθυνση πρέπει να βασίζεται στην πεποίθηση ότι τα δικαιώματα των γυναικών είναι ενιαίο και αναπόσπαστο τμήμα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

2. ΓΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΔΟΜΩΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Η σφαιρική και αποτελεσματική αντιμετώπιση περιστατικών συζυγικής κακοποίησης γυναικών είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη σωστά οργανωμένη κοινωνική πολιτική του κράτους. Μια πολιτική, προσαρμοσμένη στις ιδιαίτερες ανάγκες των κακοποιημένων γυναικών, ώστε να τους παρέχεται ουσιαστική και επαρκής υποστήριξη.

Απαιτείται λοιπόν, η δημιουργία ενός κατάλληλου και οργανωμένου κρατικού και κοινοτικού δικτύου όλων των υφιστάμενων φορέων - οργανώσεων, που μπορούν να εξυπηρετήσουν θεραπευτικά τις κακοποιημένες γυναίκες. Μ' αυτό τον τρόπο, θα επιτευχθεί η συντονισμένη παροχή υπηρεσιών σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο.

Ειδικότερα πλήθος μελετητών (Τσιγκρής, 1996, Μουζακίτης, κοινωνική εργασία, 1989, Χατζηφωτίου, κοινωνική εργασία, 1998), καθώς και οι Εθνικές Εκθέσεις της Ελλάδας (1999 και 1995), καταδεικνύουν την ανάγκη για περισσότερες εξειδικευμένες υπηρεσίες στον ελληνικό χώρο. Υιοθετώντας απόλυτα τις προτάσεις τους, κρίνουμε ότι η Ελλάδα θα πρέπει να αποκτήσει οργανωμένα κέντρα προστασίας και υποστήριξης γυναικών - θυμάτων συζυγικής βίας.

Αυτά τα κέντρα να εντάσσονται στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και να συντονίζονται από το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας. Προκειμένου να επιτευχθεί η μεγαλύτερη δυνατή αποκέντρωση των προγραμμάτων τους, προτείνεται η σύσταση τους στην πρωτεύουσα κάθε νομού.

Παράλληλα, κάθε ένα πρέπει να είναι στελεχωμένο με επαρκές - εξειδικευμένο επιστημονικό και βοηθητικό προσωπικό. Το επιστημονικό προσωπικό να αποτελείται τουλάχιστον από δικηγόρο, γιατρό, κοινωνιολόγο, ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς. Η έκταση του φαινομένου επιβάλλει την επαρκή στελέχωση των κέντρων αυτών με ειδικούς επιστήμονες, με εξειδίκευση - ευαισθητοποίηση στο πρόβλημα.

Αναφορικά με τα σπίτια βραχυπρόθεσμης στέγασης (Ξενώνες κακοποιημένων γυναικών), πρέπει να ακολουθηθεί η ίδια τακτική. Χρειάζεται να επεκταθούν στις επαρχιακές πόλεις και να είναι στελεχωμένα με εξειδικευμένο προσωπικό, ώστε να δοθεί η δυνατότητα στις κακοποιημένες γυναίκες να προβούν σε επανεξέταση της κατάστασης τους για την λήψη αποφάσεων.

Ο σωστός τρόπος παρέμβασης στο πρόβλημα επιβάλλει και άλλες συγκεκριμένες ενέργειες, τις οποίες προτείνει ο Χ.Μουζακίτης (Κοινωνι-

κή Εργασία, 1989), τις οποίες υιοθετούμε και προτείνουμε να δρομολογηθούν.

Συγκεκριμένα, κρίνεται αναγκαία η δημιουργία κέντρων τηλεφωνικής υπηρεσίας, στα μεγάλα αστικά κέντρα, τα οποία να λειτουργούν σε 24ωρη βάση. Σ' αυτά θα μπορούν να απευθύνονται οι γυναίκες για συμβουλές, βοήθεια και παραπομπή σε ειδικές υπηρεσίες.

Επίσης, σε περιφερειακό επίπεδο, οι υπηρεσίες με ευρύτερο αντικείμενο όπως Κέντρα Ψυχικής Υγείας, Γραφεία Κοινωνικής Μέριμνας να στελεχωθούν με εκπαιδευμένους κοινωνικούς λειτουργούς, οι οποίοι θα χειρίζονται αποκλειστικά περιπτώσεις συζυγικής - οικογενειακής βίας. Με τον παραπάνω τρόπο, θα αξιοποιηθούν οι υπάρχουσες κοινωνικές υπηρεσίες, διευρύνοντας τα προγράμματα τους και βοηθώντας τις κακοποιημένες γυναίκες να αποφύγουν την πληθώρα των γραφειοκρατικών δυσκολιών, οι οποίες τις αποθαρρύνουν να θέσουν τέλος σε βίαιες σχέσεις.

Η εφαρμογή θεραπευτικών προγραμμάτων πρέπει να καλύπτει τις ανάγκες των γυναικών, αλλά και των παιδιών τους. Έτσι λοιπόν, εξειδικευμένες και μη υπηρεσίες του προβλήματος πρέπει να προβούν στην εφαρμογή θεραπευτικών ομάδων γυναικών και παιδιών εφ' όσον αυτό ενδείκνυται για κάθε περίπτωση.

Παράλληλα, κρίνεται αναγκαία η δημιουργία εξειδικευμένων υπηρεσιών για τη θεραπευτική αντιμετώπιση των δραστών. Η υιοθέτηση της εν λόγω πρότασης θα αποτελέσει καινοτομία για τα ελληνικά δεδομένα, καθώς έως τώρα δεν έχει γίνει κανένα εγχείρημα για την εφαρμογή της. Ωστόσο, κρίνεται σημαντική, εφ' όσον αν είναι επιθυμητή η σφαιρική και όχι η μονοδιάστατη αντιμετώπιση του φαινομένου, το πρώτο βήμα ίσως, αποτελεί η δημιουργία Συμβουλευτικών Κέντρων για δράστες.

Παράλληλα, απαιτούνται αλλαγές και σε νομικό επίπεδο, ώστε η γυναίκα να δικαιούται προστασίας, όταν ο σύζυγος βιαιοπραγεί πάνω της με οποιονδήποτε τρόπο. Η νομική κατοχύρωση των δικαιωμάτων της θεωρείται επιβεβλημένη, καθώς και η δημιουργία Κοινωνικής Υπηρεσίας στο Δικαστήριο, η οποία θα προσφέρει επαρκή στήριξη και βοήθεια στις κακοποιημένες γυναίκες.

Συνοψίζοντας, η ελληνική πολιτεία οφείλει να στηρίξει οικονομικά και να υλοποιήσει τα ανωτέρω προγράμματα, ώστε να γίνουν κάποια σημαντικά βήματα για την θεραπευτική αντιμετώπιση του προβλήματος. Επίσης, οι μη - κρατικές οργανώσεις και τα μεμονωμένα άτομα να ασκήσουν πίεση, ώστε να ακολουθηθεί μια σφαιρική πολιτική αγώνα κατά των βιαιοτήτων, που υφίστανται οι γυναίκες μέσα στο σπίτι.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Μεταφρασμένη :

1. Benard, Ch. & Schlaffer, E. (1990). Η καθημερινή βία στο γάμο. (μτφ.) Α. Δερβισοπούλου – Μπάγιερ, Θεσσαλονίκη, Παρατηρητής .
2. Button, J. (1994). Στενότερες σχέσεις .Σέξ, αγάπη και κοινή λογική. (μτφ.) Ε. Ιωαννίδου, Αθήνα, Λύχνος .
3. Deivis ,Α. (1991). Γυναίκες ,κουλτούρα και πολιτική. (μτφ.) Γ. Αρβανίτη, Αθήνα ,Καστανιώτη.
4. Hirigoyen, M. F. (2000). Ηθική παρενόχληση. Η κρυμμένη βία στην καθημερινή ζωή. (μτφ.) Μ. Γ.εωργιάδου, Αθήνα, Πατάκη.
5. Lang, J. (1996). Αύριο, οι γυναίκες . (μτφ.) Β. Κοκκινου, Αθήνα, Νέα Σύνορα – Λιβάνη.
6. Norwood, R. (1998). Γυναίκες που αγαπούν πολύ. (μτφ.) Ε. Βαγγελάτου, Αθήνα, Φυτράκη.
7. Ratner, J. (1970). Ψυχολογία της γυναίκας .Η σύγχρονη γυναίκα ανάμεσα στο μύθο και την πραγματικότητα. (μτφ.) Γ. Βαμβαλής, Αθήνα, Μπουκουμάνη.
8. Walker, L. (1989). Η κακοποιημένη γυναίκα. (μτφ) Τ. Ανθουλιάς, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

- Ελληνική :

1. Δαράκη, Π. (1995). Το όραμα της ισοτιμίας της γυναίκας . Αθήνα, Καστανιώτη.
2. Παπαδόπουλος ,Ν. (1992). Επιθετικότητα : Κλασικές θεωρίες και πειραματικές διαπιστώσεις .Στο Ι. Ν. Νέστορος (επιμ.), Η επιθετικότητα στην οικογένεια, το σχολείο και την κοινωνία . (σελ. 23 – 34). Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα .

3. Παπαδοπούλου, Κ. (1981). Απολογισμοί και προοπτικές στους αγώνες των Ελληνίδων. Αθήνα ,Πύλη.
4. Σκόδρα ,Ε. (1992). Γυναίκες και βία στην οικογένεια και την κοινωνία .Στο Ι. Ν. Νέστορος (επιμ.), Η επιθετικότητα στην οικογένεια, το σχολείο και την κοινωνία . (σελ. 164 – 173). Ελληνικά Γράμματα ,Αθήνα .
5. Τσιγκρής ,Α. (1996). Βιασμός ,το αθέατο έγκλημα. Αθήνα – Κομοτηνή, Αντ. Ν. Σακκουλα .
6. Χουρδάκη, Μ. (1992). Οικογενειακή ψυχολογία. Αθήνα, Γρηγόρη.

- **Περιοδικά :**

i) Μεταφρασμένα :

1. Taylor, J. (1986). Κακοποίηση : Θεραπευτική συζύγων. (μτφ.) Κ. Παπαϊωάννου. Εκλογή, 69, 12 – 24.

ii) Ελληνικά :

1. Μουζακίτης , Χ. (1989). Συζυγική βία, αιτιολογία – επιπτώσεις – παρέμβαση. Κοινωνική Εργασία, 16, 217 – 225.
2. Μουζακίτης , Χ. (1993). Κοινωνική εργασία με οικογένεια ή οικογενειακή θεραπεία στην κοινωνική εργασία. Κοινωνική Εργασία, 31, 157 – 166.
3. Τζιόγκουρος , Χ. (1989). Η άσκηση βίας στην οικογένεια. Μια ανασκόπηση. Εκλογή, 82, 156 – 163.
4. Τριανταφυλλίδου, Τ. (1986). Κακοποιημένες γυναίκες .Μια σύγχρονη αντιμετώπιση. Κοινωνική Εργασία, 4, 243 – 250.
5. Χατζηφωτίου, Σ. (1998). Συζυγική κακοποίηση στην Ελλάδα και κοινωνική υποστήριξη : Μια πιλοτική έρευνα. Κοινωνική Εργασία, 49, 7 – 15.

- Άλλες πηγές :

1. Εθνική Έκθεση της Ελλάδας για το 4^ο Παγκόσμιο Συνέδριο του Ο.Η.Ε. για τις Γυναίκες στο Πεκίνο. (1995). Εθνικό Τυπογραφείο, Υπ. Προεδρίας, Γ.Γ.Ι., Αθήνα .
2. Εθνική Έκθεση της Ελλάδας προς την Επιτροπή του Ο.Η.Ε. για την εξάλειψη κάθε μορφής Διάκρισης σε βάρος των Γυναικών. (1999). Εθνικό Τυπογραφείο, Υπ. Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Γ.Γ.Ι. , Αθήνα .

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Το πρώτο πράγμα που έκανε ο θεός είναι η αγάπη
έπειτα έρχεται το αίμα
κι η δίψα για το αίμα
που την κεντρίζει
το σπέρμα του κορμιού καθώς τ' αλάτι.

Γιώργος Σεφέρης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΠΛΑΝΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

- ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ
- ΣΚΟΠΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ
- ΤΥΠΟΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ
- ΔΙΟΙΚΗΣΗ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ
- ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ
- ΕΡΓΟ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ
- ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ
- ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΟΥΣ
- ΡΟΛΟΣ – ΕΡΓΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ
- ΜΕΘΟΔΟΙ – ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
- ΣΤΟΧΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ
- ΡΟΛΟΣ – ΕΡΓΟ ΑΛΛΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ
- ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΜΕ ΑΛΛΟΥΣ ΦΟΡΕΙΣ
- ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ
- ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ – ΤΗΛΕΦΩΝΟ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

τών.

3. Όποιος χωρίς να το ξέρει ή να το θέλει η έγκυος προκαλεί με πρόθεση το θάνατο του εμβρύου τιμωρείται με πρόσκαιρη κάθειρξη.

4. Η πράξη δεν είναι άδικη και μένει ατιμώρητη, αν την εκτέλεσει γιατρός με το σκοπό να αποτρέψει αλλιώς αναπότρεπτο κίνδυνο για τη ζωή ή σοβαρή και διαρκή βλάβη της υγείας της εγκύου, αν η ανάγκη της άμβλωσης βεβαιώνεται και με πιστοποίηση άλλου γιατρού.

5. Ατιμώρητη παραμένει επίσης η άμβλωση που έκανε γιατρός με τη συγκατάθεση της εγκύου, όταν η συλλληψη έγινε ύστερα από βιασμό, καταχρηση γυναικας ανικανης να αντισταθει, αποπλανηση κορης ηλικιας κατωτερης των 15 ετων η ασημοξια

Συμφωνα επισης με το αρθρ 5 §3 του Ν 821/19/8 «επιτρεμεται η άμβλωσις (τεχνητή έκτρωσις) μέχρι και της 20ης εβδομάδος εις τας περιπτώσεις, εις τας οποίας ήθελον διαπιστωθή διά των συγχρόνων μέσων προγνωστικού ελέγχου (προγεννητική διάγνωσις) σοβαρά άνωμαλια του εμβρύου, επαγόμεναι την γέννησιν παθολογικών νεογμών. Επίσης επιτρεμεται αυτη και μέχρι της 12ης εβδομάδος εις περιπτώσεις κινδύνου της ψυχικής υγείας της μητρός, διαπιστουμένου υπό ψυχιάτρου, εργαζομένου εις Νοσηλευτικόν Ίδρυμα Δημοσίου Δικαίου. Αι λεπτομέρειαι της εφαρμογής των άνωτέρω θά καθορισθούν δι' αποφάσεων του Υπουργού Κοινωνικών Υπηρεσιών».

Άρθρο 305

Διαφήμιση μέσων άμβλωσης κλπ

Όποιος δημόσια ή με την κυκλοφορία εγγράφων, εικόνων ή παραστάσεων αναγγέλλει, διαφημίζει, έστω και συγκαλυμμένα, φάρμακα ή άλλα αντικείμενα ως κατάλληλα να προκαλέσουν άμβλωση ή προσφέρει με τον ίδιο τρόπο τις υπηρεσιες τις δικές του ή άλλου για την εκτέλεση ή την υποβοήθηση άμβλώσεων τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους.

Άρθρο 306

Έκθεση

1. Όποιος εκθέτει άλλον και έτσι τον καθιστά αβλήθητο, καθώς και όποιος με πρόθεση αφήνει αβλήθητο ένα πρόσωπο που το έχει στην προστασία του ή που έχει υποχρέωση να το διατρέψει και να το περιθάλπει ή να το μεταφέρει, ή ένα πρόσωπο που ο ίδιος το τραυματίσε υπαίτια, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών.
2. Αν η πράξη προκάλεσε στον παθόντα: α) βαριά βλάβη στην υγεία του, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών· β) το θάνατο του, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον έξι ετών.

Άρθρο 307

Παρόλειψη λύτρωσης από κίνδυνο ζωής

Όποιος με πρόθεση παράλειπει να σώσει άλλον από κίνδυνο ζωής αν και μπορεί να το πράξει χωρίς κίνδυνο της δικής του ζωής ή υγείας, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους.

ΔΕΚΑΤΟ ΕΚΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Σωματικές βλάβες

Άρθρο 308

Απλή σωματική βλάβη

1. Όποιος με πρόθεση προξενεί σε άλλον σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών ετών. Αν η κάκωση ή η βλάβη της υγείας που του προξένησε είναι εντελώς ελαφρά, τιμωρείται με φυλάκιση το πολύ έξι μηνών ή με χρηματική ποινή. Και αν είναι ασήμαντη, τιμωρείται με κράτηση ή πρόστιμο.

2. Η σωματική βλάβη της παρ. 1 δεν είναι άδικη, όταν επιχειρείται με τη συναίνεση του παθόντος και δεν προσκρούει στα χρηστά ήθη.

3. Ο υπαίτιος της πράξης της παρ. 1 είναι δυνατό να απαλλαγεί από κάθε ποινή αν παραούρθηκε στην πράξη από δικαιολογημένη αγανάκτηση εξαιτίας μιας αμέσως προηγούμενης πράξης που τέλεσε ο παθών εναντίον του ή ενώπιόν του και που ήταν ιδιαίτερα σκληρή ή θάναυση.

Το εδ. γ' της §1 προστέθηκε με το άρθρ. 6 του Ν.Δ. 1493/1953.

Άρθρο 308Α

Απρόκλητη σωματική βλάβη

1. Με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών τιμωρείται η απλή σωματική βλάβη (άρθρο 308 παρ. 1, εδ. α) αν έγινε χωρίς πρόκληση από τον παθόντα.

2. Αν η πράξη της προηγούμενης παραγράφου έχει το χαρακτήρα επικίνδυνης σωματικής βλάβης (άρθρο 309) ή αν σ' αυτήν συμμετείχαν δύο ή περισσότεροι, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους.

Το άρθρ. 308Α προστέθηκε στον Π.Κ. με το άρθρ. 18 του Ν. 1419/1984.

Άρθρο 309

Επικίνδυνη σωματική βλάβη

Αν η πράξη του άρθρου 308 τελέστηκε με τρόπο που μπορούσε να προκαλέσει στον παθόντα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική του βλάβη (άρθρ. 310 παρ. 2), επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.

Άρθρο 310

Βαριά σωματική βλάβη

1. Αν η πράξη του άρθρου 308 είχε επακόλουθο τη βαριά σωματική

ματική ή διανοητική πάθηση του παθόντος, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών.

2. Βαριά σωματική ή διανοητική ραθυση υπάρχει ιδίως αν η πράξη προξένησε στον παθόντα κίνδυνο ζωής ή θανάτου και μακροχρόνια αρρώστια ή σοβαρό ακρωτηριασμό ή αν τον εμπόδισε σημαντικά και για πολύ χρόνο να χρησιμοποιεί το σώμα ή τη διάνοια του.

3. Αν ο υπαίτιος επιδίδωκε το αποτέλεσμα που προξένησε, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.

Άρθρο 311

Θανατηφόρα βλάβη

Αν η σωματική βλάβη είχε επακόλουθο το θάνατο του παθόντος, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Αν ο υπαίτιος επιδίδωκε τη βαριά σωματική βλάβη του παθόντος επιβάλλεται κάθειρξη.

Το άρθρ. 311 τίθεται όπως τροποποιήθηκε με το άρθρ. 2 του Ν.Δ. 4090/1960

Άρθρο 312

Σωματική βλάβη ανηλικών κλπ

Αν δεν συντρέχει περίπτωση βαρύτερης αξιόποινης πράξης, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών: α) όποιος με συνεχή σκληρή συμπεριφορά προξενεί σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας σε πρόσωπο που δεν συμπλήρωσε ακόμη το δέκατο έβδομο έτος της ηλικίας του ή που δεν μπορεί να υπερασπίσει τον εαυτό του και ο δράστης το έχει στην επιμέλεια ή στην προστασία του ή ανήκει στο σπίτι του δράστη ή έχει μαζί του οχλήση εργασίας ή υπηρεσίας ή που του το έχει αφήσει στην εξουσία του ο υπόχρεος για την επιμέλειά του· β) όποιος με κακόβουλη παράμελση των υποχρεώσεών του προς τα προαναφε-

Άρθρο 325

Παράνομη κατακράτηση

Όποιος με πρόθεση κατακρατεί άλλον χωρίς τη θέλησή του ή του στερεί με άλλον τρόπο την ελευθερία της κίνησής του, τιμωρείται με φυλάκιση και αν η κατακράτηση διήρκεσε μακρό χρονικό διάστημα, με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών.

Άρθρο 326

Κατακράτηση παρά το Σύνταγμα

Όποιος παραβαίνει μια από τις διατάξεις του άρθρου 5 του Συντάγματος τιμωρείται με φυλάκιση.

Το άρθρ. 5 είναι ήδη άρθρ. 6 του Συντάγματος.

Άρθρο 327

Ακούσια απαγωγή

1. Όποιος με σκοπό το γάμο ή την ακολασία απάγει ή κατακρατεί παράνομα (άρθρ. 325) γυναίκα χωρίς τη θέλησή της ή γυναίκα που έχει διαταραγμένη νόσηση ή είναι ανίκανη να αντισταθεί λόγω απώλειας της συνειδησης ή διανοητικής ατέλειας ή για άλλο λόγο τιμωρείται αν τέλεσε την πράξη αυτή με σκοπό το γάμο, με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους· αν τη διέπραξε με σκοπό την ακολασία, με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.

2. Για την ποινική δίωξη απαιτείται έγκληση.

Το άρθρ. 327 τίθεται ρηώς τροποποιήθηκε με το άρθρ. 3 του Ν. 1272/1982.

Άρθρο 328

Εκούσια απαγωγή

1. Όποιος απάγει ή κατακρατεί με σκοπό το γάμο ή την ακο-

λασία άγαμη και ανήλικη γυναίκα με τη θέλησή της, χωρίς όμως τη συγκατάθεση των προσώπων που την έχουν στην εξουσία τους ή που έχουν σύμφωνα με το νόμο το δικαίωμα να φροντίσουν για το πρόσωπό της τιμωρείται, αν τέλεσε την πράξη αυτή με σκοπό το γάμο, με φυλάκιση μέχρι τριών ετών, αν με σκοπό την ακολασία, με φυλάκιση.

2. Για την ποινική δίωξη απαιτείται έγκληση.

Άρθρο 329

Γενική διάταξη

Αν στις περιπτώσεις των άρθρων 327 και 328 τελέστηκε με τη γυναίκα που έχει απαχθεί ο γάμος στον οποίο απέβλεπε η απαγωγή, η ποινική δίωξη ασκείται μόνο μετά την ακύρωσή του.

Άρθρο 330

Παράνομη βία

Όποιος χρησιμοποιώντας σωματική βία η απειλή σωματικής βίας ή άλλης παράνομης πράξης ή παράλειψης εξαναγκάζει άλλον σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή για τις οποίες ο παθών δεν έχει υποχρέωση τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών, ανεξάρτητα αν το απειλούμενο κακό στρέφεται εναντίον εκείνου που απειλείται ή κάποιου από τους οικείους του.

Άρθρο 331

Αυτοδικία

Όποιος ασκεί αυθαίρετα αξίωση σχετική με δικαίωμα που ή το έχει πραγματικά ή από πεποίθηση το οικειοποιείται τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι έξι μηνών ή με χρηματική ποινή. Η ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση.

Το εδ. β' προστέθηκε με το άρθρ. 4 του Ν.Δ. 4090/1960.

Άρθρο 332

Εξαναγκασμός σε παύση εργασίας

Όποιος με βία ή με απειλή εξαναγκάζει κάποιον να λάβει μέρος σε ένωση που σκοπό έχει την ομαδική παύση της εργασίας για να επιτύχει τη μεταβολή των όρων που διέπουν τη σχετική σύμβαση ή παρεμποδίζει κάποιον να αποχωρήσει από μια τέτοια ένωση, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή.

Άρθρο 333

Απειλή

1. Όποιος προκαλεί σε άλλον τρόμο ή ανησυχία απειλώντας τον με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή.

2. Για την ποινική δίωξη απαιτείται έγκληση.

Η §2 προστέθηκε με το άρθρ. 4 του Ν. 1272/1982.

Άρθρο 334

Διατάραξη οικιακής ειρήνης

1. Όποιος εισέρχεται παράνομα ή παραμένει παρά τη θέληση του δικαιούχου στην κατοικία άλλου ή στο χώρο που αυτός χρησιμοποιεί για την εργασία του ή σε χώρο περικλεισμένο που αυτός κατέχει τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή.

2. Οι πιο πάνω πράξεις ή οι πράξεις βίας εναντίον προσώπων ή πραγμάτων, καθώς και οι πράξεις φθοράς ξένης ιδιοκτησίας, που γίνονται με σκοπό να παρεμποδίσουν την έκδοση και την ελεύθερη κυκλοφορία εφημερίδων ή περιοδικών, καθώς και την ελεύθερη κυκλοφορία βιβλίων, τιμωρούνται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους· σε καμιά περίπτωση δεν επιτρέπεται μετατρο-

πή ή αναστολή της ποινής.

3. Όποιος εισέρχεται παράνομα σε κατάστημα ή χώρο δημόσιας, δημοτικής ή κοινοτικής υπηρεσίας ή νομικού προσώπου δημόσιου δικαίου ή επιχείρησης κοινής ωφέλειας ή παραμένει στους χώρους αυτούς παρά τη θέληση της υπηρεσίας που τους χρησιμοποιεί, της οποίας τη θέληση του δηλώνει ο νόμιμος εκπρόσωπος ή ο υπάλληλός της, και προκαλεί έτσι διακοπή ή διατάραξη της ομαλής διεξαγωγής της υπηρεσίας τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών.

4. Η ποινική δίωξη στις περιπτώσεις της παρ. 1 ασκείται ύστερα από έγκληση του δικαιούχου.

Το άρθρ. 334 τίθεται όπως τροποποιήθηκε με το άρθρ. 12 του Ν. 410/1976.

Άρθρο 335

Απατηλή διέγερση σε μετανάστευση

Όποιος από κερδοσκοπία και με δόλιο τρόπο πείθει άλλον να μεταναστεύσει από την ημεδαπή τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

ΔΕΚΑΤΟ ΕΝΑΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής*

Άρθρο 336

Βιασμός

1. Όποιος με σωματική βία ή με απειλή οπουδαίου και άμε-

* Ο τίτλος τίθεται όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρ. 8 του Ν. 1419/1984.

σου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία εξώγαμη ή σε ανοχή ή επιχείρηση σεαλόγους πράξης τιμωρείται με κάθειρξη.

2. Αν η πράξη της προηγούμενης παραγράφου έγινε από δύο ή περισσότερους δράστες που ενεργούσαν από κοινού, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών.

Το άρθρ. 336 τίθεται όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρ. 9 του Ν. 1419/1984. Ειδικότερα στην §1 ενοποιήθηκαν τα άρθρα 336 και 337, όπως ίσχυαν πριν τη δημοσίευση του Ν. 1419, ενώ με τη §2 προστέθηκε νέα διάταξη.

Άρθρο 337

Προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας

1. Οποιος με σεαλγείς χειρονιμίες ή προτάσεις που αφορούν σεαλγείς πράξεις προσβάλλει θάνασα την αξιοπρέπεια άλλου στο πεδίο της γενετήσιας ζωής του τιμωρείται με φυλάκισήν μέχρι ενός έτους ή χρηματική ποινή.

2. Με φυλάκισήν τριών μηνών μέχρι δύο ετών τιμωρείται η πράξη της προηγούμενης παραγράφου, αν ο παθών είναι νεότερος από 12 ετών.

Το άρθρο 337 τίθεται όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρ. 10 του Ν. 1419/1989 και αποτελεί νέα διάταξη στον Π.Κ.

Άρθρο 338

Κατάχρηση σε σεέλγεια

1. Οποιος καταχράται την παραφροσύνη γυναίκας ή την από οποιαδήποτε αιτία προερχόμενη ανικανότητά της να αντισταθεί για να έλθει σε εξώγαμη συνουσία μαζί της, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.

2. Οποιος καταχράται τις παραπάνω καταστάσεις και ενεργεί άλλη σεαλή πράξη σε γυναίκα ή άντρα, τιμωρείται με φυλάκισήν τουλάχιστον έξι μηνών.

Άρθρο 339

Αποπλάνηση παιδιών

1. Οποιος ενεργεί σεαλή πράξη με πρόσωπο νεότερο από 15 ετών ή το παραπλανά με αποτέλεσμα να ενεργήσει ή να υποστεί τέτοια πράξη τιμωρείται ως εξής:

α) αν ο παθών δεν συμπλήρωσε τα δέκα έτη, με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών.

β) αν ο παθών συμπλήρωσε τα δέκα, όχι όμως και τα δεκατρία έτη με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών και

γ) αν συμπλήρωσε τα δεκατρία έτη με φυλάκισήν.

2. Αν στην περίπτωση του στοιχείου γ' της προηγούμενης παραγράφου ο υπαίτιος όταν τέλεσε την πράξη δεν είχε συμπληρώσει τα 17 έτη, το δικαστήριο μπορεί να του επιβάλει μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα.

3. Αν μεταξύ του υπαίτιου και του παθόντος τελέστηκε γάμος, δεν ασκείται ποινική δίωξη, και αν τυχόν είχε ασκηθεί δεν συνεχίζεται, αλλά κηρύσσεται απαράδεκτη. Η ποινική δίωξη ασκείται ή συνεχίζεται μετά την ακύρωση του γάμου.

Το άρθρ. 339 τίθεται όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρ. 5 του Ν. 1272/1982.

Άρθρο 340

Γενική διάταξη

Αν κάποια από τις πράξεις των άρθρων 336, 338, και 339, είχε ως συνέπεια το θάνατο του παθόντος επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών ή ισόβια κάθειρξη.

Άρθρο 341

Αποτηλή επίτευξη συνουσίας

Οποιος επιτύχει να έλθει σε συνουσία με γυναίκα προκαλώντας ή χρησιμοποιώντας ιλιάνη εξαιτίας της οποίας η παθούσα

θεώρησε ότι η συνουσία πραγματοποιήθηκε σε γάμο, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.

Άρθρο 342

Κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια

1. Με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους τιμωρείται ο ανιων εξ αγχιστείας ή ο βετός γονέας, που ενεργεί ασελή πράξη με ανήλικο κατόντα ή με το θετό του τέκνο· ο επίτροπος ή ο επιμελητής ή οι κάθε είδους ανατροφείς με τον ανήλικο που έχουν στην επιμέλειά τους· οι δάσκαλοι ή παιδαγωγοί με τους ανήλικους μαθητές τους ή με εκείνους που παιδαγωγούν· οι κληρικοί με τα ανήλικα πνευματικά τους τέκνα.
2. Με την ίδια ποινή τιμωρούνται οι υπηρέτες και οι συγκάτοικοι, αν ενεργήσουν ασελή πράξη με ανήλικο που ανήκει στον ίδιο οικιακό κύκλο, καθώς και κάθε άλλος που ενεργεί ασελή πράξη με ανήλικο που του τον έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά.

Άρθρο 343

Ασέλγεια με κατάχρηση εξουσίας

Με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους τιμωρούνται: α) ο δήμιος υπάλληλος που ενεργεί ασελή πράξη με πρόσωπο που εξαρτάται υπηρεσιακά από αυτόν, «εκμεταλλεζόμενος» αυτή τη σχέση· β) οι διορισμένοι ή οπωσδήποτε εργαζόμενοι σε φυλακές ή άλλα κρατητήρια, σε σχολές, παιδαγωγικά ιδρύματα, νοσοκομεία, κλινικές ή κάθε είδους θεραπευτήρια και αναρρωτήρια ή σε άλλα ιδρύματα, προορισμένα να περιθάλπουν πρόσωπα που έχουν ανάγκη από βοήθεια, αν ενεργήσουν ασελή πράξη με πρόσωπο που έχει εισαχθεί ο' αυτά τα ιδρύματα.

Στην περ. α' η λέξη «εκμεταλλεζόμενος», που τέθηκε κατά τη μεταγλώττιση του Π.Κ., δεν αντιστοιχεί εννοιολογικά στη λέξη «καταχρώνμενος» του (ισχύοντος) αρχικού κειμένου.

Άρθρο 344

Έγκληση

Στις περιπτώσεις των άρθρων 337,338,339,341,342, και 343 για την ποινική δίωξη απαιτείται έγκληση. Στις περιπτώσεις του άρθρου 336 η ποινική δίωξη ασκείται αυτεπαγγέλτως, ο εισαγγελέας όμως μπορεί κατ' εξαιρεση με αιτιολογημένη διάταξη του ύστερα από έγκριση του εισαγγελέα εφετών, να απέχει οριστικά από την άσκηση της ποινικής δίωξης ή, αν έχει ασκήσει την ποινική δίωξη, να εισαγάγει την υπόθεση στο αρμόδιο συμβούλιο πλημμελειοδικών· αυτό μπορεί να παύσει οριστικά την ποινική δίωξη εκτιμώντας τη δήλωση του θύματος ή των κατά το άρθρο 118 προσώπων ότι η δημοσιότητα από την ποινική δίωξη θα έχει συνέπεια το σοβαρό ψυχικό τραυματισμό του θύματος.

Το άρθρ. 344 τίθεται όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρ. 11 του Ν. 1419/1984.

Άρθρο 345

Αιμομιξία

1. Η συνουσία μεταξύ συγγενών εξ αίματος ανιούσας και κατιούσας γραμμής τιμωρείται ως προς τους ανιόντες με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών, ως προς τους κατιόντες με φυλάκιση μέχρι δύο ετών· μεταξύ αμφιβαλών ή ετεροβαλών αδελφών η συνουσία τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.
2. Συγγενείς κατιούσας γραμμής μπορούν να απαλλαγούν από κάθε ποινή, αν κατά το χρόνο της πράξης δεν είχαν συμπληρώσει το 17ο έτος της ηλικίας τους.

Το πλαίσιο ποινής για τους ανιόντες (αυστηρότερο σε σύγκριση με την προηγούμενη ρύθμιση) καθορίστηκε με το άρθρ. 12 του Ν. 1419/1984.

Άρθρο 346**Ασέλγεια μετοξύ συγγενών**

1. Η επιχείρηση άλλης ασέλγης πράξης που γίνεται μεταξύ των συγγενών που αναφέρονται στο άρθρο 345 τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους.
2. Η παρ. 2 του άρθρου 345 έχει εφαρμογή και σ' αυτήν εδώ την περίπτωση.

Άρθρο 347**Ασέλγεια παρά φύση**

1. Η παρά φύση ασέλγεια μεταξύ αρρένων που τελέστηκε: α) με κατάχρηση μιας σχέσης εξάρτησης που στηρίζεται σε οποιαδήποτε υπηρεσία· β) από ενήλικο με αποπλάνηση προσώπου νεότερου από δεκαεπτά ετών ή από κερδοσκοπία τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών.
2. Με την ίδια ποινή τιμωρείται και όποιος ασκεί την ασέλγεια της παρ. 1 κατ' επάγγελμα.

Άρθρο 348**Διευκόλυνση ακολασίας άλλων**

1. Όποιος κατ' επάγγελμα διευκολύνει με οποιοδήποτε τρόπο την ασέλγεια μεταξύ άλλων τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους.
 2. Με φυλάκιση μέχρι τριών ετών και με χρηματική ποινή τιμωρείται όποιος διευκολύνει την ασέλγεια μεταξύ άλλων χρησιμοποιώντας απατηλά μέσα και αν ακόμη δεν ενεργεί κατ' επάγγελμα.
1. Όποιος για να εξυπηρετήσει ακολασία άλλων προάγει

Άρθρο 349**Μαστροπεία**

στην πορνεία ή εξωθεί στη διαφθορά ανήλικα πρόσωπα ή υποβάλει ή διευκολύνει την πορνεία ή τη διαφθορά των ανηλικών τιμωρείται με φυλάκιση εννέα μηνών μέχρι τριών ετών και με χρηματική ποινή, αν δεν υπάρχει περίπτωση να τιμωρηθεί για άλλη βαρύτερη αξιόποινη πράξη.

2. Η ποινή επιτείνεται σε φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και σε χρηματική ποινή, αν το έγκλημα τελέστηκε: α) εναντίον προσώπων νεότερου από δεκαέξι ετών· β) με απατηλά μέσα· γ) από τον ανιόντα συγγενή εξ αίματος ή εξ αγχιστείας ή από θετό γονέα, σύζυγο, επίτροπο ή από άλλον στον οποίο έχουν εμπιστευθεί τον ανήλικο για ανατροφή, διδασκαλία, επίβλεψη ή φύλαξη, έστω και προσωρινή.

3. Όποιος κατ' επάγγελμα ή από κερδοσκοπία προάγει στην πορνεία γυναίκες τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον δεκαοκτώ μηνών και με χρηματική ποινή.

Το άρθρ. 349 τίθεται όπως τροποποιήθηκε (ως προς το πλαίσιο ποινής) με το άρθρ. 6 του Ν.Δ. 4090/1960.

Άρθρο 350**Εκμετάλλευση πόρνης**

Άντρας που συντηρείται ολικά ή εν μέρει από γυναίκα που ασκεί κατ' επάγγελμα την πορνεία και από την εκμετάλλευση των σχετικών ανήθικων κερδών της τιμωρείται με φυλάκιση έξι μηνών μέχρι τριών ετών.

Το άρθρ. 350 τίθεται όπως τροποποιήθηκε (ως προς το πλαίσιο ποινής) με το άρθρ. 7 του Ν.Δ. 4090/1960.

Άρθρο 351**Σωματεμπορία**

με τρόπο τέτατο ώστε ο δικαιούχος να υποστεί στέρησης ή να αναγκαστεί να δεχτεί βοήθεια άλλων. Τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους.

Άρθ. 359. – **Εγκτάλειψη εγκύου.** Οποιος εγκαταλείπει σε απορία ή με άλλο τρόπο αβήθητη μια γυναίκα που έμεινε απ' αυτόν έγκυος και που λόγω της εγκυμοσύνης ή του τοκετού της δεν μπορεί να φροντίσει τον εαυτό της τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους. Η ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση.

Άρθ. 360. – **Παραμέληση της εποπτείας ανήλικου.** 1. Οποιος, ενώ έχει υποχρέωση εποπτείας ανήλικου νεότερου από δεκαεπτά ετών, παραλείπει να τον παρεμποδίσει από την τέλεση αξιόποινων πράξεων ή από το να επιδιώξει στην πορεία, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους, αν δεν συντρέχει περίπτωση να τιμωρηθεί αυστηρότερα με άλλη διάταξη.

2. Οποιος από αμέλεια γίνεται υπαίτιος της παράλειψης της προηγούμενης παραγράφου τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι τριών μηνών.

3. Η ποινή της παρ.1 εκτείνεται σε φυλάκιση μέχρι δύο ετών και της παρ.2 σε φυλάκιση μέχρι έξι μηνών, αν υπαίτιοι της παράλειψης έγιναν νονεις, επίτροποι ή κηδεμόνες υπό την υπεύθυνη επιμέλεια των οποίων έχει τεθεί ο ανήλικος σύμφωνα με το άρθρο 122 αυτού του Κώδικα.

4. Αν η πράξη που τέλεσε ο ανήλικος είναι πταισμα, το δικαστήριο μπορεί να απαλλάξει από κάθε ποινή τον υπαίτιο της παράλειψης των παρ. 1-3.

ΕΙΚΟΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα κατά της τιμής

Άρθ. 361. – **Εξύβριση.** 1. Οποιος, εκτός από τις περιπτώσεις της Αποφ. 362 και 363, προσβάλλει την τιμή άλλου με λόγο βλαφημίας ή με τρόπο ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή. Η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί μαζί με την ποινή της φυλάκισης.

2. Όταν η προσβολή της τιμής δεν είναι ιδιαίτερα βαριά αν ληφθούν υπόψη οι περιστάσεις και τα πρόσωπα του ατόμου που προσβλήθηκε, ο υπαίτιος τιμωρείται με κράτηση ή με πρόστιμο.

3. Η διάταξη της παρ.3 του άρθρου 308 έχει και σ' αυτή την περίπτωση εφαρμογή.

2. Το πιο πάνω όριο φυλάκισης επιτείνεται έως πέντε ετη, αν το εγκλημα το διέπραξε ένα από τα πρόσωπα του άρθρου 349 παρ.2 στοιχ.γ'.

3. Οι ποινές αυτές επιβάλλονται και αν ακόμη οι κατ' ιδίαν πράξεις που απαρίθμουν το συστατικά στοιχεία των παραπάνω εγκλημάτων εκτελέστηκαν σε διάφορες επικράτειες.

Άρθ. 352. – **Μέτρα ασφαλείας.** Στις περιπτώσεις των άρθρων 347 παρ.2, 348, 349, 350 και 351 εφαρμόζονται και οι σχετικές με τον οικιακές εργασίες και τους περιορισμούς διαμονής διατάξεις των άρθρων 72, 73 και 74.

Άρθ. 353. – **Πρόκληση σκανδάλου με ακόλαστες πράξεις.** 1. Οποιος δημόσια επιχειρεί ακόλαστη πράξη και προκαλεί μ' αυτήν σκάνδαλο τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

2. Οποιος εν γνώσει προσβάλλει βάνουσα την αιδω άλλου με ακόλαστη πράξη που επιχειρείται ενώπιόν του τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι έξι μηνών ή με χρηματική ποινή. Για την ποινική δίωξη αυτής της πράξης απαιτείται έγκληση.

ΕΙΚΟΣΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Εγκλήματα σχετικά με το γάμο και την οικογένεια

Άρθ. 354. – **Διατάραξη της οικογενειακής τάξης.** Οποιος με οποιονδήποτε τρόπο νοθεύει ή συγκαλύπτει την οικογενειακή τάξη, ποιοι και ιδίως οποιος υποβάλλει τέκνο τιμωρείται με φυλάκιση.

Άρθ. 355. – **Απάτη σχετική με γάμο.** Οποιος με απατηλά μετρητά παραπεθεί κάποιον να τελέσει γάμο άκυρο ή οκρωσίμο, αν ο γάμος αυτόν τον λόγο κηρύχθηκε αμετάκλητο άκυρος τιμωρείται με φυλάκιση ή με χρηματική ποινή. Η ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση.

Άρθ. 356. – **Διγαμία.** 1. Ο σύζυγος που τέλεσε νέο γάμο με τον οποίο μετακλήτως διαλυθεί ή ακυρωθεί ο προηγούμενος γάμος του κληρονομικά και εκείνας που συνάπτει μαζί του νέο γάμο εν γνώσει ότι υπαίτιος του πρώτου γάμου που δεν λύθηκε, ή δεν ακυρώθηκε, τιμωρείται με φυλάκιση ή με χρηματική ποινή. Η ποινική δίωξη ασκείται από τους δύο νεώτερους γάμους ή κηρύχθηκε άκυρος.

2. Η παραγραφή της πράξης αρχίζει από τον χρόνο που ο γάμος λύθηκε ή κηρύχθηκε άκυρος.

Άρθ. 357. – **[Μοιχεία]** Καταργήθηκε με το άρθρο 6 του ν. 1272 Β.

Άρθ. 358. – **Παραβίαση της υποχρέωσης για διατροφή.** Οποιος, κακόβουλα παραβιάζει την υποχρέωση διατροφής που του επιβάλλεται

γόνος που αφορά τη συζήτηση είναι αληθινό αν η απόφαση είναι καταδικαστική και ψευδές αν η απόφαση είναι αθωωτική και στηρίζεται στο ότι δεν αποδείχθηκε ότι το πρόσωπο που είχε δυσφημηθεί τέλεσε την αξιόποινη πράξη.

3. Η απόδειξη της αλήθειας του γεγονότος που αφορά τη δυσφήμιση δεν αποκλείει την τιμωρία για εξύβριση, αν από τον τρόπο που εκδηλώθηκε η από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η δυσφήμιση προκύπτει σκοπιές εξύβρισης.

Άρθ. 367. – 1. Δεν αποτελούν άδικη πράξη: α) οι δυσμενείς κρίσεις για επιστημονικές, καλλιτεχνικές ή επαγγελματικές εργασίες β) οι δυσμενείς εκφράσεις που περιέχονται σε έγγραφο δημοσίας αρχής για αντικείμενα που ανάγονται στον κύκλο της υπηρεσίας της, καθώς και γ) οι εκδηλώσεις που γίνονται για την εκτέλεση νόμιμων καθηκόντων, την άσκηση νόμιμης εξουσίας ή για τη διαφύλαξη (προστασία) δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιόφερον ή δ) σε ανάλογες περιπτώσεις.

2. Η πραγματοποιημένη διατάξη δεν εφαρμόζεται: α) όταν οι παραπάνω κρίσεις και εκδηλώσεις περιέχουν τα συστατικά στοιχεία της πράξης του άρθρου 363 καθώς και β) όταν από τον τρόπο της εκδήλωσης ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη, προκύπτει σκοπιές εξύβρισης.

Άρθ. 368. – **Εγκληση.** 1. Στις περιπτώσεις των άρθρων 361, 362, 363, 364 και 365 η ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση.

2. Στην περίπτωση του άρθρου 365 δικαίωμα να υποβάλουν έγκληση έχουν ο σύζυγος που εξήσε και τα παιδιά του νεκρού, και αν αυτοί δεν υπάρχουν, οι γονείς και οι αδελφοί του. Στην περίπτωση του άρθρου 364, δικαίωμα να υποβάλει έγκληση έχει το διοικητικό συμβούλιο και οποίος άλλος έχει ουσιαστές έννομο συμφέρον.

3. Αν ο παθών είναι δημοσίας υπάλληλος και η πράξη συνέβη κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας του ή για λόγους σχετικούς με την εκτέλεση της έχουν επίσης δικαίωμα να υποβάλουν έγκληση η προϊστάμενη του αρχή και ο αρμόδιος υπουργός.

Άρθ. 369. – **Δημοσίευση της απόφασης.** 1. Η παρ.3 του άρθρου 229 έχει εφαρμογή και στις περιπτώσεις των άρθρων 361, 362, 363, 364 και 365 υπέρ εκείνου που υπέβαλε την έγκληση ή πράξεσμία για τη δημοσίευση της απόφασης αρχίζει από την επίδοσή της σ' αυτόν. Αν η πράξη τελέστηκε με δημοσίευμα στον τύπο, η δημοσίευση πρέπει να γίνει με την καταχώρηση σε εφημερίδα τουλάχιστον του σκεπτικού και του διατακτικού της απόφασης.

τουλάχιστον τριών μηνών τιμωρείται η έμπρακτη εξύβριση (άρθρο 361 παρ.1), αν έγινε χωρίς πρόκληση από τον παθόντα.

2. Αν στην πράξη της προηγούμενης παραγράφου συμμετείχαν δύο ή περισσότεροι, επιβάλλεται φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών

Άρθ. 362. – **Δυσφήμιση.** Οποιας με οποιονδήποτε τρόπο ενώπιον τρίτου ιχθυρίζεται ή διαδίδει για κάποιον άλλον γεγονός που μπορεί να βλάψει την τιμή ή την υπόληψή του τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών ή με χρηματική ποινή. Η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί και μαζί με την ποινή της φυλάκισης.

Άρθ. 363. – **Συκοφαντική δυσφήμιση.** Αν στην περίπτωση του άρθρου 362, το γεγονός είναι ψευδές και ο υπαίτιος γνώριζε ότι αυτό είναι ψευδές τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών μαζί με τη φυλάκιση μπορεί να επιβληθεί και χρηματική ποινή. Μπορεί επίσης να επιβληθεί και στέρξη των πολιτικών δικαιωμάτων κατά το άρθρο 63.

Άρθ. 364. – **Δυσφήμιση ανώνυμης εταιρίας.** 1. Οποιος ισχυρίζεται με οποιονδήποτε τρόπο ενώπιον τρίτου ή διαδίδει για ανώνυμη εταιρία ορισμένο γεγονός που είναι σχετικό με τις επιχειρήσεις, την οικονομική κατάσταση ή γενικά τις εργασίες της ή με το πρόσωπο που τη διοικεί ή τη διευθύνουν και που μπορεί να βλάψει την εμπιστοσύνη του κοινού στην εταιρία και γενικά τις επιχειρήσεις της, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός ετους ή με χρηματική ποινή.

2. Δεν τιμωρείται ο κατηγορούμενος αν αποδείξει την αλήθεια του γεγονότος που ισχυρίστηκε ή διέδωσε.

3. Αν ο κατηγορούμενος γνώριζε ότι το γεγονός που ισχυρίστηκε διέδωσε είναι ψευδές τιμωρείται με φυλάκιση.

Άρθ. 365. – **Προσβολή της μνήμης νεκρού.** Οποιος προσβάλει τη μνήμη νεκρού με βάνουση ή κακόβουλη εξύβριση ή με συκοφαντική δυσφήμιση (άρθρο 363) τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι έξι μηνών

Άρθ. 366. – **Γενικές διατάξεις.** 1. Αν το γεγονός του άρθρου 361 είναι αληθινό, η πράξη μένει ατιμώρητη. Η απόδειξη όμως της αλήθειας του γεγονότος απαγορεύεται όταν αυτό αφορά αποκλειστικά μέλη του οικογενειακού ή του ιδιωτικού βίου που δεν θίγουν το δημόσιο συμφέρον και ο ισχυρισμός ή η διάδοση έγιναν κακόβουλα.

2. Αν στις περιπτώσεις των άρθρων 362, 363, 364 και 365 το γεγονός που ισχυρίστηκε ή διέδωσε ο υπαίτιος είναι πράξη αξιοποιήσιμη ή οποια σσκήθηκε δικαστική δίωξη αναστέλλεται η δική για τη δημοσίευση έως το τέλος της ποινικής δίωξης θεωρείται αποδεδειγμένο.

στην άσκηση του επαγγέλματος λογίζεται ως φυσική κατοικία του.

- Άρθ. 52.** — Η κατοικία διατηρείται ασότου αποκτηθεί νέα.
- Άρθ. 53.** — Αν δεν μπορεί να αποδειχθεί η τελευταία κατοικία του προσώπου, ως κατοικία θεωρείται ο τόπος διαμονής του.
- Άρθ. 54.** — **Κατοικία νόμιμη.** Αυτοί που έχουν διοριστεί σε ισάβια δημόσια υπηρεσία έχουν κατοικία τον τόπο όπου υπηρετούν.
- Άρθ. 55.** — Καταργήθηκε με το άρθρο 2 του ν 1329/83.
- Άρθ. 56.** — Ο ανήλικος που τελεί υπό γονική μέριμνα έχει κατοικία την κατοικία των γονέων του ή του γονέα που ασκεί μόνος του τη γονική μέριμνα. Αν τη γονική μέριμνα ασκούν και οι δύο γονείς χωρίς να έχουν την ίδια κατοικία, ο ανήλικος έχει κατοικία την κατοικία του γονέα με τον οποίο συνήθως διαμένει.

Ο ανήλικος που τελεί υπό επιτροπεία ή όποιος τελεί υπό πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση έχει κατοικία την κατοικία του επιτρόπου ή του δικαστικού συμπαραστατή του. (Όπως η παρ 2 αντικαταστάθηκε από το άρθρο 15 του ν 2447/96.)

Άρθ. 57. — **Δικαίωμα στην προσωπικότητα.** Όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητα του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αν η προσβολή αναφέρεται στην προσωπικότητα προσώπου που έχει πεθάνει, το δικαίωμα αυτό έχουν ο σύζυγος, οι κτιόντες, οι ανιόντες, οι αδελφοί και οι κληρονόμοι του από διαθήκη.

Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται.

Άρθ. 58. — **Δικαίωμα στο όνομα.** Αν σ' αυτόν που δικαιούται να φέρει ένα όνομα αμφισβητείται από άλλον το δικαίωμα αυτό, ή αν κάποιος χρησιμοποιεί παράνομα ορισμένο όνομα, ο δικαιούχος ή εκείνος που βλαπτείται μπορεί να ζητήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα και με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται.

Άρθ. 59. — **Ικανοποίηση ηθικής βλάβης.** Στις περιπτώσεις των δύο προηγούμενων άρθρων το δικαστήριο με την απόφασή του, ύστερα από αίτηση αυτού που έχει προσβληθεί και αφού λαβεί υπόψη το είδος της προσβολής, μπορεί επιπλέον να καθορίσει τον υπαίτιο να ικανοποιήσει την ηθική βλάβη αυτού που έχει προσβληθεί. Η ικανοποίηση συνίσταται

λαται από τις περιστάσεις.

Άρθ. 60. — **Δικαίωμα στα προϊόντα της διάνοιας.** Όποιος προσβάλλεται παράνομα στο αποκλειστικό δικαίωμά του επάνω στα προϊόντα της διάνοιας του έχει δικαίωμα να απαιτήσει κατά τους όρους του νόμου, να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Νομικά πρόσωπα

Άρθ. 61. — **Νομικά πρόσωπο γενικό.** Ενωση προσώπων για την επιδίωξη ορισμένου σκοπού, καθώς επίσης σύνολο περιουσίας που έχει τεχθεί στην εξυπηρέτηση ορισμένου σκοπού, μπορούν να αποκτήσουν προσωπικότητα (νομικό πρόσωπο), αν τηρηθούν οι όροι που αναγράφει ο νόμος.

Άρθ. 62. — **Εκτοση ικανότητας.** Η ικανότητα του νομικού προσώπου διακρίνεται σε εννομες σχέσεις που προϋποθέτουν ιδιότητες φυσικού προσώπου.

Άρθ. 63. — **Εγγραφο για τη σύσταση.** Η συστατική πράξη, το έγγραφο που εκδίδεται με την οργάνωσή του νομικού προσώπου συντάσσονται εγγραφικά.

Άρθ. 64. — **Έδρα.** Το νομικό πρόσωπο, αν στη συστατική πράξη ή στο έγγραφο που εκδίδεται με την οργάνωσή του, ως έδρα τον τόπο όπου λειτουργεί, ορίζει την έδρα του.

Άρθ. 65. — **Διοίκηση.** Το νομικό πρόσωπο διοικείται από ένα ή περισσότερα πρόσωπα που διορίζονται από τον νόμο ή από τον ορίζεται από το έγγραφο που εκδίδεται με την οργάνωσή του. Η διοίκηση είναι πολυμελής, αν δεν ορίζεται διαφορετικά. Η διοίκηση μπορεί να είναι συστατική, οι αποφάσεις λαμβάνονται με απλή πλειοψηφία των παρόντων.

Άρθ. 66. — **Μέλος της διοίκησης** δεν δικαιούται να ψηφίσει, αν η απουσία του οφείλεται στην άσκηση δικαιοπραξίας ή στην έγερση ή την κάλυψη της μετὰ του νομικού προσώπου και του μέλους ή του μέλους του η εξ αιματος συγγενούς του ως και τον τρίτο βαθμό.

Άρθ. 67. — **Εξουσιο της διοίκησης.** Όποιος έχει τη διοίκηση νομικού προσώπου φροντίζει τις υποθέσεις του και το αντιπροσωπεύει δικαστικά

Την ίδια ευθύνη έχει και όποιος ασκεί την εποπτεία με συμβάσει.

(Όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 21 του ν 2447/96.)

Άρθ. 924. — Ευθύνη του κατόχου ζώου. Ο κάτοχος ζώου ευθύνεται για τη ζημία που προξενήθηκε απ' αυτό σε τρίτον.

Αν η ζημία έγινε από κατοικίδιο ζώο που χρησιμοποιείται για το επαγγελματικό, τη φύλαξη της κατοικίας ή τη διατροφή του κατόχου του, αυτός δεν ευθύνεται, αν αποδείξει ότι δεν τον βαρύνει κανένα πταίσμα ως προς τη φύλαξη και την εποπτεία του ζώου.

Άρθ. 925. — Πτώση κτίσματος ή άλλου έργου. Ο κύριος ή νομέας κτίσματος ή άλλου έργου που συνεχεται με το έδαφος ευθύνεται για τη ζημία που προξενήθηκε σε τρίτον εξαιτίας ολικής ή μερικής πτώσης του, εκτός αν αποδείξει ότι η πτώση δεν οφείλεται σε ελαττωματική κατασκευή ή σε πλημμελή συντήρηση του.

Άρθ. 926. — Ζημία από περισσότερους. Αν από κοινή πράξη περισσότερων προήλθε ζημία ή αν για την ίδια ζημία ευθύνονται παράλληλα περισσότεροι, ενέχονται όλοι εις ολόκληρον. Το ίδιο ισχύει και αν έχουν ενεργήσει περισσότεροι συγχρόνως ή διαδοχικά και δεν μπορεί να εξακριβωθεί τίνος η πράξη επέφερε τη ζημία.

Άρθ. 927. — Αναγωγή μεταξύ τους. Εκείνος που κατά το προηγούμενο άρθρο κατέβαλε ολόκληρη την αποζημίωση έχει δικαίωμα αναγωγής κατά των λοιπών. Το δικαστήριο προσδιορίζει το μέτρο της μεταξύ τους ευθύνης ανάλογα με το βαθμό του πταίσματος καθενός. Αν δεν μπορεί να εξακριβωθεί ο βαθμός αυτός, η ζημία κατανέμεται μεταξύ όλων σε ίσα μέρη.

Άρθ. 928. — Σε περίπτωση θανάτωσης. Σε περίπτωση θανάτωσης προσώπου ο υπόχρεος οφείλει να καταβάλει τα νοσήλια και τα έξοδα της κηδείας σ' εκείνον που κατά το νόμο βαρύνεται μ' αυτά. Έχει επίσης την υποχρέωση να αποζημιώσει εκείνον που κατά το νόμο είχε δικαίωμα να απαιτεί από το θύμα διατροφή ή παροχή υπηρεσιών.

Άρθ. 929. — Σε περίπτωση βλάβης του σώματος ή της υγείας. Σε περίπτωση βλάβης του σώματος ή της υγείας προσώπου η αποζημίωση περιλαμβάνει, εκτός από τα νοσήλια και τη ζημία που έχει ήδη επέλθει, οτιδήποτε ο παθών θα στερείται στο μέλλον ή θα ξοδεύει επιπλέον εξαιτίας της αύξησης των δαπανών του. Υποχρέωση αποζημίωσης υπάρχει και προς τον τρίτο, ο οποίος είχε κατά το νόμο δικαίωμα να απαιτήσει την παροχή υπηρεσιών από τον παθόντα και τις στερείται.

...εται στο μέλλον καταβάλλεται σε χριμμιτικές, συυυ...
... υπάρχει σπουδαίος λόγος, η αποζημίωση μπορεί να επιδικαστεί σε...
... ελαυιο εφασαξ.

...ελετης της αποζημιωσης μπορεί κατά τις περιστάσεις να υποχρεω...
... να παρασχει ασφάλεια.

...ξίωση αποζημίωσης δεν αποκλείεται από το λόγο ότι κάποιος άλλος...
... την υποχρέωση να αποζημιώσει ή να διατρέψει αυτόν που αδικήθη...

Άρθ. 931. — Η αναπηρία ή παραμόρφωση που προξενήθηκε στον...
...θόντα λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη κατά την επιδίκαση της αποζημιώ...
... αν επιδρά στο μέλλον του.

Άρθ. 932. — Ικανοποίηση της ηθικής βλάβης. Σε περίπτωση αδι...
...πράξιας, ανεξάρτητα από την αποζημίωση για την περιουσιακή ζημία, ο...
... δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει ευλογία κατά την κρίση του χρηματική...
...κανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης. Αυτό ισχύει ιδίως για εκείνον που...
...παθε προσβολή της υγείας, της τιμής ή της αγνείας του ή στερήθηκε...
...την ελευθερία του. Σε περίπτωση θανάτωσης προσώπου η χρηματική...
...αυτή ικανοποίηση μπορεί να επιδικαστεί στην οικογένεια του θύματος...
...λόγω ψυχικής οδύνης.

Άρθ. 933. — Η αξίωση του προηγούμενου άρθρου δεν εκχωρείται...
...ούτε κληρονομείται, εκτός αν αναγνωρίστηκε με σύμβαση ή επιδόθηκε...
...γι' αυτήν αγωγή.

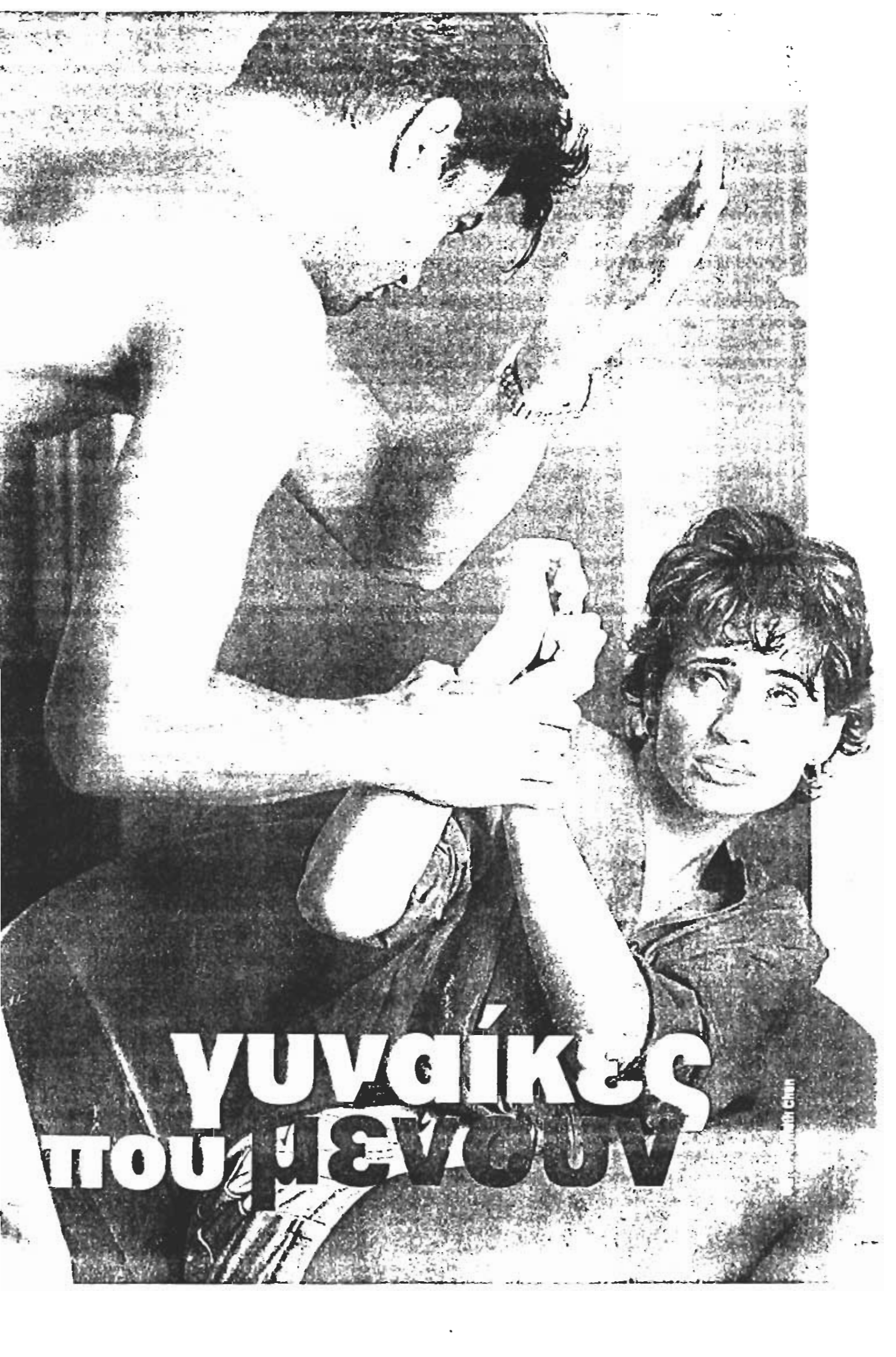
Άρθ. 934. — Παράνομη αφαίρεση πράγματος. Οποιος οφείλει...
...πράγμα που αφαιρέθηκε με παράνομη πράξη είναι υπερένημερος από το...
...χρόνο της αφαίρεσης.

Άρθ. 935. — Ο οφειλέτης αποζημίωσης για την αφαίρεση πράγματος...
...έχει για τις δαπάνες που έκανε σ' αυτό αξίωση κατά τις διατάξεις για...
...τη διεκδίκηση πράγματος.

Άρθ. 936. — Αποζημίωση για την αφαίρεση ή βλάβη πράγματος....
...Οποιος οφείλει αποζημίωση για την αφαίρεση ή βλάβη πράγματος ελευ...
...θερώνεται καταβαλλοντας την σ' αυτόν που ήταν νομέας του πράγματος...
...κατά το χρόνο της αφαίρεσης ή βλάβης, εκτός αν γνωρίζει ή υπαίτια...
...αγνοεί ότι τρίτος έχει κυριότητα ή άλλο δικαίωμα πάνω σ' αυτό.

Άρθ. 937. — Παραγραφή. Η απαίτηση από αδικοπράξια παραγρά...
...φεται μετά πενταετία, αφότου ο παθών έμαθε τη ζημία και τον υπόχρεο

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ

**γυναίκες
που μένουν**

© 1994 MCA/Universal

ΣΠΑΣΤΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ

1 ΣΤΙΣ **5**
ΓΥΝΑΙΚΕΣ

υπήρξε θύμα
ξυλοδαμού
τουλάχιστον
μία φορά από
τον άντρα της*

*Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Τομέας Ενημέρωσης 1998

Η Βία στην Οικογένεια είναι Έγκλημα!

Συγχαρητήρια! Την έπεισες να γυρίσει σπίτι

Τώρα είναι καιρός να σταματήσεις να την χτυπάς!

Η Βία στην Οικογένεια είναι Έγκλημα!
ΣΠΑΣΤΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ!

Γραμμή SOS της Γενικής Γραμματείας Ισότητας: 01-322 0900

Εθνική Επιτροπή
Κατ' ηρ. Βασίλη Γαργαλιάνου

ΕΝΔΕΓΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΣΟΠΡΑΙ

Μία στις πέντε γυναίκες ζει με ένα βίαιο σύζυγο

Η Βία στην Οικογένεια είναι Έγκλημα!
ΣΠΑΣΤΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ!

Γραμμή SOS της Γενικής Γραμματείας Ισότητας: 01-322 0900

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΈΝΩΣΗ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΡΥΤΕΤΩΝ
Αγία της Βίας στην Οικογένεια

η βία κωρύττει

η βία κωρύττει

Η Βία στην Οικογένεια είναι Έγκλημα!
ΣΠΑΣΤΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ!

γραμμή **SOS** της Γενικής Γραμματείας Ισότητας: **01-322 0900**

ΠΡΟΒΗΤΗΡΙΑΚΑΤΑΧ. 1017741

Ευρωπαϊκή Επιτροπή
Από το Βιότοκο Οικογένεια

Εγώ, δεν θα χτυπήσω ποτέ γυναίκα.

Μακάρι να μπορούσα να πω το ίδιο και για τον πατέρα μου.

Η Βία στην Οικογένεια είναι Έγκλημα!

ΣΠΑΣΤΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ!

Γραμμή SOS της Γενικής Γραμματείας Ισότητας: 01-322 0900

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ
ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

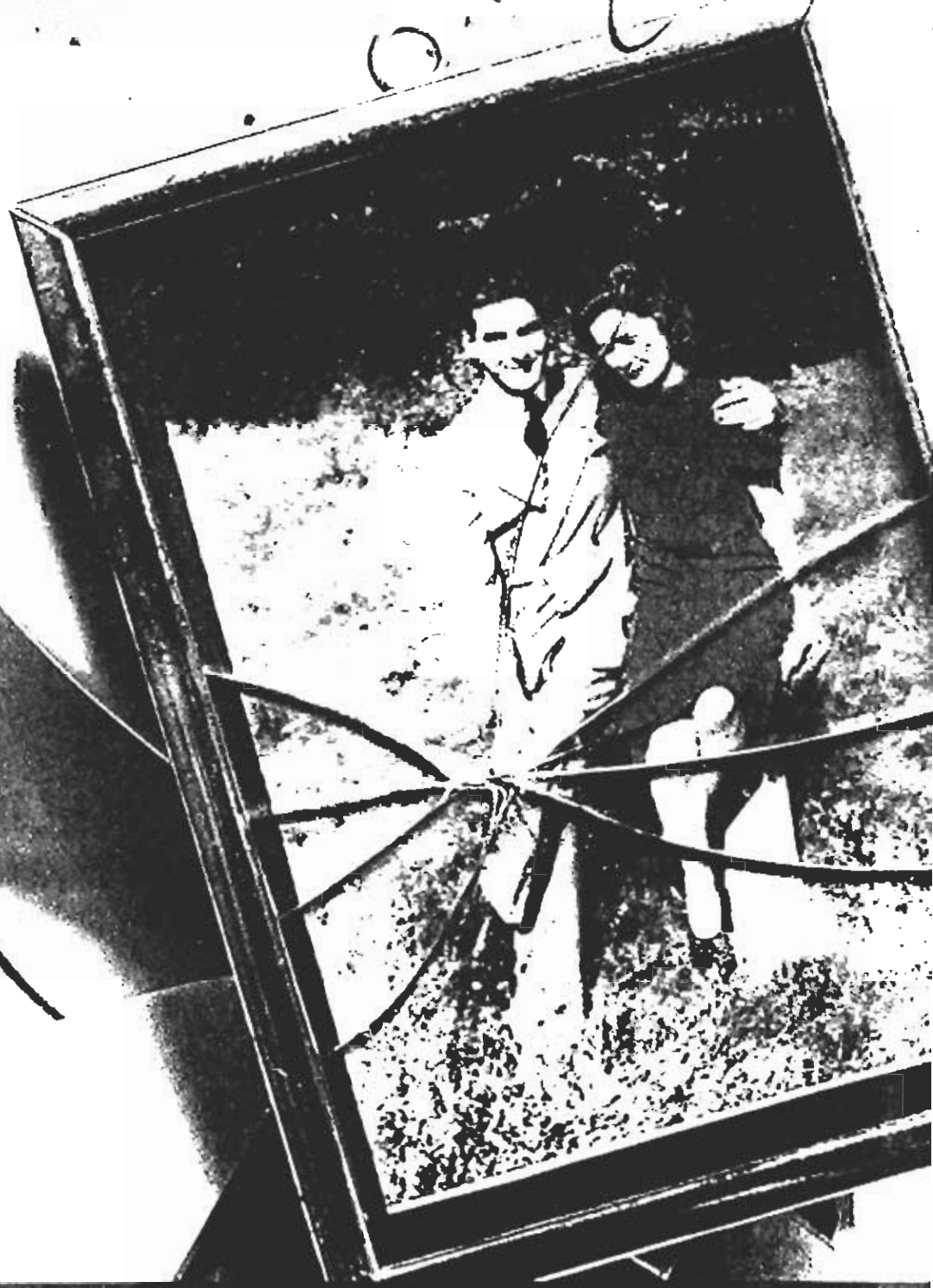
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

Εθνική Στρατηγική
Για την Ισότητα

Επαθόντας

την οπτη

Ευρωπαϊκή εκστρατεία κατά της βίας στην οικογένεια

ΣΕ ΜΕΡΙΚΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ, ΤΟ ΜΑΚΙΓΙΑΖ ΕΙΝΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΟ!

Η Βία στην Οικογένεια είναι Έγκλημα!
ΣΠΑΣΤΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ!

Γραμμή SOS της Γενικής Γραμματείας Ισότητας: **01-322 0900**

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΚΕΟΛ
ΟΠΩΣΤΕ ΣΕ ΣΙΩΠΗ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

Ευρωπαϊκή Εστρατεία
Κατά της Βίας στην Οικογένεια

ΑΝ ΨΑΧΝΕΙΣ ΓΙΑ ΒΟΗΘΕΙΑ, ΔΕΝ ΘΑ ΤΗ ΒΡΕΙΣ ΕΔΩ

Η Βία στην Οικογένεια είναι Έγκλημα!
ΣΠΑΣΤΕ ΤΗ ΣΙΩΠΗ!

Γραμμή SOS της Γενικής Γραμματείας Ισότητας: **01-322 0900**

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ
ΠΡΟΛΗΨΗΣ
ΒΙΑΣ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

Ευρωπαϊκή Επιτροπή
Κατά της Βίας στην Οικογένεια

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

- ΟΔΗΓΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ
- ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΔΡΑΣΗΣ
1999 - 2000

“ΙΣΟΤΗΤΑ - ΑΝΑΠΤΥΞΗ - ΕΙΡΗΝΗ”

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1999

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

ΔΡΑΓΑΤΣΑΝΙΟΥ 8, ΠΛ. ΚΛΑΥΘΜΩΝΟΣ 105 59 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ: 01/ 33 15 291-6, 33 15 343-6, FAX: 01/ 33 15 276
e-mail: gsequality@otenet.gr

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Ενημέρωση και Υποστήριξη

*Συμβουλευτικά Κέντρα για
τη βία κατά των γυναικών*

ΑΘΗΝΑ: ΤΗΛ. 52.35.318 - 52.35.250

ΠΑΤΡΑΣ: ΤΗΛ. 41.12.091 - 41.29.101

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ
ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ

ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΠΡΟ-
ΓΝΩΣΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

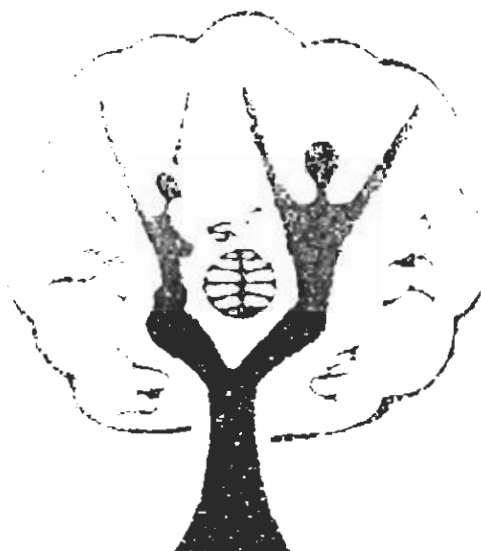
ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΗΙΑ

ΘΙΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Δ/ΝΣΗ ΚΟΙΝ. ΜΕΡΙΜΝΑΣ & ΥΓΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝ. ΜΕΡΙΜΝΑΣ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΙΣΟΤΗΤΑΣ
Σοφοκλέους 70 & Πειραιώς
Τηλ. 52.44.657 - 52.42.520

Μιλήστε!

*Μιλήστε στο πιο κοντινό σας άτομο!
Μιλήστε μας για να σας βοηθήσουμε!
Βοηθήστε τον εαυτό σας για να
βοηθήσετε άλλες γυναίκες!
Είναι δύσκολο αλλά γίνεται!*

ΔΙΚΤΥΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ
ΤΗΣ ΑΝΔΡΙΚΗΣ ΒΙΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

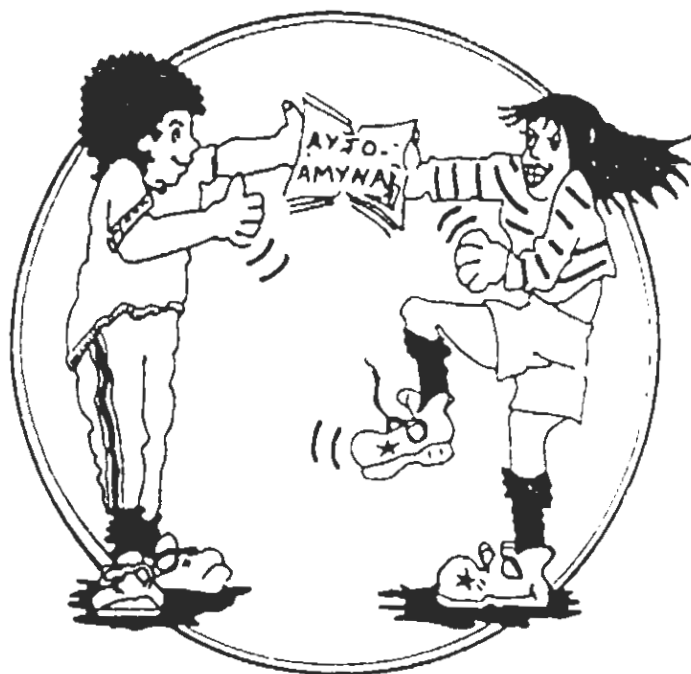
ΜΙΚΗΤΑΡΑ 3 ΤΟ • 106 73 ΔΟΜΗΝΑ • ΤΗΛ 35 23 124

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΟΜΑΔΑ ΑΥΤΟΑΜΥΝΑΣ

ΜΙΚΡΕΣ ΑΛΛΑ ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΑΥΤΟΑΜΥΝΑΣ

- Αντιδρούμε ψύχραιμα και δεν δείχνουμε το φόβο μας.
- Περπατάμε στο δρόμο στητά και με αυτοπεποίθηση.
- Κοιτάμε τον αντίπαλο σταθερά στα μάτια.
- Αμυνόμαστε με σκοπό να ελευθερωθούμε και να φύγουμε.
- Χτυπάμε γρήγορα και δυνατά και μόνο στα ευάλωτα σημεία.
- Δεν πετάμε μικροαντικείμενα άσκοπα, παρά μόνο διάφορες σκόνες-αν υπάρχουν-στα μάτια.
- Δε φωνάζουμε υστερικά αλλά βγάζουμε μία κραυγή από μέσα μας, με αποφασιστικότητα και θυμό ή φωνάζουμε «φωτιά».

ΕΥΑΛΩΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΑΝΔΡΙΚΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

ΜΑΛΛΙΑ: Αρπάξτε και τραβήξτε προς τα πίσω.

ΑΥΤΙΑ: Πιέστε τα.

ΤΟ ΜΗΛΟ ΤΟΥ ΑΔΑΜ:
Ζουπήξτε το.

ΚΑΤΩ ΑΠ' ΤΟΝ ΩΜΟ:
Χτυπήστε ή τσιμπήστε του τη σάρκα.

ΟΦΑΛΟΣ: Χώστε τα δάκτυλα, χτυπήστε το.

ΔΑΚΤΥΛΑ:
Τσακίστε τα.

ΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΟΥ ΠΟΔΙΟΥ: Τσιμπήστε το.

ΚΟΚΚΑΛΑ ΤΗΣ ΠΑΤΟΥΣΑΣ: Πατήστε τα και συνθλίψτε τα.

ΜΑΤΙΑ: Χώστε τα δάκτυλα.

ΜΥΤΗ: Πιέστε τη, χτυπήστε τη.

ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΚΛΕΙΔΙΟΥ ΤΟΥ ΩΜΟΥ: Πιέστε.

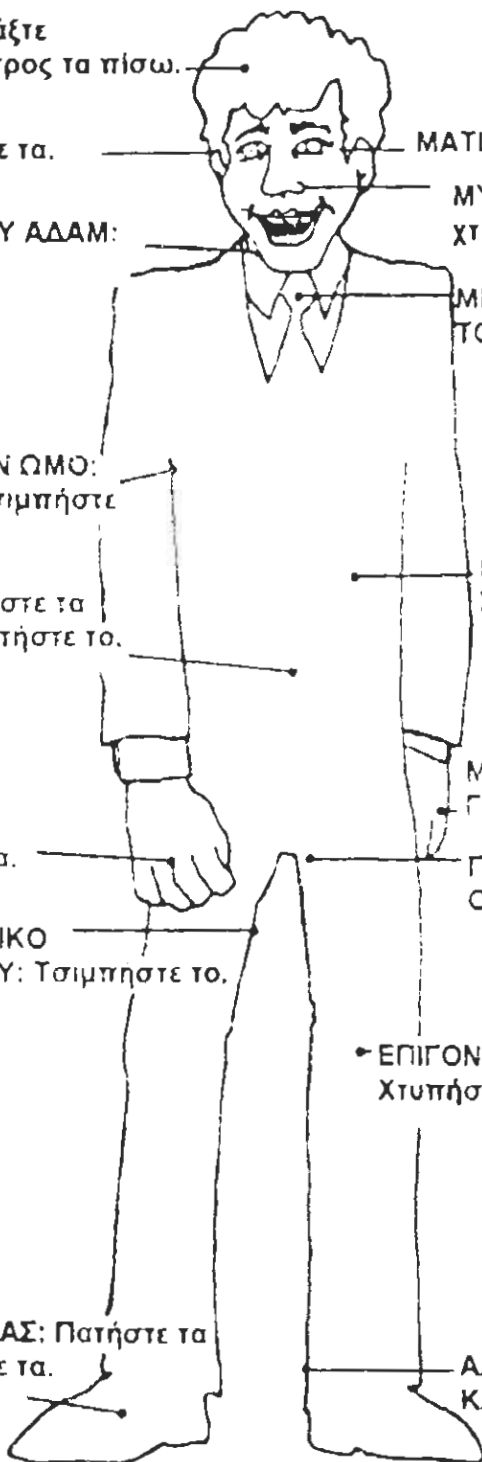
ΚΑΤΩ ΑΠ' ΤΑ ΠΛΕΥΡΑ:
Σφίξτε τα γρήγορα.

ΜΙΚΡΟ ΔΑΚΤΥΛΟ:
Γυρίστε το προς τα πίσω.

ΓΕΝΝΗΤΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ:
Οτιδήποτε.

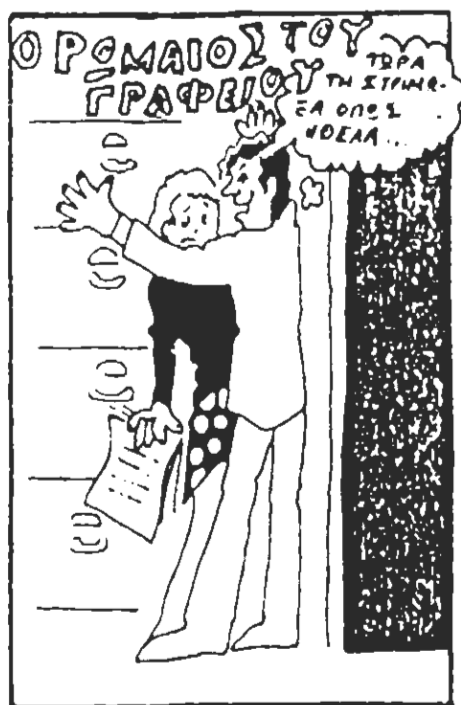
ΕΠΙΓΟΝΑΤΙΣ ΚΑΙ ΚΑΛΑΜΙ:
Χτυπήστε τα δυνατά με το πόδι.

ΑΧΙΛΛΕΙΟΣ ΤΕΝΟΝΤΑΣ:
Κλωτσήστε.

ΟΛΕΣ ΜΠΟΡΟΥΜΕ
ΝΑ ΑΝΤΙΣΤΑΘΟΥΜΕ
ΝΑ ΔΙΩΞΟΥΜΕ ΤΟ ΦΟΒΟ
ΑΠΟ ΜΕΣΑ ΜΑΣ.

ΝΑ ΧΑΝΕΙΣ ΤΗΝ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ
ΣΤΟ ΣΩΜΑ ΣΟΥ
ΣΗΜΑΙΝΕΙ ΝΑ ΧΑΝΕΙΣ
ΤΗΝ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ ΣΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΣΟΥ

Συνδεσμος για τα
Δικαιωματα της
Γυναίκας

Ετος ιδρυσεως 1920

ΚΕΤΕΜΙΕ

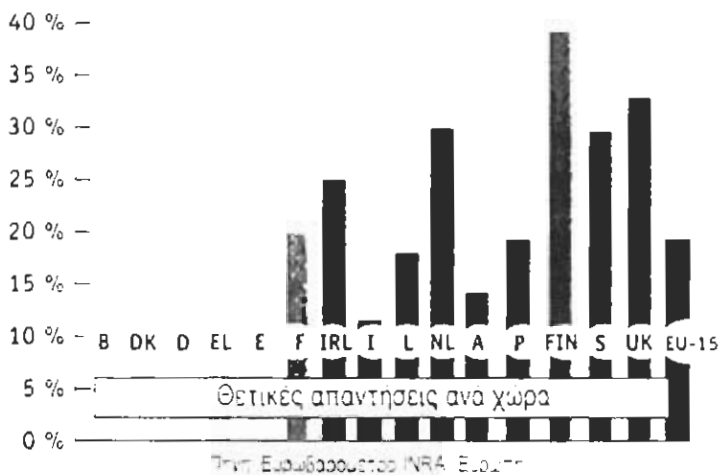
Σολωνα 41
Αθην ΤΚ 10372 Τηλ 3616236

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

Η έρευνα του Ευρωβαρόμετρου

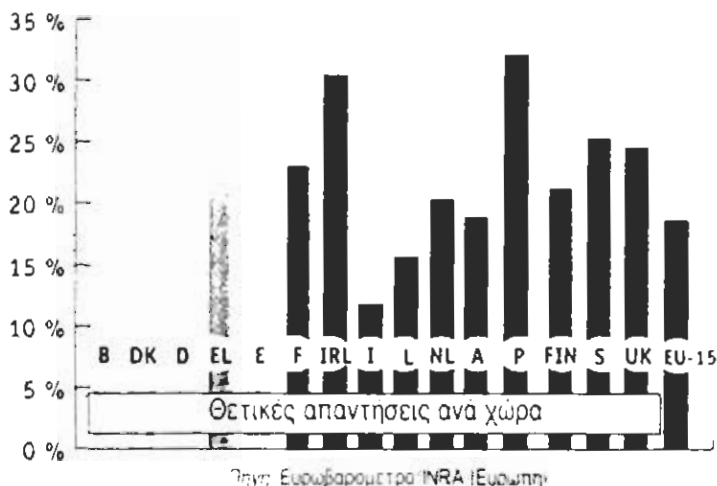
ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ 1

Γνωρίζετε μια στενή φίλη ή συγγενή που να έχει κακοποιηθεί από τον άνδρα ή το σύντροφό της;

ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ 2

Γνωρίζετε γειτόνισσα που να έχει κακοποιηθεί από τον άνδρα ή το σύντροφό της;

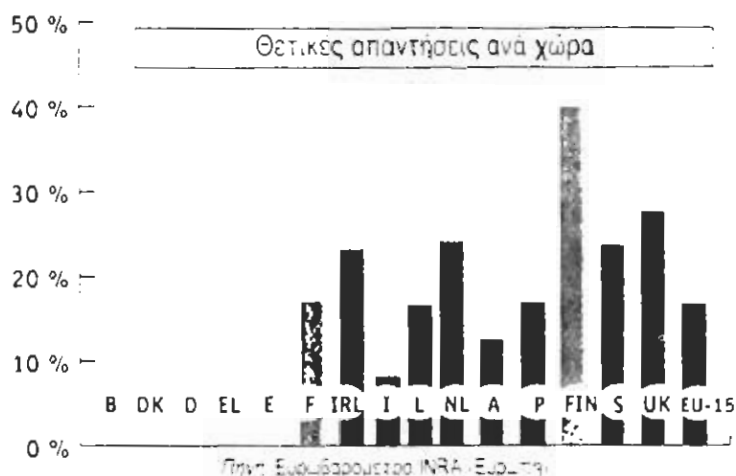

Ιούλιος
1999

Έρευνα του Ευρωβαρόμετρου σχετικά με τις στάσεις των Ευρωπαίων απέναντι στη βία μέσα στην οικογένεια

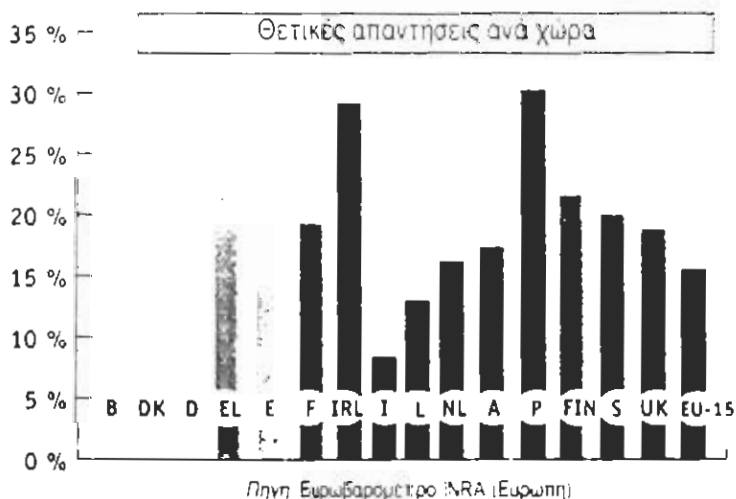
ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ 3

Έχετε έναν στενό φίλο ή συγγενή που να έχει συμπεριφερθεί βίαια στη γυναίκα ή τη συντρόφισσά του;

ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ 4

Έχετε γείτονα που να έχει συμπεριφερθεί βίαια στη γυναίκα ή τη συντρόφισσά του;

**Νοέμβριος
1999**

Διάσκεψη για τη βία μέσα στην οικογένεια η οποία διοργανώνεται από τη φινλανδική προεδρία της ΕΕ

ΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ 5

Τι ενέργειες πρέπει να γίνουν για να καταπολεμηθεί η κακοποίηση των γυναικών μέσα στην οικογένεια;

Τέταστο των συζητήσεων	
Καταδίκη των δραστών από ποινικό δικαστήριο	95 %
Οι νέοι πρέπει να εκπαιδεύονται σχετικά με τον αμοιβαίο σεβασμό	91 %
Οι υφιστάμενοι νόμοι πρέπει να εφαρμόζονται πιο αυστηρά	91 %
Πρέπει να δημιουργηθούν δωρεάν τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας	89 %
Πρέπει να εκδοθεί αυστηρότερη νομοθεσία	86 %
Πρέπει να διανέμονται περισσότερα ενημερωτικά φυλλάδια	86 %
Πρέπει να εκδοθούν νέοι νόμοι που να απαντούν στη διάκριση εις βάρος των γυναικών	85 %
Πρέπει να διοργανώνονται περισσότερες εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού	84 %
Πρέπει να διανέμονται προσωπικές κάρτες με τηλεφωνικούς αριθμούς έκτακτης ανάγκης	81 %
Οι αστυνομικοί πρέπει να εκπαιδεύονται σχετικά με τα δικαιώματα των γυναικών	78 %
Οι ένοχοι πρέπει να επαναφέρονται στον ίσιο δρόμο	65 %

Ιανουάριος 2000

Εκκίνηση του τετραετούς προγράμματος Daphne με προϋπολογισμό ύψους 20 εκατ. ευρώ για να υποστηριχθούν οι δραστηριότητες των ΜΚΟ

Πρόλογος: Η Ιστορία της Άννας

Η παρακάτω ιστορία μιας κακοποιημένης γυναίκας προέρχεται από τις συζητήσεις που είχα με τέτοιες γυναίκες στην ψυχοθεραπευτική πρακτική μου. Κάποιες λεπτομέρειες έχουν αλλάξει για να προστατεύσουν την ανωνυμία της γυναίκας.

Ο λόγος που σας διηγούμαι την ιστορία μου είναι γιατί θέλω να βοηθήσω άλλες κοπέλες ώστε να μην κάνουν τα ίδια λάθη που έκανα και που ποτέ δεν φανταζόμουνα πως θα μπορούσα να τα είχα κάνει.

Παντρεύτηκα το 1970, την ημέρα που έκλεινα τα δεκαοχτώ μου χρόνια και νόμιζα πως ήμουνα πολύ ερωτευμένη. Γνώριζα τον Πέτρο, τον άντρα μου, εννιά μήνες. Η μητέρα μου συμφωνούσε με οτιδήποτε ήθελα να κάνω, αλλά ο πατέρας μου ήταν εναντίον του γάμου μου. Ο πατέρας του άντρα μου ήταν υπάλληλος του πατέρα μου κι αυτό δημιουργούσε λεπτές καταστάσεις.

Τον πρώτο χρόνο του γάμου μου, τα πηγαίναμε καλά και κάναμε μαζί πολλά πράγματα. Δεν είχα ιδέα ότι είχε μια φυσική βιαιότητα, μέχρι που πέρασαν έξι μήνες από τότε που παντρευτήκαμε. Πριν να παντρευτούμε, είχε απειλήσει ότι θα κάψει το σπίτι μου και θα με απαγάγει, αν δεν τον παντρευτώ. Είχε απειλήσει, επίσης, ότι θα σκοτώσει τους γονείς μου. Από τη μια μεριά τον πίστευα και από την άλλη όχι. Ήξερα ότι ήταν ικανός για βίαιες πράξεις, αλλά ποτέ δεν φανταζόμουνα πως θα μπορούσε να τις κάνει πάνω μου.

Την πρώτη φορά που κατάλαβα ότι θα μπορούσε να μου φερθεί βίαια ήταν ένα βράδυ, όταν μου τηλεφώνησε μια από τις φίλες μου, που ο άντρας μου ήξερε πως δεν τον συμπαθούσε. Η φίλη μου ήθελε να βγούμε για φαγητό και για ψώνια. Παίρνοντας μόνη μου την απόφαση, της απάντησα ότι συμφωνώ. Λίγο αργότερα, είπα στον άντρα μου ποιό τηλεφώνησε και τι συμφωνήσαμε και, τότε, άρχισε ένας έντονος καυγάζ που τέλειωσε όταν με πέταξε στην άλλη άκρη του δωματίου.

Δεν έπαθα καμιά σοβαρή ζημιά. Θέλω να πω, είχα κάποιες μελανιές, αλλά νομίζω πως περισσότερο πληγώθηκε ο εγωισμός μου. Τον απείλησα, λέγοντας: "Μην τολμήσεις να το ξανακάνεις!" και μου ορκίστηκε πολλές φορές ότι δεν θα ξανασυμβεί. Τώρα που το σκέφτομαι, βλέπω ότι ήταν κάτι που προσπάθησα να το ξεχάσω.

Άρχισε να γίνεται αλκοολικός και σταμάτησε να δουλεύει. Έπινε όλη την ημέρα και κάπνιζε ναρκωτικά, ενώ εγώ τον

συντηρούσα. Ωραίος λόγος για να ζει κανείς, ε; Τελοσπάντων, ένα πρωί του ζήτησα να με πάει στη δουλειά. Είχε επιστρέψει σπίτι αργά, αφού μεθοκόπησε εδώ κι εκεί και δεν ήθελε να με πάει. Του θύμησα ότι μου το είχε υποσχεθεί και έγινα έξαλλη. Πραγματικά, είχα προσπαθήσει να συγκρατηθώ, αλλά δεν μπορούσα πια άλλο. Τότε συνέβη το ίδιο πράγμα. Με κοίταξε άγρια και με πέταξε πάνω στον τοίχο.

Θυμάμαι κανα-δυό φορές, που φορούσα ένα κοντομάνικο μπλουζάκι για τη δουλειά, ότι με ρωτούσαν "Τι είναι αυτή η μεγάλη μελανιά στο χέρι σου, Άννα;". Ήμουν νευρική και προσπαθούσα να τους αποφύγω. Δυο παιδιά που με ήξεραν καλά με ρώτησαν "Ο Πέτρος στο έκανε αυτό;" και τους απάντησα "Όχι, όχι, όχι". Αρνιόμουν τα πάντα.

Δεν είχα πει τι συνέβαινε ούτε στους δικούς μου γονείς, ούτε στους δικούς του. Πάντως, αυτή τη φορά, τηλεφώνησα στη μητέρα μου και της ζήτησα να με πάει στη δουλειά, γιατί έβλεπα πως ήταν πιο δυνατός από μένα και δεν είχε νόημα να τσακώνομαι μαζί του. Η μύτη μου είχε ματώσει και έκλεγα κι έτσι η μητέρα μου επέμενε να μάθει τι είχε συμβεί.

Τελικά, της είπα ότι ο Πέτρος με είχε χτυπήσει. Φυσικά, αυτό την πλήγωσε, αφού για κείνην ήμουν το κοριτσάκι της - η περηφάνεια και η χαρά της. Έτσι, ανέβηκε στο σπίτι για να του μιλήσει. Εκείνος ήταν ακόμα άρρωστος από το μεθύσι και προσπάθησε να την πετάξει από τις σκάλες. Κτύπησε και σοκαρίστηκε πολύ από το επεισόδιο, αλλά ούτε εκείνη ούτε εγώ είπαμε τίποτα στον πατέρα μου. Ο πατέρας μου ήταν από την αρχή αντίθετος στον γάμο μου, ενώ η μητέρα μου ήταν αυτή που με άφησε να παντρευτώ. Όταν ο Πέτρος κατάλαβε τι είχε κάνει, καλμάρισε και άρχισε να ζητά συγγνώμη. Όπως συνήθως, προσπαθούσε να με μεταπεισει, εξομαλύνοντας τα πράγματα.

Εκείνη την εποχή ζούσαμε στο Οχάιο, αλλά ο Πέτρος κι εγώ πάντα λέγαμε να πάμε στην Καλιφόρνια. Έτσι, συμβιβάστηκα και συμφώνησα να επιστρέψουμε στην Καλιφόρνια. Εκεί δεν είχα δουλειά και ήμουν εντελώς εξαρτημένη από τις επαγγελματικές γνωριμίες του πατέρα μου.

Διστάζω σ' αυτό το σημείο, γιατί τώρα θυμήθηκα και κάποιες άλλες φορές που με χτύπησε. Αλλά είναι τόσο βαθιά στη μνήμη μου, που δύσκολα μπορώ να τις βγάλω έξω. Μερικές φορές, που προσπαθώ να ξαναθυμηθώ τις καταστάσεις, δεν τα καταφέρνω, αλλά όσα συνέβησαν στο Σαν Φρανσίσκο τα θυμάμαι καλά.

Πέρασε ένα διάστημα που δεν με χτύπησε. Όταν πρωτοπήγαμε στην Καλιφόρνια, εγώ ήμουν πάντα αυτή που έπρεπε να φροντίσει για όλα και να βγάλει χρήματα και να κάνει τον κόσμο να φαίνεται καλύτερος στα μάτια του Πέτρου. Αυτός ήταν ένας πραγματικά δύσκολος τρόπος για να ωριμάσει κα-

νείς. Είχε αρχίσει να πίνει στο Οχάιο, αλλά στην Καλιφόρνια έγινε πολύ χειρότερα. Κι όσο περισσότερο έπινε, τόσο πιο βίαιος γινόταν.

Μερικές φορές ήθελα να του ανταποδώσω τα χτυπήματα, αλλά είχα μάθει ότι θα μπορούσε να με χτυπήσει χειρότερα και θα το χρησιμοποιούσε και σαν δικαιολογία για να με ξαναχτυπήσει λέγοντας "Α, εσύ με χτύπησες πρώτα". Του "γκρίνιαζα" (όπως έλεγε) γιατί προσπαθούσα να τον συνεφέρω και να τον πείσω να κάνει κάτι για τον εαυτό του. Κι αυτό τον έκανε ακόμα πιο βίαιο.

Δεν με άφηγε να επικοινωνήσω με κανέναν από τους φίλους ή τις φίλες μου που δεν του άρεσαν. Απειλούσε πως θα με χτυπούσε αν το έκανα. Όταν έγραφα γράμματα, ήθελε να τα διαβάσει πριν τα ταχυδρομήσω, για να βεβαιωθεί πως δεν έλεγα ότι με χτυπούσε. Χρησιμοποιούσε όλο και περισσότερο την απειλή του ξύλου προκειμένου να μη φύγω.

Κάποτε, με μαστίγωσε και μου άφησε σημάδια. Ευτυχώς, είχα ένα φίλο στη δουλειά, στον οποίο μπορούσα να μιλήσω. Ήταν δάσκαλος και ήταν παντρεμένος, έτσι με έβλεπε σαν παιδί. Του έδειξα τα σημάδια και άρχισε να κλαίει. Μου είπε πως ήμουνα τρελή που καθόμουνα και πως θα ήθελε εκείνη τη στιγμή να με έβαζε σε ένα αεροπλάνο να με στείλει πίσω στο Οχάιο. Αλλά δεν ήξερα αν εγώ το ήθελα. Όταν άρχιζα κάτι ήθελα να δώσω όλες μου τις προσπάθειες πριν το εγκαταλείψω.

Γύρισα, πραγματικά, στους δικούς μου σε μια μικρή περίοδο διακοπών, νομίζοντας πως τα προβλήματα θα λύνονταν όταν επέστρεφα. Πήγα να επισκεφτώ την αδελφή μου και στην επιστροφή ήμουν αποφασισμένη να κάνω αυτό που ήθελα. Ο Πέτρος πρόσεξε πως είχα αρχίσει να λέω όχι και πως ήθελα να σκέφτομαι εγώ για τον εαυτό μου.

Μια φορά, μια φίλη, μου έκανε δώρο ένα πραγματικά ωραίο πουλόβερ, το οποίο ο Πέτρος κυριολεκτικά το ξέσχισε, βγάζοντάς το από πάνω μου, ενώ εγώ ούρλιαζα. Όπως συνήθως, ήταν πιωμένος. Δεν θυμάμαι πώς άρχισε ο καυγάς, αλλά θυμάμαι καλά τι συνέβη. Όπως και άλλες φορές, με πέταξε στο πάτωμα και πάνω στον τοίχο. Εκείνη τη στιγμή, αφού τα ρούχα μου είχαν ξεσκιστεί και άκουγα απειλές για τη ζωή μου και τη ζωή των δικών μου, αποφάσισα να τρέξω έξω από το σπίτι. Με άρπαξε, με πήγε στο ντους και άρχισε να μου ρίχνει κρύο νερό. Ήταν τέτοιο το σοκ που έκλαιγα υστερικά. Οι γείτονες προφανώς δεν μπορούσαν να φανταστούν τι συνέβαινε - όλες αυτές οι στριγγλιές και τα κλάματα. Ένας απ' αυτούς κάλεσε την Αστυνομία. Όταν γύρισε το νερό στο καντό, του ξέφυγα, έτρεξα έξω από το διαμέρισμα και κατέβηκα τις σκάλες, πηδώντας τα σκαλοπάτια, γυμνή και βρεμμένη. Όλοι οι γείτονες είχαν βγει από τα διαμερίσματά τους και κοίταζαν προς το δικό μας, να δουν τι διάβολο συνέβαινε.

Μπορεί να λες τώρα "Ω, το καημένο το κορίτσι!". Δεν είναι, όμως, για γέλια. Είναι κάτι που το σκέφτομαι κάθε τόσο, αλλά έμαθα το μάθημά μου. Το μόνο που μπορούσα να κάνω ήταν να μάθω από αυτό το επεισόδιο και αποφάσισα να μην αφήσω να ξανασυμβεί. Πάντως, ήρθε η Αστυνομία. Υπήρχε μια καταγγελία. Ήθελαν να βεβαιωθούν αν είμαι καλά. Τι μπορούσα να πω; Είπα "βέβαια και είμαι καλά", γιατί ήξερα πως διαφορετικά θα με ξαναχτυπούσε.

Ήμουν πια ως εδώ και δεν μπορούσα να δω κανένα μέλλον στον γάμο μου. Η ζωή ήταν πολύ ωραία για να την αφήσω και να ζω σ' αυτή την καταπίεση. Ήξερα πως υπήρχαν πολλοί καλοί άνθρωποι εκεί έξω. Μίλησα στους γονείς του και στους γονείς μου, χωρίς να το ξέρει. Τους είπα, μέσα σε δάκρυα, όλη την ιστορία. Στενοχωρήθηκαν πολύ και η μητέρα μου μου είπε πως θα μου έστειλε ένα αεροπορικό εισιτήριο. Σκεφτόμουνα σοβαρά να φύγω.

Η επικοινωνία μου με τον Πέτρο ήταν πολύ κακή. Δεν μπορούσα να του πω πως αισθανόμουνα γιατί, αν το έκανα, θα απειλούσε να με σκοτώσει. Είχε αγοράσει, παλιότερα, ένα πιστόλι και μου είχε πει πως αν δεν έστρωνα θα το χρησιμοποιούσε. Τη φορά εκείνη που έφυγα τρέχοντας από το διαμέρισμα ήμουν πραγματικά τρομαγμένη, αλλά αργότερα μου είπε: "Νόμιζες πως θα σε σκοτώνα; Α, είσαι τρελή. Πώς σου κατέβηκε αυτή η ιδέα;". Ξέρεις, έπαιξε τον αθώο.

Ξέρω πως έχω κι εγώ κάνει λάθη. Ανάμεσα στα δεκαοχτώ μου χρόνια και τα είκοσι δύο πέρασα πολλές αλλαγές και μπορώ να δω πως έκανα το λάθος να συμπεριφέρομαι σαν ένα μικρό κοριτσάκι στον γάμο μου. Με μεταχειριζόταν σαν μικρό κοριτσάκι και δεν άφηνε να έχω το όνομά μου στο βιβλιάριο καταθέσεων, στο οποίο ήταν τα χρήματά μου, ενώ μου έδινε χαρτζιλίκι δυο δολάρια τη βδομάδα.

Το σεξ με τον άντρα μου ήταν πιο πολύ σαν βιασμός, αν μπορείς να φανταστείς βιασμό από τον άντρα σου. Δεν ευχαριστιόμουνα το σεξ μαζί του. Μου έκανε μερικά παράξενα πράγματα. Όπως, στη μέση της νύχτας, με κρατούσε ακίνητη και μου έκοβε όλο το εφηβικό μου τρίχωμα. Ξέρω πως σε κάποιους άντρες αρέσουν τα ξυρισμένα όργανα της γυναίκας, αλλά το να κρατάς κάποιον ακίνητο με τη βία είναι περίεργο. Ήθελε, επίσης, να του προσφέρω κάποιες σεξουαλικές υπηρεσίες, όπως στοματική συνουσία, που εγώ απεχθάνομαι.

Μερικές φορές προσπαθούσε να με σύρει πάνω στην ταράτσα, σε κρύες νύχτες, για να κάνουμε έρωτα, ενώ εγώ έκλαιγα και έλεγα συνέχεια όχι. Οι γονείς μου, ιδιαίτερα η μητέρα μου, μου έδωσαν μια αυστηρή (βικτωριανή) εικόνα του σεξ, αλλά είχα αισθήματα και ήμουν ένα τρυφερό άτομο. Κι αυτό ήταν που με έκανε να μην αισθάνομαι τίποτα. Μου αγόρασε ακόμα

κι έναν δονητή, αλλά το μόνο που κατάφερε ήταν να με κάνει να αισθάνομαι άσχημα.

Προς το τέλος του γάμου μιάς, ήθελε να έχω μια σχέση με κάποιον άλλο, αλλά εγώ δεν είχα ανατραφεί μ' αυτόν τον τρόπο και δεν μπορούσα να το κάνω. Είχα πολλές ευκαιρίες, αλλά δεν μπορούσα να κάνω κάτι τέτοιο. Ένα χρόνο πριν, έφερε κάποιον από την παρέα του και του ζήτησε να μείνει σπίτι το βράδυ. Θα μπορούσα να πω πως αυτός ο φίλος του μου ήταν ελκυστικός και ήμουν τρομαγμένη. Ενώ ο Πέτρος ήταν έξω, ο φίλος του άρχισε να με χαϊδεύει, να με φιλάει κλπ. Με έβαλε κάτω και ξεκούμπωσε το παντελόνι μου. Του έλεγα συνέχεια "Όχι, σε παρακαλώ, σταμάτα" και στο τέλος του φώναξα "Μη, με πονάς!". Εκείνη την ώρα, ο άντρας μου, που άκουγε έξω από την πόρτα, μπήκε στο δωμάτιο και του είπε να φύγει.

Αργότερα, το ίδιο βράδυ, ήθελε να μου κάνει έρωτα και να επαναλαμβάνει ό,τι είχε κάνει ο φίλος του σε μένα, γιατί αυτό τον ερέθιζε. Πραγματικά, με έκανε να αισθάνομαι σαν ένα κομμάτι κρέας, σαν ένα δοχείο. Όπως μου είχε πει, ένα κορίτσι δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ένας υπηρέτης που δεν μπορούσε να σκεφτεί, ένα δοχείο, ένα κομμάτι κρέας.

Την επόμενη μέρα δεν αισθανόμουν καλά και γι' αυτό κάθησα σπίτι. Σκεφτόμουν όλα όσα είχαν γίνει την προηγούμενη νύχτα, ενώ έκανα κάποιες δουλειές. Έλεγα στον εαυτό μου "Ξέρεις, αυτά δεν είναι αλήθεια. Δεν μπορώ να πιστέψω πως έγιναν όλα αυτά. Δεν πρέπει να το ανεχθώ αυτό. Δεν ταιριάζει με τον χαρακτήρα μου".

Έτσι, την επόμενη μέρα, τηλεφώνησα στον φίλο μου από τη δουλειά και του διηγήθηκα όσα είχαν συμβεί. Αυτή τη φορά μου είπε: "Άννα, είσαι ανόητη. Έχεις τυφλωθεί. Δεν μπορείς να δεις τι συμβαίνει. Θα έκανες καλύτερα να πάρεις το εισιτήριο για το αεροπλάνο και να πας στους δικούς σου".

Η απάντησή του με ταρακούνησε και το μυαλό μου γύρισε σε όλες τις νύχτες που είχα περάσει τόσο σωματική και ψυχολογική κακοποίηση. Και ήξερα πως αυτή η κατάσταση δεν ήταν δυνατό να συνεχιστεί. Δεν μπορούσα να ζω έτσι σε όλη την υπόλοιπη ζωή μου, μέσα στον φόβο ότι ο άντρας μου θα γινόταν θηρίο και θα με πετούσε από δω κι από κει, ένας θεός ξέρει γιατί. Άκουσα τη γνώμη του φίλου μου και του είπα "Εντάξει, θα έρθω να σε συναντήσω στη δουλειά και θα φύγω".

Ήταν μια δύσκολη απόφαση που για καιρό δεν μπορούσα να την πάρω. Η περηφάνειά μου με εμπόδιζε και δεν ήθελα οι γονείς μου να ξέρουν τι συνέβαινε. Φοβόμουν, επίσης, πως αν τον άφηνα και έλεγα στους γονείς μου τι γινόταν, αργότερα, που μπορεί να ήμουν ακόμα τόσο ερωτευμένη μαζί του ώστε να ήθελα να ξαναγυρίσω σ' αυτόν, αυτός θα με χτυπούσε άσχημα, ξέροντας πως είχα πει σε άλλους τι συνέβαινε.

Ένας μικρός σκύλος που έχω ήταν, επίσης, ένας από τους

λόγους που δεν με άφηναν να φύγω - είτε το πιστεύεις, είτε όχι. Μια φορά που πήγα να δω την αδελφή μου, κράτησε εκείνος τον σκύλο μου. Ένας άλλος λόγος που με κράταγε ήταν τα υπάρχοντά μου, που γέμιζαν το σπίτι. Καθετί ήταν δικό μου. Οι γονείς μου, μου τα είχαν δώσει όλα. Ήξερα πόσο άξιζε το καθετί και μου ήταν δύσκολο να τα αποχωριστώ.

Αλλά τελείως ξαφνικά, όπως κοιτάζα γύρω μου, κατάλαβα ότι όλα θα μπορούσαν να αντικατασταθούν εκτός από μένα. Έτσι, πήρα τον σκύλο μου και έφυγα. Έξω έβρεχε. Ήταν Δεκέμβριος. Η καρδιά μου χτυπούσε και η αδρεναλίνη μου πρέπει να είχε τρελαθεί. Καθώς έβγαινα είδα τον άντρα μου κι ένα φίλο του να πηγαίνουν προς το σπίτι, αλλά εκείνοι δεν με είδαν. Έτσι, έστριψα και πήρα την αντίθετη κατεύθυνση. Περάτησα μέσα στη βροχή με τον σκύλο μου. Η καρδιά μου χτυπούσε δυνατά. Πήγα προς την πόλη παίρνοντας όλους του παράπλευρους δρόμους από τον φόβο ότι θα με ακολουθούσε. Σε κάθε γωνιά που έστριβα ένιωθα τρομοκρατημένη. Δεν μπορούσα να πιστέψω τι έκανα και η σκέψη μου πήγαινε πίσω στην εικόνα του άντρα μου και του φίλου του, όπως περπατούσαν και συζητούσαν κάτω από τη βροχή.

Ο Πέτρος μου είχε πει κάποτε πως θα μπορούσα να έχω μια σχέση με οποιονδήποτε μου άρεσε και πως θα μπορούσα να δουλέψω σε κάποιο μαγαζί για μασάζ. Μου είχε μιλήσει, ακόμα, και για το πόσα χρήματα θα μπορούσα να βγάλω αν ήθελα να γίνω ένα κολ-γκέολ. Το σκέφτηκα καλύτερα και έβγαλα το συμπέρασμα πως θα έπαιρνε χρήματα από τον φίλο του αν κοιμόμουνα μαζί του.

Εξάλλου, ο Πέτρος πρέπει να είναι δισεξουαλικός. Ήξερα ότι είχε κάποιες ομοφυλοφιλικές εμπειρίες πριν να παντρευτούμε, αλλά νόμιζα πως θα άλλαζε. Όταν ζούσαμε στο Σαν Φρανσίσκο, ένας από τους καλύτερους φίλους μου με ρωτούσε αν θα κατάφερα να σταματήσω αυτές τις τάσεις του άντρα μου. Υποθέτω πως δεν ήθελα να πιστέψω πως συνέβαιναν πραγματικά όλα αυτά.

Πριν φύγω, του είχα πει ότι θα έφευγα αν τα πράγματα δεν πήγαιναν προς το καλύτερο. Με απείλησε λέγοντάς μου πόσο εύκολο ήταν να πληρώσει κάποιον γιὰ να σκοτώσει εμένα και τους γονείς μου. Είπε ότι είχε βάλει κάποιον να με παρακολουθεί και ότι θα τηλεφωνούσε στον πρόεδρο της εταιρείας του πατέρα μου για να του πει τρομερά πράγματα γι' αυτόν. Ένα από τα πρώτα βήματα που έκανα στην προσπάθειά μου να ξεφύγω (ξέρω πως αυτά που λέω μοιάζουν με μια δραπέτευση από τη φυλακή, αλλά έτσι ακριβώς ένιωθα) ήταν να του πω να προχωρήσει και να πάρει τηλεφώνο το αφεντικό του πατέρα μου. Δεν είχε ποτέ ούτε καν μιλήσει στον πατέρα μου γιατί τον φοβόταν. Δεν μπορούσε να πιστέψει ότι δεν έπεσα στην μπλόφα του και απλώς γέλασε.

Φοβόμουννα πραγματικά πως θα με ακολουθούσε στον δρόμο για την πόλη, όπου πήγαινα να συναντήσω τον φίλο μου στη δουλειά. Εκείνος με πήγε στο σπίτι μιας φίλης, όπου πέρασα τη νύχτα, αγωνιώντας για το πότε θα με εύρισκε. Ήμουννα πραγματικά τρομοκρατημένη. Το επόμενο πρωί πήρα το αεροπλάνο για το Οχάιο. Σε μια αλλαγή αεροπλάνου, στα ενδιάμεσα, κρύφτηκα στην τουαλέτα του αεροδρομίου, νομίζοντας πως κάποιος μπορεί να με παρακολουθούσε.

Ανακουφίστηκα πραγματικά όταν βρέθηκα με τους γονείς μου. Ήταν πολύ, πολύ ευτυχισμένοι που με έβλεπαν και ήξερα πόσο πολύ με αγαπούσαν. Δεν μπορώ να σου περιγράψω με λόγια τον φόβο που είχαν ενσταλλάξει μέσα μου τα χτυπήματα και η σωματική βία. Και ήξερα πως ο πατέρας μου ποτέ δεν θα άγγιζε τη μητέρα μου, γιατί είναι αληθινός κύριος. Οι γονείς μου είναι και οι δυο τους πολύ καλοί άνθρωποι, που ποτέ δεν με έδειραν όταν ήμουννα παιδί, γιατί ποτέ δεν χρειάστηκε με τον τρόπο που με μεγάλωσαν. Έζησα με τους γονείς μου για δέκα μήνες και μετά ήρθα σ' αυτό το μέρος.

Τώρα ζω εδώ μόνη μου και μαθαίνω να το διασκεδάζω. Είμαι τώρα πιο ευτυχισμένη από τότε που ήμουννα παντρεμένη, όπως διαπιστώνουν και οι φίλοι μου που με ήξεραν από τότε. Είμαι πραγματικά ευχαριστημένη, σπουδάζοντας σε μια ανώτερα σχολή καλών τεχνών. Θα χρειαστεί, φυσικά, κάποιος χρόνος για να κλείσουν οι πληγές, αλλά πραγματικά έχω προχωρήσει αρκετό δρόμο με τη βοήθεια των γονιών μου και των φίλων μου.

Ξέρω πως πιο πολύ πληγώθηκα ψυχολογικά παρά σωματικά. Μια φορά είχα γρίππη και αισθανόμουννα πολύ άσχημα. Παρόλα αυτά με έβαλε να οδηγώ μέσα σε μια χιονοθύελλα. Φοβόμουννα γιατί ο δρόμος ήταν παγωμένος και δεν είχαμε αλυσίδες. Με έκπληξη ανακάλυπτα σε τι ακραίες καταστάσεις μπορούσε να με σπρώξει.

Μια άλλη φορά, όταν γυρίσαμε από το σούπερ μάρκετ, βρισκόταν με το καροτσάκι (που είχε τα ψώνια) στο πλατύσκαλο του τρίτου ορόφου, όπου ήταν το διαμέρισμά μας. Όταν έσπασε το μπουκάλι με τη μαγιονέζα έγινε τρελός από τον θυμό του και έσπρωξε το καροτσάκι, που κατακύλησε όλα τα σκαλιά μέχρι κάτω, λερώνοντας τα πάντα. Και μετά με έβαλε να τα καθαρίσω. Ήταν πολύ ταπεινωτικό που όλοι με κοίταζαν σαν να έλεγαν "Ποιός είναι αυτός ο τρελός, που της φέρεται έτσι;".

Σαν ψυχολογικό αποτέλεσμα, φοβάμαι τους άντρες και αν δω το παραμικρό ίχνος θυμού σε έναν άντρα που δηλώνει πως αρνιέται τη σωματική βία, η πρώτη μου αντίδραση είναι να ξαρώσω και ύστερα δεν θέλω να έχω καμιά σχέση μαζί του. Ξέρω τι θέλουν οι άντρες από μένα και δεν είμαι σίγουρη αν μπορώ να ξεχωρίσω ποιοί είναι οι "καλοί". Συνήθως δεν μιλώ σε άλλους για την κακοποίησή μου, γιατί έχω ακόμα κάποια προβλήματα με την αυτοπεποίθησή μου, όταν σκέφτομαι πως εγώ α-

νέχθηκα τόση κακοποίηση. Ακόμα δεν αισθάνομαι πως μετράω σε κάτι και δεν έχω καλή γνώμη για τον εαυτό μου. Νομίζω πως θα χρειαστεί λίγος ακόμα χρόνος για να βρω τον εαυτό μου. Το παιδικό κομμάτι του εαυτού μου ήταν πολύ φοβισμένο από τη βία του άντρα μου. Επίσης, δεν με άφησε να "μεγαλώσω", γιατί σκεφτόταν αυτός για μένα. Παρόλο που δούλευα και μπορούσα να κάνω ένα σωρό σημαντικά πράγματα, που εκείνος δεν μπορούσε, διαπιστώνω πως κατάφερε να καθυστερήσει την ωρίμανσή μου.

Η μητέρα μου έχει κι αυτή κάποια ψυχολογικά προβλήματα εξαιτίας μου, γιατί κατηγορεί τον εαυτό της που συμφώνησε να παντρευτώ τον Πέτρο παρά τη θέληση του πατέρα μου. Ήμασταν πάντα φίλες με τη μητέρα μου και τελικά της είπα όλα όσα έγιναν. Τώρα καταλαβαίνω πως δεν έπρεπε να το είχα κάνει. Την πληγώνει που σκέφτεται ότι άφησε να γίνουν όλα αυτά και προσπαθώ να βγάλω τις τύψεις της, λέγοντάς της πως το πιο πιθανό θα ήταν να έχω παντρευτεί ανεξάρτητα από το αν θα με άφηνε ή όχι. Ο πατέρας μου της προσθέτει τύψεις και δεν νομίζω πως θα τη συγχωρήσει ποτέ.

Ακόμα φοβάμαι μερικές φορές. Όχι ότι ζω μέσα σε συνεχή φόβο για τον πρώην άντρα μου, αλλά οι πρώτοι δυο μήνες που έζησα μόνη μου ήταν πραγματικά δύσκολοι. Όταν τύχαινε να δω κάποιο μαύρο Φολκσβάγκεν με μια μάσκα της Ρόλζ-Ρόις μπροστά, σαν κι αυτό που είχε ο Πέτρος, κυριολεκτικά πάγωνα και σκεφτόμουν: "Αυτός είναι" ή "Πότε θα εμφανιστεί;". Για μεγάλο διάστημα από τότε που γύρισα στους γονείς μου δεν με άφηναν να απαντώ στο τηλέφωνο. Όπως είπα, οι πρώτοι μήνες ήταν πολύ δύσκολοι και είχα πολλές μεταπτώσεις ζώντας μόνη με τους φόβους, τις αναμνήσεις και την έλλειψη εμπιστοσύνης στον εαυτό μου.

Μίλησα με τον Πέτρο στο τηλέφωνο αρκετά αργότερα. Μου τηλεφώνησε και μου είπε ότι είχε χάσει τη δουλειά του, ότι ακόμα έπινε και ότι είχε παχύνει υπερβολικά. Είναι, αλήθεια, πολύ άσχημα. Κι όμως, είτε το πιστεύεις είτε όχι, είναι ένα πολύ έξυπνο άτομο, με υψηλό δείκτη νοημοσύνης (I.Q. 152). Μιλούσε πάντα για σχέδια και στόχους που μου έκαναν μεγάλη εντύπωση και τον πίστευα. Νομίζω πως θα είχε καταφέρει πολλά πράγματα αν προσπαθούσε, αλλά θεωρούσε πως όλος ο κόσμος ήταν εναντίον του.

Μερικές φορές αισθανόμουν πως ήταν κολακευτικό να θεωρούμαι φίλη του, αλλά υπήρχε, δυστυχώς, και η άλλη πλευρά του Πέτρου. Όλα όσα είπα έχουν συμβεί πραγματικά. Όταν έπινε και έδειχνε τον θυμό του και την απαισία πλευρά του, δεν μπορούσα να πιστέψω πως ήταν δυνατό κάποιος να είναι σαν κι αυτόν.

Δεν ήθελα να πιστέψω ότι όλα αυτά τα πράγματα είχαν συμβεί πραγματικά. Το πρόβλημα ήταν πως σκεφτόμουνά συνέ-

χεια ότι τα πράγματα θα άλλαζαν και θα πήγαιναν προς το καλύτερο. Ακούγοντας ξανά την ιστορία μου, ξέρω ότι φαίνεται αφύσικο πώς οποιοσδήποτε θα ανεχόταν όλα αυτά τα πράγματα, αλλά μόλις τελευταία κατάλαβα πόσο ανόητη ήμουνα να ελπίζω για μια αλλαγή προς το καλύτερο.

(Πηγή: Walker, 1989).

παλλήλους. Αργότερα μου μίλησε για την προσωπική του κατάσταση. Έπαιρνε διαζύγιο και του έπια να περιμένει μέχρι να τελειώσει αυτή η διαδικασία. Μετά αρχίσαμε να συναντιόμαστε. Ποτέ δεν υποτιμήθηκε ότι κάτι τέτοιο θα μπορούσε να συμβεί! Δεν ήξερα καν ότι τέτοια πράγματα συνέβαιναν, γιατί δεν είχα δει ποτέ να συμβαίνουν στο σπίτι μου ή στα σπίτια των φίλων μου.

Καθώς τώρα σκέφτομαι το παρελθόν, μπορώ να βρω κάποιες ενδείξεις ότι θα μπορούσε να εμφανιστεί αυτό το πρόβλημα. Για παράδειγμα, δεν ήθελε να αντιμετωπίσει τα πρόβλήματα που υπήρχαν, λέγοντας πως τα πράγματα δεν είναι τόσο άσχημα. Έχω μεγαλύτερη μορφή από εκείνον και προσπαθούσα να τον πω ότι αυτή η στάση του δεν ήταν σωστή. Νομίζω πως αισθάνεται κατωτερότητα σε όλα τα πράγματα, εκτός από τη δύναμή του. Ενώ δεν είναι έτσι. Έχει ένα γερό μυαλό. Οι περιστάσεις δεν τον έδωσαν την ευκαιρία να πάει στο κολέγιο, ενώ θα τα κατάφερνε, γιατί είναι πολύ έξυπνος.

Το πρώτο επεισόδιο συνέβη τρεις εβδομάδες μετά τον γάμο μας. Ο πατέρας μου είναι συνδικαλιστής και ήθελε να πάμε όλοι στο εθνικό συνέδριο. Ήρην παντρευτούμε ήταν γνωστό πως εγώ θα πήγαίνα. Με χτύπησε τόσο άσχημα, ώστε δεν μπορούσα να περπατήσω. Έτσι, ένα μήνα μετά τον γάμο μου βρέθηκα με ένα σπασμένο χέρι και σπασμένα νεύρα. Δεν έχανα τίποτα για θεραπεία και πονούσα για πολύ καιρό.

Μια από τις χειρότερες φορές ήταν όταν με πέταξε κάτω από το χεφάτι και έπεσα με το κεφάλι. Άκουσα ένα χρακ και γέμισα μελανιές, που νομίζω πως ήταν σοβαρές. Αυτή τη φορά πήγα στο νοσοκομείο.

Δεν μπορούσα να καταλάβω τι δημιουργούσε αυτές τις καταστάσεις. Θύμωνε και ουρλιαζε και προσπαθούσα να αμυνθώ. Με κατηγορούσε ότι είχα απώτερο σκοπό να τον εκνευρίσω. Προσπαθούσα να μην το κάνω, αλλά δεν νομίζω πως είναι δυνατό σε ένα ζευγάρι να μην εκνευρίζει ο ένας τον άλλο μερικές φορές.

Εκείνος σίγουρα με εκνευρίζει! Προσπαθούσα να του απαντήσω και να αμυνθώ. Αισθάνομουν λίγο ένοχη που το έκανα. Τώρα δεν αισθάνομαι ότι έχω λάθος. Τουλάχιστο δεν τον προκαλώ εγώ επίτηδες. Τον λυπάμαι πολύ. Δεν είχε ποτέ του μια καλή εικασία στη ζωή του.

Η κακοποίηση της Καίτης συνέβη στον δεύτερο γάμο της. Παντρεύτηκε για πρώτη φορά όταν, στα δεκάξι της χρόνια, έμεινε έγκυος από τον διευθυντή του γυμνασίου στη μικρή πόλη που ζούσαν. Έκανε άλλα τέσσερα παιδιά και πέρασε δεκαεφτά από τα είκοσι χρόνια του πρώτου γάμου της ανατρέφοντας τα

Παρακάτω δημοσιεύονται μερικές αντιπροσωπευτικές ιστορίες από τις γυναίκες του δέγματος. Η Αλίκη ήταν αφάνταχως ένας χρόνων όταν παντρεύτηκε. Μολονότι είχε γνωρίσει άλλους άντρες πριν να παντρευτεί τον Γιώργο, δεν είχε κάποια σοβαρή σχέση για αρκετά χρόνια. Όταν γνώρισε τον Γιώργο, αυτός έπαιρνε διαζύγιο από την πρώτη του γυναίκα, η οποία τον είχε αφήσει, παίρνοντας τα παιδιά, και ο Γιώργος αισθανόταν λυπηθεί και μοναξιά. Συναντήθηκαν, στο γραφείο και ο Γιώργος της έγινε συμπαθής, επειδή αναλόγησε να κάνει αυτός τις μικρές βαρετές εργασίες. Γνωρίζονταν για μερικούς μήνες πριν αποφασίσουν να παντρευτούν.

Πραγματικά, δεν έφαγα για κάποιον συγκεκριμένα. Ο Γιώργος με έβλεπε να βάζω μερικές σισκενές μέσα σε κουτιά και με βοηθούσε. Ήταν ένας από τους καλύτερους υ-

τους έξι μήνες του γάμου της με τον Κώστα. Ήδη στα πενήντα της, έχοντας χηρέψει μερικά χρόνια πριν γνωρίσει τον Κώστα, ήταν ιδιαίτερα τρωτή. Ο Κώστας ήταν γοητευτικός, πολύ ζωντανός και την έκανε να ξαναασθανθεί νέα. Μολονότι δεν είχαν σεξουαλικές σχέσεις πριν από τον γάμο τους, η Ελένη είναι βέβαιη πως ο αισθησιασμός του Κώστα ήταν αυτό που πραγματικά την τράβηξε.

Από τη στιγμή που παντρεύτηκαν, η σεξουαλική τους σχέση έγινε χαρά και ευχαρίστηση γι' αυτήν. Της έμαθε ότι είχε αισθήματα που δεν τα είχε ποτέ φανταστεί. Τους πρώτους λίγους μήνες του γάμου της, τους περιγράφε σαν αληθινά εδύλλια-κούς. Επειδή η περιουσία του προφηγομένου άντρα της τους έφερνε αρκετά χρήματα για να ζουν πολύ άνετα, για μερικούς μήνες η εργασία δεν τους απασχολούσε.

Ο Κώστας κι εγώ κάναμε όλα τα πράγματα μαζί στη διάρκεια των πρώτων μηνών του γάμου μας. Ήταν τόσο θαιμασίο, τόσο κοκακευτικό να ξυπνώ το πρωί, έχοντας δίπλα μου εκείνον. Πηγαίναμε μαζί για ψώνια και περνούσαμε τις μέρες μας απολαμβάνοντας ο ένας τη συντροφιά του άλλου. Οποιοδήποτε κι αν πήγαινε ο Κώστας ήμουν κι εγώ μαζί του. Οποιοδήποτε κι αν πήγαινε εγώ, εκείνος με συνόδευε. Ακόμα δεν καταλαβαίω γιατί αυτή η τόσο στενή σχέση που είχαμε δεν ήταν φυσιολογική.

Ο πρώτος μας καυγάς έγινε για τα παιδιά μου. Τα παιδιά μου καμιά φορά παραπονούνταν πως, όταν πηγαίναμε να τα επισκεφτούμε και εγώ έπαιξα με τα εγγόνα μου, ο Κώστας τους έκανε να μην αισθάνονται άνετα γιατί δεν είχε τίποτα να κάνει. Μια φορά ο Κώστας κι εγώ είχαμε σχεδιάσει να περάσουμε τη μέρα μαζί, όταν μου τηλεφώνησε η κόρη μου και με ρώτησε αν θα μπορούσα να κρατήσω την εγγονή μου που ήταν τριών χρόνων. Πάντα βρισκόσα την κόρη μου και μου άρεσε να κρατώ την εγγονή μου. Φαινόταν πως και του Κώστα του άρεσε να κρατάμε την εγγονή μου. Αλλά, για κάποιους λόγους, εκείνη την ημέρα ήταν τόσο ευχάριτος που δεν ήθελε ούτε να έρθει σπίτι η μικρή.

Του πρότεινα, αν ήθελε, να κάνει κάτι μόνος του εκείνη την ημέρα κι εγώ θα πήγαινα στο σπίτι της κόρης μου να κρατήσω το παιδί. Ο Κώστας έγινε έξαλλος. Άρχισε να φωνάζει και να λέει πως δεν τον αγαπούσα, πως αγαπούσα μόνο τα παιδιά μου και τα εγγόνα μου. Υστερα άρχισε να μου λέει πόσο άχρηστος και αβοήθητος αισθάνοταν που δεν είχε τίποτα να κάνει. Διαμαρτυρήθηκα και του είπα πως, ίσως, να ήθελε να έρθει μαζί μου, σκεφτόμενη ότι, έτσι, θα μπορούσε να αισθανθεί πιο πολύ μέρος της οικογένειας. Αγρέψε ακόμα περισσότερο. Δεν μπορούσα να

πέντε παιδιά της. Υστερα πήγε σε μια σχολή για να γίνει βοηθός καιρικών επαγγελμάτων. Αφού δούλεψε για δυο χρόνια, ο άντρας της την άφησε για μια άλλη γυναίκα. Σε όλη τη διάρκεια του πρώτου γάμου της δεν είχε συμβεί κανένα επεισόδιο κακοποίησης. Η Καίτη έμεινε μόνη για ενάμιση χρόνο, μέχρι που γνώρισε και παντρεύτηκε τον Νίκο. Αντίθετα από τον Γιώργο (τον άντρα της Αλίκης στην προηγούμενη ιστορία), ο άντρας της Καίτης ήταν πιο μορφωμένος από εκείνην. Είχε διπλωμα κολέγιου με άριστα στην έκθεση.

Θα περιέγραφα τον Νίκο σαν έναν από τους πιο συντασιατικούς άντρες που έχω ποτέ γνωρίσει. Την εποχή που τον γνώρισα ζούσα σε ένα πολύ μεγάλο παλιό σπίτι που ήταν δικό μου. Εκτός από το διαμέρισμα στο οποίο ζούσα, το σπίτι είχε άλλα δυο διαμερίσματα που τα νοίκιαζα για να βγάλω χρήματα απαραίτητα για να ζήσουμε εγώ και τα παιδιά μου. Ο Νίκος απάντησε σε μια αγγελία μου και νοίκιασε το ισόγειο διαμέρισμα.

Ήταν σαν να είχε έρθει από έναν άλλο κόσμο, έχοντας ταξιδεύσει και ζήσει στο Μεξικό και στην Ευρώπη. Η χαριέρας του ως ανεξάρτητος ρεπόρτερ και φωτογράφος - αφεντικό του εαυτού του - ήταν τελείως διαφορετική από την χαριέρας του πρώτου μου συζύγου. Αυτό μου κέντρισε την περιέργεια.

Υποδέχτη ότι προσέκρινε την προσοχή μου, προτεινόντας να με βοηθήσει σε δουλειές που είχαν σχέση με το σπίτι. Διασκέδαζε να κάνει διάφορες μικροδουλειές για ξεκούραση. Συνδεθήκαμε πραγματικά όταν κάναμε κάποιες επιδιορθώσεις στο διαμέριμά του. Μέσα σε τρεις μήνες ζούσαμε μαζί. Έπινε πολύ από τα δεκαεπτά του χρόνια. Ακόμα και πριν αρχίσουμε να ζούμε μαζί ήταν βίαιος απέναντί μου.

Το πρώτο σοβαρό επεισόδιο - θυμάμαι τη μεγάλη μου έκπληξη - συνέβη μια φορά που δεν μπορούσε να μου πληρώσει έγκαιρα το νοίκι. Ένα βράδυ άρχισε να πίνει και μετά μου έβαλε τις φωνές, με χτύπησε πάνω στον τοίχο και πέταξε πάνω μου μια καρέκλα. Νομίζω πως ήμουν τόσο αποσβολωμένη, που σκέφτηκα πως αυτή θα ήταν μια σπάνια έκρηξή του. Είτε το πιστεύεις, είτε όχι, εγώ την έβγαλα από το μυαλό μου και προχώρησα, δυστυχώς, με ανοιχτή την καρδιά μου, στη δημιουργία της σχέσης.

Ζήσαμε μαζί έντεκα μήνες πριν παντρευτούμε και ήταν βίαιος όλο αυτό το διάστημα. Ήξερα ακριβώς σε τι εμπλέκα και είμαι μπερδεμένη από το γεγονός ότι ήθελα να τον παντρευτώ...

Η Ελένη έγινε μια κακοποιημένη γυναίκα μέσα στους πέντε

ΤΟ καταλάβω. Η κόρη μου, ο γαμπρός μου και τα εγγόνια μου του φέρνονταν πάντα πολύ ευγενικά, αλλά δεν μπορούσε να το δει. Άρχισε να κραυγάζει και να με χτυπά με τις γροθιές του. Με πτάξε πάνω στον τοίχο και μου φώναξε πως ποτέ δεν θα με άφηνε να φύγω, ότι έπρεπε να μείνω μαζί του και δεν μπορούσα να φύγω. Με έπιασε υστερία και του είπα ότι θα έκανα εκείνο που έπρεπε. Είπα ότι η κόρη μου με περιέμενε και θα πήγαινα. Ο Κώστας αγρίεψε ακόμα περισσότερο και άρχισε να με χτυπά πιο δυνατά. Τα είχα χάσει και δεν μπορούσα να πιστέψω αυτό που γινόταν.

Σκέφτηκα πως, αν αρχίζαμε μαζί μια μικρή επιχείριση, ο Κώστας δεν θα αισθανόταν τόσο απομονωμένος. Μπορούσα να φανταστώ ότι, ίσως, ζήλευε τον πρώτο μου άντρα και τα παιδιά μου, αλλά, πραγματικά, δεν μπορούσα να πιστέψω ότι θα μπορούσε να είναι τόσο βίαιος γι' αυτόν τον λόγο. Υποψιάζομαι πως δεν ήθελα να σκεφτώ ότι ο Κώστας θα μπορούσε να έχει κάποιες συναισθηματικές διαταραχές. Τον αγαπούσα τόσο πολύ. Είχε δώσει τόση χαρά στη ζωή μου. Δεν μπορούσα να διανοηθώ ότι θα τον έχανα.

Η Μαίρη ήταν είκοσι τριών χρόνων και ο Δημήτρης είκοσι πέντε όταν γνωρίστηκαν. Εκείνος φαινόταν πολύ ευγενικός και γεμάτος κατανόηση πριν από τον γάμο.

Δεν μπορούσα να καταλάβω πως ο πατέρας του Δημήτρη έδερνε τη μητέρα του. Δεν είχα ξανασυναντήσει τέτοιο πράγμα στη ζωή μου. Αισθάνθηκα ότι κάτι δεν πήγαινε καλά. Δεν έκανα πολλές ερωτήσεις, αλλά ο Δημήτρης μου είπε ότι αυτός δεν θα έκανε ποτέ κάτι τέτοιο, ότι το θεωρούσε απαίσιο, ότι τα παιδικά του χρόνια ήταν άθλια. Ητανόε δεν μου είπε πολλά για τον τρόπο που μεγάλωσε, αλλά έμαθα από τη μητέρα του και την αδελφή του (μόλιον μετά τον γάμο μας) ότι μεγάλωσε πολύ άσχημα. Ξέρω πως ο πατέρας του τον είχε κακομεταχειριστεί ψυχολογικά - περισσότερο κι από τη μητέρα του - αλλά δεν ξέρω αν τον έδερνε.

Μετά που παντρευτήκαμε, το πατριμικό τον αναστάτωνε. Φαινόταν να χρειάζεται πιο πολύ αγάπη συνέχεια και, γαίνεται, πως εγώ δεν του την έδινα. Αυτό τον αναστάτωνε ακόμα πιο πολύ. Είχα πάντα την εντύπωση πως δεν τον αγαπούσα όσο έπρεπε, πως είχα κάτι ελαττωματικό στον χαρακτήρα μου σε ό,τι αφορά την προσφορά της αγάπης μου. Βασικά, αυτό ήταν το μήνυμα που μου έδινε.

Από την αρχή υπήρχαν βίαιες καταστάσεις. Με χαστουκίξε δυνατά και εγώ του ανταπέδωκα τα χτυπήματα.

Μερικές φορές δεν τον χτυπούσα, μήπως και σταμάτουσε. Ητανόε δεν αρχίζα εγώ τους καυγάδες, εννοώ τα χτυπήματα. Δεν είχα την τάση να χτυπώ κανέναν. Σκέφτηκα πως αν ταποδιδόντας τα χτυπήματα θα μπορούσα να τον συνεφέρω. Αλλά ούτε αυτό ήταν η λύση. Νομίζω πως μάλλον χειρότερε τα πράγματα.

Πράγματι κά έβλεπα κόκκινο. Θέλω να πω πως όταν με χτυπούσε ήταν σαν να έβαζε μπροστά στα μάτια μου ένα κόκκινο πανί, όπως στον ταύρο. Δεν μπορούσα να δω μπροστά μου. Ήθελα μόνο να τον σκοτώσω. Δυο φορές έφτασα στο σημείο να αρπάζω ένα μαχαίρι. Δεν νομίζω πως θα μπορούσα ποτέ να τον μαχαιρώσω, αλλά κόντευα να το κάνω.

Στην αρχή, δεν μπορούσα να πω σε κανέναν τι συνέβαινε, αν και ήμουνα τρομοκρατημένη. Είχα μια φίλη και της το είπα. Αποδείχτηκε ότι κι αυτή έτρωγε ξύλο. Μου έδειξε κατανόηση, αλλά δεν μπορούσα πια να μιλήρω σε κανέναν άλλον. Κάθε φορά που πήγαινα στους γονείς μου δεν μπορούσα να τους το πω. Στα αδέρφια μου, στις αδελφές μου... σε κανέναν. Ήμουνα σε πολύ, πολύ δύσκολη θέση. Γι' αυτούς, ο Δημήτρης ήταν ακόμα ο ευγενικός, γοητευτικός άντρας.

Η Δέσποινα γνώρισε τον Γιάννη, ενώ ήταν ακόμα παντρεμένη με τον πρώτο της άντρα. Αν και δεν ήταν η πρώτη της γνωριμία, όσο ήταν παντρεμένη, υπήρχε κάτι στον Γιάννη που τον έκανε ελκυστικό για τη Δέσποινα από την πρώτη στιγμή. Όπως πολλές από τις άλλες γυναίκες, περιγράφει τον Γιάννη σαν έναν συναρπαστικό και όλο ζωντάνια άντρα. Στα δέκα χρόνια του γάμου της αισθανόταν πως η ζωή της δεν είχε κανένα νόημα.

Αφού είχε σχέσεις με τον Γιάννη για μερικούς μήνες, η Δέσποινα αποφάσισε να αφήσει τον άντρα της. Εκείνη την εποχή έκανε ψυχιατρική θεραπεία για κατάθλιψη και ο άντρας της την έπεισε να κρατήσει εκείνος τις δυο μικρές τους κόρες, μέχρι να ξανασταθεί στα πόδια της. Αυτός και ο δικηγόρος του την έπεισαν, επίσης, να υπογράψει κάτι χαφτιά, με τα οποία, χωρίς να το ξέρει, παραιτούνταν από τα δικαιώματά της πάνω στα παιδιά, μόλις ολοκληρωνόταν η διαδικασία του διαζυγίου.

Εκείνη ήθελε να πάρει πίσω τα παιδιά, αλλά, καθώς ο πρώην άντρας της ήταν στρατιωτικός και ταξίδευε έξω από τις ΗΠΑ, δεν τα ξαναείδε για αρκετά χρόνια. Ο Γιάννης έγινε γι' αυτήν ο κόσμος όλος και, μόλις βγήκε το διαζύγιο, τον παντρεύτηκε.

Μισή ώρα μετά τον γάμο, ο Γιάννης σταμάτησε να μου μιλά. Ητανόε δεν κατάλαβα γιατί θυμήσε τόσο. "Θυμός"

ίωσος να μην είναι η κατάλληλη λέξη, γιατί δεν φαινόταν να είναι θυμωμένος. Απλώς σταμάτησε να μου μιλά. Δεν καταλάβαινα τι συνέβαινε. Ήμουνά τόσο εντυπωσμένη κι αυτός ήταν τόσο αποτοφραβημένος...

Πήγαμε στο ξενοδοχείο και ήθελε να κάνουμε έρωτα. Ο έρωτας, όμως, μετατράπηκε σε βασανιστήριο. Ήταν τόσο βίαιος. Δεν υπήρχε καμιά τρυφερότητα, καμιά αγάπη. Ντύθηκα κι έτρεξα έξω από το ξενοδοχείο. Περιπλανιόμουν εδώ κι εκεί. Δεν ήξερα τι να κάνω. Σκέφτηκα πως αν είχε μετανιώσει που παντρευτήκαμε, θα τον άφηνα να φύγει. Γύρισα, λοιπόν, στο ξενοδοχείο να χωρίσουμε τα χρήματα και τα ρούχα. Ο Γιάννης ήταν πολύ απολογητικός. Είπε πως δεν ήξερε γιατί συμπεριφέρθηκε με αυτόν τον τρόπο και υποσχέθηκε ότι δεν θα ξανασυνέβαινε.

Γνώρισαμε στο Idaho όπου μέναμε. Στη διάρκεια του ταξιδιού, τη μια μέρα ήταν ευγενικός και καλός και την άλλη αγριεύει και με κατηγορούσε ότι φερόμουνά σαν γουρουνί. Αισθανόμουνά τόσο λυπημένη γι αυτόν. Ήταν τόσο γοητευτικός, με τόσες χάρες, αλλά αισθανόταν ανασφάλεια. Ήταν δύσκολο να προσφέρει αγάπη.

Για έξι μήνες περίπου, τα πράγματα πήγαιναν με τον ίδιο τρόπο. Στο τέλος έφτασα να μην θέλω να ακούσω τη φωνή του. Μια μέρα, μόλις γύρισα κουρασμένη από τη δουλειά μου, εκείνος άρχισε να με κατηγορεί ότι φλερτάρω με άλλους και ότι ντύνομαι υπερβολικά σέξι. Τον είπα ψεύτη και τον χαστούκισα. Μου μανίσει το μάτι. Μετά απ' αυτό δεν τον ξαναχτύπησα. Οι καυγάδες γίνονταν όλο και χειρότεροι.

Μολονότι η Πόπη ήξερε πως ο Στέφανος ήταν βίαιος με την πρώτη του γυναίκα, πίστευε ότι εκείνη ήταν που τον τρέλαινε, όπως τη διαβεβαίωνε αυτός. Έπαυσε την πλευρά του Στέφανου και, παρόλο που αρνιόταν τη βία, στο μυαλό της δεν υπήρχε αμφιβολία ότι της άξιζε το ξύλο εκείνης της γυναίκας. Πάντως, μέσα σε δυο μήνες μετά τον γάμο τους, η Πόπη τις έτρωγε με τον ίδιο τρόπο.

Την πρώτη φορά που ο Στέφανος χρησιμοποίησε βία εναντίον μου ήταν όταν μας είχε επισκεφθεί η μητέρα μου. Πήγαμε όλοι μαζί στον κινηματογράφο και μετά γυρίσαμε σπίτι. Ενώ εγώ ετοιμάζα το φαγητό, ο Στέφανος και η μητέρα του κάθονταν στο τραπέζι και οι τρεις μας συζητούσαμε για την ταινία που μόλις είχαμε δει. Δεν μου άρεσαν αυτά που έλεγε η μητέρα του για έναν από τους ήρωες του έργου. Δεν συμφωνούσα και της είπα ότι νόμιζα πως ήταν λάθος. Η ερμηνεία που έδινε σ' αυτά που είχαμε δει ήταν διαφορετική από τη δική μου.

Τότε ο Στέφανος θυμώσε. Πέταξε πάνω μου το ποτήρι με το νερό που έπινε. Μετά πήγε να με σκοτώσει, γιατί είχα βραχεί. Κάθως με σκοτούζε με μια πετοέτα, ξαφνικά άρχισε να με χαστουκίζει. Η μητέρα του καθόταν εκεί χωρίς να βγάζει λέξη. Το σκάσα από το δαμάτιο σοκαρισμένη. Για μερικούς μήνες δεν ξανάγινε κάτι τέτοιο. Την επόμενη φορά που συνέβη ήταν πάνω σ' έναν καυγά για τη μητέρα του. Νομίζω πως ο Στέφανος δεν χτυπούσε εμένα - στην πραγματικότητα αισθανόταν πως χτυπά τη μητέρα του.

Στα παραδείγματα αυτά, είναι φανερό πως όλες οι γυναίκες αισθάνθηκαν έκπληξη όταν οι άντρες τους άρχισαν να τις χτυπούν. Ακόμα κι όταν οι άντρες τους είχαν εκδηλώσει σε άλλες περιπτώσεις βία, αυτές οι γυναίκες αισθάνονταν πως αυτό θα συνέβαινε σ' εκείνες. Σε πολλές περιπτώσεις, οι γυναίκες νόμιζαν πως θα μπορούσαν να φροντίσουν τους άντρες τους, να τους μεταχειριστούν καλύτερα και να τους κάνουν να ξεχάσουν τη δυστυχία που αυτοί είχαν περάσει στο παρελθόν.

Σχεδόν όλοι οι άντρες περιγράφονταν σαν να είχαν μεγαλώσει μέσα στη βία. Πολλοί από αυτούς είχαν περάσει από ψυχολογική καταπίεση, όπως, επίσης, και από σωματική κακοποίηση. Πολλοί είχαν δει τον πατέρα τους να χτυπά τη μητέρα τους. Δεν λόγνε το ίδιο και για τις γυναίκες. Λίγες από αυτές είχαν νιώσει τη βία όταν ήταν παιδιά.

Η αντίδραση της Καίτης στη βία, μέσα στην οποία ζούσε, (περίπτωση 2η) είναι καθαρά τυπική για τις περισσότερες από τις γυναίκες του δείγματος. Στη διάρκεια της συνέντευξης, η Καίτη είχε πει:

... Ήξερα ακριβώς σε τι έμπλεκα και είμαι μετροδεδεμένη από το γεγονός ότι ήθελα να τον παντρευτώ. Υπήρχαν δυο είδη κακοποιήσεων, ή μάλλον τρία. Υπήρχαν οι βεβαιότητες με βιολογικές λέξεις. Υπήρχε το ξέσπασμα του εγώ ή της προσωπικότητάς μου. Και ύστερα ήταν το τρίτο είδος, η σωματική κακοποίηση: να με χτυπά ή να κβάεται πάνω μου και να με βρίζει ... και να με χτυπά. Έτσι, υπήρχαν τρία είδη κακοποιήσεων και, μερικές φορές, έρχονταν όλα μαζί. Μπερδεύονται όλα στο μυαλό μου, όταν προσπαθώ να κοιτάξω πίσω και να ξεδιαλύνω αν ήρθαν έτσι σιγά-σιγά ή υπήρχαν πάντα.

Τα αισθήματα θυμού ήταν πάντα μπροστά. Αρχισαν να βγαίνουν λίγο μετά την αρχή της σχέσης μας. Μέχρι τότε ήξερα αρκετά για κείνον και τα παιδικά του χρόνια και μπορούσα να καταλάβω από πού προέρχονταν αυτά τα αισθήματα. Νόμιζα πως μπορούσα να τον βοηθήσω να τα αλλάξει.

Τη νύχτα, που το χέρι μου τραυματίστηκε άσχημα, ο Νίκος κι εγώ είχαμε ένα φοβερό καυγά. Καθόμουνα στη λεκάνη της τουαλέτας και ήρθε και με πιασε από το λαιμό για να με πνέξει. Η τουαλέτα βρισκόταν σε μια εσοχή της κρηματοκάμαρας. Ήμουνα πιασμένη σε παγίδα. Μου έκοψε την αναπνοή έτσι που ήξερα ότι θα χάσω τις αισθήσεις μου. Έκανα αυτό που θεωρούσα σαν το έσχατο μέσο προστασίας μου. Ήμισταν και οι δυο γυμνοί. Όταν ένωσα πώς θα λιποθυμήσω, τον άρπαξα από τα αρχίδια του και του τα έστριψα. Με άφησε αμέσως. Έτρεξα προς την πόρτα του λουτρού. Με έφτασε, μου άρπαξε το δεξί χέρι και μου το έστριψε πίσω από την πλάτη μου, φτάνοντάς το σχεδόν μέχρι το στήθος μου. Με χτύπησε πολύ εκείνη τη νύχτα, στους ώμους, την πλάτη, το κεφάλι.

Χρησιμοποιούσε την παλάμη του ή την πλευρά του χεριού του, όπως γίνεται στο καράτε. Δεν είχα καταλάβει πως το χέρι μου είχε τραυματιστεί τόσο άσχημα. Ήγνα στον γιατρό δυο μέρες μετά για να δει τα χτυπήματά μου. Η γυναίκα-αμβουλός μου είπε πως αν με κακοποιούσε ο άντρας μου Ξανά, θα έπρεπε να πάω να το καταθέσω. Ο γιατρός δεν βρήκε να είναι πάρα πολύ άσχημα, αλλά άρχει να έχω ισχυρούς πόνους στην πλάτη και δεν μπορούσα να χρησιμοποιήσω το χέρι μου.

Τα νεύρα του χεριού μου δεν λειτουργούσαν, ειδικά είχα πρόβλημα στη δουλειά μου στο γραφείο. Το χέρι μου ήταν τριμερτά κουρασμένο και δεν μπορούσα να το κουνήσω. Τηλεφώνησα στον γιατρό και μου είπε "Θα πρέπει να περάσει σε κανι-δυο μέρες. Αν δεν περάσει τηλεφωνήστε μου". Το χέρι μου, όμως, χειρότερευε και πήγα στον γιατρό. Εκείνος με ρώτησε αν πάνω στον καυγά μας σήκωσα το χέρι μου για να προστατευθώ. Τον κοίταξα και είπα "Ω, θεέ μου". Κατάλαβα τι έφταιγε και του περιέγραφα τον τρόπο που μου στραμπούληξε το χέρι. Αυτό που είχε συμβεί ήταν ότι οι τένοντες είχαν κοπεί στον υγκώνα μου. Δεν πονούσα πολύ και γι' αυτό δεν του το είχα πει αυτό καιρό, απλώς το χέρι μου δεν δούλενε.

Ο γιατρός μου είπε ότι θα έπρεπε να μην πάω στη δουλειά για δυο βδομάδες και να βάλω το χέρι σε νάρθηκα και ότι μάλλον θα μου περνούσε. Ήταν το δεξί μου χέρι κι έτσι δεν μπορούσα να δουλέψω. Γι' αυτό την άλλη μέρα έφυγα από τη δουλειά μου. Αλλά το χέρι δεν έγινε καλά. Χρειάστηκε να κάνω εγχείριση. Πέρασαν συνολικά δεκατρείς μήνες από εκείνη την επίθεση μέχρι να γίνει το χέρι μου εντελώς καλά.

Εργαζόμουνα στην πόλη, ενώ ζούσαμε αρκετά μακριά. Έτσι, πηγαίνοντάμουνα με τη συγκοινωνία όλη τη βδομάδα. Πολλές φορές γύριζα σπίτι κατά τις 6.30 με 7.00 το βράδυ κι εκείνος ήταν κιόλας πωμένος. Αρχίζει την επίθεση του με το που πάταγα το πόδι μου στο σπίτι. Ίνδιαν σαν τρελός με το παραμικρό. Γύριζα σπίτι και τα παιδιά με περιμένασαν απ' έξω, λέγοντάς μου "Μην πηγαίνεις μέσα μαμά, είναι μεθυμένος και θυμωμένος, Ξανά. Μην πας μέσα". Αυτό έγινε γρήγορα συνήθεια, να μην μπορώ να μπω στο σπίτι μου, γιατί ήταν κιόλας έξωλλος. Έγινε τρόπος ζωής. Τα παιδιά κι εγώ φεύγαμε και πηγαίναμε να μείνουμε σε διάφορους γνωστούς ή περνούσαμε τη νύχτα σε ξενοδοχείο μόνο μου και μόνο για να φηγουμε από το σπίτι. Αυτό μας κόστιζε και αρκετά χρήματα.

Προσπάθησα να γίνω καλύτερη, να είμαι καλή, ήσυχη, πολύ προσηγομική, σεξουαλικά ελκυστική ή το αντίθετο, να αλλάζω, να είναι φρόνιμα τα παιδιά ή να τα στέλνω έξω, αλλά ποτέ, τίποτα δεν αφελούσε.

Η βία ήταν πάντα συνδεδεμένη με το ποτό. Τα παιδιά και εγώ μάθαμε ότι μπορούσαμε να πούμε τη στιγμή που θα άλλαζε. Από ένας άντρας, που τον σεβόμασταν και τον αγαπούσαμε, θα γινόταν ένα τέρας, που δεν μπορούσαμε να το βάλουμε μαζί του και το φρόνιμασαν. Προσπάθησα να πίνω εγώ πολύ μπύρα, ώστε να έχει λιγότερη. Με έδειρε ένα βράδυ γι' αυτό, γιατί ήπια τη μπύρα του. Μπορώ να θυμηθώ μόνο δυο φορές, που προσπαθούσε να μην πιει, που έκανα και είπα εκείνα που έπρεπε για να μην εκραγεί, αλλά αυτό ήταν τόσο σπάνιο. Ήταν αδύνατο να το στήσω όταν άρχιζε. Αισθανόμουνα πως με έδερε σκόπιμα για να είμαι εξαρτημένη από κείνον.

Υπήρξε μόνο μια περίοδος ξέι εβδομάδων που δεν έπινε. Τον άλλο καιρό κατάφερα να μην πίνει μόνο για τρεις ή τέσσερις μέρες. Έτσι, δεν ξέφω πως θα ήταν χωρίς το ποτό. Υπομάρζομαι σοβαρά πως ο Θυμώ, η απελευσία του και όλα αυτά τα πράγματα ήταν πάντα μέσα του και το ποτό του επέτρεπε να τα βγάλει έξω.

Μολονότι στην περίπτωση της Καίτης το ποτό έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο στη συμπεριφορά κακοποίησης, πολλές κυκοποιημένες γυναίκες είχαν συντρόφους που δεν έπιναν. Οι περισσότερες από αυτές μάθαιναν να αναγνωρίζουν τα σημάδια ερχομου ενός επεισόδιου κακοποίησης. Πάντως, δεν μπορούσαν να το αποτρέψουν. Οι περισσότερες ήξεραν πως αν ο δράστης δεν τις έδερε τη μια μέρα, θα το έκανε την επόμενη. Και γι αυτό αποδέχονταν απλώς τα χτυπήματα.

Παρόλη την υπερβολική βία που δέχονταν, οι περισσότερες από τις γυναίκες του δείγματος μπορούσαν να περιγράψουν την

Ήξερα τον γιατρό πολύ καλά. Κι αυτός ήξερε πως ήταν η ζωή μου. Ακόμα και πριν παντρευτούμε, είχα πει στον Νίκο να πάμε να μας κάνει μια γενική εξέταση, με τη σκέψη πως αν ο Νίκος ήταν αλκοολικός ή είχε κάτι πραγματικά άσχημο, ο γιατρός θα το έβρισκε. Αλλά δεν βρήκε τίποτα. Ο Νίκος είναι πολύ έξυπνος και ξέρει να ελίσσεται.

Τελοσπάντων, δεν φοβόμουν να παω στον γιατρό τι μου συνέβαινε. Ποτέ δεν επέμεινε ιδιαίτερα για να χωρίσω. Όταν τον ρωτούσα απένευγε, στην αρχή, να απαντήσω. Τελικά μου είπε πως ο Νίκος μπορεί να ήταν αλκοολικός ή να είχε διαταραχές της προσωπικότητάς του που δυσκόλευαν τη ζωή μου μαζί του. Αλλά ποτέ δεν με συμβούλεψε καθωρό πως έπρεπε να χωρίσω.

Κάποτε, όταν ήμουν πολύ απογοητευμένη με τη φυσική και την πνευματική μου υγεία, ρώτησα τον γιατρό τι σκεφτόταν... "Τι πραγματικά πιστεύεις για μένα; Θα γίνω ποτέ εντελώς καλά, με όλη μου την υγεία;". Και μου είπε "Ξέρεις, νομίζω πως στέκεσαι αξιολάμπιστα καλά, μετά από όσα έχεις περάσει. Κι αν καταφέρεις να ζήσεις με ένα σχεδόν φυσιολογικό τρόπο, θα γίνεις μια χαρά". Και μου έδωσε ηρεμιστικά για να με βοηθήσει να τα βγάλω πέρα.

Η Χριστίνα δεν ήταν παντρεμένη με τον δρόστη. Είχε οχέσει μαζί του για μερικούς μήνες. Δεν ήταν ευκολο για τη Χριστίνα να βρει κάποιον άντρα. Ήταν σαφάντα ενός χρόνων, γιατρός και οι περισσότεροι από τους άντρες που της άρεσαν ήταν παντρεμένοι ή είχαν κάποιον δεσμό. Οι μοναχικοί άντρες που συναντούσε δεν ήταν του επιπέδου της ή είχαν τα δικά τους προβλήματα με παιδιά από προηγούμενους γάμους. Επιπλέον, η Χριστίνα ήταν πολύ παχιά και αισθανόταν πως δεν ήταν ελκυστική. Πίστευε πως δεν θα άρεσε στους περισσότερους άντρες εξαιτίας της εμφάνισής της, της εξυπνάδας της και της επαγγελματικής της απασχόλησης. Όταν συνάντησε τον Βασίλη, ολος της ο κόσμος έλαμψε. Σχεδόν αμέσως δημιούργησαν στενές σχέσεις. Η Χριστίνα μίλαγε για την αναταραχή και την έξηψη που είχε σαν μια ερωτευμένη γυναίκα.

Συνάντησα για πρώτη φορά τη Χριστίνα όταν νοσηλεύοταν στο νοσοκομείο μετά από ένα επεισόδιο κακοποίησης. Όταν μπήκα στο δωμάτιό της ήταν στο κρεβάτι, γεμάτη σωληνάκια, και έμοιαζε εγκαταλελειμένη και τρομοκρατημένη. Καθώς αρχίσαμε να μιλάμε, η κατάθλιψη της μεταβλήθηκε σε θυμό για τον δρόστη.

Ο Βασίλης κι εγώ είχαμε σχέσεις για τέσσερις μήνες. Ήταν το σημαντικότερο γεγονός της ζωής μου. Δεν είχα

σχέσεις με άντρα για πωλαμ χρόνια. Είχα ζήσει με κάποιον που ήταν, τόσο ωραία ήταν να είσαι ερωτευμένη, πόση ευτυχία ήταν να έχεις κάποιον να σου χαμογελά, κάποιον να του χαμογελάς. Υποθέτω πως ήμουνά τόσο ερωτευμένη που δεν πρόσεχα μερικά πράγματα που συνέβαιναν. Υποθέτω πως αν είχα τα μάτια μου ανοιχτά, δεν θα συνέβαινε ό,τι συνέβη εκείνο το βράδυ. Δεν ξέρω. Δεν καταλαβαίνω τίποτα.

Ο Βασίλης είχε γυρίσει γύρω στις τέσσερις το απόγευμα. Θα βγαίναμε έξω με φάμε και ύστερα θα πηγαίναμε σε ένα παιχνίδι. Ήμουνα ενθουσιασμένη. Δεν είχα ξαναδεί χόκει. Ο Βασίλης θα μου εξήγησε όλα θα βλέπαμε, ώστε να καταλάβω το παιχνίδι. Θα πηγαίναμε παφέα με δυο φίλους του.

Είχα έναν ασθενή και γύρισα σπίτι στις 4.30. Όταν μπήκα ο Βασίλης περιπατούσε πάνω κάτω στο δωμάτιο. Απολογίστηκα για την αργοπορία μου και του είπα ότι λυπόμουνα αλλά δεν μπορούσα να αφήσω αυτόν τον ασθενή. Είχαμε κάποια μικροπεισοδία πριν, αλλά ήταν η πρώτη φορά που πραγματικά άρχισα να φοβάμαι. Το πρόσωπο του Βασίλη κοκκίνισε και όταν είδα τα μάτια του φοβήθηκα. Έμοιαζαν να είναι μάτια κάποιου άλλου. Όλο του το σώμα φαινόταν αλλαγμένο. Έγινε πιο αυστηρός και άρχισε να με κατηγορεί. Στην αρχή με κατηγορούσε ότι νοιαζόμουνα με κάποιον ασθενή μου κι όχι γι' αυτόν. Όταν διαμαρτυρήθηκα και προστάθησα να τον καλέσω, αυτός θυμωσε ακόμα περισσότερο. Πριν καλά-καλά να το καταλάβω, άρχισε να με ταρακουνά και να με χαστουκίζει. Του φώναξα να σταματήσει, αλλά δεν με άκουγε. Προσπάθησα να του ξερνήω, αλλά με άρταξε και με έσπρωξε μέσα στην κουζίνα. Ξαφνικά με πέταξε στην άλλη άκρη και έπεσα πάνω στη σόμπα. Αυτό ήταν το τελευταίο πράγμα που θυμάμαι. Έπεσα στο πάτωμα κι αισθανόμουν ότι κάποιος με κλωτσούσε σε όλο μου το σώμα. Αισθανόμουνα σαν να λιποθυμούσα και να συνερχόμουνα.

Δεν ξέρω πόση ώρα έμεινα στο πάτωμα, αλλά όταν ξαναβρήκα τις αισθήσεις μου, ο Βασίλης είχε φύγει. Το σπίτι ήταν σκοτεινό. Ο λόνος ήταν τόσο ισχυρός που δεν μπορούσα να κινηθώ. Καταλάβαινα ότι θα πρέπει να είχα τραυματιστεί άσχημα. Από τον πόνο υπολόγιζα ότι έπρεπε να έχω κάποια εσωτερικά τραύματα. Ευτυχώς που στην κουζίνα υπήρχε τηλεφώνω. Συρθήκα μέχρι εκεί και έφτασα στο τηλεφώνω. Έπιασα το κορδόνι και το τράβηξα για να πέσει στο πάτωμα το τηλέφωνο, γιατί δεν μπορούσα να σηκώσω όρθια. Τηλεφώνησα σ' ένα συνάδελφό μου και του είπα ότι είχα τραυματιστεί. Δεν του είπα τι είχε συμβεί, αλλά του ζήτησα να στείλει ένα ασθενοφόρο. Το επόμενο πράγμα που θυμάμαι, είναι ότι βρέθηκα σ' αυτό το κρεβάτι

του νοσοκομείου. Δεν ξέρω πώς ήρθε εδώ. Ό,τι ξέρω μου

το είπαν το άλλο πρωί.
Προφανώς, όταν ο Βασίλης με έπληρωσε πάνω στη σό-
μπα και, ίσως, όταν με κλωτούσε, τραυματίστηκαν τα νε-
φρά μου. Μόλις με πήγαν στο νοσοκομείο, δεν μπορούσαν
σχεδόν να βρουν τον σφιγμό μου και ήξεραν ότι είχα εσω-
τερική αιμορραγία. Με έβαλαν αμέσως στο χειρουργείο και
μην αφαιρέσαν το ένα νεφρό. Το δεύτερο νεφρό είχε, επί-
σης, τραυματιστεί σοβαρά, αλλά αποφάσισαν να προσπαθή-
σουν να το σώσουν. Δεν ξέρω τι συνέβη. Πώς τραυματί-
στηκε έτσι άσχημα. Μουάζει σαν έναν εφιάλητη. Δεν ξέρω τι
να κάνω. Πώς μπορεί κάποιος που είναι τόσο καλός και
ειληνικός, όπως ο Βασίλης, που τον αγατούσα τόσο πολύ
και με αγατούσε τόσο πολύ, να μου κάνει αυτό το πρά-
γμα; Δεν μπορώ να καταλάβω.

Η τραγική ιστορία της Χριστίνας δεν τελειώνει εδώ. Μου
ζήτησε να την ξαναδώ την άλλη μέρα, για να μιλήσουμε λίγο
ακόμα. Όταν μπήκα, την άλλη μέρα, στο δωμάτιό της, έμεινα
εκπληκτική. Το δωμάτιο είχε μεταμορφωθεί. Παντού υπήρχαν λου-
λούδια και κουτιά με γλυκά. Η Χριστίνα, που την προηγουμένη
μέρα ήταν κατάκοιτη και έδειχνε μεγάλη κατάθλιψη, καθόταν
τώρα στο κρεβάτι και μιλούσε στο τηλέφωνο, έχοντας πολύ κα-
λύτερη διάθεση. Καθήσαμε και μιλήσαμε για λίγο, αλλά δεν
ήταν πραγματική συζήτηση. Κάθε δέκα - δέκα πέντε λεπτά, το
τηλέφωνο μας διέκοπτε. Ο Βασίλης ή κάποιος φίλος ή συγγενής
του Βασίλη προσπαθούσε να πείσει τη Χριστίνα να μην τον
αφήσει, να τον συγχωρήσει. Η Χριστίνα, μετά από κάποιο τηλε-
φώνημα, με κοίταξε και μου είπε "Δεν ξέρω τι να κάνω. Ίον
αγαπώ και με αγαπά. Δεν μπορώ να τον παρτήσω, έτσι δεν
είναι; Στην ηλικία μου; Έτσι που είμαι; Ποιός άλλος θα με
ήθελε;".

Η Χριστίνα κι εγώ μιλήσαμε για λίγο ακόμα και συμφω-
νήσαμε να την ξαναδώ την επομένη. Όταν βγήκα από το α-
σανσέρ, την επόμενη μέρα, τα λουλούδια είχαν φτιάσει μέχρι το
γραφείο της προηγουμένης. Αυτή τη φορά, όταν μπήκα στο δω-
μάτιό της, η Χριστίνα είχε σηκωθεί. Ήταν δύσκολο να πιστέ-
ψει κανείς ότι αυτή ήταν η ίδια γυναίκα με εκείνη την κατα-
βεβλημένη και τραυματισμένη γυναίκα που είχα δει δυο μέρες
πριν. Ξεχελιζε από ζωή. Μου είπε πόσο ευχαριστημένη ήταν
που εκείνη κι ο Βασίλης θα πήγαιναν σε μια θαμναία κρουα-
ζιέρα μόλις έβγαινε από το νοσοκομείο. Όταν τη ρώτησα πώς
αισθανόταν που ήταν στο νοσοκομείο εξαιτίας της σκληρότητας
του Βασίλη, είπε:

Πραγματικά, δεν είμαι σίγουρη πώς ακριβώς έγινε το
επεισόδιο. Ίσως να ήταν δικό μου το λάθος. Ο Βασίλης

λέει ότι δεν με λείπε πάνω στη σόμπα. Μόνο που με έ-
σπρωξε και, πέφτοντας, έπεσα πάνω στη σόμπα. Ειλικρινά,
τον πιστεύω. Δεν θα μπορούσε να θέλει να με χτυπήσει
τόσο άσχημα. Θα πρέπει να ήταν ατύχημα.

Η εμπειρία του Βασίλη και της Χριστίνας δεν είναι ασυνή-
θιστη. Πολλές από τις κακοποιημένες γυναίκες, με τις οποίες
συζήτησα, έλεγαν πως, μετά από ένα διάστημα, άρχιζαν να αρ-
νούνται την πραγματικότητα των επεισοδίων κακοποίησης. Φαι-
νόταν σαν να μη μπορούσαν να σκέφτονται πως οι άντρες
τους, που έλεγαν ότι τις αγαπούσαν, θα ήταν δυνατό να
συμπεριφέρονται τόσο σκληρά, όσο έδειχναν τα επεισόδια. Η
άρνηση αυτή εξυπηρετούσε, σαν μια τεχνική επιβίωσης, εκείνες
τις γυναίκες που γυρῶζαν πίσω για να ζήσουν ξανά με αυτού;
που τις κακοποίησαν.

Συζήτησα με μερικές άλλες γυναίκες που νοσηλεύονταν εκεί
μετά από ανάλογα επεισόδια. Την πρώτη μέρα μετά το επει-
σόδιο μπορούσαν να θυμηθούν καθαρά όλες τις λεπτομέρειες
και, συχνά, με πολύ θυμό για τους δράστες. Αλλά, μόλις ο
δράστης άρχιζε την τρυφερή συμπεριφορά της τρίτης φάσης,
όλες τους γίνονταν βέβαιες πως το επεισόδιο δεν είχε συμβεί
όπως ακριβώς θυμούνταν στην αρχή, αλλά όπως περίπου τους
έλεγαν οι δράστες. Άρχιζαν, επίσης, να σκέφτονται πως έπαι-
ναν κι αυτές για το επεισόδιο.

Στη διάρκεια ενός επεισοδίου κακοποίησης, είναι συχνά δύ-
σκολο να ξεχωρίσει κανείς τις προκλήσεις και την ευθύνη της
γυναίκας από την παραποίηση της πραγματικότητας. Η κακο-
ποιημένη γυναίκα, αποδεχόμενη μεγάλο μέρος της ευθύνης για
το επεισόδιο, αισθάνεται, ίσως, πως έχει κάποιον έλεγχο της
κατάστασης. Πολλές από τις γυναίκες έλεγαν πως είχαν
κακοποιηθεί σωματικά, αφού είχε προηγηθεί ένας προφορικός
καιρός, στον οποίο συμμετείχαν ενεργητικά. Άλλες αισθάνον-
ταν δικό τους το φταίξιμο, γιατί έβγαλαν κάποιο όπλο, αν και
οι άντρες ήταν εκείνοι που το χρησιμοποίησαν. Σε μερικές
περιπτώσεις, όμως, είχε συμβεί και το αντίθετο. Έχω καταθέσει
σε δικές για δολοφονίες, στις οποίες ο άντρας είχε βγάλει το
όπλο, αλλά η γυναίκα το χρησιμοποίησε πριν να προλάβει
αυτός να το χρησιμοποιήσει. Η παρακάτω είναι μια τέτοια πε-
ρίπτωση, στην οποία η γυναίκα σκότωσε τον άντρα της.

Κάναμε ένα ταξίδι στη Minnesota. Όταν φτάσαμε στο
σπίτι της μητέρας του, κατάλαβα ότι ήταν λάθος που είχα
έρθει. Η μητέρα του άρχισε να μου κάνει παρατηρήσεις για
καθέτι που έκανα με το μωρό μου. Τίποτα δεν ήταν σωστό.
Ο Τάκης δεν με προστάτευε. Ποτέ δεν πήρε το μέρος μου
μπροστά στη μητέρα του. Εκείνη είχε πάντα δίκιο και ό,τι
έκανα ήταν λάθος. Μολονότι ήξερε πως δεν άρεσα στη μη-

τέρα του κι εμένα δεν μου άρεσε εκείνη, επέμενε να μείνω με σπίτι της. Αισθανόμουν την εχθρότητα και μόνο που έμπαινα στο σπίτι.

Μετά από δυο μέρες, καθόμασταν στη βεράντα και μιλούσαμε για κάποια συγγενή μας που δεν ήταν μπροστά. Δεν μπορούσα να το ανεχθώ, γιατί ήξερα πως το ίδιο έκαναν και για μένα. Έτσι, είπα πολύ ήρεμα ότι τα μέλη μιας οικογένειας πρέπει να είναι ενωμένα, να μην κατηγορεί το ένα το άλλο, πως δεν ήταν σωστό. Ξαφνικά, ο Τάκης σηκώθηκε και είπε 'Πολλά λες, πολλά λες, κυρά μου'. Με τρέφθηκε από την καρέκλα και έπεσα στο πάτωμα. Δεν μιτόρεσα να πω τίποτα. Έχασα τη φωνή μου. Πάτησε με το πόδι του πάνω στο στομάχι μου και έβγαλε το γονατό του πάνω στον λαιμό μου. Μου κόπηκε η ανάσα. Πλησίασε το πρόσωπό του στο δικό μου και είπε πάλι 'Πολλά λες'. Αυτό ήταν το τελευταίο πράγμα που θυμάμαι. Πρέπει να συνήλθα σε λίγα λεπτά, αφού εκείνος σηκώθηκε από πάνω μου και μπήκε στο σπίτι. Όταν συνήλθα, ήμουν στο πάτωμα και η μητέρα του καθόταν ακόμα που θυμάμαι. Πρέπει να ρισε και μου είπε 'Πράγματι μιλάς πολύ'. Άκουσες τι είπε ο άντρας σου, μιλάς πολύ'. Σηκώθηκε και απομακρύνθηκε. Δεν μπορούσα να το πιστέψω. Το πρώτο πράγμα που σκέφτηκα ήταν πως μπορούσε να κάβεται και να βλέπει τον γιο της να μου φέρεται έτσι. Θα μπορούσε να με είχε σκοτώσει. Θα μπορούσα να είχα πεθάνει. Δεν φαίνεται να την ένοιωζε και, φαντάζομαι, πως δεν τον ένοιωζε κι εκείνον.

Δεν ξαναμίλησαμε γι' αυτό το επεισόδιο. Την επόμενη μέρα ήταν να πάω να δω τους γονείς μου και να μείνω για λίγες μέρες μαζί τους. Έτσι, πήρα το μωρό και πήγα, ενώ εκείνος έμεινε με τη μητέρα του. Μερικές μέρες αργότερα, με πήρε τηλεφώνω ο άντρας μου και μου είπε πως χρειαζόταν να υπογράψω κάτι χαριτιά για να πουλήσει το σπίτι μας. Μου είπε ότι θα μπορούσα να πεταχτώ με το αεροπλάνο, να υπογράψω τα χαριτιά και μετά να ξαναγυρίσω πίσω για να τελειώσω τις διακοπές μου. Σημείωνησα να πάω, μολονότι δεν είχα ακόμα γιαιρευτεί από το τελευταίο χτύπημα.

Μόλις κατέβηκα από το αεροπλάνο, με υποδέχτηκε και ήταν πολύ ευγενικός και τρυφερός. Δεν είπα τίποτα για το επεισόδιο για να μην του χαλάσω το κέφι του. Πήγαμε στο σπίτι και έβγαλε τα χαριτιά. Κάθισα σε μια καρέκλα της κουζίνας, τον κοίταξα και του είπα 'Τι θα γίνει αν δεν τα υπογράψω;'. Με κοίταξε και, βλέποντας τα μάτια του, κατάλαβα ότι δεν θα έπρεπε να το είχα πει. Είπε πολύ ήρεμα 'Θα υπογράψεις τα χαριτιά'. Και έτρεξε στην κρεβατοκάμαρα. Γύρισε με ένα πιστόλι και το ακουμπησε στο κεφάλι μου. Είπε ξανά 'Θα υπογράψεις αυτά τα χαριτιά'.

Ημώνα τόσο εκπληκτική που δεν μπορούσα να πιστέψω ο αυτά που έβλεπα. Πιο πολύ ήθελα να τον πειράξω, ίσως όμως, να ήταν κι αυτόν τον θυμό μου γι' αυτό που είχε κάνει. Δεν ήμωνα τόσο θυμωμένη που να μην υπογράψω. Θα υπέγραφα οπωσδήποτε. Εξάλλου, γι' αυτό και είχα έρθει. Γιατί χρειαζόταν να φέρει το πιστόλι; Γιατί δεν μπορούσε να μου ξαναζητήσει να υπογράψω τα χαριτιά; Νομίζω πως ήξερα πως είχε σκοπό να με σκοτώσει. Ήξερα πως μπορούσε να το κάνει. Από κείνη τη στιγμή δεν υπήρχε καμία αμφιβολία πως ένας από τους δυο μας θα σκοτωνόταν.

Η Κική μεγάλωσε σ' ένα σπίτι, όπου ο πατέρας της χτυπούσε τη μητέρα της, κι έτσι δεν της ήταν άγνωστο αυτό το είδος βίας. Είχε, επίσης, δυο προηγούμενες σχέσεις με άντρες που τη χτυπούσαν κι εκείνη τις είχε διαλύσει. Ο πρώτος της σύζυγος δεν την είχε σωματικά κακοποιήσει. Η Κική ζούσε μόνο δυο βδομάδες με τον Παναγιώτη, όταν άρχισε η βία και δεν ήταν βέβαιη αν το σφάλμα ήταν δικό της ή του Παναγιώτη. Στη συζήτηση που είχαμε, είπε 'Πώς γίνεται και κάθε φορά κατλήνω να τρώω ξύλο από τους άντρες;'.
Η Κική είχε κάνει μια θεραπεία επί δυο μήνες πριν γυρίσει τον Παναγιώτη. Είχε αρχίσει να γίνεται πιο ανεξάρτητη και ικανή να αναλαμβάνει τις ευθύνες για τη ζωή της. Συνάντησε τον Παναγιώτη όταν πήγε στην Τράπεζα και άνοιξε τον πρώτο λογαριασμό καταθέσεων της. Ο Παναγιώτης ήταν υπάλληλος στην Τράπεζα και συμπλήρωσε τα απαραίτητα χαριτιά για την Κική. Ήταν τόσο γοητευτικός που αμέσως αποφάσισε πως ήθελε να αρχίσει μια σχέση μαζί του. Φλέβησαν και γρήγορα δημιούργησαν σχέσεις. Καθώς η Κική είχε γίνει πιο ισχυρή και πιο ανεξάρτητη, έδειχνε στον Παναγιώτη τον καινούριο της εαυτό. Αλλά εκείνος αντιδρούσε με αρνητικό τρόπο και φαινόταν να φοβάται τη δύναμη της προσωπικότητάς της. Οι μικροί καυγάδες έγιναν μεγαλύτεροι, μέχρι που έφτασαν σε κάποια επεισοδία κακοποίησης.

Θυμάμαι που καθόμουν στο πάτωμα της κουζίνας, πονεμένη και χτυπημένη σε όλο μου το σώμα. Θυμάμαι που καθόμουν εκεί και σκεπτόμουν 'Όχι, όχι πάλι. Δεν πιστεύω ότι γίνονται τα ίδια ξανά. Όχι, θεέ μου!... Τι θα γίνει; Ακόμα κι αυτός! Νομίζω πως ήταν τόσο καλός και τόσο διαφορετικός από τους άλλους. Γιατί το έκανε; Μήπως έφταιγα εγώ;'. Προσπάθησα να σηκωθώ και αισθάνθηκα να έναν δυνατό πόνο. Δεν περνούσε. Τελικά, κατάφερα να σταθώ στα πόδια μου και πήγα προς τα άλλα δωμάτια του σπιτιού. Όταν μπήκα στην κρεβατοκάμαρα, είδα τον Παναγιώτη να κάβεται στο κρεβάτι, κλαίγοντας με λυγμούς.

που είχε ποτέ η εταιρεία του κι εξαρτιόταν από εκείνον να ευχαριστήσει τους πελάτες. 'Ημωνα μόνη μου πολλές νιχτές συνήχεια και δεν μπορούσα άλλο να το αντέξω. Χρησιζόμωνα λίγη παρτά. Οι θυμίο του Παύλου και η άσχημη συμπεριφορά του έδιωξαν όλους τους φίλους μας. Δεν είχα σε ποιόν να μιλήσω.

Όταν μπήκε στο σπίτι, στις έντεκα το βράδυ, το φαγητό είχε κρυώσει. Όρμησα πάνω του. Άρχισα να φωνάζω και να πετάω πράγματα. Ξέρω πως δεν έπρεπε να το κάνω. Ξέρω πως έπρεπε να συγκρατησω τα νευρα μου, αλλά δεν μπορούσα να το αντέξω άλλο. 'Ημωνα τόσο μόνη. Σκέφτηκα πως 'Ιωσφ να με προσέξει. Πώς θα τον κάνω να με προσέξει; Πέταξα ένα ποτήρι, που χτύπησε στο κεφάλι του και μετά έσπασε πάνω στον τοίχο. Του έριξα μια καρέκλα πάνω του χτύπησε στο γόνατο. Αυτό πάραπατηγανει. Μου έδωσε μια γροθιά στο στήθον και με πέταξε στην άλλη άκρη του δωματιού πάνω στο ντουλάπι με τα γυαλιά. Άρχισαν να σπάζουν τα γυαλιά. Όταν άκουσα τον θόρυβο, λύσσαξα. Του ρίχτηκα κι εκείνος άρχισε να με χαστουκίζει και να με χτυπά με τις γροθιές του. Το μόνο που θυμάμαι από και κι ύστερα είναι γροθιές και χαστουκία και πιτάτα που έσπάζαν.

Ξέρω πως ήταν λάθος μου. Δεν έπρεπε να κάνω την αρχή, αλλά δεν μπορούσα να αντέξω τη μοναξιά. Έπρεπε να τον κάνω να μ' ακούσει. Έπρεπε να τον κάνει να με κοιτάξει. Έπρεπε να τον κάνω να με προσέξει.

Σ' αυτά τα τελευταία επεισόδια, είναι δύσκολο να πει κανείς πόσο έφταναν οι γυναίκες για την κακοποίησή τους. Στην περιπτωσή της Δώρας είναι φανερό ότι υπήρξε μεγάλη πρόκληση από μέρος της. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι εκείνη άρχισε να χτυπά τον Παύλο πριν εκείνος τη χτυπήσει. Πάντως, είναι, επίσης, φανερό, από την υπόλοιπη ιστορία, ότι ο Παύλος την καταπίεζε, αγνωώντας την και δουλεύοντας μέχρι αργά το βράδυ, για να ανέβει στην ηγεσία της εταιρείας, και τα πέντε χρόνια που ήταν παντρεμένοι. Αν και αυτό το συγκεκριμένο επεισόδιο μπορεί να οφείλεται στην πρόκληση της Δώρας, θα μπορούσε, επίσης, να θεωρηθεί και ως αντίποινα.

Σε άλλες περιπτώσεις, η πρόκληση δεν είναι τόσο καθαρή. Μιλώντας η Ιωάννα τόσο πολύ; Αν ναι, άξιζε να κακοποιηθεί μέχρι ανασιθής ή να απειληθεί με ένα πιστόλι στο κεφάλι; Επειδή ο Παναγιώτης δεν ήταν ο πρώτος άντρας που έδερνε την Κική, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι εκείνη έκανε κάτι που προκαλούσε αυτή τη μεταχείριση; Δεν νομίζω. Ο θυμός της γυναίκας μπορεί να προκαλέσει ένα επεισόδιο, αλλά μπορεί και να είναι στοιχείο αυτοόχμυνης.

Τα περισσότερα σπασμένα χέρια των γυναικών ήταν γιατί

Δεν θυμάμαι τι ακριβώς σκεφτόμουν εκείνη τη στιγμή. Νομίζω πως ήμωνα λίγο θυμωμένη και μαζί του και με τον εαυτό μου. Αλλά τον λυπόμωνα κιόλας. Και αναρωτιόμουν αν όλοι οι άντρες ήταν έτσι. Δεν είχα δει ποτέ κάτι διαφορετικό. Όλοι οι άντρες, με τους οποίους είχα σχέσεις, εκεί κατέληγαν στο τέλος. Τον πλησίασα και έβαλα το χέρι μου στον ώμο του. Με κοίταξε και με άρπαξε και οι δυο μας κλαίγαμε μαζί.

Δεν ξέρω τι προκάλεσε τον καινά και δεν ξέρω τι προκαλούσε τους καινάδες από τότε. Μερικές φορές, νομίζω πως ενώ έφταιγα, όταν τον κατηγορούσα και του φώναζα ή όταν ήθελα να επιβληθώ και να κάνω το δικό μου. Φαίνεται πως αυτό δεν το άντεχε. Δυο μέρες μετά το επεισόδιο, ακόμα πονούσα. Δεν φανταζόμωνα πως είχα χτυπήσει άσχημα και προσπαθούσα να το αγνοήσω. Ηγήα στη δουλειά και δεν ξαναμίλησαμε γι' αυτό. Την τρίτη μέρα η κατάσταση χειροτέρευσε, αντί να καλύτερευει. Ηρόσπαθούσα να μη δώσω σημασία, πιστεύοντας πως θα περάσει. Τελικά, την τέταρτη μέρα, ζήτησα από τον Παναγιώτη να με πάει στον γιατρό.

Ο γιατρός ήταν καλός. Μας πήρε, τον Παναγιώτη κι εμένα, στο ιατρείο και με εξέτασε. Όταν με άγγιξε στο στήθος, κατάλαβα ότι θα πρέπει να είχαν σπάσει κάποια κόκκαλα. Ηράγματι, η ακτινογραφία έδειξε ότι είχαν σπάσει τρία πλευρά. Ο γιατρός κοίταξε τον Παναγιώτη κι έμεινε και ρωτησε πως το έπαθα. 'Είχα ανέβει στο σκαμνί για να πιόσω μια πιατέλα από ένα ντουλάπι της κουζίνας, βιάστηκα να απαντήσω, κι έπεσα και χτύπησα. 'Εσείς που ήσασταν, ρώτησε ο γιατρός τον Παναγιώτη, που απάντησε 'Εγώ ήμωνα στο άλλο δωμάτιο. Δεν ξέρω τι έγινε'. Λισθάνθηκα σαν να ήθελα να πεθάνω εκείνη τη στιγμή. Δεν ξέρω αν ο γιατρός μας πίστευε. Δεν νομίζω, αλλά δεν έκανε άλλες ερωτήσεις. Θα μπορούσε, όμως, να με πάρει σε ένα άλλο δωμάτιο και, χωρίς να είναι μπροστά ο Παναγιώτης, να με ρωτήσει. Και τότε θα του απαντούσα. 'Ημωνα αρκετά θυμωμένη και απογοητευμένη και φοβόμωνα. Μου είχε σπάσει τρία πλευρά. Αλλά ο γιατρός δεν ρώτησε τίποτε άλλο και γύρισα σπίτι, εκείνη τη φορά.

Η Δώρα ήταν σύγνηση ότι εκείνη έπρωγγε τον άντρα της να τη χτυπήσει. Ένα επεισόδιο ήταν το παρακάτω.

Δεν μπορούσα να το αντέξω άλλο. 'Ηξερα πως ο Παύλος εργαζόταν πολύ σκληρά. Είχε αυτό το συμβόλαιο και έπρεπε να τελειώσει τη δουλειά τους, γιατί αλλιώς θα ακύρωναν το συμβόλαιο. Και ήξερα πως αν έχανε αυτό το συμβόλαιο θα καταστρεφόταν. Ήταν η μεγαλύτερη δουλειά

ΙΙΩΝΝΗΣ με λιγνίνη ιω λημι με ιω υειυικηιηιυ ουυ ημωωωωω και με άφηνε μόλις καθόμουνα στο τραπέζι μου. Το μεσημέρι με έπαιρνε και τρώγαμε μαζί και το απόγευμα, στις πέντε ακριβώς, με γύριζε στο σπίτι. Αν το αφεντικό μου με χρειάζονταν για κάποια επιπλέον δουλειά, ο Γιάννης θύμωνε πολύ. Εκείνο το απόγευμα, το αφεντικό μου είχε μια επείγουσα δουλειά και έπρεπε να γράψω ένα κείμενο πριν φύγω από το γραφείο. Ο Γιάννης ήρθε να με πάρει και περίμενε, βηματίζοντας πάνω-κάτω, πάνω-κάτω. Μέχρι να τελειώσω τη δουλειά μου μ' έκανε να κλαίω.

Πήγαμε να φάμε σ' ένα εστιατόριο. Για κακή μου τύχη, ήταν κάποιος στο εστιατόριο, που τον γνώριζα από το γυμνάσιο. Δεν τον είχα δει για πολλά χρόνια, αλλά με αναγνώρισε, μου χαμογέλασε και ήρθε να με χαιρετήσει. Ε, αυτό ήταν. Νόμισα πως ο Γιάννης θα πάθαινε αποπληξία εκείνη την ώρα. Μου έριξε μια από κείνες τις ματιές και δεν έλεγε λέξη μέχρι που ο γνωστός μου έφυγε.

Αισθάνθηκα τέτοια ένταση και αναστάτωση που μ' έπιασε το στομάχι. Ήθελα να πάω στην τουαλέτα. Φοβόμουνα πως ο Γιάννης θα σκεφτόταν ότι τον άφηνα για να πάω να δω ξανά τον φίλο μου, γι' αυτό του ζήτησα να με συνοδεύει μέχρι την τουαλέτα. Ήταν κάτι που το έκανα συχνά όταν αισθανόμουνα ότι έχανε τον έλεγχό του ή ότι, ώρες αργότερα, θα με κατηγορούσε πως συνεννοήθηκα με τα μάτια με κάποιον. Περπατούνα, συνήθως, με χαμηλωμένα μάτια, κοιτάζοντας προς τα κάτω, ώστε να μη διασταυρωθεί το βλέμμα μου με κάποιου άλλου. Λοιπόν, ζήτησα απ' τον Γιάννη να με συνοδεύσει μέχρι την τουαλέτα και περιμένε έξω απ' την πόρτα μέχρι να βγω. Έκανα εμετό κι έβγαλα ό,τι είχα φάει. Αυτό γινόταν κάθε φορά που αισθανόμουνα έτσι άσχημα. Γυρίσαμε στο τραπέζι, πλήρωσε τον λογαριασμό και φύγαμε.

Μέχρι να πάμε σπίτι δεν έβγαλε λέξη. Φοβόμουνα να πω οτιδήποτε. Φοβόμουνα μήπως τον εκνευρίσω. Μπήκαμε στο σπίτι και καθήσαμε κι ο Γιάννης μου είπε "Νομίζω πως θα ήταν καλύτερα να φύγεις, Κατερίνα... Δεν νομίζω πως το πράγμα μπορεί να προχωρήσει και φοβάμαι πως θα σε ξαναχτυπήσω". Δεν μπορούσα να πιστέψω αυτά που έλεγε. Ήταν η πρώτη φορά στα δέκα χρόνια του γάμου μας που έδειχνε να καταλαβαίνει ότι θα με χτυπήσει πριν αρχίσει να το κάνει. Του είπα "Εντάξει, πράγματι πρέπει να φύγω... γι' αυτό μη με χτυπήσεις". Κι άρχισα να μαζεύω τα πράγματά μου.

Με βούησε να μαζέψω μερικά πράγματα και φορτώσαμε μαζί το αυτοκίνητο. Είπε πως θα με πήγανε να βρω κάπου να μείνω. Πραγματικά, αισθανόμουνα καλά, έχοντας αποκτήσει τον έλεγχο του εαυτού μου. Κατέβηκα στο

τα σφάλματα για να αμυνθούν. Όλες οι γυναίκες, με τις οποίες συζητήσα, υποστήριζαν πως κάποιες φορές αντιείδιαν τα χτυπήματα, αλλά αυτό ήταν ανώφελο. Έκανε μόνο τους δράστιες να θυμώνουν ακόμα πιο πολύ. Οι γυναίκες προυπαθούσαν να παλέψουν για να μην αισθάνονται τελείως αδύναμα, παθητικά θύματα.

Γυναίκες, που ζούσαν μαζί με τους δράστιες για πολλά χρόνια, είχαν μάθει διάφορα τεχνάσματα για να μην αφήνουν τη βία να κλιμακωθεί. Πρέπει να τονιστεί, πάντως, ότι αυτά τα τεχνάσματα δεν απέτρεπαν τα επεισόδια, αλλά προστάτευαν τις γυναίκες από κάτι ακόμα χειρότερο.

Η Κατερίνα απευδύνηθε σ' έναν οικογενειακό σύμβουλο στην προσπάθειά της να μειώσει τη βία στις σχέσεις της με τον άντρα της. Νομίζε πως αν έδειχνε στον Γιάννη ότι πραγματικά νοιάζονταν γι' αυτόν κι ότι ήθελε να καλυτερεύσει τη συζυγική τους ζωή, θα ελαττωνόταν η βία. Δυστυχώς, συνέβη το αντίθετο.

Μετά από την τελευταία μας επαφή με τον οικογενειακό σύμβουλο, ο Γιάννης αισθάνθηκε πως πραγματικά θα τον εγκατέλειπα. Ενώ εγώ άφηνα κατά μέτρος τον θυμό μου όταν πηγαίναμε στο γραφείο του συμβούλου, ο Γιάννης δεν μπορούσε να συγκρατηθεί ούτε εκεί. Ο οικογενειακός σύμβουλος έμοιαζε να είναι πιο πολύ με το μέρος του Γιάννη παρά με το δικό μου, αλλά νήμιζα πως αυτό δεν πείραζε. Σκεφτόμουνα ότι αν, τουλάχιστο, κατάφερα να του πω όλα όσα μου έκανε ο Γιάννης, θα έλεγε στον Γιάννη να σταματήσει και εκείνος θα τον άκουγε. Αλλά ο σύμβουλος δεν με πίστευε. Κάθε φορά που του έλεγα για κάτι που μου είχε κάνει ο Γιάννης, με ρωτούσε "Τι του έκανες εσύ για να τον προκαλέσεις". Είχαμε πάει στον σύμβουλο τρεις-τέσσερις φορές όταν συνέβη αυτό το επεισόδιο. Δεν ήμουνα βέβαιη πως θα ξαναπήγαινα, γιατί αισθάνόμουνα ότι ο σύμβουλος δεν θα πίστευε ό,τι κι αν του έλεγα. Ο Γιάννης, ξέρεis, μπορούσε να είναι τόσο ευγενικός.

Ο Γιάννης ζήλευε το αφεντικό μου. Εμένα μου άρεσε η δουλειά και μου άρεσε, πραγματικά, το αφεντικό μου. Ειλικρινά, θα μπορούσα να κάνω οτιδήποτε γι' αυτόν, αλλά δεν ήμουνα ερωτευμένη μαζί του, όπως ήμουνα με τον Γιάννη. Ήταν το αφεντικό μου. Ήταν παντρεμένος. Δεν υπήρχε τίποτα ανάμεσά μας. Ο Γιάννης δεν μπορούσε να ανεχτεί την αφοσίωσή μου σ' αυτόν.

Έτσι, λοιπόν, άρχισε αυτός ο μεγάλος καυγάς. Πριν να το καταλάβω, άρχισε να μου φωνάζει και να με κατηγορεί ότι κοιμάμαι με το αφεντικό μου. Προσπάθησα να του εξηγήσω ότι δεν μπορούσε να είχε συμβεί τίποτα ανάμεσά μας. Δεν βρισκόμασταν ποτέ μόνοι. Εξάλλου, ο

τίποτε απ' αυτόν.

Όταν γύρισε ο Μιχάλης, φαινόταν ότι είχε πει κανα-δύς ποτά με τους φίλους του μετά τη δουλειά. Αποφάσισα να μην πω τίποτα που να τον εξαγριώσει. Μόλις μπήκε τον χαιρέτησα με ένα πρόσχαρο "Γειά σου", τον αγκάλιασα και τον φίλησα. Πιρφόλιασα που, συνήθως, του άφεισαν. Του είπα τι είχα ετοιμάσει για φαγητό και του πρότεινα, αν ήθελε, να χαλαρώσει λίγο πριν από το φαγητό. Με έκονψε, λέγοντας "Όχι, πεινάω... Θέλω τώρα να φάω". Συμφώνησα και του είπα να πλύνει τα χέρια του και να καθήσει στο τραπέζι κι εγώ σε δυο λεπτά θα έχω σερβίρει.

Πήγα στην κουζίνα και άρχισα να σερβίρω το φαγητό. Τον άκουσα να κάθεται στο τραπέζι. Ξαφνικά, άκουσα ένα θόρυβο, σαν κάτι να έσπασε, και τα βήματά του που ερχόταν βιαστικά προς την κουζίνα. "Ήξερα ότι θα γινόταν φασαρία. Τι στο διάβολο έβαλες τα καταφαμένα τα κεριά στο τραπέζι;" ούρλιαξε. "Τι γίνεται με σένα; Είσαι τόσο ανόητη; Δεν ξέρεις ότι τα έχουμε μόνο για τίποτα καλές περιπτώσεις; Τι το καλό είναι απόψε; Γιατί κάνεις πάντα τέτοια πράγματα; Τώρα, το καταφαμένο το τραπέζομάντιλο καταστράφηκε. Γιατί πρέπει να καταστρέφεις το καθετί; Δεν μπορείς να κάνεις τίποτα σωστό; Είσαι ανόητη. Δεν μπορείς να κάνεις μια σωστή δουλειά". Και συνέχιζε να λέει και να φωνάζει. "Έβαλα τα χέρια μου στ' αυτά μου, γιατί δεν μπορούσα πια να τα ακούω. Γέμισα δάκρυα. Προσπάθησα να μιλακώσω πάλι τα πράγματα, αλλά δεν γινόταν τίποτα.

"Στην κόμη", του είπα, όπως έλεγα, συνήθως, όταν τον έβλεπα να γίνεται έξαλλος. "Σε παρακαλώ, κάθισε να φάμε κι εγώ θα τα φροντίσω μετά". Είπε "Έντάξει, φέρε το φαγητό, πεινάω". Σερβίρισα το φαγητό σε δυο πιάτα, προσπαθώντας να συγκαταίησω τη φρενική μου, βλέποντας σε τι χάλια ήταν το τραπέζι. Δεν ξέρω τι είχε κάνει. Ακόμα δεν μπορώ να καταλάβω τι συνέβη. Ίσως να σκόνταψε. Ίσως να το έκανε και σκόπιμα. Δεν ξέρω.

Καθήσαμε κι αρχίσαμε να τρώμε. Όλη την ώρα ο Μιχάλης μου φώναζε πως το φαγητό ήταν απαίσινο κι ότι ήμουν απαίσινα μαγειρίσσο. Προσπάθησα να μην του απαντήσω, μολονότι είχα εξαγριωθεί. "Έλεγα στον εαυτό μου γιατί να ανέχομαι όλα αυτά; Γιατί να μένω; Τα παιδιά έχουν πια φάγει. Τι κάνω εδώ;". Τελικά, δεν μπορούσα πια άλλο. Γύρισα και του είπα "Αν δεν σταματήσεις, θα φύγω".

Ο Μιχάλης όρμησε και μ' άρπαξε με το αριστερό του χέρι, ενώ με το δεξί του πήρε το πιάτο με το φαγητό και μου το έτριψε στο πρόσωπο. Ο πόνος από το ξεμάτιμα ήταν μεγάλος. Άρχισα να ουρλιάζω. Με χαστούκισε, με

να υποψιάζομαι πως ο Γιάννης δεν μου έλεγε την αλήθεια, πως δεν είχε σκοπό να μ' αφήσει να φύγω. Η καρδιά μου άρχισε να χτυπά, αλλά προχώρησα και συνέχισα να ψάχνω για το πορτοφόλι μου. Δεν το βρήκα πουθενά.

Ξαφνικά, αισθάνθηκα ότι δεν θα με άφηνε να φύγω. Τρομοκρατήθηκα. Ήξερα πως πήγαινε να με σκοτώσει. Δεν είχα καμιά αμφιβολία.

Πάντα υπολόγιζα πως κάποια στιγμή θα χρειαζόταν να το βάλω στα πόδια. Γι' αυτό είχα κρύψει κάτω από το χαλάκι του αυτοκινήτου ένα κλειδί για τη μίζα. Έτρεξα έξω από το διαμέρισμά μου, χωρίς να πάρω ούτε τα γυαλιά, ούτε τα παπούτσια μου. Το έβαλα στα πόδια. Ο Γιάννης άκουσε την πόρτα του διαμερίσματος και άρχισε να φωνάζει. Κατέβηκα τρέχοντας και άρχισα να φωνάζω. Κατέβηκα πρώτο το ασανσέρ από το φόβο μη με προλάβει. Κατέβηκα τρέχοντας τα σκαλοπάτια. Δεν στάθηκα να πάρω το ασανσέρ από το φόβο μη με προλάβει. Κατέβηκα κλειδώνοντας όλες τις πόρτες και ξεκίνησα.

Η Κατερίνα ήταν πολύ πιο τυχερή από τη Γιάννα. Η Γιάννα ήταν παντρεμένη είκοσι χρόνια. Είχε μάθει να προβλέπει τότε η κλημάκωση της έντασης της πρώτης φάσης θα οδηγούσε σε ένα σοβαρό επεισόδιο κακοποίησης. Αν και ήταν βέβαιη πως ο άντρας της, ο Μιχάλης, θα τη χτυπούσε ό,τι και να έκανε εκείνη. Η Γιάννα είχε αφήσει τον Μιχάλη αργότες φορές, αλλά κάθε φορά έτρεχε πίσω της και την έπειθε να ξαναγυρίσει. Συχνά απείλουσε πως θα τη σκοτώσει ή πως θα αυτοκτονήσει ή πως θα κάνει και τα δυο μαζί. Η Γιάννα ήξερε πως ήταν ικανός να πραγματοποιήσει τις απειλές του.

Το σπύτι ήταν περίεργα ήσυχο. Δεν ξέρω πώς, αλλά ήξερα ότι εκείνο το βράδυ θα ήταν το μεγάλο βράδυ. Δεν είχε σημασία τι θα έκανε. Σκέφτηκα ότι, ίσως, θα μπορούσα να να το αποφυγώ. Ίσως, αν προσπαθούσα λίγο παραπάνω να να το πετύχαινα. Μαγείρεψα σπιράδο, ένα από τα αγαπημένα του φαγητά, και έστρωσα το τραπέζομάντιλο που του άρεσε. Έβαλα και κάποια κεριά που μου είχε φέρει σαν δώρο μετά από μια φορά που με είχε χτυπήσει άσχημα.

Αποφάσισα να φορέσω κάτι που του άρεσε. Δεν ήμουν να βέβαιη αν ήθελα να κάνω έρωτα μαζί του και γι' αυτό δεν ήθελα να βάλω κάτι σέξι. Φόρεσα ένα φόρεμα που μου είχε αγοράσει μετά από κάποιο άλλο άλλο καινούριο. Δεν είναι αυτό που διάλεγα πάντα εκείνα που μου είχε δώσει μετά από καινούριους; Ήξερα πως του άρεσε να

μίζω. Πι στου δεν υπελω νη γυριωυ υπιηι μου . ψηφουουα
πως αν με γυριζε σπιτι, ο Μιχάλης θα έπαιρνε το πιστόλι
του και θα με σκότωνε. Του είπα "Όχι, σε παρακαλώ πη-
γανέ με στη μητέρα μου. Φοβάμαι να γυρίσω σπιτι μου".

Πρέπει να ήμωνα καλή ηθοποιός και φαντάζομαι πως
θα φαινόμενα πολύ παράξενη με το μπουρνούζι του μπά-
νιου. Τα μάτια μου πρέπει να ήταν κόκκινα και προσημένα
από τα κλάματα και θα φαινόμενα άσχημα μετά από το
ξύλο που είχα φάει. Φαντάζομαι πως δεν θα είχα μεγάλες
μελανιές, γιατί δεν με ρώτησε τίποτα γι' αυτές. Δεν με
ρώτησε καν αν είμαι ή όχι παντρεμένη και νόμιζα πως όλη
η πόλη το ήξερε.

Τελοσπάντων, με πήγε στο σπιτι της μητέρας μου.
Όταν φτάσαμε του ζήτησα να με πάρει μέχρι μέσα, γιατί
σχεφτόμουνα πως θα μπορούσε να είχε φτάσει ο Μιχάλης
πριν από μένα και να με περιμένει. Συνήσασα τη μητέρα
μου και ήταν φανερό πως ο Μιχάλης δεν είχε εμφανιστεί
από κει. Η μητέρα μου τρομοκρατήθηκε, γιατί ήξερε τι
συνέβαινε με μένα και τον Μιχάλη. Είπε "Γιάννα, Γιάννα,
νύημα ότι θα της πω μόλις φύγει ο αστυφύλακας. Της
έκανα νόημα να μη μιλήσει. Ας είναι καλά η μητέρα μου,
δεν ξέρω τι θα έκανα χωρίς αυτήν. Ήταν πάντα τόσο
καλή".

Ο αστυφύλακας έφυγε και άρχισα να σκέφτομαι τι να
κάνω. Ο Μιχάλης είχε πει ότι είχε παγιδεύσει όλο το σπιτι
της μητέρας μου με "κορμούς". Πιστεύω ότι το είχε κάνει.
Μου είχε δείξει το καλόδι που είχε συνδέσει τα μικροφω-
να για να γράφει όλες τις συζητήσεις. Μου είχε πει πως
είχε παγιδεύσει και το τηλέφωνο του γραφείου μου, καθώς
και το τηλέφωνο της μητέρας μου κι έτσι ήξερε πάντα τι
της έλεγα. Ψιθίρισα στο αυτι της "Δεν θέλω να σου πω
τίποτα εδώ. Έλα να βγούμε στη βεράντα της εισόδου και
θα σου πω τι έγινε". Η μητέρα μου δεν κατάλαβε, αλλά
βλέποντας πως ήμωνα σε υστερία βγήκε έξω μαζί μου.

Βγήκαμε στη βεράντα για να μιλήσουμε και τότε είδα
τον Μιχάλη. Δεν ξέραμε τι να κάνουμε. Τρέξαμε για να
μπούμε ξανά στο σπιτι, αλλά εκείνος πρόλαβε και με άρ-
πάξε από το χέρι. Είπε στη μητέρα μου ότι κοιμόμουνα με
κάποιον άλλο, ότι ήμωνα μια τσουλα, ότι λιπότανε, όμως,
για ό,τι είχε συμβεί ή ότι δεν θα ξανασυνέβαινε. Θα ήτανε
μεγαλόκαρδος και θα με έπαιρνε πίσω.

Η μητέρα μου με κοίταξε και είπε "Γιάννα, είναι αλη-
θεια;". Δεν ήξερα τι να κάνω. Σκέφτηκα πως αν της έλε-
γα να ναι, ο Μιχάλης θα με άφηνε. Είπα "Ναι, μαμά, είναι
αλήθεια". Είπε "Γιάννα, καταλαβαίνεις πόσο άσχημο είναι
αυτό; Πήγαινε μαζί του σπιτι. Μην τριγυρίζεις. Μπορεί τότε

τι γινόταν. Άρχισα να τρέχω, αλλά με άρπάξε από το φό-
ρεμα και μου το έκοψε. Δεν ήξερα τι να κάνω. Έτρεξα
στην κρεβατοκάμαρα και κατάλαβα πως είχα κάνει λάθος.
Ήξερα πως θα με ακολουθούσε και θα με χτυπούσε.

Γρήγορα μπήκα στο μπάνιο και κλείδωσα την πόρτα
και προσειχόμενα να μην σπάσει ξανά την κλειδαριά,
όπως το είχε κάνει σε παλιότερους καυράδες. Ήμωνα τυ-
χερή αυτή τη φορά. Οι φωνές και τα χτυπήματα στην πόρ-
τα σταμάτησαν. Κάθισα στο πάτωμα, κοιτάζοντας στο κενό
με το μυαλό μου άδειο από σκέψεις. Δεν ήξερα τι να
κάνω.

Αφού πέρασε λίγη ώρα και ήταν όλα ήσυχα, σηκώθηκα
και έβλυνα το πρόσωπό μου. Έριξα κρύο νερό όχι που
μου είχε πετάξει το φαγητό, ελπίζοντας πως δεν θα βγουν
φουσκάλες και δεν θα είχα κανένα έγκαυμα. Καθαρίστηκα
και φόρεσα ένα μπουρνούζι. Άνοιξα σιγά-σιγά την πόρτα
και βγήκα να δω τι γίνεται. Ο Μιχάλης ήταν εκεί. Φαινό-
ταν πως είχε ξεπλύνει στο κρεβάτι. Περπατώντας στα δά-
χτυλα πήγα στην τραπεζαρία και καθίρισα τις βρωμιές. Τα
δάχρυνα έτρεχαν από τα μάτια μου, ενώ σκεφτόμουνα πως
ο Μιχάλης δεν επρόκειτο να αλλάξει. Τα χτυπήματα δεν
θα λυγίστευαν.

Μου χρειάστηκε χαμιά ώρα για να καθαρίσω. Μόλις
τέλειωνα άκουσα τον Μιχάλη που σηκωνόταν. Καταλάβαινα
πως τα πράγματα ήταν ακόμη άσχημα, πως δεν είχε τε-
λειώσει η ιστορία, από τον τρόπο που έκλεισε δυνατά την
πόρτα και μου φώναξε. Χωρίς να το καλοσκεφτώ, αυτοψά-
σισα πως το καλύτερο θα 'ταν να φύγω απ' το σπιτι. Πή-
ρα το πορτοφόλι μου, έκλεισα σιγά την πόρτα και άρχισα
να περπατώ.

Δεν ήξερα πού να πάω. Ο Μιχάλης είχε πούλησει το
αυτοκίνητό μου δυο βδομάδες νωρίτερα, γιατί έλεγε πως
δεν το χρειαζόμμαι. Δεν είχα τα κλειδιά του δικού του
αυτοκινήτου. Σκέφτηκα πως θα 'πρεπε, ίσως, να πάω στο
σπιτι της μητέρας μου, που έμμενε στην άλλη άκρη της
πόλης, αλλά δεν υπήρχε κάποια συγκοινωνία για εκεί. Ο
Μιχάλης με είχε απειλήσει ότι αν πήγαινα ποτέ στη μητέρα
μου, θα τη σκότωνε κι εκείνη. Έκανε, μάλιστα, την περι-
γραφή και τον τρόπο που θα χρησιμοποιούσε.

Πηγαίνοντας από δω κι από κει, πέρασα μπροστά από
το Λογυνομικό Τμήμα, και σκέφτηκα "Γιατί όχι;". Μπήκα
στο Τμήμα και είπα στον αστυφύλακα ότι ήθελα να πάω
στο σπιτι της μητέρας μου. Με κοίταξε και είπε "Μα φο-
ράτε ένα μπουρνούζι. Δεν θέλετε να σας πάω σπιτι σας,
εκεί που μένετε;". Του απάντησα "Όχι, όχι. Δεν θέλω να
πάω σπιτι μου. Είναι κάποιος εκεί - ένας κακοποιός, νο-

να μη σε δέρνει. Είπα στον εαυτό ότι δεν πρόρεσε να καταλάβει και φταίω εγώ. Δεν την άφησα να καταλάβει. Ήξερα πως κάποια μέρα, όταν θα της έλεγα όλη την ιστορία, θα καταλάβαινε.

Λοιπόν, γύρισα σπίτι με τον Μιχάλη κι αυτό δεν μου έφτανε. Με χτύπησε τόσο άσχημα εκείνο το βράδυ, που το άλλο πρωί πήγα στον γιατρό. Εξήγησα στον γιατρό ότι είχα πέσει και γι' αυτό είχα χτυπήσει. Δεν του είπα την αλήθεια. Δεν μπορούσα. Αν το έκανα, ο Μιχάλης θα με ξαναχτυπούσε.

(Πηγή: Walker, 1989).